ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

THE ESSENTIAL NEEDS IN ACADEMIC ADMINISTRATION FOR ENHANCING TEACHERS' INNOVATION IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK AREA **1**

ภัทรพล ทองในแก้ว[1], เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต[2], ปัญญา ธีระวิทยเลิศ[3]
นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1]
คณะคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[2,3]
Pattharapon Thongnaikaew[1], Sowwanee Sikkhabandit**[2],** Panya Theerawitthayalert[3]
Doctor of Philosophy Program in Educational Administration North Bangkok University, Thailand[1]
Faculty of Education,North Bangkok University, Thailand[2,3]
Corresponding Author E-mail : pattharapon.thon@northbkk.ac.th@northbkk.ac.th[1,2,3,]

(Received : September 8, 2025; Edit : September 17, 2025; accepted : September 18, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 264 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ ด้วยค่า Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม สภาพที่เป็นอยู่ ในระดับปานกลาง สภาพที่ควรอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) ในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับความต้องการจำเป็น (Priority Needs) ที่สำคัญที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง (PNI modified = .72) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง (PNI modified = .70) การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง (PNI modified = .62)

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ, นวัตกรรมการสอนของครู

Abstract

The purpose of this study was to examine the current problems and essential needs in academic administration to enhance teachers' innovation in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Bangkok Area 1. The sample group consisted of 264 participants, including school directors, deputy directors, heads of academic administration, and heads of learning subject groups within the designated educational area. The research instrument used was a questionnaire. The statistical methods employed included mean, standard deviation, and analysis of essential needs using the Modified Priority Needs Index (PNI modified) through the pairwise comparison technique.

The research findings revealed that the overall current state of academic administration to promote teacher innovation in schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 1 was at a moderate level, while the expected condition was at the highest level. The modified Priority Needs Index (PNI modified) indicated that the overall priority needs for academic administration to enhance teacher innovation were at a moderate level. The top three priority needs identified were Development of school curriculum and instructional management, which had the highest priority needs index (PNI modified = 0.72), Development of learning processes (PNI modified = 0.70), and Assessment, evaluation, and transfer of learning outcomes. Additionally, the development of educational media, innovations, and technology had a moderate level of priority needs (PNI modified = 0.62). These findings suggest that academic administration should emphasize curriculum development and instructional improvement as key strategies for fostering teacher innovation in the targeted educational context.

Keywords : Essential Needs in Academic Administration Teachers' Innovation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรมในระดับโลก การพัฒนา “นวัตกรรม” จึงกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สร้างเสริมทักษะแห่งอนาคต และยกระดับขีดความสามารถของประเทศอย่างยั่งยืน โรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับจึงจำเป็นต้องปรับตัวทั้งในด้านแนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้ และระบบการบริหารจัดการหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมนวัตกรรมในสถานศึกษา คือ บทบาทของครูในฐานะผู้ออกแบบการเรียนรู้และผู้สร้างนวัตกรรมทางการสอน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการวางแผน พัฒนา และสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการที่เชื่อมโยงกับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการสร้างคน สร้างสังคม และพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน โดยมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพประชากรให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในบริบทของเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนทั่วโลก หลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาในฐานะเครื่องมือหลักในการเพิ่มขีดความสามารถของชาติในการปรับตัวต่อพลวัตของโลก ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของคนไทยมาโดยตลอด โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สามารถผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็น มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนขับเคลื่อนประเทศสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในอนาคต(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ในประเทศให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเข้มแข็ง พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคม เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตย การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้สากล ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนอกจากนี้ การจัดการศึกษายังต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมความสามารถในการประกอบอาชีพ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การพึ่งพาตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งล้วนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 1)

การบริหารงานวิชาการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของระบบการศึกษา ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ และการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการใช้ชีวิตและอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพ โดยการศึกษาไม่เพียงมุ่งพัฒนาองค์ความรู้เท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทในการเสริมสร้างจิตสำนึกทางอารยธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และคุณธรรม ซึ่งล้วนเป็นรากฐานในการพัฒนาทุนมนุษย์และความมั่นคงของชาติในบริบทของโลกยุคใหม่ที่เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพรอบด้านตามมาตรฐานสากล มีภูมิคุ้มกันทางความคิด และสามารถเผชิญกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิต การส่งเสริมความรู้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ คุณธรรม และการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพและความเข้มแข็ง การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขยายโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและเป็นกลไกสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) การบริหารงานวิชาการเป็นองค์ประกอบหลักของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีขอบข่ายที่กว้างและเชื่อมโยงกับการบริหารด้านอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ โดยมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร

แผนการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐ ทั้งยังครอบคลุมถึงการจัดทำแผนงานวิชาการ การจัดตั้งคณะกรรมการวิชาการ การกระจายความรับผิดชอบในงานวิชาการ การริเริ่มและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินโครงการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมสวัสดิภาพ และสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ การบริหารงานวิชาการยังต้องดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และเพิ่มประสิทธิผลโดยรวมของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน(วีรวิชญ์ อารีสวัสดิ์ และศันสนีย์ จะสุวรรณ, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตามการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้เด็กไทยได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้การปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษาบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยมีโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัด จำนวน 67 โรงเรียน การยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง จากผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ประจำปี พ.ศ. 2567 พบว่าโดยภาพรวม สถานศึกษามีผลการประเมินในระดับที่ดีถึงยอดเยี่ยมในทุกมาตรฐานหลัก ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงลึกเกี่ยวกับ “จุดที่ควรพัฒนา” พบว่ายังมีประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญในการวางแผนพัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ ด้านคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนยังขาดความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (ร้อยละ 56.60) สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมยังไม่เข้มแข็ง (ร้อยละ 45.28) และขาดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย (ร้อยละ 39.62) สำหรับด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ พบว่าจุดที่ควรพัฒนามากที่สุดคือ ระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา (ร้อยละ 77.36) การดำเนินงานด้านวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน (ร้อยละ 69.81) และการพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ (ร้อยละ 67.92) ส่วนในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังมีความจำเป็นต้องปรับปรุงในด้านการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง (ร้อยละ 71.70) การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (ร้อยละ 67.92) และการประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (ร้อยละ 62.26) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.2567:ออนไลน์) แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการจำนวนมาก ทั้งในระดับนโยบายและระดับสถานศึกษา แต่ยังขาดงานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาเชิงลึกถึง การจัดลำดับความต้องการจำเป็น (Priority Needs) ด้านการบริหารงานวิชาการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมของครู ในบริบทเฉพาะของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และเป็นพื้นที่ที่มีข้อมูลเชิงประจักษ์บ่งชี้ถึงปัญหาและความจำเป็นเร่งด่วนในด้านคุณภาพของผู้เรียน การบริหารจัดการ และการพัฒนาครู การขาดงานวิจัยที่ตอบโจทย์บริบทดังกล่าว ทำให้ไม่สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ อันอาจส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาในระดับชาติและนานาชาติ ดังนั้น การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมของครู จึงเป็นช่องว่างของงานวิจัยที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนอย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่ายังมีจุดที่ควรพัฒนาในหลายด้าน โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้เรียนในการสร้างนวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การใช้สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารวิชาการยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการเชิงนวัตกรรมได้อย่างเต็มที่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูในการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาในระดับสากล อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งประกอบด้วยดังนี้ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 67 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 164 คน และครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 67 คน และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 536 คน รวมทั้งสิ้น 834 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 264 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี; และมอร์แกน (Krejcie; & Morgan.1970: 608-609) โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของโรงเรียน (ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ) และสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคล ตอนที่ 2 การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม สร้างขึ้นจากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับการวิจัย โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 2.นำความรู้ที่ได้จากข้อ 1 มาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ให้ครอบคลุมเนื้อหา 3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่า IOC ได้ค่า IOC = .80-1.00 4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลอง (Try-out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (α - Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่า α = .879 5. นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นที่ 5 มาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 264 คน เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลแบบการตอบสนองคู่ ด้วยค่า Modified Priority Needs Index (PNI modified) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ตาราง `1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับของสภาพที่เป็นอยู่ (D) สภาพที่ควรจะเป็น (I) และความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่ (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			$PNI_{modified}$	แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	(I-D)/D	
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.60	.368	ปานกลาง	4.48	.460	มากที่สุด	.72	สูง
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.69	.424	ปานกลาง	4.58	.346	มากที่สุด	.70	สูง
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	2.61	.376	ปานกลาง	4.47	.358	มาก	.72	สูง

ตาราง `1 (ต่อ)

การบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่ (D)			สภาพที่ควรจะเป็น (I)			$PNI_{modified}$	แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	(I-D)/D	
4. การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน	2.72	.463	ปานกลาง	4.59	.347	มากที่สุด	.69	สูง
5. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.90	.443	ปานกลาง	4.58	.588	มากที่สุด	.58	ปานกลาง
6. การนิเทศการศึกษา	2.86	.366	ปานกลาง	4.44	.790	มาก	.55	ต่ำ
7. การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้	2.96	.319	ปานกลาง	4.40	.489	มาก	.49	ต่ำ
8. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา	2.90	.395	ปานกลาง	4.57	.325	มากที่สุด	.57	ต่ำ
9. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	2.81	.446	ปานกลาง	4.55	.356	มากที่สุด	.62	ปานกลาง
รวม	2.80	.213	ปานกลาง	4.51	.224	มากที่สุด	.61	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับของสภาพที่เป็นอยู่ในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.80, S.D.=.213) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.96, S.D.= .319) รองลงมาคือ การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.90 , S.D.= .395) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 2.60, S.D.= .368)

ส่วนค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับของสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1ในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51 , S.D.=.224) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D.=.347) รองลงมาคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58, S.D.= .346) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการพัฒนาและ

ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D.=.489)

การเสนอผลส่วนที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนที่ควรได้รับการพัฒนา วิเคราะห์โดยจัดกลุ่มค่าดัชนี PNI $_{modified}$ โดยนำค่าดัชนี PNI $_{modified}$ สูงสุด (.74) ลบด้วยค่าดัชนี PNI $_{modified}$ ต่ำสุด (.49) และนำระยะห่างที่ได้มาจัดกลุ่ม PNI $_{modified}$ เป็น 3 กลุ่ม คือ สูง ปานกลาง และต่ำได้ค่า AVI = (.72-.49)/3= .08 นำมาจัดกลุ่มต่อไปนี้

กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI modified ต่ำ = .49– .57
กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI modified ปานกลาง = .58 – .66
กลุ่มที่มีค่าดัชนี PNI modified สูง = .67 – .75

จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) ในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง (PNI $_{modified}$ = .61) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง (PNI $_{modified}$ = .72) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง (PNI $_{modified}$ = .70) การวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง (PNI $_{modified}$ = .62) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง(PNI modified = .58) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ (PNI $_{modified}$ = .57) การนิเทศการศึกษา ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ (PNI $_{modified}$ = .55) และการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับต่ำ (PNI $_{modified}$ = .49) ตามลำดับ ของระดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

1.1 สภาพที่เป็นอยู่ในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก การพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ตามบริบทและความสามารถเฉพาะด้านของผู้เรียนสถานศึกษายังมีการจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอย่างเหมาะสมและเพียงพอ สำหรับการจัดหา การผลิต และการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดเก็บข้อมูล รายงานการใช้ ตลอดจนมีระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการดำเนินงานดังกล่าวในหลายสถานศึกษา แต่ยังมีความจำเป็นต้องศึกษาสภาพการดำเนินงานจริง รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบการจัดการแหล่งเรียนรู้ สื่อ และนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาได้ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยมีการจัดระบบแหล่งเรียนรู้ภายในให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพเฉพาะด้านของผู้เรียนอย่างเหมาะสม มีการจัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และทรัพยากรอย่างเพียงพอสำหรับการจัดหา การผลิต และการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษานอกจากนี้ สถานศึกษายังพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ โดยมีการจัดเก็บข้อมูล รายงานการใช้งาน ตลอดจนการนิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้งานสูงสุด การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยสถานศึกษาได้จัดทำและดำเนินการระบบประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีการจัดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน พร้อมมอบหมายบทบาทหน้าที่เพื่อรองรับการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังได้จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการของโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และขับเคลื่อนตามแผนดังกล่าวโดยเน้นผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ระบุในแผนพัฒนาโรงเรียน ตลอดจนมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้พัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย โดยส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ เช่น การอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการติดตามผลการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียน และส่งเสริมให้นำผลการวิจัยไปปรับใช้เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ สถานศึกษายังจัดหาทรัพยากร เช่น หนังสือ เอกสาร และแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทักษะการวิจัยของครูอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดา เหล่าน้ำใสและนิยดา เปี่ยมพืชนะ(2566)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิญญา มุขสารและนันทรัตน์ เจริญกุล (2564)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียว ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียวในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของธันยาภรณ์ สังข์เมือง (2565)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณา อุ่นคำ (2558: 128-130) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยชนะ นาทองไชย; เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต; และปัญญา ธีระวิทยเลิศ(2567) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการ บริหาร งาน วิชาการ ของ สถาน ศึกษา สังกัด สำนักงาน เขต พื้นที่ มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวม สภาพที่เป็นอยู่ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวัฒน์ ธนะสุนทรไชย์; เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิตและ; และปัญญา ธีระวิทยเลิศ (2567)ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวม สภาพที่เป็นอยู่ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

1.2 สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1ในภาพรวม มีสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจาก การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหารจัดการด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการข้อมูลทะเบียนและสารสนเทศด้านการวัดผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งมีการดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดเน้นของโรงเรียน โดยเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เพื่อยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สถานศึกษาได้ศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมทั้งมีระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาได้ส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยมีการประเมินผลการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและตัดสินใจด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรม สัมมนา และกิจกรรมวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับศักยภาพของครูในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้ สถานศึกษายังได้แต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงานวิจัยอย่างเป็นทางการ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนงานวิจัยให้มีความชัดเจน เป็นระบบ และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม ด้านการวัดและประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการงานทะเบียนและสารสนเทศด้านการวัดและประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

นอกจากนี้ สถานศึกษายังดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามจุดเน้นของโรงเรียน โดยอ้างอิงหรือเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษาได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สถานศึกษามีกระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมีการประเมินผลการดำเนินงานวิจัยและการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนและตัดสินใจด้านการบริหารวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพสถานศึกษาได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรม สัมมนา และกิจกรรมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับศักยภาพของครูในการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนนอกจากนี้ สถานศึกษาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยอย่างชัดเจน โดยเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนการวิจัยให้เป็นไปอย่างมีระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิญญา มุขสารและนันทรัตน์ เจริญกุล (2564)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียว ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียวในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของธันยาภรณ์ สังข์เมือง (2565)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยชนะ นาทองไชย; เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต; และปัญญา ธีระวิทยเลิศ(2567) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการ บริหาร งาน วิชาการ ของ สถาน ศึกษา สังกัด สำนักงาน เขต พื้นที่ มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวม สภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวัฒน์ ธนะสุนทรไชย์; เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิตและ; และปัญญา ธีระวิทยเลิศ (2567)ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวมสภาพที่ควรจะเป็นในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดา เหล่าน้ำใสและนิยดา เปี่ยมพืชนะ (2566)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.3 ความต้องการจำเป็น ในการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ควบคู่กับกรอบหลักสูตรท้องถิ่น เช่น หลักสูตรกรุงเทพศึกษา และมาตรฐานการศึกษาชาติ เพื่อออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โดยมีการมีส่วนร่วมจากผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจนด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สถานศึกษามีนโยบายและแผนพัฒนาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพรายบุคคล เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างเป็นองค์รวมในด้านการจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาได้จัดทำตารางเรียนและแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร และความเชี่ยวชาญของครู โดยครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดตารางสอน ภายใต้การนิเทศและกำกับดูแลจากผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพด้านการวัดและประเมินผล รวมถึงการเทียบโอนผลการเรียน สถานศึกษาได้จัดทำแผนและแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางฯ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานประเมินผลอย่างเป็นระบบ สนับสนุนให้ครูออกแบบการวัดผลให้เชื่อมโยงกับตัวชี้วัด มาตรฐานการศึกษา และหน่วยการเรียนรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการข้อมูลผลการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย

ของ วิชุดา เหล่าน้ำใสและนิยดา เปี่ยมพืชนะ(2566)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อยคือ ด้านการพัฒนาปรับปรุงประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา สอดคล้องงานวิจัยของพรพรหม พานิชเจริญ และธีรภัทร กุโลภาส(2566) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิตจังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียน ในภาพรวม มีความต้องการจำเป็นอยู่ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของจิระวัฒน์ ธนะสุนทรไชย์; เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิตและ; และปัญญา ธีระวิทยเลิศ (2567)ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวม ความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องงานวิจัยของชัยชนะ นาทองไชย; เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต; และปัญญา ธีระวิทยเลิศ(2567) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการ บริหาร งาน วิชาการ ของ สถาน ศึกษา สังกัด สำนักงาน เขต พื้นที่ มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวมความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องงานวิจัยของธันยาภรณ์ สังข์เมือง(2565)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เท่ากับ 0.318 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฏิญญา มุขสารและนันทรัตน์ เจริญกุล (2564)ได้ศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียว ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียว ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 สถานศึกษาควรจัดทำแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจน พร้อมทั้งดำเนินงานตามแผนอย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน

1.2สถานศึกษาควรการกำหนดเป้าหมายและโครงสร้างของหลักสูตรควรเชื่อมโยงกับปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีทิศทางชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพท

2. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งเรียนรู้

2.1สถานศึกษาควรบูรณาการเทคโนโลยีที่หลากหลาย อาทิ Zoom, Google Classroom, Google Meet และแพลตฟอร์มการเรียนรู้อื่น ๆ เข้ากับการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายและยืดหยุ่น ทั้งในด้านเวลา สถานที่ และรูปแบบการเรียนรู้นอกจากนี้

2.2 สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการผลิต จัดซื้อ และจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนพิจารณาถึงความจำเป็นและความพร้อมของสถานศึกษาในแต่ละบริบทอย่างรอบด้าน เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการบริหารวิชาการ เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมของครูในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ.(2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2562). **นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

จิระวัฒน์ ธนะสุนทรไชย์;เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิตและ;ปัญญา ธีระวิทยเลิศ.(2567).รูปแบบการบริหารวิชาการของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย** ,.8(3),1308–1325.

ชัยชนะ นาทองไชย, เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต, & ปัญญา ธีระวิทยเลิศ. (2567). รูปแบบการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 9(5), 558-574.

ธันยาภรณ์ สังข์เมือง. (2565). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต1. **สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปฏิญญา มุขสารและนันทรัตน์ เจริญกุล .(2564). ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครตามแนวคิดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านสมรรถนะพลเมืองสีเขียว.**วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา** ,4(3),1-20.

พรพรหม พานิชเจริญ และธีรภัทร กุโลภาส.(2566).ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิตจังหวัดปทุมธานีตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียน.**วารสารวิจัยทางการศึกษา** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,18(1),41-55.

วรรณา อุ่นคำ. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต** สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิชุดา เหล่าน้ำใสและ นิยดา เปี่ยมพืชนะ.(2566).ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.**วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ,**7(1) ,534-545.

วีรวิชญ์ อารีสวัสดิ์ และศันสนีย์ จะสุวรรณ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเอกชน ระดับประถมศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ในความปกติใหม่, **Journal of Roi Kaensarn Academi,** 7(4), 146-159.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.(2566).รายงานการประเมินตนเอง.http://www.sesao2.go.th/

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**.กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564).**กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564).** กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

THE DEVELOPMENT OF THE ACADEMIC LEADERSHIP INDICATORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

นพรุจ เกตุแก้ว[1], ทิพมาศ เศวตวรโชติ[2]
หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[1,2]
Nobpharut Ketkaew [1], Tippamas Sawetvorachot[2]
Doctor of Education Program in Educational Administration, Mahamakut Buddhist University[1,2]
Corresponding Author E-mail : nobpharut.kat@student.mbu.ac.th[1], tippamas.mbu@gmail.com[2]

(Received : October 28, 2025; Edit : November 9, 2025; accepted : November 12, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ 2) ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1,020 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรง (Content validity) ทั้งฉบับเท่ากับ .904 มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.985 การพัฒนาตัวบ่งชี้และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงยืนยัน (CFA) โดยการทดสอบความสอดคล้องตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ ปรากฏว่า ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้น 5 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 85 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย (1) องค์ประกอบการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ จำนวน 20 ตัวบ่งชี้ (2) องค์ประกอบการพัฒนาหลักสูตรและด้านการบริหารจัดการหลักสูตร จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ (3) องค์ประกอบการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร จำนวน 18 ตัวบ่งชี้ (4) องค์ประกอบการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ และ (5) องค์ประกอบการส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง จำนวน 14 ตัวบ่งชี้

2) ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้พัฒนาขึ้น พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยข้อมูลเชิงยืนยันอันดับสอง (CFA) มีค่า Chi-Square= 67.273, df = 55, p= 0.124, GFI=0.993, AGFI = 0.981, RMSEA= 0.016 ซึ่งทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของโมเดลในระดับดีมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวบ่งชี้, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to develop indicators of academic leadership for school administrators under the Office of the Basic Education Commission, and (2) to examine the congruence between the structural model of academic leadership for school administrators, developed from the study, and empirical data. The sample consisted of 1,020 school administrators under the Office of the Basic Education Commission, obtained through multi-stage random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with a content validity coefficient of 0.904 and an overall reliability coefficient of 0.985. The development of indicators and the confirmatory factor analysis (CFA) were conducted to examine the consistency between the theoretical framework and the empirical data. The findings revealed that

1) The results of the indicator development revealed that the academic leadership indicators for school administrators under the Office of the Basic Education Commission comprised five main components, twenty subcomponents, and eighty-five indicators. The main components included: (a) defining academic vision, mission, and goals (20 indicators); (b) curriculum development and curriculum management (16 indicators); (c) fostering an organizational learning culture (18 indicators); (d) supervision, monitoring, and evaluation of students' learning outcomes (17 indicators); and (e) continuous support and professional development for teachers (14 indicators).

(2) The results of the model fit test for the structural model of academic leadership for school administrators under the Office of the Basic Education Commission indicated that the developed model was consistent with the empirical data. The second-order confirmatory factor analysis (CFA) revealed a Chi-square value of 67.273, df = 55, p = 0.124, GFI = 0.993, AGFI = 0.981, and RMSEA = 0.016, all of which demonstrated a very good model fit.

Keywords : Indicator Development , Academic Leadership, School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า“คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560 : 9) และเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าว แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะ คือ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560 : 106-107) ซึ่งภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579) ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของ การพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) ความเท่าเทียม ทางการศึกษา (Equity) คุณภาพการศึกษา (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และตอบโจทย์ บริบทการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะอีก 20 ปีข้างหน้า (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560 : 10) และมียุทธศาสตร์ 6 ประการ คือ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและ นวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการส้รางสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม ทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560 : 120-121) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและต้องดำเนินการอย่างจริงจังมากขึ้นแต่ในระยะ ที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของเด็กไทยมาตลอด แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในแต่ละครั้งมักจะ พบว่าเด็กไทยยังด้อยกว่านานาประเทศ ซึ่งแสดงถึงความล้มเหลวของการบริหาร การศึกษาของไทย ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการอย่างจริงจัง แต่กลับให้ ความสำคัญกับการบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานงบประมาณ ผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ ความสนใจด้านวิชาการน้อย และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกโรงเรียน (จรูญกลิ่น มาตาชาติ, 2562 : 3) ผู้บริหารสถานศึกษาของไทยยังขาดตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทการจัดการศึกษาไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทั้งด้านนโยบาย โครงสร้าง และวัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาตัวบ่งชี้ใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถใช้ประเมินและพัฒนาผู้บริหารได้อย่างตรงจุด (ธิดารักษ์ โมเล็ก : 2562) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาตัวบ่งชี้ที่สามารถสะท้อนพฤติกรรมและภารกิจเชิงวิชาการของผู้บริหารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา (Hallinger : 2003) การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงภาวะผู้นำกับผลลัพธ์ของโรงเรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การมีตัวบ่งชี้ที่ถูกต้องและผ่านการทดสอบทางสถิติ จะช่วยให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ (Hallinger & Heck : 2011) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นความสามารถของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของ นักเรียน มุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครูซึ่งจะเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียน การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน การจัดทำเป้าหมายโดยรวมของ โรงเรียน การบริหารจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน การจัดหา ทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การนิเทศ การวัดและประเมินผล การประสานงานโครงการ การพัฒนาบุคลากร รวมถึงการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้บริหาร สถานศึกษาตลอดจนเพื่อนครู นักเรียนและชุมชน (ไชยา ภาวะบุตร, 2560, : 115) ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีส่วนสำคัญที่จะต้อง บริหารจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล การที่สถานศึกษามีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น ก็จะส่งผลต่อการ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมากและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นคนสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการจัดการ เรียนการสอนของครู มีอิทธิพลต่อระดับความสำเร็จที่สูงขึ้นของนักเรียนและมี

อิทธิพลต่อ ระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในโรงเรียน (อัศนีย์ สุกิจใจ, 2560 : 27)

การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา ผู้บริหารต้องใส่ใจ ตระหนักในภารกิจ พัฒนางานวิชาการให้ก้าวหน้า ให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรก โดยมุ่งหวังให้ประโยชน์เกิดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด และเพื่อใช้เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพการของการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆหากผู้บริหารสามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะได้รับความไว้วางใจ การยอมรับนับถือจากชุมชน สังคม (นิษฎาพร พรหมวัชรานนท์ 2561 : 19) ภาวะผู้นำเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบทบาทที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทสำคัญที่สุดและจำเป็นต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ” ทั้งนี้ภาวะผู้นำทางวิชาการ มิได้จำกัดอยู่เฉพาะบทบาทของผู้บริหารเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันในลักษณะของทีมอาศัยความร่วมมือ จากครูผู้สอน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน “บทบาทของผู้บริหารในการสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลักของโรงเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกำกับ ติดตาม และสร้างทีมภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน (Sharif, et al. , 2020 : 1-4) จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสี่ (พ.ศ 2559-2563) มาตรฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานระดับสากล และ รายงานผลการประเมินคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของชาติเพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศพบว่า ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ภาพรวมผล การประเมินอยู่ ในระดับพอใช้ทั้ง 3 ด้าน โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา หรืองานทางด้าน วิชาการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และ มีประสิทธิภาพนั่นควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา, 2563) ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงนับว่ามีความสำคัญ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเน้นกิจกรรม การเรียนการสอน แก้ไขการจัดการเรียนการสอนเป็นความสามารถโน้มน้าวจูงใจหรือชี้ นำบุคคล ในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การส่งเสริม และสนับสนุนกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นำความรู้ ทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่กำกับติดตามให้บุคคลทำงานเป็นระบบ แนะแนวประสานงานให้ความสะดวก สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือกำลังใจและความอบอุ่นในการร่วมงาน ดูแลให้ความช่วยเหลือ ให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ในขณะเดียวกัน (Davis and Thomas, 1989: 21) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ บทบาทสำคัญต่อครูใหญ่ที่จะเน้นกิจกรรมในด้านการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในห้องเรียนของครู ตลอดจน (Dimmock & Walker, 2005 : 107-108) กล่าวถึง ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อดำเนินการให้นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นตำแหน่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออย่างมากจากครู ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

จากสภาพปัจจุบันของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษาและที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่จะเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้มีความสนใจในการที่จะศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลวิจัยมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันและสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและผู้เรียน และเกิดประโยชน์ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้ะภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 29,152 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์ 20 : 1 ตามแนวคิด (Gold, 1980 อ้างถึงในนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งมีจำนวนพารามิเตอร์ 51 พารามิเตอร์ โดยใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,020 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน สังกัด ขนาดโรงเรียน

2. แบบสอบถามความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ในการนำไปชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอรท (Likert) 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยตามหัวข้อเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ที่ได้เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และโมเดลตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. สร้างกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. กำหนดนิยามศัพท์ขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราสวนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอรท (Likert)

6. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับองค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อย และโมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง และความเหมาะสม ของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ว่าเหมาะสมหรือไม่โดยค่า (IOC : Index of item objective congruence) ต้องมีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.71 - 1.00 และค่าความสอดคล้องทั้งฉบับ เท่ากับ 0.904

8. การหาความเชื่อมัน (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างจากตัวบ่งชี้ที่ผ่านการพัฒนาแล้ว และมีความตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จาก 30 โรงเรียน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า 0.70 ขึ้นไป โดยพบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับนี้มีค่าความเชื่อถือได้ (reliability) เท่ากับ 0.985 สรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราชและส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ หรือ E-mail ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล จำนวน 1,020 โรงเรียน แบบสอบถามโรงเรียนละ 1 ชุด พร้อมกำหนดและระบุวันส่งคืนแบบสอบถามอย่างชัดเจน

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมาจำนวน 1,020 ฉบับ จากที่ส่งไป จำนวน 1,020 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัส ให้คะแนนตามน้ำหนักแต่ละข้อและ บันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4 นำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$,ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับหรือ มากกว่า 3 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) โดยใช้เกณฑ์เท่ากับหรือน้อยกว่า 20%

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่า KMO ต้องสูงกว่า .50, ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square statistics: χ^2) ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ P-value สูงกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระดับการยอมรับ, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI), ดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าตั้งแต่ 0.90 -1.00,ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) ซึ่งถ้าค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 มีความสอดคล้องสนิท แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้วัดความสอดคล้อง	**ระดับการยอมรับ**
1. ค่าไค-สแคว์ (χ^2)	χ^2 ที่ไม่มีนัยสำคัญหรือค่า P-value สูงกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง
าไค-สแควร์สัมพัทธ์ χ2/df	มีค่าน้อยกว่า 2.00 แสดงว่า แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง
3. ค่า GFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง
4. ค่า AGFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง
5. ค่า RMSEA	มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก
20 องค์ประกอบย่อย และมีตัวบ่งชี้ที่สามารถสังเกตได้รวมทั้งสิ้น 85 ตัวบ่งชี้ โดยแต่ละองค์ประกอบสอดคล้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นผลในการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยศึกษา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย แสดงความเหมาะสมของ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การ กระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20 % โดยองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นนี้ แสดงในตารางที่ 2 และรูปโมเดล ดังภาพที่ 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย แสดงความ เหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบหลักที่	**ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**	**$\bar{X}$ ≥3.00**	**S.D.**	**c.v. ≤20%**
				ภาพรวม องค์ประกอบหลัก
1	การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ	3.98	0.78	19.49
2	การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตร	4.01	0.76	18.93
3	การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร	4.12	0.73	17.80
4	การนิเทศติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน	4.14	0.73	17.57
5	การส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง	4.06	0.76	18.83

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์ประกอบหลักที่ 1 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 3.98 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) เท่ากับ 0.78 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV). เท่ากับ 19.49 องค์ประกอบหลักที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตรมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.01 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.). เท่ากับ 0.76 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV). เท่ากับ 18.93 องค์ประกอบหลักที่ 3 การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.12 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.73 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) เท่ากับ 17.80 องค์ประกอบหลักที่ 4 การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.14 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.73 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) เท่ากับ 17.57 องค์ประกอบหลักที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 4.06 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.76 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (CV) เท่ากับ 18. 83 แสดงให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้ทุกตัว มีค่าเฉลี่ยและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ค่าเฉลี่ย เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20 % เพื่อคัดสรร กำหนดไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง

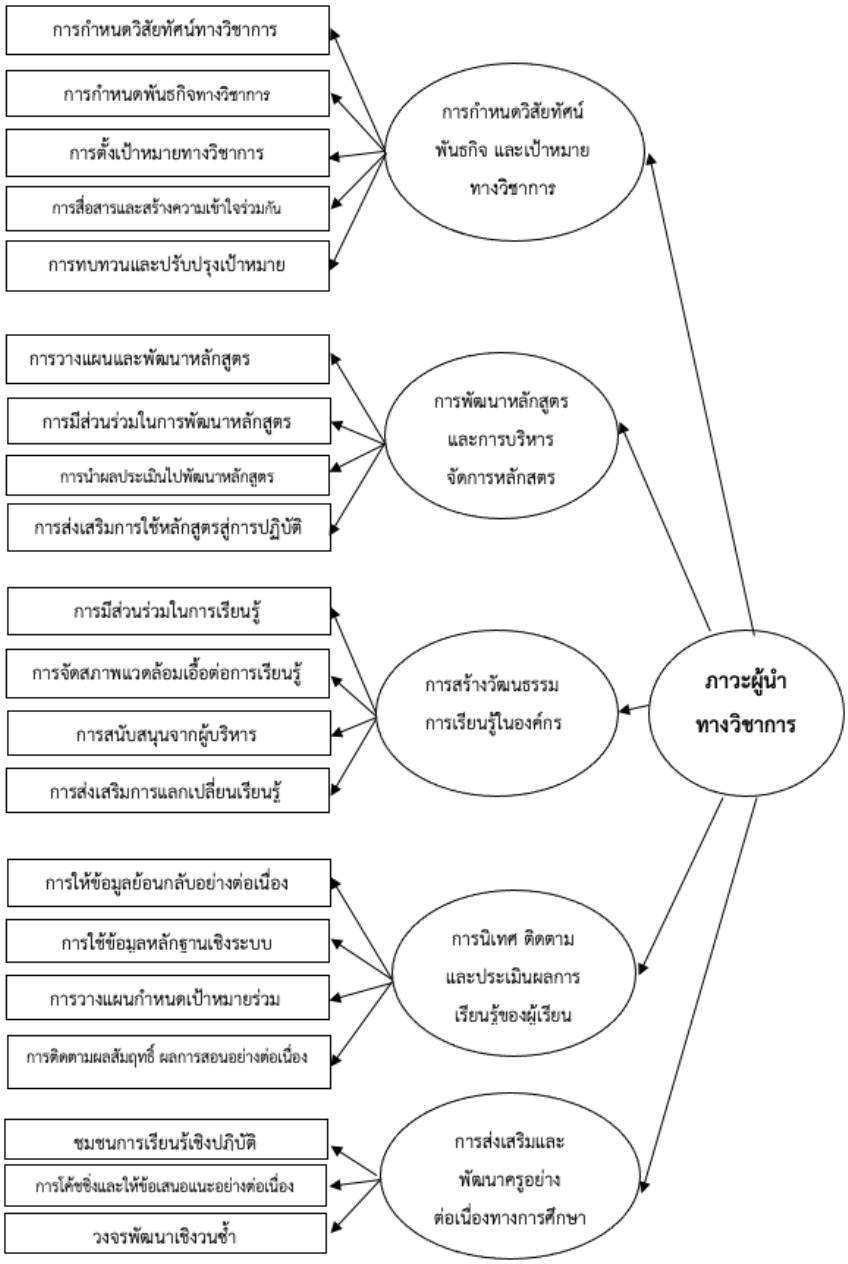

ภาพที่ 1 โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบย่อย	กซ์น้ำหนัก องค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์พยากรณ์	สัมประสิทธิ์ คะแนนองค์ประกอบ (FS)	ความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ (e)
	λ	SE	t	(R2)		
าะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก						
อบย่อยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย(VMG)						
VMG1	.90	0.02	40.14	0.80	0.20	0.11
VMG2	.92	0.02	49.40	0.84	-0.04	0.10
VMG3	.96	0.02	48.76	0.91	0.34	0.05
VMG4	.94	0.02	49.28	0.88	0.21	0.08
VMG5	.93	0.03	39.86	0.87	0.24	0.08
อบย่อยการพัฒนาหลักสูตรและด้านการบริหารจัดการหลักสูตร (CDM)						
CDM1	.86	0.03	34.24	0.73	0.13	0.18
CDM2	.89	0.03	38.90	0.79	-0.02	0.13
CDM3	.93	0.02	46.48	0.87	0.29	0.07
CDM4	.91	0.03	34.24	0.83	0.19	0.10
อบย่อยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร (CLO)						
)1	.90	0.06	26.57	0.81	0.11	0.12
CLO2	.72	0.04	29.15	0.52	0.01	0.21
CLO3	.66	0.03	33.12	0.44	0.01	0.21
CLO4	.75	0.02	26.57	0.56	-0.02	0.16
องค์ประกอบย่อยการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (SME)						
SME1	.93	0.03	30.72	0.86	1.16	0.06
SME2	.85	0.03	26.68	0.72	0.25	0.11
SME3	.83	0.03	28.63	0.70	0.09	0.12
SME4	.91	0.03	30.72	0.83	0.90	0.07
องค์ประกอบย่อยการส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (PDT)						
PDT1	.96	0.27	10.03	0.92	0.24	0.05
PDT2	.93	0.22	10.93	0.86	0.06	0.07
PDT3	.37	0.04	10.03	0.14	0.02	0.50
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง						
VMG	.94	0.27	9.99	0.88	-	-
CDM	.98	0.27	10.02	0.97	-	-
CLO	1.00	0.17	10.06	1.00	-	-
SME	.81	0.18	9.87	0.65	-	-
PDT	.93	0.38	9.99	0.87	-	-
Chi-Square= 67.273, df = 55, p= 0.124,GFI=0.993, AGFI = 0.981,RMSEA= 0.016						

** P < .01

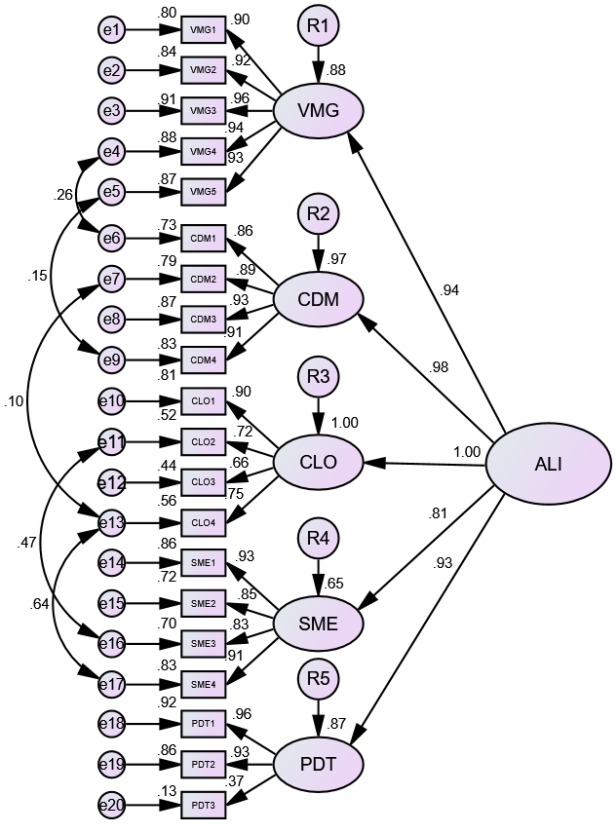

Chi-Square =67.273 df=55 Relative Chi-Sq = 1.223 p - value = .124
GFI =.993 AGFI = .971 CFI =.999 RMSEA =.016

ภาพที่ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ขององค์ประกอบหลักองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง มีค่าสูง ≥ .70 ตามเกณฑ์ โดยองค์ประกอบหลักมีค่าเป็นบวกตั้งแต่ 0.81 – 1.00 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า เมื่อเรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปหาน้อย คือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร (CLO) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.98 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ (VMG) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.94 การส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (PDT) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 และการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (SME)) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.81 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ขององค์ประกอบ ย่อยทั้ง 5 องค์ประกอบย่อยมีค่าเป็นบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

และภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของ ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมากพิจารณาจาก ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 67.273ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 55 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-value) เท่ากับ 0.124 นั่นหมายถึงค่าไค-สแควร์ (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและค่าดัชนีวัดระดับ ความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.993 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.981 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.016

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ มี 5 องค์ประกอบย่อย เรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจาก มากไปหาน้อย คือ การตั้งเป้าหมายทางวิชาการ การสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกัน การทบทวนและปรับปรุงเป้าหมาย การกำหนดพันธกิจทางวิชาการ และการกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ ตามลำดับ 2) การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตร มี 4 องค์ประกอบย่อย เรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจาก มากไปหาน้อย คือ การนำผลประเมินไปพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมการใช้หลักสูตรสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนและพัฒนาหลักสูตร ตามลำดับ 3) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร มี 4 องค์ประกอบย่อย เรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจาก มากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ตามลำดับ 4) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน มี 4 องค์ประกอบย่อย เรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจาก มากไปหาน้อย คือ การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง การติดตามผลสัมฤทธิ์ ผลการสอนอย่างต่อเนื่อง การใช้ข้อมูลหลักฐานเชิงระบบ การวางแผนกำหนดเป้าหมายร่วม ตามลำดับ 5) การส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง มี 3 องค์ประกอบย่อย เรียงค่าน้ำหนักองค์ประกอบจาก มากไปหาน้อย คือ ชุมชนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการโค้ชชิ่งและให้ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง และ วงจรพัฒนาเชิงวนซ้ำ ตามลำดับ

2. องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

องค์ประกอบหลักที่ 1. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับ (Hallinger, 1987) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ได้เสนอกรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 3 มิติ หนึ่งในนั้นคือ “การกำหนดพันธกิจของโรงเรียน (Defining the School’s Mission)” ซึ่งครอบคลุมการกำหนดและสื่อสารเป้าหมายทางวิชาการของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบหลักที่ 2. การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตรพบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องงานวิจัยของ (Hallinger และ Murphy, 1986) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ โดยได้อธิบายว่าผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำเชิงวิชาการมีบทบาทสำคัญในการประสานและจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเรียนรู้ของสถานศึกษา ตลอดจนดำเนินการกำกับ ติดตาม และประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานทางวิชาการของโรงเรียนเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพ และส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบหลักที่ 3. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Hord, 1997) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ โดยอธิบายว่า การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรเกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำเชิงวิชาการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและแบ่งปันอำนาจการตัดสินใจ สนับสนุนให้ครูได้เรียนรู้ร่วมกันและนำผลการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรวมถึงจัดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งด้านโครงสร้างและศักยภาพบุคคลตลอดจนเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และปฏิบัติร่วมกันซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร

องค์ประกอบหลักที่ 4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Robinson et al., 2008) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า การนิเทศ ติดตาม และประเมินการสอน ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน ประสานงาน และประเมินกระบวนการจัดการเรียนรู้ (planning, coordinating, and evaluating teaching and the curriculum) มีความเชื่อมโยงเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางวิชาการ ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและยกระดับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบหลักที่ 5. การส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องพบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องสอดคล้องกับข้อค้นพบของ (Robinson et al. , 2009) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ชี้ให้เห็นว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำเชิงวิชาการที่มุ่งส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง เป็นมิติของภาวะผู้นำที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผู้บริหารจึงควรมีบทบาทเชิงรุกในการกำกับวงจรการเรียนรู้ของครูอย่างเป็นระบบ ผ่านการวางแผนจากหลักฐานเชิงประจักษ์ การสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาชีพ และการติดตาม

ผลการพัฒนาเพื่อนำข้อมูลที่ได้กลับไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนในภาพรวมของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการประเมินตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสะท้อนจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาในการขับเคลื่อนภาวะผู้นำทางวิชาการให้เกิดผลจริงในระดับสถานศึกษา

1.2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรใช้ผลการวิจัยนี้ในการกำหนดแผนพัฒนาผู้บริหารและครู โดยเฉพาะในด้านสมรรถนะทางภาวะผู้นำวิชาการ เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรมีทิศทางและมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นเครื่องมือกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาองค์กร ทั้งในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร ด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายหรือเกณฑ์มาตรฐานด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เพื่อให้การบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษามีทิศทางชัดเจนและตรวจสอบได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาต่อยอดว่าตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถสะท้อนผลลัพธ์ต่อคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกรอบแนวคิดและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของต่างประเทศ เพื่อนำมาพัฒนาตัวบ่งชี้ที่มีมาตรฐานสากลและยังเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยใช้ โมเดลที่ได้รับการทดสอบจากงานวิจัยนี้เป็นแนวทาง เพื่อให้ได้หลักสูตรในการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการตามตัวบ่งชี้

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ (เช่น AI, Big Data, Learning Analytics) ในการตัดสินใจเชิงวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการศึกษา

2.5 ควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว เพื่อวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำ และตรวจสอบว่าตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นยังคงมีความเที่ยงตรงและทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

จรูญกลิ่น มาตาชาติ. (2562). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. อุบลราชธานี, ประเทศไทย.

ไชยา ภาวะบุตร. (2560). **ภาวะผู้นำทางวิชาการ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560**. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธิดารักษ์ โมเล็ก. (2562). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(2), 45–59.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิษฎาพร พรหมวัชรานนท์. (2561). **สภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2559). **กรอบแนวทางการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่** (พ.ศ. 2559–2563). กรุงเทพฯ: ผู้จัดพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

อัศนีย์ สุกิจใจ. (2560). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถี พุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์** ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Davis, G. A., & Thomas, M. A. (1989). **Effective schools and effective teachers. Boston**, MA: Allyn and Bacon.

Day, C., Gu, Q., & Hopkins, D. (2020). **Successful school leadership**. Reading, United Kingdom: Education Development Trust.

Dimmock, C., & Walker, A. (2005). **Educational leadership: Culture and diversity**. SAGE.

Hallinger, P. (1987). **Assessing and developing principal instructional leadership**. Educational Leadership, 44(7), 54–61.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1986). **Instructional leadership in effective schools**. ERIC Document No. ED309535. (pp. 3–4, 6).

Hallinger, P. (2003). **Leading educational change: Reflections on the practice of instructional and transformational leadership**. Cambridge Journal of Education, 33(3), 329–352. https://doi.org/10.1080/0305764032000122005

Hallinger, P., & Heck, R. H. (2011). **Exploring the journey of school improvement: Classifying and analyzing patterns of change in school improvement processes and learning outcomes**. School Effectiveness and School Improvement, 22(1), 1–27. https://doi.org/10.1080/09243453.2010.536322

Hord, S. M. (1997). **Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement**. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory. (pp. 6–7, 10–16, 13–15).

Robinson, V. M. J., Hohepa, M., & Lloyd, C. (2009). **School leadership and student outcomes: Identifying what works and why** Best Evidence Synthesis Iteration. Wellington, New Zealand: Ministry of Education. (pp. 38–39, 42).

Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). **The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types.** Educational Administration Quarterly, 44(5), 635–674. https://doi.org/10.1177/0013161X08321509 (pp. 659–661)

Sharif, U. M., Yaakob, M. F. M., & Mohamad, M. M. (2020). **The role of the principal in developing an**

instructional leadership team in school. Educational Research and Reviews,

Hord, S. M. (1997). **Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement**. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory. (pp. 6–7, 10–16, 13–15).

Davis, G. A., & Thomas, M. A. (1989). **Effective schools and effective teachers. Boston**, MA: Allyn and Bacon.

Sharif, U. M., Yaakob, M. F. M., & Mohamad, M. M. (2020). **The role of the principal in developing an instructional leadership team in school.** Educational Research and Reviews,

การใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงเพื่อเตรียมนักศึกษาสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

USING VIRTUAL TEACHING GAMES TO PREPARE STUDENTS FOR THE DIGITAL LABOR MARKET, FACULTY OF EDUCATION, BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY

รวิสุดา เทศเมือง[1], ลัดดาวัลย์ คงสมบูรณ์[2], วีระ วงศ์สรรค์[3]
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี[1,2,3]
Rawisuda Tesmuang [1], Laddawan kongsomboon [2], Weera Wongsan [3]
Bangkokthonburi University[1,2,3]
Corresponding Author E-mail : jikjikjik2526@gmail.com[1,2,3]

(Received : September 17, 2025; Edit : October 6, 2025; accepted : October 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง 2) ศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง และ 3) ศึกษาทักษะการสอนและความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวน 88 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย 1) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 78.9, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานSD = 7.2 สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 62.5, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานSD=8.4, การทดสอบค่า t=15.35, การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา p<.001 2) นักศึกษามีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4.32, SD = 0.56 โดยเฉพาะด้านความสนุกสนานแรงจูงใจ และความท้าทายของกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงส่งผลให้นักศึกษามีการพัฒนาทักษะการออกแบบการสอน การจัดการชั้นเรียน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน และมีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น = 4.21, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานSD = 0.61 และ4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้น มีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริง และมีความมั่นใจในทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนเพิ่มขึ้น จากการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจ ความพึงพอใจ และพัฒนาทักษะสำคัญของนักศึกษาให้พร้อมสำหรับการก้าวสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน,ทักษะการสอน, ตลาดแรงงานดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were: (1) to examine students' learning achievement before and after learning through virtual instructional games, (2) to study students' opinions and satisfaction toward the use of virtual instructional games, and (3) to investigate students' teaching skills and readiness for the digital labor market. The sample consisted of 88 students from the Faculty of Education, Bangkokthonburi University, selected by simple random sampling. The research instruments included an achievement test, a satisfaction questionnaire, and a semi-structured interview. The data were analyzed using descriptive statistics such as mean, standard deviation, and t-test for dependent samples, as well as content analysis.

The results revealed that 1) Students' post-test learning achievement scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level (post-test mean = 78.9, SD = 7.2; pre-test mean = 62.5, SD = 8.4; t = 15.35, p < .001) 2) Students' overall opinions and satisfaction toward the use of virtual instructional games were at a high level (= 4.32, SD = 0.56), especially in terms of enjoyment, motivation, and the challenging nature of learning activities.3) The use of virtual instructional games enhanced students' abilities in lesson design, classroom management, and educational technology integration, as well as their readiness for the digital labor market (= 4.21, SD = 0.61). 4) The qualitative findings from interviews and observations indicated that students became more enthusiastic and engaged in learning, demonstrated deeper understanding, were able to connect learning with real-life situations, and showed increased confidence in teaching skills and technology use. In conclusion, the use of virtual instructional games is an innovative learning approach that effectively enhances students' learning achievement, motivation, satisfaction, and essential teaching skills, preparing them to succeed in the digital labor market.

Keywords : Virtual instructional games, learning achievement, teaching skills, digital labor market

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกของการทำงานได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล องค์กรต่างๆ มีความต้องการบุคลากรที่มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ซึ่งรวมถึง ทักษะดิจิทัล (Digital Literacy), การแก้ปัญหา (Problem-Solving), ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity), และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) โดยเฉพาะในสายงานด้านการศึกษา ครูในอนาคตจำเป็นต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และออกแบบกิจกรรมการสอนที่ทันสมัย การนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality, VR) และเกมช่วยสอน (Gamification) มาใช้ในหลักสูตรการเรียนการสอน จึงกลายเป็นแนวทางสำคัญในการเตรียมนักศึกษาให้พร้อมสำหรับตลาดแรงงานยุคดิจิทัล เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง เป็นหนึ่งในนวัตกรรมทางการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์สูง (Interactive Learning) โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1)การสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation-based Learning) ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่าน การจำลองเหตุการณ์จริง เช่น การสอนในห้องเรียนเสมือน การฝึกจัดการชั้นเรียน หรือการโต้ตอบกับนักเรียนเสมือน 2) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Experiential Learning) นักศึกษาสามารถฝึกแก้ปัญหาและตัดสินใจในสถานการณ์จริง เช่น การออกแบบแผนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ 3) ปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน (Personalized Learning) เกมสามารถออกแบบให้ปรับระดับความยากง่ายตามศักยภาพของนักศึกษาแต่ละคน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) กระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่าน Gamification การใช้ แต้มสะสม (Points), เหรียญรางวัล(Badges), ภารกิจ (Missions), กระดานคะแนน (Leaderboards) จะช่วยเพิ่มความสนุกและแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งในยุคดิจิทัลปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาครูให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ (Partnership for 21st Century Learning, 2019) อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ., 2566) พบว่า ร้อยละ 62.4 ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในประเทศไทยยังคงใช้การสอนแบบบรรยายเป็นหลัก และมีเพียง ร้อยละ 27.8 ที่บูรณาการเทคโนโลยีหรือการเรียนรู้แบบโต้ตอบ (Interactive Learning) เข้าในรายวิชาอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ ข้อมูลจากผลสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (2567) ระบุว่า นักศึกษาร้อยละ 58.3 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับปานกลางหรือต่ำ โดยให้เหตุผลว่าเนื้อหาส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงและไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นต่อการทำงานในอนาคต

ในขณะเดียวกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของรายวิชา “การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้” ในปีการศึกษา 2567 อยู่ที่เพียง ร้อยละ 68.5 ต่ำกว่ามาตรฐานการประเมินผลสัมฤทธิ์ขั้นต่ำของคณะศึกษาศาสตร์ (ร้อยละ 75) แสดงให้เห็นว่าการสอนแบบเดิมยังไม่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากปัญหาดังกล่าว การนำเทคโนโลยีเสมือนจริง (Virtual Reality: VR) และแนวคิดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เข้ามาใช้ในกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นทั่วโลก เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning) และสามารถจำลองสถานการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริงได้อย่างปลอดภัย (Kolb, 1984; Deterding et al., 2011)

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงในการพัฒนาทักษะการสอนและความพร้อมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานยุคดิจิทัล และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยสนใจในการทำวิจัยในเรื่องนี้ เนื่องจากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้ 1) ความเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานยุคดิจิทัล ปัจจุบันตลาดแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลปัญญาประดิษฐ์ (AI) และความเป็นอัตโนมัติ (Automation) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อ บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องปรับตัวให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ความจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านเกมเสมือนจริงในปัจจุบัน Gamification และเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR, AR, AI-driven Learning) กำลังเป็นที่นิยมในวงการศึกษาทั่วโลก เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น และสามารถเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง (Experiential Learning) เกมช่วยสอนเสมือนจริงช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกฝนในสถานการณ์จำลองโดยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกม (Game-based Learning)และช่วยให้นักศึกษาได้ทดลองแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีจึงเล็งเห็นว่า การใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริงจะช่วยพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมต่ออาชีพครูในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกมที่ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) หรือ เทคโนโลยีดิจิทัลอื่นๆ เช่น AR หรือ AI-driven Learningเพื่อใช้ในการสอนทักษะที่จำเป็นในการเตรียมตัวให้นักศึกษาเข้าใจและมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีในอาชีพการสอนในอนาคต

2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริงต่อการพัฒนาทักษะการสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการออกแบบการสอน, การจัดการชั้นเรียน, และ การใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อตรวจสอบความสามารถในการนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนจริง

3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริงในการเพิ่มแรงจูงใจ ในการเรียนโดยผลของการใช้ เกมช่วยสอนเสมือนจริง ในการเพิ่ม แรงจูงใจในการเรียนรู้ ของนักศึกษาของการใช้เทคนิคการ Gamification

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในงานวิจัยนี้จะใช้กรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงระหว่าง ตัวแปรต้น และ ตัวแปรตาม โดยการศึกษาการใช้ เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง ในการพัฒนาทักษะการสอนของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัล

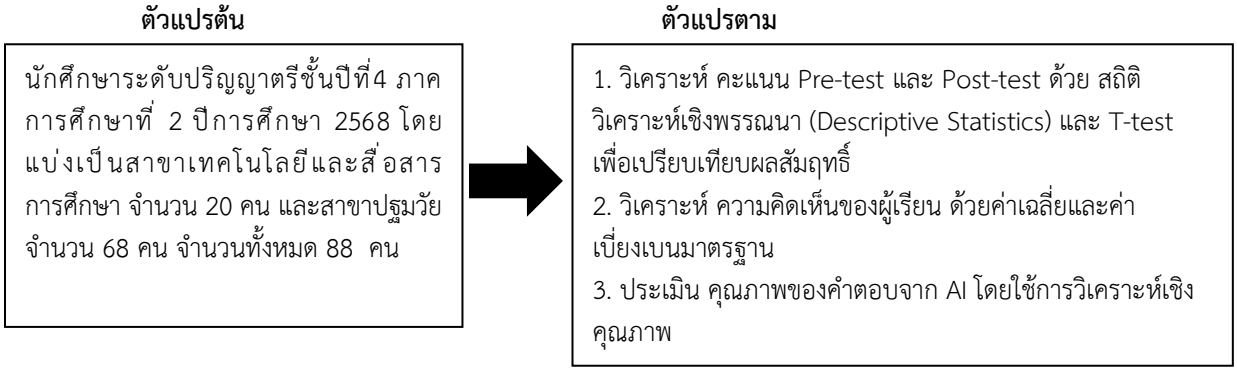

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

1. สมมุติฐานเชิงปริมาณ

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 นักศึกษามีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงอยู่ในระดับมาก

1.3 การใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงส่งผลให้นักศึกษา มีทักษะการสอน (การออกแบบการสอน การจัดการชั้นเรียน และการใช้เทคโนโลยี) เพิ่มขึ้น

1.4 การใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงส่งผลให้นักศึกษามีความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น

2. สมมุติฐานเชิงคุณภาพ

2.1 การสัมภาษณ์นักศึกษาที่เรียนด้วยเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงจะสะท้อนว่า นักศึกษามีแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น

2.2 การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาพบว่า มีการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูงขึ้น สามารถทำงานร่วมกันและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตสะท้อนว่า นักศึกษามีความมั่นใจในทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอนเพิ่มขึ้น และตระหนักถึงความพร้อมในการก้าวสู่การเป็นครูในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โดยแบ่งเป็นสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จำนวน 20 คน และสาขาปฐมวัย จำนวน 68 คนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวนทั้งหมด 88 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้

ทุกหน่วยมีโอกาสถูกเลือกเท่าเทียมกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2557)

ตัวแปรต้น ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โดยแบ่งเป็นสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาและสาขาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) วิเคราะห์คะแนน Pre-test และ Post-test ด้วยสถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และ T-test เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ 2) วิเคราะห์ ความคิดเห็นของผู้เรียน ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ3) ประเมินคุณภาพของคำตอบจาก AI โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้ แก่ เพศ และอายุ

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับครอบคลุมประเด็นด้านความพึงพอใจ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และการเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ด (Likert)

5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ค้นคว้า หนังสือ เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลและกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดการวิจัย

2. จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นนักศึกษา จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert scale) ครอบคลุมประเด็นด้านความพึงพอใจ แรงจูงใจในการเรียนรู้ และการเตรียมความพร้อมสู่ตลาดแรงงานเพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นและทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านเกมช่วยสอนเสมือนจริง

3. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามข้อ 1 และ 2 ในเรื่องการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงในการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริง เน้นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความท้าทาย ความสนุกสนาน และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation Form) ใช้เพื่อบันทึกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา เช่น ความกระตือรือร้น การตอบสนองต่อภารกิจ และการทำงานร่วมกันระหว่างการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริง และระบบวิเคราะห์ข้อมูลจากเกม (Game Analytics System)ใช้เก็บข้อมูลเชิงพฤติกรรม เช่น ระยะเวลาในการเล่นเกม ระดับที่ผู้เรียนผ่าน คะแนนที่ได้รับ และภารกิจที่สำเร็จใช้เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนรู้และผลลัพธ์ของการเล่นเกมในเชิงลึก

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index Of ltem Objective Congruence หรือ IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 1

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ ไม่ใช้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน และนำข้อมูลหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coeffcient) ตามวิธีของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 จัดทำแบบสอบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่มีค่าคุณภาพตามเกณฑ์ดังกล่าวนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ดังตารางที่ 5.1 ผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha)

ตัวแปร / มิติที่วัด	จำนวนข้อ	ค่า Cronbach's Alpha (α)	ระดับความเชื่อมั่น
ความสนุกสนานและแรงจูงใจในการเรียน	5	0.87	มาก
ความท้าทายและความสมจริงของกิจกรรม	5	0.88	มาก
การพัฒนาทักษะการสอน	5	0.90	มากที่สุด
ความพร้อมสู่ตลาดแรงงานดิจิทัล	5	0.89	มาก
รวมทั้งฉบับ	20	0.89	มาก

ตารางที่ 5.1 แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.89 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์สูง แสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้มีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยได้อย่างน่าเชื่อถือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยดำเนินเก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่4 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2568 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี จำนวนทั้งหมด 88 คน คนและได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ส่งแบบสอบบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 88 ฉบับ พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง

2. นำแบบสอบถามได้รับคืนมาจัดทำข้อมูลโดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด 3. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใช้สถิติพรรณนา **(**Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย **(**Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายผลการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลการทดสอบก่อนและหลังการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริง

1.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษาใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation), และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริง

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากระบบเกม (Game Analytics) วิเคราะห์พฤติกรรมการเล่น เช่น ระยะเวลาในการเล่นเกม คะแนนสะสม ภารกิจที่สำเร็จ และระดับที่ผ่าน ใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละเพื่อแสดงรูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้

2.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงธีม (Thematic Analysis) เพื่อสกัดประเด็นสำคัญ เช่น ความท้าทาย ความสนุกสนาน และประโยชน์ที่ได้รับ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตใช้การบันทึกและตีความพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ เช่น การมีส่วนร่วม การตอบสนองต่อกิจกรรม และการทำงานร่วมกัน

3. การตีความและสรุปผล

นำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและอธิบายข้อค้นพบของการวิจัยและสรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์เป็น **3** ตอนดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง และ3) เพื่อศึกษาทักษะการสอนและความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัล

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง

การทดสอบ	n	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	t	df	p
Pre-test	88	62.5	8.4			
Post-test	88	78.9	7.2	15.35	87	<.001

ตารางที่1 ผลการวิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ของนักศึกษาจำนวน 88 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 78.9, SD = 7.2) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 62.5, SD = 8.4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t(87) = 15.35, p < .001) แสดงให้เห็นว่าการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงมีประสิทธิภาพในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริง

ด้านที่ประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	SD	ระดับความคิดเห็น
ความสนุกสนานในการเรียนรู้	4.45	0.52	มาก
แรงจูงใจในการเรียน	4.38	0.55	มาก
ความท้าทายของกิจกรรม	4.28	0.60	มาก
ความสมจริงของสถานการณ์	4.18	0.57	มาก
รวม	4.32	0.56	มาก

ตารางที่ 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่าโดยรวมมีความพึงพอใจต่อการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, SD = 0.56) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านความสนุกสนานของการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.45, SD = 0.52) รองลงมาคือด้านแรงจูงใจ ($\bar{x}$ = 4.38, SD = 0.55) และความท้าทายของกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.28, SD = 0.60) ผลนี้สะท้อนว่าเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่กระตุ้นแรงจูงใจและสร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อศึกษาทักษะการสอนและความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานยุคดิจิทัล

ด้านทักษะที่พัฒนา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	SD	ระดับ
การออกแบบการสอน	4.26	0.59	มาก
การจัดการชั้นเรียน	4.19	0.63	มาก
การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน	4.17	0.62	มาก
ความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน	4.22	0.61	มาก
รวม	4.21	0.61	มาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามการประเมินตนเองของนักศึกษา พบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมของทักษะการสอนและความพร้อมสู่ตลาดแรงงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21, SD = 0.61) โดยทักษะที่พัฒนามากที่สุด ได้แก่ การออกแบบการสอน ($\bar{x}$ = 4.26, SD = 0.59) รองลงมาคือการจัดการชั้นเรียน ($\bar{x}$ = 4.19, SD = 0.63) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน ($\bar{x}$ = 4.17, SD = 0.62)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่า นักศึกษามีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้ง และสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีความมั่นใจในทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงมีส่วนช่วยเตรียมความพร้อมของนักศึกษาสู่การทำงานในตลาดแรงงานยุคดิจิทัลได้อย่างรอบด้าน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์นักศึกษาและการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริง พบประเด็นสำคัญที่สามารถสรุปได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

2.1 แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

นักศึกษาส่วนใหญ่สะท้อนว่าการเรียนผ่านเกมช่วยสร้างความสนุกสนานและกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น นักศึกษาบางรายกล่าวว่า“เวลาเรียนด้วยเกม รู้สึกไม่เบื่อ สนุก และอยากลองทำภารกิจให้สำเร็จ”

การสังเกตยังพบว่านักศึกษามีการตอบสนองต่อกิจกรรมในเกมอย่างกระตือรือร้น มีการร่วมมือกับเพื่อนในกลุ่ม และพยายามทำคะแนนหรือผ่านด่านให้ได้

2.2 การเข้าใจเนื้อหาและการเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง

นักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่า การเรียนผ่านสถานการณ์เสมือนจริงช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนมากขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้กับการสอนในอนาคต เช่น ความเห็นหนึ่งที่ว่า “ได้ลองออกแบบการสอนในเกม ทำให้รู้ว่าถ้าเจอสถานการณ์จริงจะจัดการยังไง” นอกจากนี้ การจำลองชั้นเรียนและสถานการณ์ในเกมยังช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติและใช้ทักษะการตัดสินใจในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

2.3 ความมั่นใจและการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นครู

นักศึกษาหลายรายสะท้อนว่าการเรียนรู้ผ่านเกมเสมือนจริง ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน และทำให้รู้สึกว่าตนเองพร้อมต่อการทำงานในอนาคต ตัวอย่างคำกล่าวว่า“หลังจากเล่นเกมแล้ว รู้สึกมั่นใจว่าจะสามารถใช้เทคโนโลยีและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กได้จริง”การสังเกตยังพบว่านักศึกษามีทักษะการโต้ตอบและการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น รวมทั้งมีความกระตือรือร้นในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า เกมช่วยสอนเสมือนจริงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ เสริมความเข้าใจเนื้อหา และเพิ่มความมั่นใจของนักศึกษาในการก้าวเข้าสู่อาชีพครูในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่าคะแนนหลังเรียน (Post-test) สูงกว่าก่อนเรียน (Pre-test) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าการใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงสามารถยกระดับความรู้และทักษะการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Kolb ,1984) เกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ระบุว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าเมื่อมีการลงมือปฏิบัติจริงในสถานการณ์เสมือนจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Johnson และ White ,2019) ที่พบว่าเกมเสมือนจริงช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาชีพครู

2. ความคิดเห็นและความพึงพอใจของนักศึกษา นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการใช้เกมช่วยสอนในระดับมาก โดยเฉพาะความสนุกสนานและแรงจูงใจในการเรียน ผลลัพธ์นี้อธิบายได้จากทฤษฎี (Gamification (Deterding et al., 2011) ที่กล่าวว่าการใช้แต้มสะสม ภารกิจ และความท้าทายในเกมสามารถกระตุ้นแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ของผู้เรียนได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมศักดิ์ และสุภาวี, 2562) ที่ยืนยันว่าการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงช่วยสร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

3. ทักษะการสอนและความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน นักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่าการพัฒนาทักษะและการออกแบบการสอน**,** การจัดการชั้นเรียน และการใช้เทคโนโลยีได้ดีขึ้น อีกทั้งรู้สึกว่ามีความพร้อมมากขึ้น ต่อการประกอบอาชีพครูในอนาคต ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิด 21st Century Skills ที่เน้นทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหา เป็นหัวใจสำคัญของการทำงานในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Brown ,2021) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ผ่านเกมดิจิทัลช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานในยุคดิจิทัลได้อย่างมีนัยสำคัญ

4**.** ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจและมีส่วนร่วมในการเรียนสูงขึ้น เข้าใจเนื้อหาชัดเจนขึ้น และมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พีระพงษ์ ,2564) ที่พบว่าการเรียนรู้ผ่านเกมเสมือนจริงช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับการทำงานจริงได้

กล่าวโดยสรุป การใช้เกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงไม่เพียงแต่เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังช่วยเสริมแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ความมั่นใจ และความพร้อมของนักศึกษาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานดิจิทัล ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้มีศักยภาพสูงในการนำไปประยุกต์ใช้ในศึกษาศาสตร์ เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

อาจารย์สามารถนำเกมช่วยสอนแบบเสมือนจริงไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะการสอนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์สามารถบูรณาการนวัตกรรมการใช้เกมเสมือนจริงไว้ในรายวิชาหรือรายวิชาเลือกเพื่อสร้างความพร้อมของนักศึกษาสู่ตลาดแรงงานดิจิทัล

ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรที่เน้นExperiential Learning และ Gamification

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้น เช่น นักศึกษาคณะอื่น ๆ หรือครูที่ปฏิบัติการสอนจริง เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ในบริบทที่หลากหลาย

ควรทดลองใช้รูปแบบเกมที่แตกต่างกัน เช่น เกมเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ เกมแบบ AR (Augmented Reality) หรือเกมที่ผสาน AI เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลการเรียนรู้

ควรวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการใช้เกมช่วยสอนเสมือนจริงกับวิธีการเรียนการสอนรูปแบบอื่นๆเช่น Blended Learning, Project-based Learning เพื่อหาวิธีที่มีประสิทธิผลสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. (2567). **รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชาฝึกทักษะการสอน ภาคการศึกษาที่** 2 **ปีการศึกษา** 2567**.** มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.). (2566). **รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาประจำปีงบประมาณ พ.ศ.** 2566. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สมศักดิ์ ปัญญาดี**,** และสุภาวี อนันต์สุข. (2562). **การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงในการศึกษา: แนวทางและทิศทางในอนาคต.** วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 14(3), 123–136.

พีระพงษ์ ชัยมงคล. (2564). **การศึกษาในยุคดิจิทัลและการใช้เกมเสมือนจริง.** การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการศึกษาและเทคโนโลยี (หน้า 45–52). สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.

Brown, L. (2021). **The future of digital learning**. In Proceedings of the International Conference on Digital Education (pp. 45–53). Academic Press.

Creswell, J. W., andCreswell, J. D. (2018). **Research design**: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). SAGE Publications.

Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., andNacke, L. (2011). **From game design elements to gamefulness: Defining "gamification." In Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference:Envisioning Future Media Environments** (pp. 9–15). ACM. https://doi.org/10.1145/2181037.2181040

Johnson, R., andWhite, K. (2019). **Virtual reality in education: A new learning paradigm**. Journal of Educational Technology, 12(4), 45–59.

Kolb, D. A. (1984). **Experiential learning: Experience as the source of learning and development**. Prentice Hall.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). **Framework for 21st century learning definitions**. Battelle for Kids. https://www.battelleforkids.org/networks/p21

Smith, J. (2020). **Educational technology and virtual learning**. Oxford University Press.

การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

A STUDY OF THE ADMINISTRATOR'S LEADERSHIP UNDER THE SANGAHAVATTHUS IV IN PRIVATE SCHOOL YAN NAWA DISTRICT BANGKOK

ดวงพร ฉ่ำน้อย
Doungphon Chamnoi
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Master of Education Program in Educational Administration, Phranakhon Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : doungphon.gp34@pnru.ac.th

(Received : November 4, 2025; Edit : November 25, 2025; accepted : November 25, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร , 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำฯ ของครู โดยจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์สอน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูในโรงเรียนเอกชน 4 แห่งในเขตยานนาวา จำนวน 217 คน ซึ่งได้มาโดยใช้สูตรของเครซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

ระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.60, S.D. = 0.536)

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำฯ พบว่า ครูที่มีเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำฯ ที่ได้รับการเสนอแนะมากที่สุด คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร (ร้อยละ 20.74) รองลงมาคือ การจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะ (ร้อยละ 16.59) และการให้รางวัลและสวัสดิการแก่บุคลากร (ร้อยละ 15.67)

การทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ ANOVA พบว่า ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้แนวทางที่พบ คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรอย่างเปิดเผยและจริงใจ รวมถึงการจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะของบุคลากร เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, สังคหวัตถุ 4, ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of leadership based on Sangahavatthu 4 in private school administrators in Yannawa District, Bangkok; 2) to compare teachers' opinions regarding this leadership, classified by gender, education level, and teaching experience; and 3) to study guidelines for developing leadership based on Sangahavatthu 4 principles for administrators. The sample group consisted of 217 teachers from 4 private schools in Yannawa District, determined using the Krejcie and Morgan formula. The research instrument was a questionnaire validated for content validity (IOC) with a total reliability coefficient of 0.96. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way ANOVA.

The research findings were as follows:

The overall level of leadership based on Sangahavatthu 4 in private school administrators in Yannawa District, Bangkok, was at the highest level (x = 4.60$, S.D. = 0.536).

The comparison of opinions revealed that teachers with different genders, education levels, and work experiences had no statistically significant differences in their opinions regarding the administrators' leadership based on Sangahavatthu 4 at the .05 level.

Regarding guidelines for leadership development, the most suggested approach was that administrators should prioritize communication and listening to personnel opinions (20.74%), followed by organizing training to enhance skills (16.59%), and providing rewards and welfare to personnel (15.67%).

Hypothesis testing using t-test and ANOVA confirmed that teachers' opinions did not differ significantly at the .05 level when classified by gender, education level, and work experience. The synthesized guidelines suggest that administrators should prioritize open and sincere communication and listening to personnel, as well as organizing training to enhance personnel skills, to effectively promote leadership based on Sangahavatthu 4.

Keywords: Leadership, Sangahavatthu 4, Private School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ได้กำหนดให้โรงเรียนเอกชนเป็นสถานศึกษาที่มิใช่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทยร่วมกับภาครัฐ จุดเด่นของโรงเรียนเอกชนคือความมีอิสระในการออกแบบหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้เรียนได้ดีกว่า ทั้งด้านวิชาการ ภาษา เทคโนโลยี หรือทักษะอาชีพ ในโลกยุคปัจจุบันที่ต้องการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และความเป็นพลเมืองโลก ความยืดหยุ่นนี้จึงกลายเป็นจุดแข็งที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ช่วยแบ่งเบาภาระภาครัฐและเป็นทางเลือกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพและความศรัทธาของผู้ปกครองเป็นสำคัญ หากขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นแรงกดดันจากการแข่งขันที่สูงขึ้น ทั้งในด้านการดึงดูดนักเรียนในยุคอัตราการเกิดลดลง และการแย่งชิงบุคลากรครูที่มีคุณภาพ ข้อจำกัดด้านการเงิน และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการลงทุนที่จำกัดท่ามกลางต้นทุนที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคมและเทคโนโลยี ที่บีบคั้นให้โรงเรียนต้องปรับตัวและลงทุนในนวัตกรรมการศึกษา เพื่อให้ทันต่อความคาดหวัง ตลอดจนความคาดหวังที่หลากหลายของผู้ปกครองและนักเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จและความอยู่รอดของโรงเรียน โดยเฉพาะบริบทของโรงเรียนเอกชนที่มีลักษณะกึ่งธุรกิจกึ่งบริการการศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างจากโรงเรียนรัฐบาลอย่างสิ้นเชิง ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความยืดหยุ่นสูงในการบริหารจัดการเพื่อรักษาเสถียรภาพขององค์กร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานบุคคลซึ่งถือเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จที่ยั่งยืน ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนหลายแห่งประสบปัญหาด้านการวางแผนอัตรากำลัง การสร้างขวัญและกำลังใจ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการลาออกของบุคลากร ที่ส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการพัฒนาผู้เรียน คุณภาพของบุคลากรที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรที่ยังไม่เป็น

ระบบและต่อเนื่อง ขาดการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยตรง การสูญเสียบุคลากรที่มีคุณภาพในโรงเรียนเอกชนนั้น หมายถึงการสูญเสียต้นทุนในการพัฒนาและความเชื่อมั่นจากผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยชี้ขาดความอยู่รอดของโรงเรียนในระยะยาว

ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาภาวะผู้นำท่ามกลางความท้าทายดังกล่าว หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่าง สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวจิตใจคนและกำกับดูแลความประพฤติ (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , 2547) สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นหลักการบริหารคนที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกและความไว้วางใจ ประกอบด้วย (1) ทาน (การให้) คือการจัดสรรทรัพยากรและสวัสดิการอย่างเป็นธรรม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านความรู้และสวัสดิภาพความเป็นอยู่ (2) ปิยวาจา (วาจาที่ไพเราะ) คือการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ให้เกียรติ ชื่นชม ให้คำปรึกษา และสร้างแรงบันดาลใจ (3) อัตถจริยา (การประพฤติให้เป็นประโยชน์) คือการบริหารงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และ (4) สมานัตตตา (ความมีใจเสมอภาค) คือการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียม รับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม หลักธรรมทั้งสี่ประการนี้จึงเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารในการแก้ไขปัญหาการบริหารงานบุคคลโดยตรง

การที่ผู้บริหารยึดมั่นในหลักสังคหวัตถุ 4 จะช่วยสร้างขวัญกำลังใจ ลดความขัดแย้ง สร้างความศรัทธาเชื่อมั่น และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี ที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่บุคลากรทุกคนพร้อมเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มสมรรถนะของบุคลากร โดยเฉพาะในพื้นที่เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันสูงและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โรงเรียนเอกชนในเขตนี้นอกจากจะต้องแข่งขันกันเองแล้ว ยังต้องแข่งขันกับโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนทางเลือกอื่น ๆ ท่ามกลางความคาดหวังของผู้ปกครองกลุ่มคนเมืองที่มีกำลังซื้อสูงและต้องการเห็นผลสัมฤทธิ์ที่จับต้องได้ การบริหารบุคลากรในบริบทเช่นนี้จึงมีความซับซ้อนและกดดันกว่าพื้นที่อื่น การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 จึงมิใช่เพียงหลักปฏิบัติทางศาสนา แต่เป็นกลยุทธ์การบริหาร "ใจ" คนทำงานให้พร้อมรับมือกับพลวัตของเมืองหลวงได้อย่างเข้มแข็ง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นการศึกษาภาวะผู้นำในบริบทของโรงเรียนสังกัดรัฐบาล ซึ่งมีโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากโรงเรียนเอกชน หรือเป็นการศึกษาเพียงเพื่อวัดระดับภาวะผู้นำและหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังขาดงานวิจัยที่นำเสนอ "แนวทางการพัฒนา" ที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนเอกชนในเขตเมืองที่มีการแข่งขันสูงอย่างเขตยานนาวา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจ "การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร" เพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจในสภาพจริง สภาพปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าว และนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตยานนาวา และเป็นประโยชน์ในฐานะแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในบริบทอื่นที่มีความคล้ายคลึงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเขตยานนาวา กรุงเทพมหานครของครูจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์สอน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนเพื่อให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและสงบสุข โดยประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ ทาน ซึ่งหมายถึงการให้และการแบ่งปันสิ่งดี ๆ แก่ผู้อื่นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ปิยวาจา คือการใช้วาจาที่สุภาพและไพเราะ เพื่อสร้างไมตรีและความรักใคร่ในหมู่คน อัตถจริยา คือการทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม โดยการร่วมมือกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และสมานัตตตา คือการวางตนให้เหมาะสมกับสถานะและหน้าที่ของตน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและสร้างความมั่นคงในสังคม หลักธรรมนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจและช่วยประสานความสามัคคีในหมู่ชนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ดังแสดงในภาพที่ 1

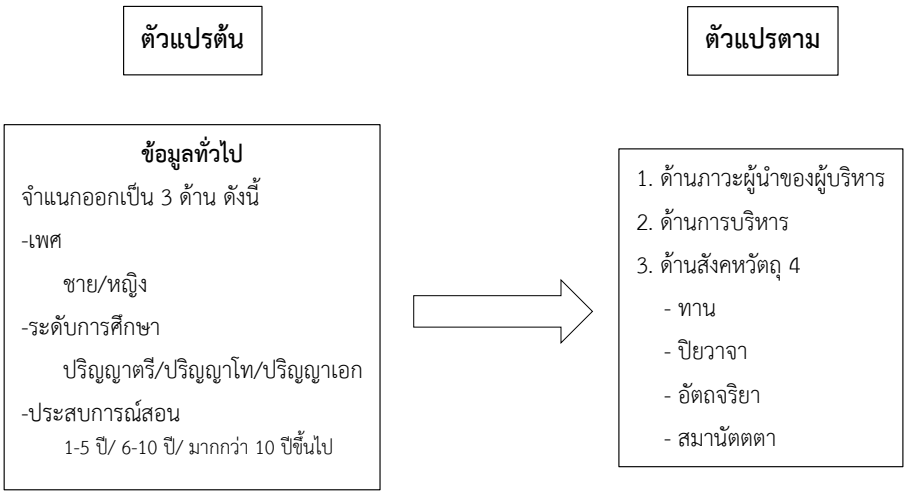

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์สอน แต่มีภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนเอกชน จำนวน 4 แห่ง ในเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งสิ้น 314 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2566 จำนวน 217 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

ตัวแปร

การวิจัยนี้มีตัวแปรหลักที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, ตำแหน่ง, และประสบการณ์สอนของครู

ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านทาน, ด้านปิยวาจา, ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (**Check List**) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์สอน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตรา

ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม จากนั้นได้มีการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องของแบบสอบถาม โดยมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งต้องมีค่า IOC เท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป นอกจากนี้ยังมีการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ซึ่งได้ผลเป็น 0.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสถิติในการคำนวณค่าต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test **(**สำหรับตัวแปร 2 กลุ่ม) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA **(**สำหรับตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม)

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด นำมาจัดหมวดหมู่ประเด็น (Grouping**)** ตามด้านของหลักสังคหวัตถุ 4 จากนั้นทำการแจกแจงความถี่ (Frequency) ของแต่ละประเด็น และคำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อเรียงลำดับความสำคัญของแนวทางการพัฒนาจากมากไปหาน้อย (ซึ่งเป็นที่มาของผลลัพธ์ตัวเลขสัดส่วนร้อยละที่ปรากฏในผลการวิจัย เช่น ร้อยละ 20.74 ของผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะประเด็นด้านสวัสดิการ เป็นต้น) และนำเสนอในรูปแบบความเรียงประกอบตาราง

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้มุ่งเน้นไปที่การสำรวจสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 217 คน ซึ่งได้แก่ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง และระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและค่าร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	92	42.4
หญิง	125	57.6
รวม	**217**	**100**
2. อายุ		
- ต่ำกว่า 30 ปี	88	40.55
- 30 – 40 ปี	40	18.43
- 41 – 50 ปี	62	28.58
- มากกว่า 50 ปี	27	12.44
รวม	**217**	**100**
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	136	62.67
ปริญญาโท	69	31.8

ปริญญาเอก	12	5.53
รวม	**217**	**100**
4. ตำแหน่ง		
ครูผู้สอน	151	69.59
ครูประจำชั้น	42	19.35
หัวหน้ากลุ่มสาระ	24	11.06
รวม	**217**	**100**
5. ระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียน		
- น้อยกว่า 1 ปี	14	6.45
- 1 – 5 ปี	36	16.59
- 6 – 10 ปี	85	39.17
- มากกว่า 10 ปี	82	37.79
รวม	**217**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 57.60 ขณะที่เพศชายมีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 ในด้านอายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 40.55 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 41-50 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 28.58

ในด้านระดับการศึกษาสูงสุด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 62.67 ขณะที่ระดับปริญญาโทมีจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 31.80 และปริญญาเอกมีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.53

สำหรับตำแหน่ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 69.59 รองลงมาคือครูประจำชั้น 42 คน คิดเป็นร้อยละ 19.35 และหัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 11.06

และในด้านระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาทำงานระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 39.17 รองลงมาคือมากกว่า 10 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 37.79

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการโดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 217 คน โดยผลการวิเคราะห์ได้แสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของระดับในภาพรวม (**n = 217**)

ระดับภาพรวม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	4.61	0.537	มากที่สุด	1
ผู้บริหารสถานศึกษา	4.60	0.543	มากที่สุด	3
ด้านสังคหวัตถุ 4 กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	4.60	0.529	มากที่สุด	2
รวม	**4.60**	**0.536**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยในภาพรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 (S.D. = 0.536) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจในระดับสูงต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.80 (S.D. = 0.436)

เมื่อพิจารณาในรายด้านผลการวิจัยในด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่โดดเด่นและความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีในโรงเรียน จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 217 คน พบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง โดยมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ที่ 4.61 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.537 ซึ่งแสดงถึงความพึงพอใจในระดับสูงต่อคุณสมบัติของผู้บริหาร

ด้านผู้บริหารได้รับการประเมินในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากร โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.60 (S.D. = 0.543) ซึ่ง

สะท้อนถึงความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.66 (S.D. = 0.530)

และด้านสังคหวัตถุ 4 กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอีกหนึ่งคุณสมบัติที่สำคัญของผู้บริหาร ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน โดยมีค่าเฉลี่ยในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรอยู่ที่ 4.60 (S.D. = 0.529) นอกจากนี้ ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม (อัตถจริยา) โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 (S.D. = 0.517)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร จำแนกรายด้าน

ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)	4.65	0.507	มากที่สุด	1
2. ด้านทาน (การให้)	4.62	0.539	มากที่สุด	2
3. ด้านสมานัตตตา (ความเสมอภาค)	4.60	0.517	มากที่สุด	3
4. ด้านปิยวาจา (วาจาที่ไพเราะ)	4.53	0.552	มากที่สุด	4
รวม	**4.60**	**0.529**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.60 (S.D. = 0.529) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านอัตถจริยา (ค่าเฉลี่ย = 4.65) รองลงมาคือ ด้านทาน (ค่าเฉลี่ย = 4.62) และด้านสมานัตตตา (ค่าเฉลี่ย = 4.60) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านปิยวาจา (ค่าเฉลี่ย = 4.53) 2

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามเพศ (t-test)

รายการ	เพศชาย ($\bar{x}$)	เพศหญิง ($\bar{x}$)	t	p-value (Sig)
ด้านทาน	4.61	4.60	0.16	0.87
ด้านปิยวาจา	4.56	4.55	0.20	0.84
ด้านอัตถจริยา	4.63	4.64	-0.15	0.88
ด้านสมานัตตตา	4.59	4.59	-0.02	0.98
รวมเฉลี่ย	**4.60**	**4.60**	**0.05**	**0.89**

ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยการทดสอบค่าที (t-test) พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 (t = 0.05, p = 0.89)

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (F-test)

ปัจจัยส่วนบุคคล	SS	df	MS	F	p-value (Sig)
1. อายุ	0.95	3	0.32	1.47	0.25
2. ระดับการศึกษา	0.63	2	0.35	1.62	0.30
3. ประสบการณ์สอน (ระยะเวลาทำงาน)	1.02	3	0.37	1.68	0.22

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ครูที่มีอายุ (F=1.47, p=0.25) 4, ระดับการศึกษา (F=1.62, p=0.30) 5, และประสบการณ์การทำงานต่างกัน (F=1.68, p=0.22) มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่มีการทดสอบความแตกต่างรายคู่

ระหว่างเพศของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านภาวะผู้นำ โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของบุคลากร รวมถึงด้านการสื่อสารและการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันทั้งในกลุ่มชายและหญิง โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารชายอยู่ที่ 4.60 (S.D. = 0.48) และผู้บริหารหญิงอยู่ที่

4.60 (S.D. = 0.46) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารทั้งสองเพศมีแนวทางการบริหารที่มีคุณภาพและมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน

เมื่อพิจารณาในด้านระดับการศึกษาสูงสุด พบว่าผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) แสดงให้เห็นว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ระหว่างกลุ่มผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาต่างกันในด้านภาวะผู้นำ โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้บริหารที่มีระดับการศึกษาต่างกันยังคงมีความสามารถในการบริหารจัดการและนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การไม่มีความแตกต่างนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการบริหารที่ไม่ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการฝึกฝนในสายงาน

ในด้านประสบการณ์การทำงาน ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) ยังแสดงให้เห็นว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ 0.05 ระหว่างกลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันในด้านภาวะผู้นำ โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มมีความใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่ างกันยังคงมีความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีได้อย่างเท่าเทียมกัน การไม่มีความแตกต่างนี้อาจแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการบริหารที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ทำงานในโรงเรียน ซึ่งทำให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 6 สรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่มีความถี่สูงสุดในแต่ละด้าน

ด้านสังคหวัตถุ 4	แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ (เรียงตามความถี่สูงสุด)	ร้อยละ
1. ด้านปิยวาจา	ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจที่เปิดกว้าง	20.74
	ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนโยน ให้เกียรติบุคลากรทุกระดับ	20.74
2. ด้านสมานัตตตา	ผู้บริหารควรมีความอดทนอดกลั้น และควบคุมอารมณ์ได้ดี	21.66
	ผู้บริหารควรให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย	20.28
3. ด้านอัตถจริยา	ผู้บริหารควรเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อช่วยเหลืองานของสถานศึกษา	20.28
	ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร ทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต	19.82
4. ด้านทาน	ผู้บริหารควรจัดอบรม สัมมนา หรือส่งเสริมให้บุคลากรได้ศึกษาต่อ	16.59
	ผู้บริหารควรจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เอื้อต่อสุขภาพกายและใจ	16.13

จากตารางที่ 6 การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาและบรรยากาศการทำงานที่ดีในโรงเรียน โดยแนวทางการพัฒนาที่เสนอประกอบด้วยการจัดอบรมและสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนทักษะการบริหารจัดการให้กับผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน โดยมีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 217 คน พบว่าผู้บริหารควรจัดอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะถึง 36 คน คิดเป็นร้อยละ 16.59 นอกจากนี้ การส่งเสริมให้บุคลากรได้ศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงานก็เป็นสิ่งที่สำคัญ โดยมีการเสนอให้ผู้บริหารให้รางวัลและสวัสดิการแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานดีเด่นตามโอกาสสมควร ซึ่งมีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 15.67 ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจและความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร

อีกทั้งผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อสุขภาพกายและใจของบุคลากร โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บุคลากรสามารถร่วมมือกันในการบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และให้กำลังใจในการทำงานแก่บุคลากร รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรด้วยใจที่เปิดกว้าง จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากร โดยมีการเสนอให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสื่อสารและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรอย่างเปิดเผยและจริงใจ ซึ่งมีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 20.74 ส่งผลให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนในองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านสังคหวัตถุ 4 กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา ตามลำดับ แม้ด้านผู้บริหารสถานศึกษาจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของผู้บริหารในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่โดดเด่นและเหมาะสม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาให้แก่บุคลากรในองค์กร การที่ผู้บริหารมีเพียงตำแหน่งแต่ขาดศักยภาพหรือความสามารถที่ชัดเจน ย่อมไม่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่สอดรับและส่งเสริมภาวะผู้นำนั้น ให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข สร้างความเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการเสียสละ การเป็นแบบอย่างที่ดี หรือการสื่อสารเชิงบวก ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องรูปแบบภาวะผู้นำใฝ่บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด (มนตรา ลิ้มสกุลวานิจ, 2566), การศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด (พระมหาวรวุฒิ วรวุฑฺฒิเมธี (พุดศรี) และคณะ, 2565) และจากการศึกษาการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด (พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภทฺโท), 2563) เช่นกัน

เมื่อวิเคราะห์ลงในรายละเอียดรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดย ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา (ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด) สะท้อนว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์ชัดเจนในการนำองค์กร สามารถบริหารจัดการในมิติต่าง ๆ นำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ แก้ไขความขัดแย้ง และมอบหมายงานได้ตรงตามความสามารถของบุคลากร ควบคู่ไปกับการมุ่งพัฒนาคุณภาพของครูและนักเรียน โดยไม่ละเลยสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างความเชื่อประสิทธิภาพของกลุ่ม : อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ของการเป็นครูที่ปรึกษา ที่พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผู้บริหารสถานศึกษา (ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในสามด้าน) แสดงถึงความสามารถในการสื่อสารวิสัยทัศน์ มีเทคนิคและกลยุทธ์ในการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และบริหารงานอย่างโปร่งใส (ถมรัตน์ ศิริภาพ และคณะ, 2565) เช่นเดียวกับการศึกษาปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการ สำหรับนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัย พยาบาล กระทรวงสาธารณสุข (อนัฏติยา ซาระวงศ์, 2561) แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2ที่พบความสัมพันธ์เพียงระดับปานกลาง และ ด้านสังคหวัตถุ 4 กับภาวะผู้นำของผู้บริหาร ที่ชี้ว่าหลักธรรมนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจที่สำคัญอย่างยิ่งในโรงเรียนเอกชนซึ่งมีความหลากหลายของบุคลากร ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ลดความขัดแย้ง และนำพาสถาบันไปสู่ความสำเร็จ (กฤชชุดา เทพพิทักษ์, 2566) เช่นเดียวกับ การศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ4 ใน การบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3ที่พบว่าการบริหารตามหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ยุวนาถ คงแหล่ และคณะ, 2567) เช่นเดียวกับการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 (นภา ชาลี, 2565)

ในประเด็นผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยจำแนกตาม เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) พบว่า โดยภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยนี้จึง ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน การวิจัยที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ดังกล่าวกลับสอดคล้องกับ การศึกษาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตาม หลักสังคหวัตถุ 4 ผลการศึกษาที่พบว่าครูที่มีเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้อำนวยการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ไม่แตกต่างกัน (จิราภรณ์ แก้วเชือกหนัง, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งที่ต่างกัน ไม่ส่งผลให้ความคิดเห็นต่อการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ตามหลักสังคหวัตถุ 4 แตกต่างกัน (บุญธิดา แก้วทอง , 2564)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ที่ผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้ ด้านทาน (การให้) ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงวัตถุสิ่งของ แต่ควรรวมถึงการให้ความรู้ ทักษะ และโอกาสในการพัฒนาตนเองแก่

บุคลากร ผ่านการจัดอบรม สัมมนา หรือสนับสนุนการศึกษาต่อ รวมถึงการให้รางวัล สวัสดิการ และจัดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี สอดคล้องกับการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดอุดรธานี ที่พบว่า ด้านปิยวาจา (วาจาที่ไพเราะ) ผู้บริหารควรใช้วาทศิลป์ในการสื่อสาร ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ให้กำลังใจ ชื่นชมบุคลากร และที่สำคัญคือการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจที่เปิดกว้าง (เดือนนพัทธ์ แก้วภูบาล, 2561) สอดคล้องผลการศึกษา การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่าด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) คือการเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่องานของสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นทีมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (สุวิจักขณ์ พุทธิชัยพาณิช, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการ สำหรับนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัย พยาบาล กระทรวงสาธารณสุข (อัญชิสา ชูศรี, 2562) และการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัด ระยอง (พระสุนทร ธมฺมธโร, 2560) ทีผลการศึกษาพบว่า ด้านสมานัตตตา (ความเสมอภาค) คือการปฏิบัติต่อบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความอดทนอดกลั้น ควบคุมอารมณ์ได้ดี และให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย ซึ่งจะสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- การพัฒนาภาวะผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตยานนาวาควรนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและบุคลากร การจัดอบรมและสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนทักษะการบริหารจัดการจะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

- การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อสุขภาพกายและใจของบุคลากร โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บุคลากรสามารถร่วมมือกันในการบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การสื่อสารที่สร้างสรรค์ ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารที่สร้างสรรค์และให้กำลังใจแก่บุคลากร รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรอย่างเปิดเผยและจริงใจ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและลดความขัดแย้งในองค์กร

- การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร: ควรมีการสนับสนุนให้บุคลากรได้ศึกษาต่อและพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นในการทำงาน โดยการให้รางวัลและสวัสดิการแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานดีเด่นตามโอกาสสมควร

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- การศึกษาในบริบทที่หลากหลาย ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนเอกชนในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น โรงเรียนในเขตชนบทหรือโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างในการประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้

- การวิจัยเชิงลึก ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชน เช่น การศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรหรือสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อการบริหารจัดการ

- การสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย: ควรมีการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลายมุมมองในการพัฒนาภาวะผู้นำ

- การติดตามผลการนำไปใช้: ควรมีการติดตามผลการนำผลการวิจัยไปใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อประเมินประสิทธิภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารจัดการโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กฤชชุดา เทพพิทักษ. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จิราภรณ์ แก้วเชือกหนัง. (2559). **ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ตามหลักสังคหวัตถุ 4**, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เดือนนพัทธ์ แก้วภูบาล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดอุดรธานี. **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ถมรัตน์ ศิริภาพ, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และมีชัย ออสุวรรณ. (2565). **ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการสร้างความเชื่อประสิทธิภาพของกลุ่ม : อิทธิพลปฏิสัมพันธ์ของการเป็นครูที่ปรึกษา**: Principal instructional leadership for building collective efficacy: The interaction effect of homeroom teacher. SOCIAL SCIENCES RESEARCH AND ACADEMIC JOURNAL. 17(3). 53–66.

นภา ชาลี. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บุญธิดา แก้วทอง. (2564). แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต.** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูไพโรจน์กิจจาทร (สกุล สุภทฺโท), (2563), การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. **ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2547). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวรวุฒิ วรวุฑฺฒิเมธี (พุดศรี). สมบูรณ์ ตันยะ. สงวนพงศ์ ชวนชม และวรสิทธิ์ รัตนวราหะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังคหวัตถุของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 11. **สิกขาวารสารศึกษาศาสตร์.** ปีที่ 9 (2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2565. หน้า 76-88.

พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. **วิทยานิพนธ์** หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มณีรัตน์ พรรณพุ่มพฤกษ์ และจิติมา วรรณศรี. (2562). การศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 (A STUDY OF ADMINISTRATIVE SKILLS OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER KAMPHAENGPHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2). **Journal of Education and Innovation.** ปีที่ 21(1). หน้า 172–182.

มนตรา ลิ้มสกุลวานิจ (2566). รูปแบบภาวะผู้นำใฝ่บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์ **หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุวนาถ คงแหล่, สันติ อุนจะนำ และสรัญญา แสงอัมพร. (2024). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. **วารสารศึกษาศาสตร์ มมร.** ปีที่ 12(1). หน้า 17–27.

สุวิจักขณ์ พุทธิชัยพาณิช. (2564), การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วิทยานิพนธ์ **หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต.** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อนัฏติยา ซาระวงศ์. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียน. **วารสาร**

บัณฑิตศึกษา. ปีที่ 15(71). หน้า 153-163.

อัญชิสา ชูศรี. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการ สำหรับนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. **ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF PICTORIAL COMPOSITION ABILITY IN VISUAL ARTS USING DAVIES' PRACTICAL SKILLS TEACHING MODEL FOR 6TH GRADE STUDENTS.

จันทรกานต์ สากกระโทก[1], ประณต นาคะเวช[2]
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Jantarakarn Sakkrathok[1], Pranod Nakaved[2]
Vongchavalitkul University[1,2]
Corresponding Author E-mail : jantarakarn_sak@vu.ac.th[1], pranod_nak@vu.ac.th[2]

(Received : September 14, 2025; Edit : October 1, 2025; accepted : October 2, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กับเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 โรงเรียนสุขานารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้ทดสอบการแจกแจงแบบโค้งปกติ โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T-test for Dependent Sample และ T-test One Sample

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์, การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์, ความพึงพอใจ, ทัศนศิลป์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the picture arrangement ability in visual arts of Grade 6 students before and after learning through Davies' practical skills teaching model; 2) to compare the picture arrangement ability in visual arts of Grade 6 students after learning through Davies' practical skills teaching model against the 80 percent criterion; and 3) to study the students' satisfaction level towards the Davies' practical skills teaching model. The sample group consisted of 40 Grade 6/5 students from Sukhanaree School, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, during the 2024 academic year, selected via cluster random sampling. The research instruments included a learning management plan, an assessment form for picture arrangement skills in visual arts, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.). The Kolmogorov-Smirnov test was used to check for normal distribution, while a dependent sample t-test and a one-sample t-test were used for hypothesis testing.

Keywords : Learning management according to Davies' practical skill teaching model, Image placement in visual art, Satisfaction.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่สร้างสุนทรียภาพให้มนุษย์สืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นวิชาที่มีความสำคัญที่สามารถพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมผู้เรียนมีให้ความมั่นใจในตนเอง การเรียนศิลปะนั้นจะบรรลุเป้าหมายได้จะต้องมีองค์ความรู้ที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ ที่ผ่านมามีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ในเชิงทฤษฎี เช่น กฎสามส่วน ทฤษฎีจุดทอง หรือแนวคิดของ Gestalt (Max Wertheimer, 1920) กล่าวว่า หลักการเกสตัลท์ คือแนวคิดที่อธิบายว่าสมองของมนุษย์รับรู้สิ่งต่าง ๆ โดยมององค์ประกอบรวมมากกว่าส่วนย่อย ในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ หลักการนี้มักถูกนำไปใช้ในการออกแบบกราฟิก ศิลปะ จะช่วยให้องค์ประกอบภาพดูเป็นระเบียบ ดึงดูดสายตา และสื่อสารได้ชัดเจน โดยอาศัยการรับรู้ภาพรวมมากกว่าส่วนย่อย ซึ่งการเรียนศิลปะนั้น จึงจำเป็นจะต้องมีความรู้เรื่องการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ซึ่งหมายถึง การจัดองค์ประกอบของภาพให้มีความสมดุล สวยงาม และสามารถสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เป็นพื้นฐานของนักเรียนศิลปะตั้งแต่เริ่มต้นบทเรียนของการสร้างสรรค์ และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดหรือความงาม (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557 : 45) ได้อธิบายองค์ความรู้ที่สำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ คือการนำส่วนประกอบที่จำเป็นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ มารวมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล เหมาะสม (จีรพันธ์ สมประสงค์, 2551 : 15) ได้อธิบายเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ไว้ว่าการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เป็นวิชาที่มีความสำคัญสำหรับผู้ศึกษางานศิลปะ หากว่าขาดความรู้ความเข้าใจในวิชานี้แล้วผลงานที่สร้างขึ้นมาก็ยากที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานศิลปะสมัยใหม่ที่มีการแสดงเฉพาะ เส้น สีแสง เงา น้ำหนัก พื้นผิว จังหวะ และบริเวณที่ว่าง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักการจัดภาพในงานทัศนศิลป์มาใช้หลักการจัดภาพในงานทัศนศิลป์มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับงานทัศนศิลป์โดยตรงทั้งวิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ การจัดภาพหรือออกแบบสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ให้เกิดคุณค่าความงามนั้นการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์จะมีบทบาทสำคัญมากที่สุด ดังนั้นการเรียนศิลปะจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักของการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เพื่อสามารถนำมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างสมบูรณ์ ในการจัดการเรียนการสอนตามการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญกับการเรียนศิลปะ โดยระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะให้ความสำคัญกับการเรียนศิลปะ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ตามมาตรฐาน 1.1 คือ สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย จะเห็นได้ว่าการวางรากฐานของการเรียนศิลปะเรื่องการจัดวางภาพงานทัศนศิลป์มีการวางรากฐานตั้งแต่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นการวางพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ต่อไปในอนาคตการจัดกระบวนการเรียนการสอนของวิชาศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษานั้นมีรูปแบบของการจัดกิจกรรมอยู่มากมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีกระบวนการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

จากการศึกษาวิชาศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาในปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในการจัดวางภาพอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการวางตำแหน่งของ วัตถุในภาพให้มีความสมดุล การใช้พื้นที่ว่างให้เกิดประโยชน์ และการสร้างจุดสนใจในงานศิลปะ ซึ่งส่งผลให้ผลงานของนักเรียนขาดความสมดุลด้านองค์ประกอบและความน่าสนใจในการสื่อความหมาย นอกจากนี้ นักเรียนบางส่วนยังมีปัญหาในการนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ผ่านการจัดวางองค์ประกอบภาพ เนื่องจากขาดความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานขององค์ประกอบศิลป์ ปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากวิธีการสอนที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามความคิดของนักเรียนโดยไม่ได้เน้น กระบวนการฝึกฝนทักษะอย่างเป็นระบบ โดยครูผู้สอนมักใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน เพื่อให้นักเรียนได้ทดลองสร้างสรรค์ผลงานจริง โดยครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ การใช้เส้น สี แสง และพื้นที่ หรือการใช้วิธีการสอนรูปแบบการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์งานศิลปะที่มีชื่อเสียงเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจวิธีการจัดวางภาพของศิลปิน เป็นต้น การพัฒนาทักษะการวาดภาพและการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ในปัจจุบันจึงยังคงมีข้อจำกัด (กรวรรณ ทับทิมดี, 2558 : 27) ได้ระบุว่าการขาดความเข้าใจในการจัดวางภาพเนื่องจากขาดแนวทางการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นทักษะปฏิบัติและการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ การสอนและฝึกฝนไม่มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจในฝีมือทางศิลปะ และไม่สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ จากการวัดและประเมินผลการพัฒนาทักษะความสามารถในการวาดภาพศิลปะ ผู้วิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสุขานารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีทักษะในการสร้างชิ้นงานศิลปะอยู่ในระดับปานกลาง หรือ ระดับต่ำ ซึ่งประเมินได้จากแบบประเมินชิ้นงานของนักเรียน จากการประเมินผลงานนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่านักเรียนร้อยละ 60 ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ นักเรียนส่วนใหญ่ต้องเผชิญปัญหาการจัดวางภาพ

ในงานทัศนศิลป์ เนื่องจากนักเรียนยังไม่เข้าใจวิธีการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ นักเรียนยังไม่เข้าใจว่าการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์อย่างไรจึงจะเหมาะสม ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ยังจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ไม่เหมาะสม เอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง จัดวางภาพไม่สมดุลกับขนาดของกระดาษ จึงทำให้ภาพวาดออกมาไม่เหมาะสมกับขนาดของกรอบภาพ นักเรียนทุกคนจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้เรื่องการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการวาดภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ค้นหารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อทักษะการเรียนศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ที่มุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะผ่านการลงมือปฏิบัติจริง มีขั้นตอนที่ชัดเจนและมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จับต้องได้ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปะที่ต้องอาศัยทั้งความเข้าใจในทฤษฎีและความสามารถในการปฏิบัติ จึงเห็นว่าวิชาศิลปะ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญยิ่งต่อการเรียนศิลปะ จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนารายวิชา ครูศิลปะ ทุกคนจำเป็นจะต้องรู้และเข้าใจในเรื่องการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ของแต่ละท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ต่อนักเรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ รวมถึงเพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์เอกลักษณ์ไทย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว พบว่า ผลงานการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวนมากยังมีความบกพร่อง ตลอดจนการใช้เทคนิคกระบวนการวาดภาพต่าง ๆ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยจัดกิจกรรมการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะอย่างเป็นระบบและประสบการณ์การทำงานในกระบวนการให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ค้นหารูปแบบการสอนที่เหมาะสมต่อทักษะการเรียนศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ซึ่งพบว่าทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (อ้างถึงในทิศนา แขมมณี, 2559 : 246–247) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติไว้ว่าทักษะส่วนใหญ่จะประกอบด้วยทักษะย่อยจำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อยเหล่านั้นได้ก่อนแล้วจึงเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะสามารถเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้วิชาศิลปะและทักษะการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ได้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์อย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้น คือ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ 2) ขั้นสาธิต 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ 4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ และ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์จะช่วยพัฒนาความสามารถทักษะปฏิบัติของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะที่ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ จำนวนมาก การฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำทักษะย่อย ๆ เหล่านั้นได้ก่อนแล้วค่อยเชื่อมโยงต่อกันเป็นทักษะใหญ่ ๆ จะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้และความเข้าใจ ทักษะการสร้างสรรค์ผลงานด้วยการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ รวมถึงการพัฒนาทางการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กับเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ตามแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2559) ดังนี้ คือ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ 2) ขั้นสาธิต 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ 4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ และ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงแผนภาพประกอบ 1

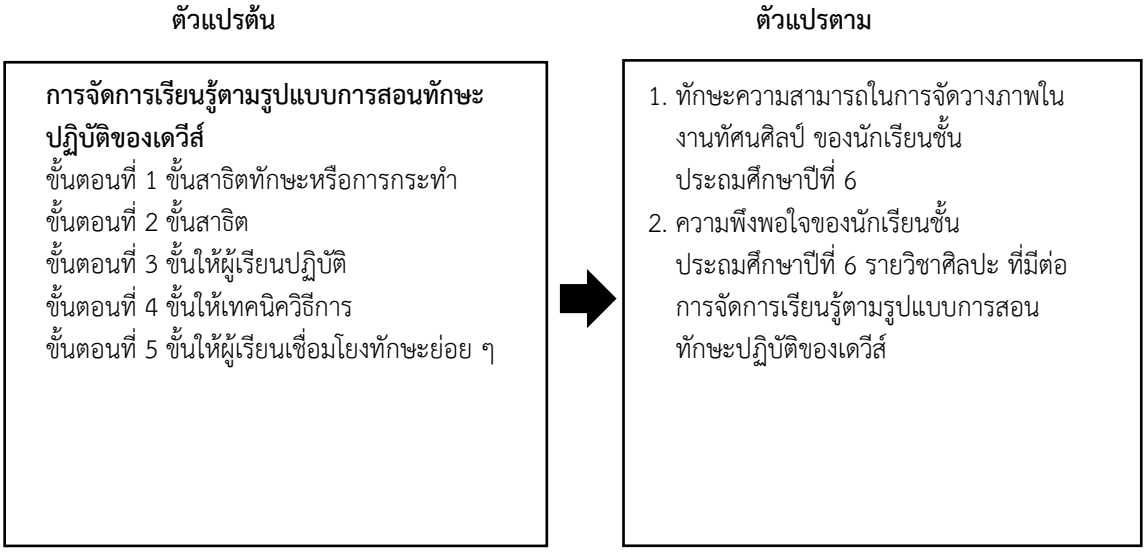

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลการพัฒนาทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลการพัฒนาทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสุขานารี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำนวน 8 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 276 คนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนสุขานารี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำนวน 1 ห้องเรียน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ และ ความพึงพอใจของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 8 ชั่วโมง

2. แบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน 8 ชั่วโมง

1.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสุขานารี และหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

1.2 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเนื้อหาสาระ หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถในการวาดภาพศิลปะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.3 ผู้วิจัยศึกษางานเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

1.4 ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง

1.5 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท

1.6 วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยนำความคิดเห็นจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีคุณสมบัติตามข้อ 3.4.1.5 มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 126) โดยผลการประเมินระดับความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านควรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

1.7 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการวิเคราะห์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จุดประสงค์การเรียนรู้ สู่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.8 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เมื่อประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าระดับมากขึ้นไป ($\bar{X}$ = 3.5)

1.9 ผู้วิจัยยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

1.10 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 6/5 โรงเรียนสุขานารี จำนวน 40 คน

2. แบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อวิเคราะห์เนื้อหากับจุดประสงค์การเรียนรู้และทักษะที่ต้องการจะประเมิน ในการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล

2.2 สร้างแบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์และเกณฑ์การให้คะแนนประเมินทักษะความสามารถใน การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ โดยอาศัยแนวทางการสร้างที่ได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมินทักษะการจัดวางภาพ

2.3 นำแบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เสนอแนะ และนำแบบประเมินทักษะความสามารถในการวาดภาพ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ที่ได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว นำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสังเกตกับเกณฑ์การให้คะแนนตามวัตถุประสงค์ของวิจัย

2.4 นำแบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ มาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ

2.5 นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.6 นำแบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพงานทัศนศิลป์ ไปใช้จริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/5 ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนการประเมินทักษะความสามารถในการวาดภาพ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ เพื่อนำไปหาค่าทางสถิติ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างรูปแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาศิลปะ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.2 การแบ่งเกณฑ์การสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert Scale)

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะ

3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (ซึ่งเป็นชุดเดียวกับการสร้างและหาคุณภาพของแบบประเมินทักษะความสามารถในการวาดภาพ) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมการใช้ถ้อยคำ สำนวน และความชัดเจนของคำถาม และนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจฉบับที่สมบูรณ์ไปจัดพิมพ์ แล้วนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 แผน เพื่อกำหนดเนื้อหาที่ต้องการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน

2. ผู้วิจัยชี้แจ้งให้นักเรียนได้ทราบถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และเกณฑ์การให้คะแนนทักษะความสามารถในการวาดภาพศิลปะ

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบแบบประเมินทักษะความสามารถในการวาดภาพ เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์

4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยดำเนินการสอนตามการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจะใช้เวลาในการทดลองทั้งหมด 4 แผน 8 ชั่วโมง

5. หลังจัดการเรียนรู้ครบตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน ผู้วิจัยทำการประเมินชิ้นงานหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นแบบประเมินชิ้นงานชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินชิ้นงานก่อนเรียน (Pre-test)

6. นักเรียนประเมินความพึงพอใจหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์แบบประเมินทักษะความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบวัดผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถิติ (T-test For Dependent)

3. วิเคราะห์ผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติทดสอบ T-test (one Sample)

4. วิเคราะห์แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการทดลองตามแบบแผนหนึ่งกลุ่มทดลองแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน One-Group Pretest-Posttes Design ผู้วิจัยจึงใช้ Kolmogorov-Smirnov test พบว่าคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จึงใช้ T-test for Dependent Sample และ T-test One Sample ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

ตาราง 6 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

นักเรียนคนที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (30)	ร้อยละ	คะแนน (30)	ร้อยละ	คะแนน (30)	ร้อยละ
1	10	33.33	24	80.00	14	46.66
2	13	43.33	28	93.33	15	50.00
3	16	53.33	26	86.67	10	33.33
4	14	46.67	27	90.00	13	43.33
5	14	46.67	26	86.67	12	40.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

นักเรียนคนที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (30)	ร้อยละ	คะแนน (30)	ร้อยละ	คะแนน (30)	ร้อยละ
6	11	36.67	26	86.67	15	50.00
7	13	43.33	26	86.67	13	43.33
8	13	43.33	27	90.00	14	46.67
9	12	40.00	25	83.33	13	43.33
10	16	53.33	26	86.67	10	33.33
11	16	53.33	25	83.33	9	30.00
12	17	56.67	27	90.00	10	33.33
13	12	40.00	27	90.00	15	50.00
14	11	36.67	27	90.00	16	53.33
15	14	46.67	25	83.33	11	36.67
16	19	63.33	30	100.00	11	36.67
17	15	50.00	27	90.00	12	40.00
18	18	60.00	28	93.33	10	33.33
19	16	53.33	28	93.33	12	40.00
20	11	36.67	26	86.67	15	50.00
21	15	50.00	29	96.67	14	46.67
22	12	40.00	28	93.33	16	53.33
23	15	50.00	29	96.67	14	46.67
24	11	36.67	24	80.00	13	43.33
25	15	50.00	27	90.00	12	40.00
26	13	43.33	26	86.67	13	43.33
27	11	36.67	26	86.67	15	50.00

28	14	46.67	26	86.67	12	40.00
29	19	63.33	30	100.00	11	36.67
30	15	50.00	28	93.33	13	43.33
31	18	60.00	26	86.67	8	26.67
32	11	36.67	24	80.00	13	43.33
33	13	43.33	24	80.00	11	36.67
34	16	53.33	29	96.67	13	43.33
35	14	46.67	27	90.00	13	43.33
36	15	50.00	24	80.00	9	30.00
37	11	36.67	27	90.00	16	53.33
38	13	43.33	29	96.67	16	53.33
39	13	43.33	28	93.33	15	50.00
40	12	40.00	27	90.00	15	50.00
$\bar{x}$	13.93	46.42	25.7	85.67	12.7	42.33
S.D	2.37		2.00		2.19	

จากตาราง 1 สรุปผลวิจัยที่ค้นพบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.93 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.7 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของก่อนเรียนมีค่า เท่ากับ 2.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังเรียนมีค่า เท่ากับ 2.00 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 46.42 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 85.67 โดยนักเรียนมีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ย เท่ากับ 12.7 หรือคิดเป็นร้อยละ 42.33

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ กับเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80

การทดสอบ	n	คะแนนตามเกณฑ์	$\bar{x}$	S.D	t	Sig.
หลังเรียน	40	24	25.7	2.00	10.555*	.000

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 สรุปผลวิจัยที่ค้นพบว่า ผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ มีความชัดเจนและครอบคลุม เข้าใจง่าย	4.75	0.44	พึงพอใจมาก
2. สื่อในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเด	4.67	0.53	พึงพอใจมาก

วีส์ เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย			
3. รูปภาพในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ช่วยให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น	4.75	0.49	พึงพอใจมาก
4. รูปภาพในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ช่วยให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนมากขึ้น	4.7	0.61	พึงพอใจมาก
5. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ มีความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจ	4.7	0.52	พึงพอใจมาก
6. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ มีความเหมาะสมของการใช้สี ภาพ และตัวอักษร	4.77	0.48	พึงพอใจมาก
7. ภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ มีความเข้าใจง่าย	4.8	0.46	พึงพอใจมาก
8. เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	4.77	0.48	พึงพอใจมาก
9. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นสื่อที่แปลกใหม่สำหรับนักเรียน	4.8	0.41	พึงพอใจมาก
10. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ทำให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาศิลปะมากยิ่งขึ้น	4.72	0.55	พึงพอใจมาก
รวมคะแนนเฉลี่ย	**4.75**	**0.50**	พึงพอใจมาก

จากตาราง 3 สรุปผลวิจัยที่ค้นพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 13.93 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 25.7 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ดีและรวดเร็วขึ้น จึงส่งผลให้ผลการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ของนักเรียนดีมากขึ้น เพราะมีการออกแบบกิจกรรมขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ (ทิศนา แขมมณี, 2559 : 246-247) อ้างถึงกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบมีทั้งหมด 5 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำ 2) ขั้นสาธิต 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ 4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ และ 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ๆ โดย

1) ขั้นสาธิตทักษะหรือการกระทำโดยครูผู้สอนแจ้งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียน ครูอธิบายเป้าหมายและผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการสอนให้กับนักเรียน โดยครูจะมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เข้าใจวิธีการปฏิบัติอย่างถูกต้องก่อนลงมือปฏิบัติจริง ครูจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน 2) ขั้นสาธิต ครูใช้สื่อการสอน PowerPoint เป็นสื่อประกอบการบรรยายเนื้อหา ให้นักเรียนได้เข้าใจเนื้อหาที่เรียนและได้เห็นภาพตัวอย่างผลงานเพื่อให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น โดยในขั้นตอนนี้ครูจะแสดงทักษะสาธิตวิธีการวาดภาพทีละขั้นตอนด้วยการเน้นจุดสำคัญ และอธิบายสิ่งที่กำลังสาธิตให้นักเรียนดูควบคู่ไปด้วย 3) ขั้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติชิ้นงานตามคำชี้แนะของครูเพื่อช่วยให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้และทักษะก่อนจะไปสู่การคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเองในระยะต่อไป โดยครูอธิบายรายละเอียดของ

ขั้นตอนหรือกระบวนการปฏิบัติอีกครั้งเพื่อเน้นย้ำจุดสำคัญที่ต้องใส่ใจ ครูใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและตรงประเด็นเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น พร้อมเน้นจุดที่อาจเกิดข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิด (วีระ ไทยพานิช 2551 : 15) ได้กล่าวว่า การสอนทักษะปฏิบัติคือการปฏิบัติจริงในสิ่งที่เรียนมาซึ่งการปฏิบัติย่อย ๆ ก็จะเป็นการกระทำซ้ำ ๆ จุดมุ่งหมายของการฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ เพื่อลงมือกระทำจริงและเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่สำคัญ คือ เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงทำให้เข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น และ เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะและเกิดการเรียนรู้ใหม่ที่คงทนมากยิ่งขึ้น 4) ขั้นให้เทคนิควิธีการ ครูให้นักเรียนลงมือปฏิบัติชิ้นงานด้วยตนเอง โดยครูแนะนำเทคนิคหรือขั้นตอนที่เกี่ยวข้องให้กับนักเรียนเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในวิธีการทำให้ผลงานของนักเรียนสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น 5) ขั้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทักษะย่อย ครูทบทวนทักษะย่อยที่เรียนไปแล้ว เช่น การใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการวาดภาพ โดยชี้ให้เห็นว่าแต่ละทักษะนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และครูประเมินการเชื่อมโยงทักษะของนักเรียน โดยดูทั้งกระบวนการและผลงานที่เกิดขึ้น และครูให้ข้อเสนอแนะเฉพาะเจาะจง เช่น การแก้ไขจุดอ่อนหรือวิธีการปรับปรุงเพื่อให้ผลงานออกมาดีและสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ทั้ง 5 ขั้น ดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับงานวิจัย (ลักขณา โพธิสุทธิ์ และคณะ, 2555) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การวาดภาพระบายสีกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.29/86.24 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกันกับ (มุทิตา อังคุระษ 2558 : 113-114) พัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่องสีและการระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคลองสำโรง ผลการศึกษาพบว่า แบบฝึกทักษะเรื่องสีและการระบายสี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนคลองสำโรง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แบบฝึกทักษะเรื่องสีและการระบายสี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาความสามารถในการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ หลังเรียนผ่านเกณฑ์กำหนดร้อยละ 80 ซึ่งคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ 8 เรื่อง การจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์ ที่ครูผู้สอนได้สร้างขึ้น ครูผู้สอนได้ดำเนินการสอนเป็นไปตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูเน้นสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติตามครูผู้สอนก่อน และให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยการสอนทักษะปฏิบัติมีจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้สามารถลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้จริง โดยไม่เพียงแต่ทฤษฎี แต่ยังเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ใหม่และเกิดความชำนาญในสิ่งที่ได้ลงมือฝึกปฏิบัติจริง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งเป็นไปตามแนวคิด (Davies, 1987) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ จะเน้นช่วยพัฒนาทักษะปฏิบัติที่ต้องอาศัยกระบวนการฝึกฝนที่ชัดเจนและต่อเนื่อง พร้อมทั้งการให้คำแนะนำอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะเหล่านั้นไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (นิลวรรณ วงศ์ละ 2553 : 111) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมสาระนาฏศิลป์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เรื่อง สาวอีสานเซิ้งหวด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์เรื่อง สาวอีสานเซิ้งหวด ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 84.24/89.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 (ปาริชาติ ตาสว่าง 2554 : 97) ได้ศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) เรื่อง เซิ้งนึ่งข้าวเหนียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) เรื่อง เซิ้งนึ่งข้าวเหนียว ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.51/81.43 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุขานารี นครราชสีมา หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ตามจินตนาการอย่างอิสระและจากประสบการณ์เดิมที่มี จะมีการประเมินผลการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ทักษะความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงส่งผลให้นักเรียมมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น และมีการจัดกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางความคิดสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียมเกิดความสนุกสนานและชอบในการเรียนรู้เป็นอย่างดี จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของเชลลี่ และ เมนาร์ด ดับบริล (Shelly, Maynard W, 1971, p.9) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกเมื่อเกิดขึ้น

แล้วทำให้เกิดความสุข สอดคล้องกับ (กัลยา ทองอ้วน 2552 : 34) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือความรู้สึกนึกคิดหรือเจตติที่ดีของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติในเชิงบวก เป็นความรู้สึกชอบ และพอใจในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิลวรรณ วงศ์ละ 2553 : 111) ได้ศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมสาระนาฏศิลป์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เรื่อง สาวอีสานเซิ้งหวด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมาก (ปาริชาติ ตาสว่าง 2554 : 97) ได้ศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) เรื่อง เซิ้งนิ่งข้าวเหนียว ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามแผนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด และ (สุดารัตน์ บัวบุญจ้ำมา 2555 : 90) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติเรื่อง รำวงมาตรฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (นาฏศิลป์) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบทักษะปฏิบัติ 6 ขั้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของเดวีส์ มีทักษะการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับดีมีความพึงพอใจต่อการกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ ครูควรจัดกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนผลงานของตนเองและผู้อื่น เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์และพัฒนาทักษะการจัดวางภาพในงานทัศนศิลป์อย่างต่อเนื่อง

1.2 ครูควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์อย่างหลากหลาย เพื่อให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของรูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ต่อด้านอื่น ๆ ของนักเรียน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานร่วมกัน หรือทัศนคติที่มีต่องานทัศนศิลป์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มากกว่าด้านทักษะการจัดวางภาพเพียงอย่างเดียว

2.2 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมทัศนศิลป์โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ร่วมกับเทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัล เช่น การใช้แท็บเล็ตหรือแอปพลิเคชันออกแบบภาพเพื่อตรวจสอบว่าสื่อดิจิทัลมีผลต่อความสามารถในการจัดวางภาพของนักเรียนหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ** ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุม กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพ : คุรุสภาลาดพร้าว.

(2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ** ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2552. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

กรวรรณ ทับทิมดี. (2558). **การพัฒนากิจกรรมการสอนการจัดองค์ประกอบศิลป์โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม สำหรับหลักสูตรศิลปศึกษาระดับปริญญาตรี**. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กัญจนา ลินทรัตนศิริกุล. (2554). **การวัดความรู้ความคิด. ในประมวลสาระชุดวิชาการประเมินและวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน.** หน่วยที่ 2 นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กัญจนา ลินทรัตนศิริกุล. (2557). **เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ. ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน** (หน่วยที่ 9, หน้า 1-81).นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กัลยา ทองอ้วน. (2552). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนแบบโครงงาน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น** กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, มหาวิทยาลัมหาสารคาม.

เกริก ท่วมกลาง และ จินตนา ท่วมกลาง. (2555). **การพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อ เลื่อนวิทยฐานะ.** กรุงเทพฯ: สภาพรบุ๊คส์.

จีรพันธ์ สมประสงค์. (2552). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.

ชลูด นิ่มเสมอ. (2559). **องค์ประกอบของศิลปะ** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.

ชลูด นิ่มเสมอ. (2561). **นิทรรศการ "สัญลักษณ์ชนบท"** (พิมพ์ครั้งที่ 1).กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.

ทิศนา แขมมณี. (2559). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ.** (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. (2560) **การพัฒนาทักษะปฏิบัติในงานช่างฝีมือพื้นฐาน.**กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิชาการศึกษา

นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์. (2552). **การสอนเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติ. ในประมวลสาระชุดวิชา วิทยาการการจัดการเรียนรู้**. (หน่วยที่ 12) นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นิลวรรณ วงศ์ละ. (2553). **การจัดกิจกรรมสาระนาฏศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยใช้ รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ เรื่อง "สาวอีสานเซิ้ง".** (ม.ป.พ.).

รุ่งนภา พันธุมนาวิน. (2559). **การออกแบบเพื่อยืดอายุการใช้งานให้กับสื่อสิ่งพิมพ์อายุสั้นประเภท นิตยสาร(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).** คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลักขณา โพธิสุทธิ์ และคณะ. (2555). **การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการวาดภาพระบายสีกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.**วารสารสังคมศาสตร์วิจัย,3 (1), 49-62 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

วรีวรรณ โขนงนุช. (2551). **การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เรื่องการเขียนลายสังคโลกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของเดวีส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6** โรงเรียนเมืองเชลียง จังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

วีระ ไทยพาณิช. (2551). 57 **วิธีสอน.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

ศาสตราจารย์พีระศรี. (2543). **ประติมากรรมไทยในสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศาสตราจารย์พีระศรี. (2561). **ศิลปะกับชีวิต** : ศิลป์ พีระศรี ศิลปินผู้สร้างฐานรากศิลปะไทยสมัยใหม่กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปากร.

สถิตย์ นิยมญาติ. (2555). **การบริหารจัดการในการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงสำรวจ. ความพึงพอใจในบริบทการศึกษา.** วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (เอกสารต้นฉบับยังไม่ตีพิมพ์).

สมศักดิ์ คงเที่ยง และ อัญชลี โพธิ์ทอง. (2542). **การบริหารบุคลากรและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

รามคำแหง, ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรการเรียนการสอน, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Bunker, E. (1981). **Little Boy Blue**. New York, NY: Viking Press.

Chuenjit, P., Suzuki, M., & Shinkai, K. (2021). **Effect of various surface treatmentson the bond strength of resin luting agent and the surface roughness and surface energy of CAD/CAM materials.** Dental Materials Journal, 40(1), 16–25.

Davies, I.K. (1971). **The management of learning.** London : McGraw-Hill

Davies, I. K. (1987). **Art and design in the GCSE: Objectives, criteria and assessment. Journal of Art & Design Education,** 6(1), 51–65. Wiley.

Griffin, D. (2014). **Education Reform: The Unwinding of Intelligence and Creativity.** Cham, Switzerland: Springer International Publishing.

Harrow, A. (1972). **A Taxonomy of the Psychomotor Domain :** A Guide for DevelopingBehavioral Objective. New York : Longman.

Itten, J. (1961). **The Art of Color: The Subjective Experience and Objective Rationale of Color. New York:** Von Nostrand Reinhold.

Berger, J. (1972). **Ways of seeing.** London: British Broadcasting Corporation and Penguin Books.

นวัตกรรมเชิงพุทธ : การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้แก่ชุมชน

BUDDHIST INNOVATION: CREATION OF BUDDHIST ART DECORATED WITH LANNA GLASS. TO PRESERVE AND CONTINUE FOR THE COMMUNITY

ขจรเดช หนิ้วหยิ่น[1], ทรงเดช ทิพย์ทอง[2]
ปฐมพงศ์ บูชาบุตร[3], นุตศุภางค์ ภู่ทัยกุล[4], พระรัตนมุนี, ผศ.ดร.[5]
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1,2,3,4,5]
Kajondet Niwyin[1], Songdej Thipthong[2], Pathompong Buchabutara[3],
Nudsupang Puthaikul[4], Rattanamuni, Asst. Prof. Dr.[5]
Chiang Rai Buddhist Collega Mahachulalongkornrajavidyalaya University[1,2,3,4,5]
Corresponding Author E-mail : kajondet002@gmail.com[1]

(Received : October 12, 2025; Edit : October 19, 2025; accepted : October 19, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมเชิงพุทธ: การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้แก่ชุมชน" นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อนุรักษ์ และสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ (Qualitative and Action Research) ในพื้นที่ 4 จังหวัดภาคเหนือ ผ่านการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการทดลองปฏิบัติ.

ผลการวิจัยพบว่า งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนามีเอกลักษณ์ที่ผสมผสานศิลปะ 3 วัฒนธรรม (ล้านนา พม่า จีน) ใช้เทคนิคดั้งเดิมคือการประดับกระจกแก้ว ("กระจกแก้วจีน") ควบคู่กับการแกะสลักไม้ปิดทอง โดยมีลวดลายสื่อคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา.

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภูมิปัญญานี้กำลังขาดการสืบทอด. ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานอย่างยั่งยืน โดยการจัดทำ **ฐานข้อมูลองค์ความรู้** และ **การถ่ายทอดทักษะ** ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่เยาวชน ชุมชน และวัด เพื่อรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ ควบคู่ไปกับการพัฒนาต่อยอดสู่รูปแบบร่วมสมัยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่.

คำสำคัญ : นวัตกรรมเชิงพุทธ, งานประดับกระจกสี, การอนุรักษ์, พุทธศิลปกรรม, การสร้างสรรค์

Abstract

This research, "Buddhist Innovation: The Creation of Lanna Buddhist Glass Mosaic Art for Conservation and Transmission to the Community," aims to study, conserve, and create Lanna Buddhist glass mosaic art. It employs Qualitative and Action Research methodologies conducted in four northern provinces of Thailand through documentary study, interviews, observation, and experimental practice.

The findings indicate that Lanna Buddhist glass mosaic art possesses a unique identity, blending three cultural influences (Lanna, Burmese, and Chinese). It utilizes the traditional technique of glass mosaic (known as "Krajok Kaew Juen") combined with gilded wood carving, featuring motifs that convey Buddhist beliefs.

However, this traditional wisdom is currently facing a lack of transmission. The researcher has therefore developed sustainable conservation and transmission guidelines by establishing a **knowledge database** and facilitating **skill transfer** through practical workshops for students, communities, and temples. This aims to preserve the original heritage while simultaneously fostering its development into contemporary forms suited to modern lifestyles.

Keywords : Buddhist Innovation, Glass Mosaic Decoration, Conservation, Buddhist Art, Creative Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันงานประดับกระจกแบบโบราณแบบจริงๆ หรือการใช้กระจกแก้วจีนในการประดับตกแต่งวัดวาอารามทางภาคเหนือนั้น ไม่หลงเหลือให้ได้เรียนรู้ได้ศึกษาอีกเลย เนื่องจากการสืบทอดของกรรมวิธีการสร้างกระจกแบบโบราณ ได้หายขาดช่วงไป จึงขาดการสืบสานต่อยอดอนุรักษ์รักษาไว้ ทำให้คนในยุคปัจจุบันขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างกระจกแก้วจีนแบบโบราณล้านนาดั้งเดิม แต่ก่อนนั้นช่างโบราณได้มีกรรมวิธีสร้างกระจกสีโดยการหุงต้มกระจกขึ้นมาเอง แต่ในปัจจุบันกระจกสีไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นเอง เนื่องจากตามท้องตลาดในปัจจุบันมีขายอยู่มากมาย ซึ่งเป็นกระจกสำเร็จรูปสร้างโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สร้างขึ้น มีให้เลือกหลากสีหลายแบบด้วยกัน และสะดวกในการที่จะเลือกสรรเลือกหยิบมาใช้ จึงทำให้ส่วนใหญ่วัดในยุคสมัยปัจจุบัน จึงเลือกกระจกแก้วสมัยใหม่ มีทั้งแบบหนา นูน และโค้งเว้า ให้ความหลากหลายมิติเมื่อแสงมากระทบ กาวที่ใช้ในการติดกระจกก็ไม่ใช่ปูนหรือตะปูอีกต่อไป แต่เป็นเทคนิควัสดุสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ ซึ่งมีความคงทนถาวรยิ่งกว่าวิธีการดั้งเดิม ที่เรียกว่ากาวอีพ็อกซี่ (Epoxy) ปัจจุบันจึงหลงเหลืองานประดับกระจกแบบโบราณล้านนาดั้งเดิมตามวัดที่เก่าแก่จริงๆเท่านั้น ที่ยังคงเป็นเทคนิคและวัสดุงานประดับกระจกแบบดั้งเดิมอยู่

ความสำคัญและภูมิหลังของปัญหา งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจก ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเอกลักษณ์สำคัญของอาณาจักรล้านนา ศิลปะแขนงนี้มิได้เป็นเพียงการตกแต่งศาสนสถานเท่านั้น แต่ยังเป็นประจักษ์พยานของการหลอมรวมทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยสะท้อนถึงการผสมผสานศิลปะจาก ล้านนา พม่า และจีน เข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน อีกทั้งยังแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อและธรรมะที่ลึกซึ้งผ่านลวดลายต่างๆ งานช่างประดับกระจกจึงเป็นรากฐานสำคัญที่บ่งบอกถึงความศรัทธาและความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนากำลังเผชิญกับวิกฤตความอยู่รอดที่น่ากังวลอย่างยิ่ง ภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การสูญหายขององค์ความรู้และทักษะดั้งเดิม แม้ว่าคุณค่าของศิลปะจะสูงส่ง แต่ทักษะและภูมิปัญญาดั้งเดิมในการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมวิธีในการทำ "กระจกแก้วจีน" (กระจกสีโบราณ) และเทคนิคการประดับกระจกเฉพาะถิ่น กำลังอยู่ในภาวะวิกฤตของการสูญหาย เนื่องจากช่างผู้ชำนาญการ (ครูภูมิปัญญา) มีอายุมากขึ้น ขาดการสืบทอดอย่างเป็นระบบ และความสนใจของคนรุ่นใหม่มีน้อยลง ทำให้องค์ความรู้ที่สั่งสมมาแต่โบราณถูกจำกัดอยู่เพียงบุคคลกลุ่มน้อย หากไม่มีกลไกการอนุรักษ์และการถ่ายทอดที่เข้ากับยุคสมัยอย่างเร่งด่วน มรดกทางศิลปะอันเป็นเอกลักษณ์นี้ก็จะเลือนหายไปอย่างถาวร ช่องว่างระหว่างประเพณีและความร่วมสมัย งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกส่วนใหญ่มักถูกจำกัดอยู่แค่การบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน ทำให้ศิลปะนี้ถูกมองว่าเป็นเพียงสิ่งของในอดีต ขาดการสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน การขาดความเชื่อมโยงกับชุมชนและตลาดสมัยใหม่ ส่งผลให้งานศิลปะดังกล่าวไม่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนได้ ทำให้ช่างฝีมือไม่สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง และทำให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างยากลำบากในระยะยาว

งานพุทธศิลปกรรม คืองานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาถวายแก่พุทธศาสนา เช่น งานปูนปั้น งานแกะไม้ งานจิตรกรรมฝาผนัง งานประติมากรรมพระพุทธรูป หรือ อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนสถานต่างๆ ทำให้วัดวาอารามเกิดความงดงามและน่าเคารพศรัทธา(ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ,2559) ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาและสร้างสรรค์งานเชิงพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา และให้ชุมชนได้เรียนรู้ถึงงานพุทธศิลปกรรมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้เกิดความเข้าใจในสุนทรียภาพทางด้านศิลปะ และได้เห็นผลงานสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านานาให้กับวัดในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาการอนุรักษ์สืบสานงานพุทธศิลปกรรม ให้กับ ชาวบ้าน ชุมชน และวัดบ้านป่าคา ตำบลแม่เงิน ให้มีเข้าใจในงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา โดยถ่ายทอดองค์ความรู้คุณค่า ความงามในงานประดับกระจกจากภูมิปัญญาช่างล้านนา รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลปกรรม เพื่อประมวลองค์ความรู้ แนวคิด ที่มา คุณค่า ความหมาย ของงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจใน คุณค่า เทคนิค วิธีการ และกระบวนการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาถ่ายทอดเผยแพร่ให้กับสังคมให้ได้ตระหนักเรียนรู้ถึงคุณค่า ความงาม ความสำคัญ และเกิดรู้สึกหวงแหนรักษาไว้ต่อไปในอนาคต

งานประดับกระจก ถือว่าเป็นอีกหนึ่งงานช่างศิลป์อันงดงาม ที่มีความสำคัญในการประดับตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ และส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรม ด้วยการปิดกระจกสีลงไปบนพื้นผิวของวัตถุ ยามเมื่อผิวกระจกถูกแสงส่องกระทบจะเกิดความสวยงามเปล่งประกายคล้ายกับอัญมณี นอกจากความสวยสดงดงามแล้ว การปิดกระจกหุ้มผิววัตถุตามส่วนประกอบต่างๆทางสถาปัตยกรรม อาทิ ช่อฟ้า ใบระกา นาค หางหงส์ และคันทวย ฯลฯ ยังถือเป็นการยืดอายุชิ้นงานให้เกิดความคงทน เนื่องจากกระจกและยางรักที่ห่อหุ้มเนื้อไม้ไว้นั้น จะช่วยรักษาเนื้อไม้ให้คงทนสามารถทนแดดทนฝนได้ยาวนานยิ่งขึ้น งานประดับกระจกจึงถือเป็นงานประณีตศิลป์อันทรงคุณค่าที่ให้ทั้งความงดงามและให้คุณประโยชน์ในคราเดียวกัน(สำนักพิมพ์คติ,2555)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับงานช่างประดับกระจก ที่นับวันผู้คนไม่ได้สนใจในงานช่างประเภทนี้

จึงอยากให้ผู้คน เช่น นักเรียน นักศึกษา ชุมชน และสังคม ที่ไม่ได้สนใจและรู้จักได้เกิดความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความงามและความสำคัญของงานช่างประดับกระจกในถิ่นล้านนา ซึ่งงานเทคนิคประดับกระจกแบบล้านนานั้น มีความแตกต่างจากงานประดับกระจกในภูมิภาคอื่นๆ ทั้งมีลวดลายอันสวยงาม และมีความเป็นเอกลักษณ์ในรูปแบบฉบับทางถิ่นล้านนา และวัสดุ เทคนิค ที่ใช้ในงานประดับกระจกก็มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆอีกเช่นกัน ซึ่งในยุคสมัยปัจจุบันนั้นงานประดับกระจกได้ชำรุดทรุดโทรมผุผังหลุดลอกหายไปอยู่มากตามกาลเวลา ขาดผู้คน ชุมชน สังคม หรือองค์กรต่างๆ ให้ความสนใจและใส่ใจที่จะหันมาทำนุบำรุง ดูแลรักษา ให้กลับมาสวยงามคงอยู่คู่กับบ้านเมืองและศิลปวัฒนธรรมล้านนา

งานประดับกระจกสีครั้งนี้เป็นการทดลองปฏิบัติทำเทคนิคกระบวนการประดับดับกระจก จากช่างประดับดับกระจกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการและวิธีการ แล้วจึงได้นำเทคนิควิธีการการดังกล่าวมาพัฒนาต่อยอดจนได้เทคนิคกระบวนการใหม่ในการประดับดับกระจก จนสามารถนำมาเป็นแนวทางในการประดับกระจกรูปแบบใหม่ นำมาผนวกกับกระบวนการแนวคิดวิธีการสร้างผลงานให้เป็นในลักษณะแนวทางสร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทยแบบร่วมสมัย ซึ่งลักษณะของผลงานมาจากเทคนิควิธีการและลวดลายประดับกระจกแบบล้านนาที่ได้ไปศึกษา จึงนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดงานประดับกระจกในรูปแบบใหม่ สื่อสะท้อนนัยยะในความหมายใหม่ ให้เท่าทันกับยุคสมัยปัจจุบัน ประดับติดตั้งถาวร ณ ที่วัดบ้านป่าคา ตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สร้างเป็นแลนด์มาร์คแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและเกิดรายได้เศษฐกิจให้กับชุมชนชาวบ้านและวัด

ได้ครับ นี่คือ 3 ตัวเลือกที่ปรับแก้ข้อความใหม่ โดยยังคงความหมายเดิมไว้ครบถ้วนครับ

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการรับมือกับความท้าทายดังกล่าว ผ่านการพัฒนา "นวัตกรรมเชิงพุทธ" ซึ่งเป็นแนวทางที่ก้าวข้ามการบันทึกองค์ความรู้และอนุรักษ์เทคนิคที่ใกล้สูญหาย แต่ยังมุ่งรังสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกในรูปแบบร่วมสมัย ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ เข้าถึงง่าย และก่อให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้มรดกทางศิลปะนี้ยังคงมีชีวิตชีวาและเติบโตได้ในสังคมปัจจุบัน งานวิจัยนี้จึงมิใช่การทำงานซ้ำซ้อน แต่เป็นการต่อยอดและเติมเต็มช่องว่างที่ขาดหาย ด้วยการนำพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนาออกจากขนบดั้งเดิม มาสู่นวัตกรรมเชิงพุทธที่ขับเคลื่อนการอนุรักษ์โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างคุณค่าสู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษางานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา
2. เพื่ออนุรักษ์สืบสานงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา
3. เพื่อสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนาแบบร่วมสมัยสู่ชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินงานบนพื้นฐานของสมมติฐานหลักที่ว่า “นวัตกรรมเชิงพุทธ” ที่บูรณาการหลักธรรมและภูมิปัญญาเข้ากับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาความไม่ยั่งยืนของพุทธศิลปกรรมดั้งเดิม และนำไปสู่ความสำเร็จในการสืบสานสร้างสรรค์ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนได้อย่างแท้จริง สมมติฐานหลักประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. สมมติฐานด้านนวัตกรรมเชิงเทคนิคและประสิทธิภาพ คาดการณ์ว่าการประยุกต์ใช้หลัก กาลามสูตร (Kalamasutta Principle) ในกระบวนการ วิมังสา (การไตร่ตรองด้วยปัญญา) เพื่อตัดสินใจเลือก นวัตกรรมวัสดุทดแทน (เช่น กาวอีพ็อกซี่) ในการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนาปรับประยุกต์ร่วมสมัย จะส่งผลให้ชิ้นงานมีความทนทานประสิทธิภาพและสวยงามกว่า การใช้วัสดุดั้งเดิมอย่างยางรักอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การคาดการณ์นี้อ้างอิงจากการที่วัสดุที่ถูกคัดเลือกตามหลักเหตุผล จะสามารถลดอัตราการเสื่อมสภาพและการซ่อมแซมซ้ำซ้อน ซึ่งนำไปสู่การลดต้นทุนการบำรุงรักษาในระยะยาวลงอย่างน้อยร้อยละ 40 เมื่อเปรียบเทียบกับงานอนุรักษ์ดั้งเดิม

2. สมมติฐานด้านกระบวนการและการถ่ายทอดองค์ความรู้ คาดการณ์ว่าการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน โดยมีหลัก อิทธิบาท 4 (ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ) เป็นแรงขับเคลื่อน จะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม (Co-Creation) และ ระดับการเป็นเจ้าของร่วม (Ownership) ในชิ้นงาน ในระดับสูงมาก ซึ่งจะนำไปสู่ ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดทักษะ (Skill Transfer) และองค์ความรู้ใหม่สู่คนรุ่นหลังได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการถ่ายทอดทักษะการประดับกระจกสีด้วยเทคนิครูปแบบที่ประยุกต์สร้างสรรค์ใหม่นั้น คาดการณ์ว่า ผู้เข้าร่วมหลัก (Key Participants) จะสามารถ ปฏิบัติงานและถ่ายทอดต่อได้ด้วยตนเองไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 หลังสิ้นสุดกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากความรู้สึกผูกพันและความเพียรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง

3. สมมติฐานด้านผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจและความยั่งยืน (Outcome & Sustainability) คาดการณ์ว่าผลการพัฒนาโมเดลนวัตกรรมเชิงพุทธ จะสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกร่วมสมัยให้เป็น "แลนด์มาร์คเชิงพุทธ" ที่ได้รับการยอมรับจากสาธารณะ และมีศักยภาพในการ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Creative Economy) เพื่อสนับสนุนกลไกการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาของชุมชนได้อย่าง ยั่งยืน โดยคาดการณ์ว่าชิ้นงานดังกล่าวจะสามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนวัดเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 30 ภายในปีแรกหลังการเปิดตัว ซึ่งจะนำไปสู่การจัดตั้งและดำเนินงานของ "กองทุนสืบสานพุทธศิลป์ชุมชน" ที่สามารถ พึ่งพาตนเองได้ ในการดูแลรักษางานศิลปกรรมในวัดด้วยรายได้ที่สร้างขึ้นเอง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง "นวัตกรรมเชิงพุทธ: การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้แก่ชุมชน" เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบและนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรม 1

3.1 รูปแบบและวิธีการวิจัย (Research Design)

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยหลัก 2 วิธีการควบคู่กัน, การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา คุณค่า และเทคนิคดั้งเดิมของพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR): เป็นกระบวนการหลักในการนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาและสร้างสรรค์นวัตกรรมร่วมกับชุมชน โดยเน้นการทดลองปฏิบัติจริง (Experimentation) และการประเมินผลตอบรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3.2 พื้นที่การวิจัยและกลุ่มเป้าหมาย (Research Area and Target Group)

1. พื้นที่ศึกษาเชิงเอกสารและสำรวจภาคสนาม พื้นที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารและสำรวจภาคสนาม คือ เขตภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีการสร้างสรรค์และอนุรักษ์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจก ได้แก่ จังหวัดในเขตล้านนา เชียงราย, เชียงใหม่, ลำพูน, และลำปาง สถานที่ศึกษา วัดหรือศาสนสถานที่สำคัญที่มีงานประดับกระจกในรูปแบบล้านนา

2. กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมในงานพุทธศิลปกรรม ได้แก่ช่างศิลป์ท้องถิ่น และช่างประดับกระจก นักวิชาการด้านพุทธศิลป์ และศิลปวัฒนธรรมล้านนา ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์งานศิลปกรรมล้านนาในท้องถิ่น

3. ชุมชนเป้าหมายในการสร้างสรรค์ ชุมชนที่ใช้เป็นพื้นที่ในการทดลองออกแบบ สร้างสรรค์ผลงาน และจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม คือ วัดบ้านป่าคา ตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นสถานที่ประดับติดตั้งถาวรของผลงานสร้างสรรค์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร/วรรณกรรมเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศิลปกรรมล้านนาและงานประดับกระจก, แบบสัมภาษณ์ (Interview Protocol) ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับช่างฝีมือและนักวิชาการ, ชุดคำถามสนทนากลุ่ม (Focus Group Guidelines) ใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรม 2) แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) ใช้บันทึกข้อมูลโครงสร้างและลวดลายเชิงศิลปกรรมจากสถานที่จริง, เครื่องมือในการสร้างสรรค์และปฏิบัติการ วัสดุและอุปกรณ์ในการทดลองออกแบบและสร้างสรรค์งานศิลปกรรมประดับกระจก ทั้งเทคนิคดั้งเดิมและเทคโนโลยีสมัยใหม่, ชุดคู่มือการปฏิบัติการ (Workshop Kit) สำหรับการถ่ายทอดทักษะร่วมกับชุมชน

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงานและการเก็บข้อมูล

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นขั้นตอนหลักตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นวงจรปฏิบัติการร่วมกับชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การศึกษาข้อมูลเอกสาร ศึกษาความเป็นมา รูปแบบ ลวดลาย และเทคนิคการสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกในล้านนา, การสำรวจและสังเกตภาคสนาม สังเกตและเก็บข้อมูลจากวัดที่มีการประดับกระจกในรูปแบบล้านนา เพื่อศึกษาโครงสร้างและลวดลายเชิงศิลปกรรมอย่างละเอียด, การสัมภาษณ์/สนทนากลุ่มสัมภาษณ์ช่างศิลป์ท้องถิ่น นักวิชาการ และผู้นำชุมชน เพื่อวิเคราะห์แนวคิดทางพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในงานศิลปกรรม และปัญหาที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมและแนวทางการอนุรักษ์สืบสาน การวิเคราะห์แนวทาง นำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และสืบสานงานพุทธศิลปกรรมให้คงอยู่กับชุมชน, การทดลองปฏิบัติ ทดลองออกแบบและสร้างสรรค์งานศิลปกรรมประดับกระจกในรูปแบบใหม่ ๆ โดยผสมผสาน เทคนิคดั้งเดิมเข้ากับ

เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ทันสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน, การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมอบรมสัมมนาการอนุรักษ์สืบสานงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกให้กับชาวบ้าน, ชุมชน, และวัดบ้านป่าคา เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสรรค์ผลงานและการประเมินผลลัพธ์ การสร้างสรรค์ผลงาน สร้างสรรค์ผลงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกรูปแบบใหม่ และประดับติดตั้งถาวร ณ วัดบ้านป่าคา, การประเมินผลลัพธ์ ประเมินผลตอบรับจากชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนางานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนาอย่างยั่งยืน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการ ดังนี้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสาร, การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อประมวลผลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา, รูปแบบ, เทคนิค, คุณค่า, และแนวคิดทางพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในงานศิลปกรรม, การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้ในการบรรยายผลการทดลองปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงาน และผลตอบรับจากชุมชน โดยอาจใช้สถิติพื้นฐาน (เช่น ค่าเฉลี่ยหรือร้อยละ) ประกอบในการนำเสนอข้อมูลเชิงผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมและผลตอบรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้อย่างครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ผ่านการบูรณาการหลักการ "นวัตกรรมเชิงพุทธ" เข้ากับกระบวนการสร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาในชุมชน ผลการวิจัยสามารถสรุปในเชิงลึกตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ ภูมิปัญญา และปัญหาของงานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนา ดังนี้ เอกลักษณ์เชิงช่าง ผลการศึกษาเชิงลึกจากวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคเหนือจนได้ข้อสรุปว่า งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกสีในล้านนาเป็นงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสูง ซึ่งเกิดจากการหลอมรวมศิลปะหลายสกุลช่างเข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน โดยมีอิทธิพลจาก ศิลปะล้านนา พม่า และจีน เป็นแกนหลัก ซึ่งสะท้อนถึงการเปิดรับทางวัฒนธรรมของพุทธศาสนาในพื้นที่, คุณค่าเชิงคติธรรม การสร้างสรรค์งานส่วนใหญ่เน้นการประดับบนสถาปัตยกรรมศาสนสถาน โดยใช้ ลวดลายที่เป็นสิริมงคลตามคติความเชื่อทางพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ลวดลายพรรณพฤกษาที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ และลวดลายสัตว์ในเทพนิยายที่สื่อถึงการปกป้องคุ้มครอง ซึ่งคุณค่าเหล่านี้ถูกกำหนดเป็น "โลกุตตรธรรม" ที่ต้องรักษาไว้ในการพัฒนานวัตกรรม

การจำแนกเทคนิค วัสดุ และปัญหาความเสี่ยงการจำแนกเทคนิค การวิจัยได้จำแนกเทคนิคและวัสดุที่ใช้ได้อย่างละเอียด ซึ่งรวมถึงการใช้กระจกโบราณ (กระจกเกรียบและกระจกจีน) และเทคนิคการฝังหรือปะติดกระจกบนพื้นผิวไม้และปูน, ปัญหาความเสี่ยง ผลการวิเคราะห์ชี้ชัดว่า งานศิลปะประเภทนี้กำลังเผชิญกับ ความเสี่ยงที่จะสูญหาย ไปพร้อมกับช่างฝีมือรุ่นเก่า และปัญหาการเสื่อมสภาพของ วัสดุยึดติดดั้งเดิม (เช่น ยางรัก) เมื่อเจอสภาพความชื้นและอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลง เป็น "เหตุ" สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขด้วย "นวัตกรรมเชิงพุทธ"

แนวทางการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยเสนอแนวทางการอนุรักษ์เชิงรุกที่สำคัญ 2 ประการ ภายใต้กรอบการจัดการองค์ความรู้ การสร้างรากฐานข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ เสนอแนวทางการอนุรักษ์เชิงรุกผ่าน การจัดทำฐานข้อมูลรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลวดลาย เทคนิค วัสดุ และคติความเชื่ออย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการรับรองว่าองค์ความรู้จะไม่สูญหายไปพร้อมกับช่างฝีมือ และพร้อมสำหรับการเข้าถึงและการวิเคราะห์ในอนาคต, การถ่ายทอดทักษะเชิงปฏิบัติการแบบสืบสายงาน เน้นการอนุรักษ์ผ่านการสร้างผู้สืบทอด โดยการจัด อบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการอนุรักษ์ และเป็นการเตรียมความพร้อมในการสร้างผู้สืบทอดที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน

การสร้างสรรค์งานพุทธศิลปกรรมประดับกระจกล้านนาในรูปแบบนวัตกรรมเชิงพุทธเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยสรุปการสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพุทธที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ปฏิบัติการ (วัดบ้านป่าคา) การประยุกต์ใช้หลักนวัตกรรมเชิงพุทธ งานวิจัยได้นำเสนอแนวคิด "นวัตกรรมเชิงพุทธ" โดยใช้หลัก กาลามสูตร ในการประยุกต์ศิลปะโบราณเข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ผ่านการสร้างสรรค์บนพื้นฐานของ ลวดลายและเทคนิคดั้งเดิม แต่มีการปรับปรุงในมิติเทคนิค ได้แก่ การพัฒนานวัตกรรมวัสดุ มีการพัฒนา กาวติดกระจกสีที่คิดค้นขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นวัสดุเคมีสังเคราะห์ที่มีความคงทนและอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่าวัสดุดั้งเดิม เพื่อแก้ปัญหาความไม่ยั่งยืนทางกายภาพ, การพัฒนารูปแบบ มีการปรับปรุงรูปแบบให้มีความร่วมสมัยขึ้น เช่น การตัดแต่งกระจกสีรูปทรงที่อิสระขึ้น เพื่อให้เข้ากับสุนทรียภาพของยุคปัจจุบัน, การสร้างคุณค่าสู่ความยั่งยืนของชุมชน คุณค่าทางจิตใจและศิลปะนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้งานศิลปะโบราณยังคงมีความเกี่ยวข้องกับยุคปัจจุบัน แต่ยังช่วย สร้างคุณค่าทางจิตใจ ให้กับ

ผู้สร้างสรรค์และผู้พบเห็น, การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ผลงานได้ถูกเผยแพร่และติดตั้งในวัดหรือสถานที่ในชุมชน (เช่น วัดบ้านป่าคา) เพื่อทำหน้าที่เป็น "แลนด์มาร์คเชิงพุทธ" ในการดึงดูดผู้เข้าชม ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะวัฒนธรรมให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน และสร้างกลไกในการ สร้างรายได้เพื่อการบำรุงรักษางานศิลปกรรมด้วยตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายเพื่อตอกย้ำความสมบูรณ์ของ นวัตกรรมเชิงพุทธ และความสำเร็จของวิธีการวิจัย

1. ผลด้านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเชิงพุทธ

ข้อค้นพบที่สำคัญที่สุดคือ "นวัตกรรมเชิงพุทธ" ในบริบทนี้คือ กระบวนการตัดสินใจ ที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุและผล ไม่ใช่เพียงแค่ผลิตภัณฑ์ใหม่ การตัดสินใจนำหลัก กาลามสูตร มาใช้ในการเลือก กาวอีพ็อกซี่ทดแทนยางรัก ตอกย้ำแนวคิดของนวัตกรเชิงพุทธ ว่าการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนจำเป็นต้องใช้ปัญญาในการพิจารณาหา "สิ่งที่ดีที่สุด" ในปัจจุบัน (Highest Efficiency) เพื่อประโยชน์สูงสุดของพระศาสนาและการบำรุงรักษาในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ระบุว่า การบูรณะอนุรักษ์ต้องมีการบูรณาการศิลปกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพื่อความยั่งยืน

2. ผลด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ความสำเร็จของชิ้นงานไม่ได้มาจากเทคนิคใหม่เพียงอย่างเดียว แต่มาจากความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม ที่เกิดจาก Action Research และการใช้หลัก อิทธิบาท 4 เป็นเครื่องมือในการทำงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การให้ชุมชนร่วมออกแบบและลงมือปฏิบัติจริงตามหลัก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ ทำให้เกิดการเรียนรู้ทักษะใหม่ (การเทคนิควิธีการรูปแบบใช้ กาว Epoxy) และลดช่องว่างระหว่างช่างดั้งเดิมกับผู้สืบทอดรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นการสร้างทุนทางสังคมที่เข้มแข็งและตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาชุมชน

3. การอภิปรายผลด้านการสร้างความยั่งยืนและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การที่นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถแปลงคุณค่าทางจิตวิญญาณให้เป็น "แลนด์มาร์คเชิงพุทธ" และได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าสามารถต่อยอดสู่การท่องเที่ยวและสร้างรายได้ สะท้อนว่างานวิจัยได้สร้างรูปแบบการอนุรักษ์ที่พึ่งพาตนเองได้ (Self-Sufficient Preservation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และเป็นการยืนยันความจำเป็นในการใช้การสร้างสรรค์งานพุทธศิลป์ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามที่ปรากฏในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

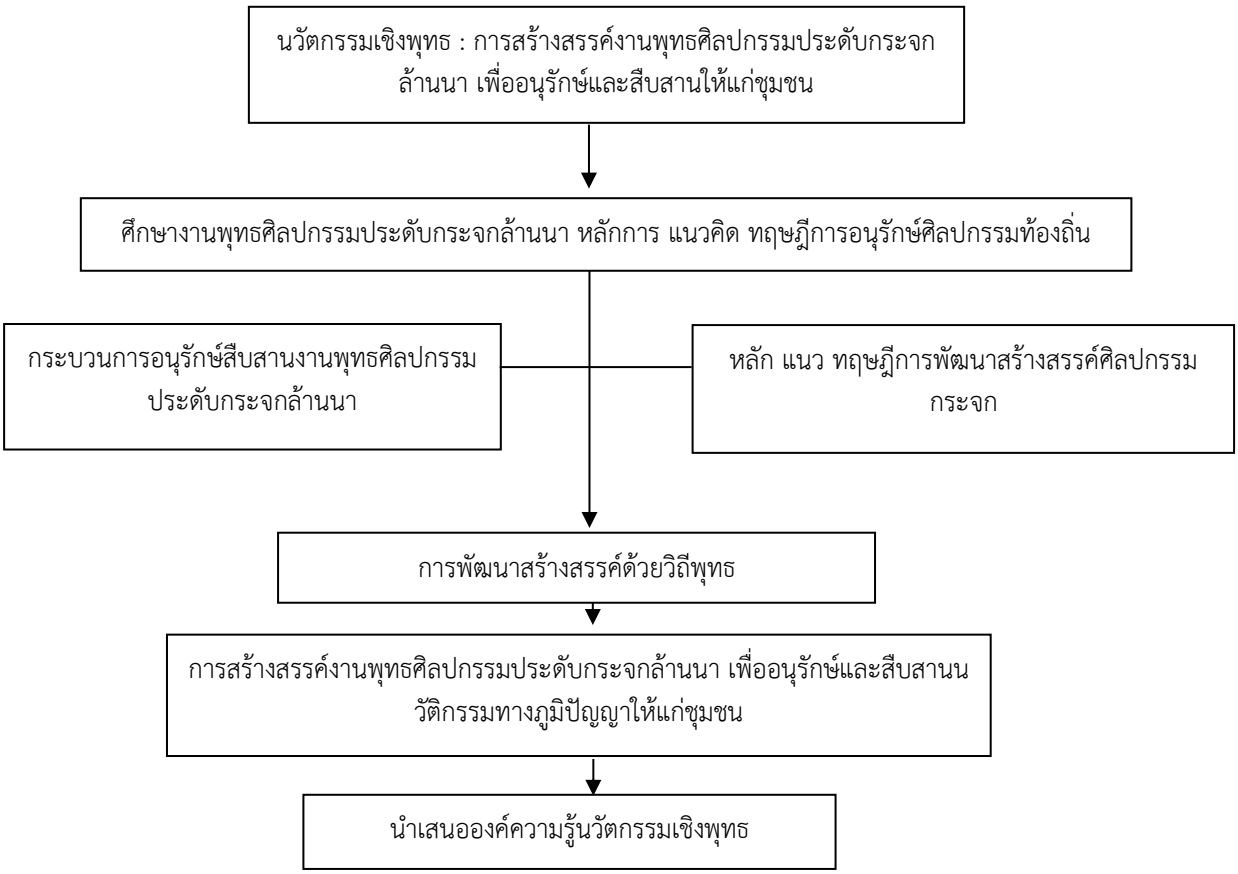

แผนผังแสดงโครงสร้างการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ไม่เพียงแค่สรุปผลการศึกษาเท่านั้น แต่ยังได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติได้จริง การจำแนกรูปแบบและเทคนิคเชิงช่าง งานวิจัยได้รวบรวมและจำแนกรูปแบบงานประดับกระจกในพื้นที่ภาคเหนืออย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถระบุเอกลักษณ์ของแต่ละสกุลช่างและอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้อย่างชัดเจน เช่น ความแตกต่างของลวดลายและเทคนิคระหว่างงานในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และลำปาง ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่ยังไม่เคยมีการรวบรวมอย่างละเอียดมาก่อน นอกจากนี้ยังได้บันทึกรายละเอียดของเทคนิคการสร้างสรรค์งานประดับกระจกแบบดั้งเดิม รวมถึงคุณสมบัติเฉพาะของวัสดุที่ใช้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ล้ำค่าสำหรับการบูรณะและฟื้นฟูในอนาคต

การพัฒนานวัตกรรมการอนุรักษ์ งานวิจัยได้นำเสนอแนวคิดใหม่ในการอนุรักษ์ โดยไม่ได้จำกัดอยู่แค่การซ่อมแซมทางกายภาพ แต่เป็นการสร้างสรรค์คุณค่าใหม่ให้กับศิลปะโบราณผ่านการประยุกต์ใช้ในรูปแบบต่าง ๆ และการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน ซึ่งถือเป็น "นวัตกรรมเชิงพุทธ" ที่ผสานคุณค่าทางจิตวิญญาณเข้ากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

การสร้างแบบแผนสำหรับการสืบสานภูมิปัญญา งานวิจัยได้วางแบบแผนที่เป็นรูปธรรมสำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะให้กับช่างรุ่นใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการฝึกอบรม การสร้างเครือข่ายครูช่าง และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ภูมิปัญญาช่างประดับกระจกสีล้านนายังคงสืบทอดต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ วัดบ้านป่าคาควรจัดตั้ง "ศูนย์เรียนรู้พุทธศิลปกรรมประดับกระจกประยุกต์" เพื่อถ่ายทอดทักษะตามคู่มือที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ชิ้นงานนวัตกรรมเป็นห้องเรียนปฏิบัติการจริง เพื่อให้เกิดการสืบสานอย่างต่อเนื่อง การสร้างผลิตภัณฑ์ต่อยอดควรต่อยอดงานสร้างสรรค์จากชิ้นงานหลักไปสู่การผลิตสินค้าหัตถกรรมขนาดเล็ก (ของที่ระลึก) โดยใช้เทคนิคการประดับกระจกประยุกต์เดียวกัน เพื่อสร้างรายได้เข้ากองทุนบำรุงรักษาพุทธศิลป์ของวัดและชุมชน การจดบันทึกองค์ความรู้ควรมีการบันทึกองค์ความรู้ที่ได้จาก กิจกรรม "สล่าชุมชนสร้างสรรค์" ทั้งด้านเทคนิคการทำงานและการประยุกต์ใช้หลักธรรม ลงในรูปแบบ

สื่อดิจิทัล (Digital Content) เพื่อเผยแพร่ในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยในอนาคต นโยบายการอนุรักษ์ด้วยนวัตกรรมหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมควรพิจารณาสนับสนุนการใช้ "นวัตกรรมวัสดุทดแทน" ที่ผ่านการวิจัยและพิสูจน์แล้วว่ามีความคงทนสูง ในงานบูรณะที่ไม่ต้องการความจำเป็นในการรักษาวัสดุเดิม เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ้ำซ้อนในระยะยาว การวิจัยเชิงปริมาณควรมีการวิจัยต่อเนื่องในเชิง ปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจนของ "แลนด์มาร์คเชิงพุทธ" ต่อการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อใช้เป็นโมเดลในการขยายผลไปยังศาสนสถานอื่นในพื้นที่ล้านนา

เอกสารอ้างอิง

งานช่างศิลป์ไทย.(2555). **ปูนปั้น เครื่องถมและลงยา เครื่องรัก ประดับมุก ประดับกระจก.** กรุงเทพฯ : แสงแดดเพื่อนเด็ก.

จำนง ทองประเสริฐ.(2535). **ประวัติศาสตร์พุทธศานาในเอเชียอาคเนย์.** กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.

ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ.(2559) พุทธศิลป์ : ถิ่นไทย ศิลปกรรมเพื่อพระพุทธศาสนา. **วารสารพุทธอาเซียน** ปีที่ 1 ฉบับที่ 2.

พิเศษ เจียรจันทร์พงษ์.(2525). **โบราณสถานในแคว้นล้านนา การขึ้นทะเบียนโบราณสถานภาคเหนือ.** กรมศิลปากรจัดพิมพ์.

พิริยะ ไกรฤกษ์.(2522). **ศิลปวัตถุสำคัญในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.

มารุต อมรานนท์.(2524). ลวดลายปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรมในเมืองเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ศ.ดร.สันติ เล็กสุขุม.(2557). **ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย(ฉบับย่อ)การเริ่มต้นและการสืบเนื่องงานช่างในศาสนา.** บริษัทวิริยะธุรกิจจำกัด จัดพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สำนักพิมพ์คติ.(2555). **งานช่างศิลป์ไทย : ปูนปั้น เครื่องถมและลงยา เครื่องรัก ประดับมุก ประดับกระจก.** กรุงเทพฯ : แสงแดด.

สำนักนายกรัฐมนตรี.(2515). **ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่.** คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.

กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักโบราณคดี.(2564). **กระจกตะกั่ว : ศิลปะในสถาปัตยกรรม.** [ออนไลน์]. https://www.finearts.go.th/archae/view/9397 (13 ตุลาคม 2567).

ราม วัชรประดิษฐ์.(2563). **แก้วอังวะ รัตนมณีแห่งพุกาม ความงามทางศิลปะ ดินแดนล้านนาของไทย.**(ออนไลน์), แหล่งที่มา : http://www.goosiam.com/. [12 ตุลาคม 2567].

การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อระบุปัญหาการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา

AUTOETHNOGRAPHIC REFLECTION TO ADDRESS TEACHING CHALLENGES IN GRADUATE EDUCATION

อนิรุทธิ์ สมเสาร์[1], อาทิฐยา วรนิตย์[2]
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา[1,2]
Anirutt Somsao[1], Artitaya Woranit[2]
Faculty of Education Nakhonratchasima College[1,2]
Corresponding Author E-mail : anir.soms@nmc.ac.th[1], aiw2507 @gmail.com[2]

(Received : October 25, 2025; Edit : November 4, 2025; accepted : November 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากระบวนการใช้การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่เป็นระบบและวนซ้ำในการระบุปัญหาการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา (2) ระบุและวิเคราะห์ปัญหาการสอนที่เปิดเผยผ่านกระบวนการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา และ (3) อธิบายลักษณะ ความหมายและบริบทของปัญหาการสอนที่ระบุได้จากมุมมองของผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบอัตชาติพันธุ์วรรณนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบันทึกส่วนตัว ความทรงจำ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงฉากทัศน์ (thematic analysis)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่เป็นระบบและวนซ้ำเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการทำความเข้าใจปัญหาการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาอย่างลึกซึ้ง โดยช่วยให้ผู้วิจัยสามารถระบุปัญหาหลักสี่ด้าน ได้แก่ ความคาดหวังและบทบาท ความสัมพันธ์และอำนาจ วิธีการเรียนรู้และอารมณ์กับความเป็นตัวตน ซึ่งล้วนเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของผู้สอนและบริบททางวัฒนธรรมของสถาบัน กระบวนการสะท้อนคิดไม่เพียงเผยให้เห็นความซับซ้อนของการสอนในฐานะการปฏิบัติทางอัตลักษณ์ แต่ยังนำไปสู่การตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในผู้สอนเอง ทั้งทางด้านอารมณ์ ทัศนคติและความสามารถในการจัดการกับความไม่แน่นอน ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาไม่เพียงเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่มีคุณค่าแต่ยังเป็นแนวทางพัฒนาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การเติบโต การเป็นผู้สอนที่ตระหนักรู้ และยืดหยุ่นต่อบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

คำสำคัญ: การสะท้อนคิด, อัตชาติพันธุ์วรรณนา, การสอน, บัณฑิตศึกษา

Abstract

This study aimed to (1) explore the process of employing a systematic and iterative autoethnographic reflection to identify teaching problems in postgraduate education, (2) identify and analyse the teaching issues revealed through the process of autoethnographic reflection, and (3) describe the nature, meanings, and contexts of those problems from the perspective of a postgraduate educator. The study adopted an autoethnographic methodology, with data collected from personal journals, memories, and documents related to the researcher. The data were then analysed using thematic analysis.

The findings demonstrate that systematic and iterative autoethnographic reflection serves as a powerful tool for deeply understanding the complexities of teaching in postgraduate contexts. Through systematic reflection, the researcher identified four major categories of teaching problems: expectations and roles, relationships and power, learning processes, and emotions and identity—all of which are intricately connected to the teacher's identity and the cultural and institutional context. The reflective process not only revealed the multilayered nature of teaching as an identity practice but also fostered significant internal transformation, including heightened self-awareness, emotional resilience, openness to uncertainty, and the ability to navigate complexity and tension in teaching. These findings highlight that autoethnographic reflection is not merely a valuable research methodology but also a professional development approach that cultivates ongoing learning, personal growth, and the capacity to be a self-aware, mindful, and adaptable educator in ever-evolving educational environments.

Keywords: Reflection, Autoethnography, Teaching, Graduate Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุควูก้าเวิร์ล (VUCA World) ที่สังคมโลกเต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อนและความคลุมเครือ บทบาทของผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษายิ่งทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในทุกมิติ ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการจัดการเรียนรู้หรือเทคนิคการสอน แต่ยังครอบคลุมถึงมิติภายในของตนเอง (Eksangkul, et al., 2023) เช่น ความไม่มั่นใจในบทบาท ความรู้สึกไม่เพียงพอ หรือความขัดแย้งระหว่างอุดมคติทางการศึกษากับข้อจำกัดของระบบ (Symond, 2021: 1070-1085) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการสอน สุขภาวะทางจิตใจและอัตลักษณ์ทางวิชาชีพของผู้สอน (ถิตรัตน์ พิมพาภรณ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2016: 49-80; Day and Kington, 2008: 7-23) ในบริบทสังคมไทยความซับซ้อนและท้าทายภายในของผู้สอนยังสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมอาวุโสในสถาบันการศึกษา ซึ่งอาจส่งผลต่อการแสดงออกทางวิชาการและการตัดสินใจเชิงวิชาชีพของอาจารย์ โดยเฉพาะในช่วงเริ่มต้นวิชาชีพ (Young, 2021: 15-27) ทว่าเนื่องจากปัญหาดังกล่าวมักซ่อนอยู่ในระดับความเชื่อ สมมติฐานหรือประสบการณ์ส่วนตัว ผู้สอนจึงอาจไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าต้นตอที่แท้จริงของปัญหาคืออะไร (Farrell, 2012: 435-449) เครื่องมือวิจัยทั่วไป เช่น แบบสอบถามหรือการสังเกตภายนอก แม้จะให้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมแต่กลับไม่สามารถเข้าถึงรากของประสบการณ์ภายในได้อย่างแท้จริง (Brookfield, 2017) ดังนั้นการทำความเข้าใจปัญหาการสอนในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงจึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการสำรวจ “ภายในตนเอง” ของผู้สอน เช่นดังที่ (ชาตรี ฝ่ายตาคำ, 2013: 100-110) เสนอไว้ว่าคนเป็นครูของครู โดยเฉพาะอาจารย์ใหม่ที่เพิ่งเริ่มวิชาชีพ การสำรวจทำความเข้าใจกับตนเองอย่างลึกซึ้งในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ทัศนคติและการปฏิบัติการสอน ถือเป็นกลยุทธ์ทางเลือกในการพัฒนาวิชาชีพของตนเองอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขององค์ความรู้ เทคโนโลยีและรูปแบบการเรียนรู้ การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษามีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากระดับปริญญาตรีอย่างชัดเจน ทั้งในด้านธรรมชาติของความรู้ที่มุ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมถึงลักษณะของผู้เรียนที่มีประสบการณ์และความคาดหวังที่สูงขึ้น (Graham, 2019; Kim Pham, et al., 2023) ผู้สอนในระดับบัณฑิตศึกษาจึงต้องรับบทบาทที่ซับซ้อน ไม่เพียงเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงวิทยานิพนธ์ ผู้สร้างชุมชนนักวิชาการและผู้บริหารสมดุลระหว่างการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการ (ตติยา ปัฐยาวัต, 2019: 49-80; Knows, et.al, 2015) ความซับซ้อนดังกล่าวทำให้ผู้สอนต้องพัฒนาทักษะ การคิดเชิงระบบและความเข้าใจในตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของทั้งผู้เรียนและสถาบันในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการ “การสะท้อนคิด” (Reflective Practice) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถทบทวนประสบการณ์ ตั้งคำถามต่อสมมติฐานพื้นฐานและสร้างความเข้าใจใหม่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการสอนและการเติบโตทางวิชาชีพ (Schön, 1983; Brookfield, 2017) โดยเฉพาะ “การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์” (Critical Reflection) ตามแนวคิดของ (Mezirow, 1991) ที่มุ่งให้ผู้สอนเจาะลึกเข้าไปในอารมณ์ ความคิดและบริบททางสังคมวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกทัศน์ (Ellis and Adams, 2014: 273-290) หนึ่งในแนวทางที่ต่อยอดจากแนวคิดนี้คือ “การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา” (Autoethnographic Reflection) ซึ่งบูรณาการการสะท้อนคิดเข้ากับระเบียบวิธีอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Ellis, et al., 2011; Chang, 2008; อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568) วิธีการดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้สอนสามารถบันทึก วิเคราะห์และตีความประสบการณ์ของตนเองอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Ellis & Bochner, 2000: 733-768; อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568) ทำให้ผู้สอนเข้าถึงความซับซ้อนของปัญหาการสอนที่ซ่อนอยู่ภายในและแปลงประสบการณ์เหล่านั้นให้กลายเป็นองค์ความรู้เชิงวิชาการได้ (Ellis and Adams, 2014: 273-290; อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2025: 257-289)

แม้แนวทางการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาจะได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในระดับนานาชาติ แต่งานวิจัยที่ประยุกต์แนวทางนี้ในบริบทของการสอนระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะในประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาการสอนหรือการเรียนรู้โดยรวม (อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2025: 257-289) มากกว่าการใช้กระบวนการนี้เป็น “เครื่องมือในการระบุปัญหาการสอน” อย่างเฉพาะเจาะจง (Starr, 2010: 646-660) ขณะเดียวกันงานศึกษาที่มุ่งสำรวจ “ประสบการณ์ภายใน” ของผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษายังมีไม่มาก แม้ว่าบริบทนี้จะเต็มไปด้วยความท้าทายเฉพาะตัวสูง (Beauchamp and Thomas, 2009: 175-189) งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งสำรวจว่าผู้วิจัยในฐานะผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาสามารถใช้การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาเพื่อระบุและเข้าใจปัญหาการสอนของตนเองได้อย่างไร ปัญหาใดบ้างที่ถูกเปิดเผยและปัญหาเหล่านั้นมีลักษณะและความหมายเช่นใด การศึกษานี้มีความสำคัญทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ โดยเป็นการเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาในฐานะเครื่องมือในการเข้าใจปัญหาการสอนและเป็นแนวทางให้ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาพัฒนาตนเองอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการใช้การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่เป็นระบบและวนซ้ำในการระบุปัญหาการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา
2. เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาการสอนที่เปิดเผยผ่านกระบวนการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา
3. เพื่ออธิบายลักษณะความหมายและบริบทของปัญหาการสอนที่ระบุได้ในมุมมองของผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางอัตชาติพันธุ์วรรณนา (Autoethnography) ซึ่งผู้วิจัยมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้สังเกตการณ์ประสบการณ์ของตนเองในการสอนระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อวิเคราะห์และสะท้อนปัญหาการสอน รวมถึงกระบวนการใช้การสะท้อนคิด (Reflection) ในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษานี้ สอดคล้องกับลักษณะของการวิจัยอัตชาติพันธุ์วรรณนา (อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2025) ที่เน้นการสะท้อนประสบการณ์ส่วนตัวของผู้สอนในบริบทการสอนจริง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งทำหน้าที่ในการสังเกต บันทึกและวิเคราะห์ประสบการณ์การสอนของตนเอง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้เครื่องมือสนับสนุนอื่นประกอบด้วย บันทึกการสะท้อนคิด (Reflective Journals) ที่ใช้บันทึกเหตุการณ์ ปฏิกิริยาและความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างการสอนอย่างสม่ำเสมอ การสัมภาษณ์ตนเอง (Self-interview) ที่ผู้วิจัยตั้งคำถามและให้คำตอบกับตนเองเพื่อกระตุ้นการสะท้อนคิดเชิงลึก และเอกสารประกอบต่างๆ ได้แก่ แผนการสอน เอกสารประกอบการสอนและสื่อการสอนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การสอนในช่วงเวลาที่ศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตลอดระยะเวลาหนึ่งภาคการศึกษา โดยเริ่มต้นจากการบันทึกประสบการณ์การสอนในรูปแบบบันทึกประจำวันหลังการสอนในแต่ละครั้ง ซึ่งผู้วิจัยบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ปัญหาที่พบ ปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาและความรู้สึกหรือความคิดของผู้วิจัยต่อสถานการณ์ต่าง ๆ การบันทึกดำเนินการทันทีหรือภายในวันเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สดและตรงกับประสบการณ์จริง ต่อมาผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ตนเองเป็นระยะ ๆ โดยตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาที่พบ สาเหตุที่เป็นไปได้ แนวทางในการแก้ไขและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การสัมภาษณ์ตนเองนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทบทวนและไตร่ตรองประสบการณ์อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังรวบรวมเอกสารประกอบการสอน เช่น แผนการสอน สไลด์นำเสนอ และใบงานของนักศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนและช่วยในการระลึกถึงบริบทของเหตุการณ์ที่บันทึกไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ฉากทัศน์ (Thematic Analysis) ตามแนวทางของ (Chang, 2008) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเริ่มจากการอ่านข้อมูลทั้งหมดซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจโดยรวมและจับประเด็นเบื้องต้น จากนั้นทำการกำหนดรหัส (Coding) จากข้อมูลที่มีความหมายสำคัญ โดยให้ความสนใจกับเหตุการณ์ ปัญหา อารมณ์และการตอบสนองของผู้วิจัย ขั้นตอนต่อมาเป็นการจัดกลุ่มรหัสที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นประเด็นหลัก (Themes) และประเด็นย่อย (Sub-themes) ผู้วิจัยเชื่อมโยงประเด็นที่ค้นพบกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนคิดและการพัฒนาการสอน สุดท้ายเป็นการสังเคราะห์ความหมายและบทเรียนที่ได้จากประสบการณ์ โดยผู้วิจัยเขียนเรื่องราว (Narrative) ที่สะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงของตนเองในฐานะผู้สอน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือตามหลักการของงานวิจัยอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่เสนอโดย (Ellis, et al., 2011: 345-357) โดยเน้นการสะท้อนตนเองอย่างต่อเนื่อง (Reflexivity) ตลอดกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยตรวจสอบอคติและมุมมองส่วนตัวของตนเองอย่างสม่ำเสมอ (Somsao and Kuroda, 2025: 197-210) รวมทั้งพิจารณาว่าตำแหน่งและประสบการณ์ส่วนตัวมีอิทธิพลต่อการตีความข้อมูลอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการตรวจสอบโดยผู้ร่วมวิจัย (Peer Debriefing) โดยนำเสนอข้อมูลและการวิเคราะห์ให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาพิจารณา เพื่อรับข้อเสนอแนะและมุมมองที่แตกต่างซึ่งช่วยเพิ่มความเที่ยงตรงและความลึกซึ้งในการตีความข้อมูล

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการผ่านกระบวนการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยในฐานะผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาได้บันทึกและวิเคราะห์ประสบการณ์การสอนตลอดภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 กระบวนการนี้ประกอบด้วยสามขั้นตอนหลักที่เชื่อมโยงและหมุนเวียนกันอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) **การบันทึกประสบการณ์** ผู้วิจัยจดบันทึกภาคสนาม (field notes) หลังการสอนแต่ละครั้งเพื่อเก็บรายละเอียดเหตุการณ์ อารมณ์ และปฏิกิริยาเบื้องต้นในห้องเรียน ทั้งในรูปแบบพรรณนาเหตุการณ์ตามลำดับเวลาและการจดบันทึกอิสระตามกระแสความคิด นอกจากนี้มีการบันทึกเสียงไตร่ตรองส่วนตัว (voice memos) ในช่วงเวลาที่เกิดความคิดหรือความรู้สึกเข้มข้น ข้อมูลทั้งหมดถูกจัดหมวดหมู่ตามรายวิชาและช่วงเวลา

2) **การวิเคราะห์เชิงไตร่ตรอง** หลังการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้อ่านและทบทวนบันทึกซ้ำเพื่อค้นหารูปแบบหรือประเด็นที่เกิดซ้ำ พร้อมตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ เช่น *“ทำไมฉันรู้สึกอึดอัดในสถานการณ์นั้น”* การวิเคราะห์นี้เจาะลึกถึงความเชื่อค่านิยมและสมมติฐานที่ฝังอยู่

3) **การตีความเชิงวัฒนธรรมและบริบท** ผู้วิจัยเชื่อมประสบการณ์ส่วนตัวกับบริบททางวัฒนธรรม สถาบันวิชาการและสังคมแวดล้อม เพื่อตีความรากของปัญหา ความตึงเครียดหรือความคาดหวังต่อผู้สอน โดยใช้เลนส์อัตชาติพันธุ์วรรณนาทำให้เกิดการไตร่ตรองสองชั้น (double reflexivity) พิจารณาทั้งประสบการณ์และบทบาทของผู้วิจัย พร้อมใช้วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบวิเคราะห์

ทั้งสามขั้นตอนดำเนินเป็นวงจรหมุนเวียน การวิเคราะห์และตีความอาจนำไปสู่การบันทึกประสบการณ์ใหม่ หรือเห็นความหมายใหม่ของบันทึกเดิม ความยืดหยุ่นนี้สะท้อนลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่ยอมรับว่าความหมายเกิดขึ้นผ่านกระบวนการซับซ้อนและไม่หยุดนิ่ง

2. ปัญหาการสอนที่ถูกระบุผ่านการสะท้อนคิด

จากกระบวนการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา ผู้วิจัยระบุปัญหาการสอนที่ซับซ้อนและหลากหลาย สามารถจัดเป็นสี่ประเภทหลัก

1) **ความคาดหวังและบทบาท** ผู้วิจัยต้องจัดการกับความคาดหวังที่ขัดแย้งกัน เช่น การเป็นผู้เชี่ยวชาญรอบรู้แต่ต้องยืดหยุ่นและเอาใจใส่นักศึกษา ในการประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยของนักศึกษา อาทิความตอนหนึ่งผู้วิจัยคิดว่า *"ฉันควรให้รายละเอียดมากแค่ไหนดี จะชี้ให้ชัดทุกจุดหรือปล่อยให้พวกเขาค้นพบเองดี"* (บันทึกการสะท้อนคิด, กันยายน, 2568) การสะท้อนคิดเผยว่าความคาดหวังของผู้วิจัยเองบางครั้งสูงเกินไป และอาจไม่สอดคล้องกับระดับของนักศึกษา

2) **ความสัมพันธ์และอำนาจ** แม้ตั้งใจสร้างบรรยากาศเรียนรู้แบบเท่าเทียม โครงสร้างอำนาจระหว่างผู้สอนและนักศึกษายังคงปรากฏ เช่น ความเงียบของนักศึกษา ผู้วิจัยจดจำเหตุการณ์หนึ่งได้ว่า *"ฉันถามไปแล้ว แต่ไม่มีใครตอบเลย . . . ฉันควรรอหรือควรตอบเองเลย เพื่อเดินหน้าการสอนต่อ"* (บันทึกส่วนตัว, กันยายน, 2568) การตอบเองสะท้อนถึงความไม่สบายใจและความต้องการควบคุมของผู้สอน ขณะเดียวกันเผยให้เห็นพลวัตอำนาจที่ไม่ตั้งใจสร้าง

3) **วิธีการและกระบวนการเรียนรู้** ผู้วิจัยบางครั้งยังใช้การบรรยายทางเดียว ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะวิเคราะห์และสร้างความรู้ของนักศึกษา ในชั้นเรียนหนึ่งผู้วิจัยสะท้อนความคิดของตนเองว่า *"ใจหนึ่งฉันก็อยากให้นักศึกษาลองคิดเองบ้าง . . . ให้เวลาพวกเขา . . . แต่ฉันก็กลัวว่าพวกเขาจะพลาดประเด็นสำคัญ"* (บันทึกสะท้อนคิด, กันยายน, 2568) การไตร่ตรองนี้ทำให้เห็นว่าการแปลงความเชื่อทางการศึกษาไปสู่การปฏิบัติยังมีข้อจำกัดและต้องปรับวิธีการสอนให้สมดุลระหว่างชี้นำและปล่อยให้ค้นพบ

4) **อารมณ์และความเป็นตัวตน** การสอนท้าทายความมั่นใจและความเชื่อมั่นในตนเองของผู้วิจัย ใกล้สิ้นภาคการศึกษา นักศึกษาขอขยายเวลาส่งงาน ผู้วิจัยรู้สึก *"ถ้าให้ทุกคนขยายเวลา จะยุติธรรมกับคนที่ตรงต่อเวลาไหม แต่ถ้าไม่ให้ ฉันจะใจร้ายเกินไปหรือเปล่า . . . จะส่งผลต่อผลการเรียนของพวกเขาไหม"* (บันทึกส่วนตัว, กันยายน, 2568) การไตร่ตรองเผยความตึงเครียดระหว่างบทบาทผู้สอนกับความคาดหวังมาตรฐานทางวิชาการ และสะท้อนมิติอารมณ์และตัวตนของผู้สอน

3. ความหมายและบริบทของปัญหาการสอน

จากการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนา ผู้วิจัยพบว่าปัญหาการสอนไม่ใช่เพียงเรื่องเทคนิคหรือทักษะ แต่สะท้อนความตึงเครียดภายในผู้สอน ระหว่างสิ่งที่เชื่อว่าควรทำกับสิ่งที่ทำได้จริง ระหว่างอุดมคติกับความเป็นจริง และระหว่างความต้องการหลายด้านที่ขัดแย้งกัน เช่น ผู้วิจัยเคยคิด *"ใจหนึ่งฉันก็อยากให้นักศึกษาลองคิดเองบ้าง . . . ให้เวลาพวกเขา . . . แต่ฉันก็กลัวว่าพวกเขาจะพลาดประเด็นสำคัญ"* (บันทึกสะท้อนคิด, กันยายน, 2568) สะท้อนความขัดแย้งระหว่างการชี้นำและการส่งเสริมนักศึกษาให้ค้นพบด้วยตนเอง อัตลักษณ์ผู้สอนถูกสร้างและปรับผ่านประสบการณ์การสอน ความเชื่อหลักของผู้วิจัย ได้แก่ การเข้าถึงได้และเอาใจใส่นักศึกษา การส่งเสริมความคิดอิสระ การรักษามาตรฐานวิชาการและการเป็นแบบอย่างนักวิชาการที่ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แต่บางครั้งความเชื่อเหล่านี้กลับขัดแย้งกัน เช่น ความใกล้ชิดกับนักศึกษาอาจทำให้ยากต่อการให้ข้อเสนอแนะเชิงวิพากษ์

บริบทสถาบันและวัฒนธรรมไทยมีอิทธิพลต่อการสอนอย่างชัดเจน ค่านิยมเรื่องความเคารพผู้สอน การรักษาหน้าและความสัมพันธ์ที่อบอุ่น บางครั้งสิ่งเหล่านี้กลายเป็นข้อสนับสนุน แต่บางครั้งกลับกลายเป็นตัวขัดขวางการอภิปรายเชิงวิพากษ์หรือการสร้างความเป็นอิสระของนักศึกษา เช่น ในชั้นเรียนผู้วิจัยถามคำถามเปิดเพื่อกระตุ้นอภิปราย แต่ห้องเรียนเงียบไร้เสียง ผู้วิจัยรู้สึกอึดอัดและคิดว่า *""ฉันถามไปแล้ว แต่ไม่มีใครตอบเลย . . . ฉันควรรอหรือควรตอบเองเลย เพื่อเดินหน้าการสอนต่อ"* (บันทึกส่วนตัว, กันยายน, 2568) การสะท้อนคิดเผยให้เห็นพลวัตอำนาจ ความไม่แน่นอนและอารมณ์ของผู้สอน นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านหลักสูตร ภาระงานและทรัพยากร ส่งผลต่อวิธีการสอนและการให้ข้อเสนอแนะ ทำให้ผู้สอนไม่สามารถควบคุมทุกสิ่งได้ การเข้าใจทั้ง บริบทส่วนบุคคลและระบบ ช่วยให้ผู้วิจัยมองปัญหาอย่างสมดุล เห็นทั้งข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนา พร้อมทั้งชี้ให้เห็นความจำเป็นในการปรับปรุงทั้ง ตนเองและระดับสถาบัน

4. บทบาทของการสะท้อนคิดในการเปิดเผยปัญหาที่ซ่อนเร้น

การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาช่วยเปิดเผยปัญหาการสอนที่ไม่ชัดเจนหรือถูกมองข้ามในปฏิบัติการสอนประจำวัน หลายปัญหาไม่ได้ปรากฏชัดขณะเกิดเหตุการณ์ แต่ถูกตีความใหม่ผ่านการไตร่ตรองอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยมีประสบการณ์ของ “การตระหนักรู้ใหม่” อยู่หลายครั้ง เช่น เมื่ออ่านบันทึกเก่าพบว่าปัญหา “นักศึกษาไม่กล้าแสดงความคิดเห็น” ส่วนหนึ่งเกิดจากตนเองที่รีบตอบคำถามแทนและเน้นชมเชยคำตอบที่คาดหวังมากกว่าการยกย่องความคิดแตกต่าง ส่งผลให้เปลี่ยนการตีความ

จาก “นักศึกษาไม่มีส่วนร่วม” เป็น “ฉันไม่ได้สร้างพื้นที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” อีกตัวอย่างคือความวิตกกังวลก่อนการสอนในหัวข้อใหม่ ผู้วิจัยเดิมตีความว่าเป็นความอ่อนแอ แต่ผ่านการสะท้อนคิดพบว่าความวิตกกังวลสะท้อนความกล้าที่จะทดลองสิ่งใหม่และเติบโต ความเข้าใจนี้เปลี่ยนมุมมองจากสิ่งที่ต้องกำจัดเป็นสิ่งที่ควรยอมรับและเรียนรู้ การสะท้อนคิดยังทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงบทบาทของตนในการสร้างพฤติกรรมนักศึกษาโดยไม่รู้ตัว เช่น การให้คำแนะนำละเอียดจนเกินไปอาจสร้างการพึ่งพาอาจารย์ผู้สอนมากเกินไป ซึ่งเป็นภาพที่ตนเองไม่พึงปรารถนา จึงปรับวิธีเป็นการตั้งคำถามมากกว่าการบอกคำตอบ ประสบการณ์การตระหนักรู้ร่วมกันมีลักษณะสำคัญ คือการโฟกัสจากผู้อื่นสู่ตนเอง ท้าทายสมมติฐานเดิมและสร้างความเข้าใจเชิงบริบทที่ซับซ้อน

ผลจากกระบวนการสะท้อนคิด คือการเปลี่ยนแปลงภายในผู้สอนหลายด้าน ได้แก่ (1) **การรับรู้ตนเอง** คือ พัฒนาความตระหนักรู้ในแรงจูงใจ ความเชื่อและอารมณ์ ช่วยเลือกการตอบสนองที่ตั้งใจแทนปฏิกิริยาอัตโนมัติ (2) **ทัศนคติต่อความไม่แน่นอน** คือ การมองเห็นความไม่แน่นอนเป็นโอกาสและส่วนสำคัญของการสอน ทำให้มีความยืดหยุ่นในการทดลองวิธีการใหม่ (3) **ความสัมพันธ์กับนักศึกษา** คือผู้วิจัยปรับเปลี่ยนกระบวนการโต้ตอบกับผู้เรียน โดยสร้างพื้นที่แสดงออกอย่างแท้จริงและยอมรับความเปราะบางของตนเอง (4) **การจัดการความตึงเครียดและอำนาจ** หมายถึง เรียนรู้ที่จะอยู่กับความตึงเครียด ใช้อำนาจในฐานะผู้สอนอย่างมีสติ โปร่งใสและสร้างความปลอดภัยในการเรียนรู้ (5) **ความยืดหยุ่นทางอารมณ์และความเมตตาต่อตนเอง** หมายถึง การรับรู้และจัดการอารมณ์เชิงลบได้ดีขึ้น ลดการตำหนิตนเอง และ (6) **การเห็นความเชื่อมโยงเชิงองค์รวม** คือ มองเห็นและเข้าใจความสัมพันธ์เชื่อมโยงของปัญหาต่าง ๆ ทั้งเรื่องนักศึกษา วิธีการสอน ความเชื่อและบริบทสถาบันหรือวัฒนธรรมแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่เกิดขึ้นทันทีหรือสมบูรณ์ แต่เป็นกระบวนการค่อยเป็นค่อยไป ผู้วิจัยมีความตระหนักรู้มากขึ้น สามารถเลือกตอบสนองต่างไปได้ตามบริบทแวดล้อม และเห็นว่าการสอนระดับบัณฑิตศึกษาเป็นทั้งการถ่ายทอดความรู้และการเป็นพี่เลี้ยงหรือเป็นแบบอย่างเพื่อพัฒนาทักษะและอัตลักษณ์นักศึกษา การสะท้อนคิดจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และเติบโตของผู้สอนอย่างต่อเนื่อง

5. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการระบุและทำความเข้าใจปัญหาการสอนระดับบัณฑิตศึกษา โดยช่วยเปิดเผยปัญหาที่หลากหลายซึ่งเกี่ยวพันกับอัตลักษณ์ของผู้สอน บริบทวัฒนธรรมและสถาบัน รวมถึงโครงสร้างของระบบการศึกษา กระบวนการบันทึก วิเคราะห์และตีความประสบการณ์อย่างต่อเนื่องไม่เพียงช่วยให้ระบุปัญหาได้อย่างชัดเจน แต่ยังนำไปสู่การตระหนักรู้ใหม่และการเปลี่ยนแปลงภายในผู้สอน ทั้งด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความไม่แน่นอน และความสามารถในการจัดการความซับซ้อนและความตึงเครียดในการสอน ผลลัพธ์นี้สะท้อนคุณค่าของการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาไม่เพียงในฐานะวิธีวิจัย แต่ยังเป็นแนวปฏิบัติที่สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพผู้สอนให้มีสติ ตระหนักรู้ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการนักศึกษาและบริบททางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผล

อภิปรายผลการวิจัย

ส่วนที่ 1: กระบวนการใช้การสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาในการระบุปัญหาการสอน

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากระบวนการสะท้อนคิดเชิงอัตชาติพันธุ์วรรณนาที่ผู้วิจัยดำเนินการเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการระบุและทำความเข้าใจปัญหาการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบแนวคิดเรื่องการสะท้อนคิดของ (Schön, 1983) ที่เสนอการสะท้อนคิดสองระดับ คือการสะท้อนคิดในการปฏิบัติ (reflection-in-action) และการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติ (reflection-on-action) การที่ผู้วิจัยบันทึกและสะท้อนประสบการณ์ตรง วิเคราะห์และสร้างความหมายและนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปทดลองใช้ในการปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงวงจรการเรียนรู้ตามแนวคิดของ (Kolb, 1984) ที่ปรากฏในผลงานเรื่อง Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development ของเขา อย่างไรก็ตามผลการวิจัยได้ขยายความเข้าใจเพิ่มเติมว่ากระบวนการดังกล่าวไม่ได้ดำเนินไปอย่างเป็นเส้นตรงหรือเป็นวงกลมเดินหน้า แต่หมุนเวียนและย้อนกลับไปมาระหว่างขั้นตอนต่าง ๆ อย่างอิสระตามบริบทของการเรียนรู้ที่มีชีวิตจริง

การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ที่ผู้วิจัยดำเนินการสอดคล้องกับแนวคิดของ (Brookfield, 2017) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนคิดที่แท้จริงคือกระบวนการตรวจสอบสมมติฐานที่ฝังลึก (assumptions) โดยเฉพาะสมมติฐานเกี่ยวกับอำนาจและอุดมการณ์ที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการสอน การสะท้อนตนเองผ่านกรอบวัฒนธรรมแวดล้อมยังสอดคล้องบางส่วนกับ (Brookfield, 2017) ที่ได้

เสนอแนวคิดเลนส์ 4 ชนิด (four lenses) เพื่อการสะท้อนคิด อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เลนส์แรก คือมุมมองตนเอง (autobiography) เป็นหลัก ซึ่งทำให้การมองตนเองยังขาดมิติการสะท้อนจากภายนอก หากได้ผสมผสานการรับรู้ของนักศึกษาและเพื่อนร่วมงานเพิ่มเติม ผลการสะท้อนคิดอาจมีความลึกและรอบด้านยิ่งขึ้นตามที่ (Darling-Hammond, et al., 2017) และ (Day and Kington, 2008: 7-23) ได้ขยายความไว้นอกจากนี้กระบวนการสะท้อนคิดยังสะท้อนลักษณะของการปฏิบัติอย่างมีสติ (mindful practice) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านการตระหนักรู้ในตนเองและสถานการณ์ โดยไม่ตัดสินหรือหลีกหนี ความสามารถในการ "อยู่กับความไม่แน่นอน" และ "ยืดหยุ่นทางอารมณ์" ที่พัฒนาขึ้นภายในตัวผู้วิจัยจึงเป็นการฝึกฝนความตระหนักรู้ในระดับจิตวิญญาณและความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงลึกระดับจิตวิญญาณของ (Somsao and Kuroda, 2025: 197-210)

ส่วนที่ 2: ปัญหาการสอนที่เปิดเผยผ่านกระบวนการสะท้อนคิด

ผลการศึกษาวิจัยระบุว่าประสบการณ์อัตวิสัยของผู้วิจัยที่ก่อให้เกิดสภาวะ “การตระหนักรู้ใหม่” ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิด “เหตุการณ์วิกฤติ” (disorienting dilemma) ที่ (Mezirow, 1991) เสนอว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลง การที่ผู้วิจัยตระหนักว่าตนเองมีส่วนสร้างปัญหาที่เคยคิดว่าเป็นของนักศึกษาหรือระบบการศึกษา เป็นการท้าทายสมมติฐานพื้นฐานของตนเองและนำไปสู่ “การเปลี่ยนกรอบอ้างอิง” (perspective transformation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับโครงสร้างความคิดและอัตลักษณ์ของผู้สอนในระดับลึก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเรียนรู้ความตระหนักรู้ในตนเองเพื่อก้าวผ่านความปั่นป่วนทางจิตวิญญาณ ที่เสนอผลการศึกษาว่าเหตุการณ์วิกฤติในชีวิต โดยเฉพาะด้านจิตใจหรือจิตวิญญาณส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ ปัญหาสำคัญที่เปิดเผยคือพลวัตของอำนาจในห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยสัมผัสได้ผ่านความเงียบของห้องเรียน แม้จะพยายามสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและเปิดกว้าง การรับรู้เช่นนี้สะท้อนแนวคิดของ (Freire, 1970) ที่มองว่าการศึกษาไม่อาจแยกจากโครงสร้างอำนาจในสังคมได้ และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ (Symonds, 2021) ที่ชี้ว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับอุดมศึกษาเป็นพลวัตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ปัญหาเรื่องความตึงเครียดระหว่างอัตลักษณ์ส่วนตัวกับอัตลักษณ์ทางวิชาชีพที่ผู้วิจัยประสบยังสะท้อนถึง "การเจรจาต่อรองอัตลักษณ์" ที่เกิดขึ้นระหว่างความคาดหวังส่วนบุคคลและความคาดหวังเชิงสถาบัน ผู้วิจัยพบว่าตนเองต้องสร้างสมดุลระหว่างความต้องการเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักศึกษากับบทบาทในฐานะผู้ประเมินผล หรือระหว่างความเชื่อในการเรียนรู้แบบเปิดกว้างกับข้อจำกัดของหลักสูตรที่กำหนดไว้ล่วงหน้า สภาวะเหล่านี้สะท้อนกระบวนการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Brown, 2018) ที่ว่าการเป็นผู้สอนในยุคเปลี่ยนผ่านต้องอาศัยความยืดหยุ่นทางอารมณ์และความสามารถในการตีความบทบาทใหม่อย่างต่อเนื่อง บทบาทของอารมณ์ในการสอนที่ผู้วิจัยค้นพบ เช่น ความวิตกกังวล ความรู้สึกผิดหรือความเหนื่อยล้า สอดคล้องกับข้อเสนอของ (Day and Kington, 2008: 7-23) ที่มองว่าการสอนเป็นงานทางอารมณ์ (emotional work) การพัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์และความเมตตาต่อตนเองผ่านการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยืดหยุ่นของผู้สอนให้สามารถรับมือกับความท้าทายทางวิชาชีพได้อย่างมีสติและสมดุล

ส่วนที่ 3: ลักษณะความหมายและบริบทของปัญหาการสอนในมุมมองผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลังของการสะท้อนคิดในการสร้างการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงของผู้สอนอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Mezirow, 1991) ที่มองว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เกิดจากการตรวจสอบและเปลี่ยนแปลง "กรอบความหมาย" (meaning perspectives) ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวทางการสอนของผู้วิจัยหลังการสะท้อนคิดจึงเป็นตัวอย่างของการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิธีมองและเข้าใจตนเองในฐานะผู้สอน ไม่ใช่เพียงการปรับเทคนิคการสอน แต่เป็นการเปลี่ยนกรอบอ้างอิงของประสบการณ์ทางวิชาชีพโดยตรง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดของแนวคิดดังกล่าวที่ให้ความสำคัญกับมิติทางเหตุผลมากกว่ามิติทางอารมณ์และสังคมตามหลักการของ (Ellis and Adams, 2014: 273-290) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยไม่ได้เป็นเพียงผลจากการวิเคราะห์ทางปัญญาเท่านั้น แต่เชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับความรู้สึก ความสัมพันธ์กับนักศึกษาและกระบวนการสร้างความหมายเชิงจิตวิญญาณ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ (Somsao and Kuroda, 2025: 197-210) และ (Brown, 2018) ที่เน้นให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับอารมณ์ จิตใจและความเป็นมนุษย์ของผู้เรียนควบคู่ไปกับเหตุผลทางสติปัญญา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าอัตลักษณ์และอารมณ์ของผู้สอนถูกหล่อหลอมโดยบริบททางวัฒนธรรมไทยอย่างมีนัยสำคัญ ค่านิยมเรื่องความเคารพ การรักษาหน้าและความสัมพันธ์เชิงลำดับอาวุโสที่ผู้วิจัยเผชิญในการสอนระดับบัณฑิตศึกษา สอดคล้องกับที่ (อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568) และ (ตติยา ปัฐยาวัต, 2019: 49-80) ที่ได้ชี้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิธีการที่ผู้สอนไทยสร้างและแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นตัวตน การตระหนักถึงบริบทเช่นนี้ช่วยขยายกรอบความเข้าใจว่าการ

พัฒนาอัตลักษณ์ครูไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศความว่างเปล่า แต่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมและสังคมที่ครอบอยู่ ผลการศึกษาที่แสดงว่าผู้วิจัยเริ่มตระหนักถึงบทบาทของอาจารย์ผู้สอนไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้และผู้สะท้อนตนเองไปพร้อมกับนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ (Brookfield, 2017) และ (Schön, 1983) ที่มองว่าความเป็นครูผู้สอนผู้ใหญ่ต้องอาศัยกระบวนการ reflection-in-action และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (ตติยา ปัฐยาวัต, 2019: 49-80) ที่ชี้ให้เห็นว่าความหมายของการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยคือการแสวงหาความหมายใหม่ของตนเองผ่านความสัมพันธ์กับผู้เรียนและสังคมการศึกษา ซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างอาจารย์และนักศึกษาช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามแนวคิดของ (Boud, et al., 2013) และสะท้อนถึงการตีความใหม่ของบทบาทผู้สอนในบริบทบัณฑิตศึกษาไทย

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจต่อธรรมชาติของปัญหาในการสอนในมิติที่ลึกซึ้งและหลากหลาย ผ่านมุมมองและการใคร่ครวญของผู้วิจัยในฐานะบุรุษที่หนึ่ง ซึ่งเป็นมุมมองที่ยังไม่ค่อยปรากฏในบริบทการวิจัยของไทยนัก กระบวนการเรียนรู้ของผู้สอนจึงปรากฏให้เห็นทั้งในรูปของการสะท้อนคิด การเผชิญและจัดการกับความตึงเครียด ตลอดจนการเติบโตทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีองค์ความรู้จากการวิจัยดังต่อไปนี้

1) การทำให้ตัวผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา ข้อค้นพบสำคัญคือการเปลี่ยนมุมมองจากการมองปัญหาการสอนเป็นปัจจัยภายนอก เช่น นักศึกษา ระบบ หรือบริบท ไปสู่การตระหนักว่าตัวผู้สอนเองก็มีบทบาทในการสร้างปัญหา ตัวอย่างเช่น การรีบตอบคำถามหรือให้คำแนะนำที่ละเอียดเกินไปอาจสร้างความเงียบและความพึ่งพิงในห้องเรียน การมองเช่นนี้สะท้อนว่าผู้สอนมีอำนาจการกระทำ (agency) ในการสร้างหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Freire, 1970) และ (Hooks, 1994) เกี่ยวกับบทบาทและอำนาจในการเรียนรู้

2) ความซับซ้อนหลายชั้นของปัญหาการสอน ปัญหาที่ดูเหมือนเป็นเรื่องเทคนิค เช่น ความไม่ร่วมมือของนักศึกษา แท้จริงเชื่อมโยงกับมิติระดับปฏิสัมพันธ์ อัตลักษณ์และความเชื่อของผู้สอน พลวัตอำนาจระหว่างผู้สอนกับนักศึกษา และบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและสถาบัน การตระหนักถึงความซับซ้อนนี้ท้าทายแนวทางแก้ปัญหาแบบเรียบง่ายและชี้ความจำเป็นให้ผู้สอนพัฒนาความรอบรู้ในความซับซ้อน (complexity literacy) เพื่อจัดการปัญหาอย่างองค์รวม (Somsao and Kuroda, 2025: 197-210)

3) ความตึงเครียดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่าความตึงเครียดหลายประการในการสอนไม่สามารถแก้ไขได้ แต่ต้องจัดการอย่างต่อเนื่อง เช่น ระหว่างความเข้มงวดกับความยืดหยุ่น การชี้นำกับการให้ค้นพบ หรือบทบาทผู้ประเมินกับพี่เลี้ยง ความตึงเครียดเหล่านี้ถือเป็นความตึงเครียดที่สร้างสรรค์ (productive tensions) ซึ่งต้องการการตัดสินใจอย่างรอบคอบ และสะท้อนแนวคิดการคิดแบบทั้งสองอย่างพร้อมกัน (both/and thinking) ที่เน้นการยอมรับความไม่แน่นอนและพัฒนาปัญญาในการปฏิบัติ (phronesis) ของผู้สอน (อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568; Brookfield, 2017)

4) การเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นเส้นตรง การวิจัยชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงในการสอนไม่เป็นเส้นตรงหรือมีจุดสิ้นสุด แต่เป็นกระบวนการวนซ้ำ ถอยหลังและก้าวหน้าไปพร้อมกัน ผู้สอนอาจกลับไปใช้รูปแบบเก่าในสถานการณ์กดดัน การยอมรับความไม่เป็นเส้นตรงนี้ช่วยลดความคาดหวังไม่สมจริง ส่งเสริมทัศนคติอดทนและใจกว้างต่อการเรียนรู้และการพัฒนา (Anderson, 2006: 373-395; Ellis and Bochner, 2000: 733-768)

5) ความเชื่อมโยงระหว่างมิติส่วนบุคคลและมิติโครงสร้าง การวิจัยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างมิติส่วนบุคคล (ความเชื่ออารมณ์ อัตลักษณ์ผู้สอน) และมิติโครงสร้าง (บรรทัดฐานวัฒนธรรม นโยบาย สถาบัน อำนาจ) การตระหนักถึงความเชื่อมโยงนี้ช่วยให้ผู้สอนไม่โทษตนเองจนเกินไปหรือโยนความผิดให้ระบบโครงสร้างมากจนเกินไป การรักษาสมดุลระหว่างความรับผิดชอบส่วนบุคคลและข้อจำกัดโครงสร้างสะท้อนมุมมอง structure-agency ที่ผู้สอนยังสามารถเลือกและสร้างการเปลี่ยนแปลงได้แม้ภายใต้ข้อจำกัด (ถิตรัตน์ พิมพาภรณ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2016: 109-144; Day and Kington, 2008: 7-23)

6) บทบาทของอารมณ์เชิงลบ อารมณ์เชิงลบ เช่น ความวิตกกังวล ความผิดหวังหรือความรู้สึกผิด ไม่ใช่สัญญาณของความล้มเหลว แต่เป็น “ประตูสู่การเรียนรู้” ที่ช่วยให้ผู้สอนเติบโตและกล้าออกจากเขตปลอดภัย การมองอารมณ์เหล่านี้เป็นข้อมูลแทนปัญหาช่วยให้ครูเรียนรู้ เข้าใจและพัฒนาตนเอง (Mezirow, 1991; อนิรุทธิ์ สมเสาร์, 2568)

7) การสะท้อนคิดเป็นวิถีชีวิต การสะท้อนคิดไม่ใช่เพียงเครื่องมือหรือเทคนิค แต่เป็น “วิถีชีวิต” และ “ท่าทีทางวิชาชีพ” ที่ผู้สอนควรพัฒนา การฝึกสะท้อนคิดไม่ใช่เพียงฝึกทักษะ แต่เป็นการปลูกฝังค่านิยม ทัศนคติและวิธีมองโลกที่เน้นการพิจารณาไตร่ตรอง ความอยากรู้อยากเห็นและความเปิดกว้างต่อการเรียนรู้ทุกรูปแบบ (Brookfield, 2017; Somsao and Kuroda, 2025: 197-210)

โดยสรุปการวิจัยครั้งนี้มีข้อค้นพบที่เพิ่มเติมต่อความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการสอนในหลายประการ ตั้งแต่การทำให้ตัวผู้สอนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา การเห็นความซับซ้อนหลายชั้นของปัญหา การยอมรับความตึงเครียดที่ไม่สามารถแก้ไขได้ การเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงไม่เป็นเส้นตรง การมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างมิติส่วนบุคคลและโครงสร้าง การใช้อารมณ์เชิงลบเป็นแหล่งการเรียนรู้ และการมองการสะท้อนคิดเป็นวิถีชีวิต ข้อค้นพบเหล่านี้ไม่เพียงขยายความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังมีนัยสำคัญเชิงปฏิบัติต่อการพัฒนาครูและการสนับสนุนให้ครูสามารถจัดการกับความซับซ้อนและความท้าทายของการสอนได้อย่างมีประสิทธิผลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาควรพัฒนาการปฏิบัติการสะท้อนคิดเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันในการสอน โดยอาจเริ่มต้นจากการจดบันทึกสั้นๆ หลังการสอนแต่ละครั้ง โดยเน้นที่การบันทึกทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้น และคำถามที่เกิดขึ้นในใจ การบันทึกไม่จำเป็นต้องเป็นทางการหรือยาว แต่ควรทำอย่างสม่ำเสมอและจริงใจ นอกจากนี้ ควรจัดสรรเวลาเป็นระยะ เช่น ทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน ในการทบทวนบันทึกเหล่านี้อย่างตั้งใจ เพื่อค้นหารูปแบบหรือประเด็นที่เกิดขึ้นซ้ำ และไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความหมายของประสบการณ์เหล่านั้น

1.2 ผู้สอนควรพัฒนาชุดคำถามสะท้อนคิดที่ช่วยกระตุ้นการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง คำถามที่มีประสิทธิภาพควรท้าทายสมมติฐานและความเชื่อที่ฝังลึก เช่น "ความเชื่ออะไรของฉันที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจนี้" "ฉันมีส่วนในการสร้างสถานการณ์นี้อย่างไร" "ใครได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากวิธีการที่ฉันใช้" "อะไรคือสิ่งที่ฉันหลีกเลี่ยงไม่อยากคิดหรือเผชิญหน้า" หรือ "หากมองจากมุมมองของนักศึกษา สถานการณ์นี้จะเป็นอย่างไร" การตั้งคำถามเหล่านี้อย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้การสะท้อนคิดลึกซึ้งและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง

1.3 ผู้สอนควรฝึกสังเกตและตระหนักรู้ในรูปแบบการตอบสนอง อารมณ์ และความคิดของตนเองในขณะที่สอน การพัฒนา "ความมีสติ" (mindfulness) ในการปฏิบัติการสอนจะช่วยให้สามารถเลือกการตอบสนองที่ตั้งใจมากกว่าปฏิกิริยาอัตโนมัติ นอกจากนี้ ควรพัฒนาความเมตตาต่อตนเอง (self-compassion) โดยการยอมรับข้อจำกัดและความไม่สมบูรณ์แบบของตนเอง ไม่ตำหนิตนเองอย่างรุนแรงเมื่อเกิดความผิดพลาด และให้กำลังใจตนเองในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การดูแลสุขภาพจิตและอารมณ์ของตนเองเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นผู้สอนที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตไปยังผู้สอนในบริบทที่หลากหลาย เช่น ผู้สอนในต่างสาขาวิชา ต่างมหาวิทยาลัยหรือต่างบริบทวัฒนธรรม การศึกษาเชิงเปรียบเทียบจะช่วยให้เห็นว่าปัญหาการสอนใดเป็นสากลและปัญหาใดเฉพาะบริบท และปัจจัยบริบทใดมีอิทธิพลต่อลักษณะและความรุนแรงของปัญหา การศึกษาเปรียบเทียบจะทำให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของปัจจัยโครงสร้างและวัฒนธรรม และ การวิจัยครั้งต่อไปอาจใช้แนวทางอัตชาติพันธุ์วรรณนาแบบร่วมมือ (collaborative autoethnography) ที่มีผู้สอนหลายคนร่วมกันทำการสะท้อนคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์ การทำงานร่วมกันจะช่วยให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย ตรวจสอบการตีความซึ่งกันและกัน และสร้างความเข้าใจที่ร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาการสอน นอกจากนี้อาจรวมนักศึกษาเข้ามาเป็นผู้ร่วมวิจัยด้วย เพื่อให้ได้มุมมองจากทั้งสองฝ่ายของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยลดความเอนเอียงจากมุมมองเดียวและสร้างความรู้ที่สมบูรณ์และมีความหมายมากขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรติดตามผู้สอนในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น เช่น ตลอดหลายภาคการศึกษาหรือหลายปี เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของผู้สอนตลอดเวลา การศึกษาระยะยาวจะช่วยให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการ

สะท้อนคิดคงอยู่หรือไม่ พัฒนาหรือลดลงอย่างไรและปัจจัยอะไรที่สนับสนุนหรือขัดขวางการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว นอกจากนี้อาจติดตามผู้สอนที่อยู่ในช่วงต่าง ๆ ของอาชีพ เพื่อศึกษาว่าปัญหาการสอนและการจัดการกับปัญหาเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์หรือไม่

2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเจาะลึกเกี่ยวกับประเด็นเฉพาะเจาะจง อาทิ มิติทางอารมณ์ของการสอน โดยเฉพาะความเครียด ความเหนื่อยหน่ายทางอารมณ์ (emotional exhaustion) หรือความหมดไฟ (burnout) ของผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษา การศึกษาอาจสำรวจว่าปัจจัยอะไรที่นำไปสู่ความเครียดหรือความหมดไฟ ผลกระทบของสภาวะเหล่านี้ต่อการสอนและชีวิตส่วนตัวและกลยุทธ์ใดที่มีประสิทธิภาพในการจัดการหรือป้องกัน การพัฒนาความยืดหยุ่นทางอารมณ์ของผู้สอนเป็นประเด็นที่สำคัญแต่ยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ

เอกสารอ้างอิง

ชาตรี ฝ่ายคำตา. (2013). **การวิจัยศึกษาตนเอง: กลยุทธ์ทางเลือกในการพัฒนาวิชาชีพครูของครู**. Journal of Education and Innovation, 15(1), 100–110. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/9317

ตติยา ปัฐยาวัต. (2019). **ความหมายของการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย**. Thammasat Journal, 38(2), 49–80. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tujo/article/view/211761

ถิตรัตน์ พิมพาภรณ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2016**). การให้ความหมาย ที่มาของความหมายและองค์ประกอบ ความสุขในการทำงานของกลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยใน เจนเนอเรชั่นวาย: การวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก**. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 12(1), 109–144. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jla_ubu/article/view/87628

อนิรุทธิ์ สมเสาร์, (2025). **ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับ “อัตชาติพันธุ์วรรณนา”**. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**,** 21(1), 257–289.https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jla_ubu/article/view/287968

อนิรุทธิ์ สมเสาร์. (2568). **การเรียนรู้ความตระหนักรู้ในตนเองเพื่อก้าวผ่านความปั่นป่วนทางจิตวิญญาณ**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อนิรุทธิ์ สมเสาร์ และอาทิฐยา วรนิตย์. (2568, กันยายน), อาจารย์, วิทยาลัยนครราชสีมา. บันทึกส่วนตัวและบันทึกสะท้อนคิด.

Anderson, L. (2006). **Analytic autoethnography**. Journal of Contemporary Ethnography, 35(4), 373–395. https://doi.org/10.1177/0891241605280449

Beauchamp, C. and Thomas, L. (2009). **Understanding teacher identity: an overview of issues in the literature and implications for teacher education**. Cambridge Journal of Education, 39(2), 175–189. https://doi.org/10.1080/03057640902902252

Boud, D., et al. (2013). **Peer learning in higher education: Learning from and with each other**. https://doi.org/10.4324/9781315042565

Brookfield, S. D. (2017). **Becoming a critically reflective teacher** (2nd ed.). Jossey-Bass.

Brown, B. (2018). **Dare to lead: Brave work, tough conversations, whole hearts**. Random House.

Chang, H. (2008). **Autoethnography as method**. Left Coast Press.

Darling-Hammond, L., et al. (2017). **Effective teacher professional development. Learning Policy Institute**.

Day, C. and Kington, A. (2008)**. Identity, well-being and effectiveness: The emotional contexts of teaching**. Pedagogy, Culture and Society, 16(1), 7–23. https://doi.org/10.1080/14681360701877743

Eksangkul, N., et al. (2023). **Integrating Teacher-Centred and Student-Centred Approaches for Effective Online Teaching**. Asia Social Issues, 17(2), e255453. https://doi.org/10.48048/asi.2023.255453

Ellis, C. and Adams, T. E. (2014). **Autoethnography: An overview**. Historical Social Research, 36(4), 273–290. https://www.jstor.org/stable/43282813

Ellis, C., et al. (2011). **Autoethnography: An overview**. Forum Qualitative Sozialforschung, 12(1). 345-357. https://doi.org/10.17169/fqs-12.1.1589

Ellis, C. and Bochner, A. (2000). **Autoethnography, personal narrative, reflexivity: Researcher as subject**. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), Handbook of qualitative research (2nd ed., pp. 733–768). Sage.

Farrell, T. S. C. (2012**). Novice-service language teacher development: Bridging the gap between preservice and in-service education and development**. TESOL Quarterly, 46, 435–449. https://www.jstor.org/stable/41576062

Freire, P. (1970). **Pedagogy of the oppressed**. Continuum.

Graham, S. H. (2019). **The relationship between Thai culture and the learning and teaching of English in north-eastern Thailand**. http://oro.open.ac.uk/59050/

Hooks, b. (1994). **Teaching to transgress: Education as the practice of freedom**. Routledge.

Kim Pham, C., et al. (2023**). A phenomenographic research study of students' conceptions of silence in face-to-face English as a foreign language learning**. Sage Open, 13(4). https://doi.org/10.1177/21582440231216343

Knowles, M. S., et al. (2015). **The adult learner** (8th ed.). Routledge.

Kolb, D. A. (1984). **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Mezirow, J. (1991). **Transformative dimensions of adult learning**. Jossey-Bass.

Schön, D. A. (1983). **The reflective practitioner**. Basic Books.

Somsao, A. and Kuroda, A. (2025). **Navigating spiritual turmoil in the doctoral journey: An autoethnographic perspective**. Journal of Education and Learning, 14(6), 197–210. https://doi.org/10.5539/jel.v14n6p197

Starr, K. (2011). **Principals and the politics of resistance to change**. Educational Management Administration & Leadership, 39(6), 646–660.

Symonds, E. (2021). **An "unavoidable" dynamic? Understanding the "traditional" learner–teacher power relationship within a higher education context**. British Journal of Sociology of Education, 42(7), 1070–1085. https://doi.org/10.1080/01425692.2021.1962246

Young, D. (2021). **The Hierarchy of Thailand and its Effects on English Language Learning**. LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 14(1), 15–27. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/248675

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

THE RELATIONSHIP BETWEEN VISIONARY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF GOVERNMENT TEACHERS UNDER THE NAKHON PATHOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA DISTRICT OFFICE 2

อัจฉราภา ชาวปากน้ำ[1], อำนวย ทองโปร่ง[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง[1,2]
Acharapa Chaopaknam[1], Amnuay Thongprong[2]
Educational Administration Program, Ramkhamhaeng University[1,2]
Corresponding Author E-mail : aiw_luv31@hotmail.com[1]

(Received : November 4, 2025; Edit : November 21, 2025; accepted : November 22, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 2) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.6 - 1.0 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.2 - 0.8 และวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 และความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.955 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ (r_{xy} = .860**)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์, ความผูกพันต่อองค์กร, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

Abstract

This research aimed to study 1) the level of visionary leadership of school administrators under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office, 2) the level of organizational commitment of government teachers under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area District Office 2 and 3) the relationship between the visionary leadership of school administrators and the organizational commitment of government teachers under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2. The sample group consisted of 306 government teachers from the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area District Office 2 in the 2025 academic year. The data collection instrument was a questionnaire quality was validated by five experts. The Content Validity Index (CVI) ranged from 0.6 to 1.0. The Item-Total Correlation was used to determine the discriminating power, with values ranging from 0.2 to 0.8. The reliability of the questionnaire was analyzed using Cronbach's Alpha Coefficient. The reliability coefficient for school administrators' visionary leadership was 0.985, and the reliability coefficient for teachers' organizational commitment was 0.955. The statistics employed in this research included the mean, standard deviation, and Pearson's Product - Moment Correlation Coefficient.

The research findings revealed that 1) the overall level of visionary leadership of school administrators was rated at the highest level. 2) the overall level of organizational commitment of government teachers was also rated at the highest level; and 3) the relationship between the visionary leadership of school administrators and the organizational commitment of government teachers under the Nakhon Pathom Primary Educational Service Area Office 2 was highly positive and was statistically significant at the 0.01 level, with a correlation coefficient of r_{xy} = .860**

Keywords : visionary leadership, organizational commitment, Nakhon Pathom Primary Educational Service Area District Office 2

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาคือตัวจักรสำคัญและมีบทบาทต่อความสำเร็จขององค์กร หรือความล้มเหลวของการบริหารองค์กรอีกทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ยังเป็นปัจจัยที่ก่อให้ความได้เปรียบแก่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทยต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการเป็นนักปฏิรูปและนักพัฒนา มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาน่าเชื่อถือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา และเป็นผู้นำในการปฏิรูประบบการเรียนรู้ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนวางนโยบายหรือแผนงานต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาพัฒนาให้คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำโรงเรียนไปสู่การเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา จึงต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ไม่ว่าสถานศึกษาแห่งนั้นจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตามในยุคของสถานการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอผู้บริหารจึงมีความสำคัญในการนำพาองค์การไปสู่การเปลี่ยนแปลง ด้วยการมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ด้วยการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์การ ซึ่งภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญที่จะนำพาองค์การไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่มีความเหมาะสม ย่อมส่งผลให้การบริหารงานดำเนินภายในองค์กรมีความราบรื่น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางของสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนาคุณภาพขององค์กร มีความสามารถในการนำแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติได้จริง เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติแก่ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา

ผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการทั้งปวงในสถานศึกษา ในวงการศึกษาต่างยอมรับว่าคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กล่าวคือ มีศิลปะของการโน้มน้าวใจผู้อื่นให้คล้อยตามวัตถุประสงค์ของตนนำองค์การ กระตุ้น จูงใจให้ผู้ตามมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกัน ดำเนินการไปตาม

แผนกลยุทธ์ขององค์การ สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตระหนักถึงความประสงค์ของตนที่ต้องการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเคารพนับถือ เชื่อฟัง มีความจงรักภักดีและให้ความช่วยเหลือ มีอำนาจเหนือบุคคลอื่นมีความสามารถควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership) ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารที่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรได้อย่างชัดเจนและมีพลัง โดยอาศัยการมองการณ์ไกล การคาดการณ์อนาคต และการวางกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำลักษณะนี้จะไม่เพียงแต่ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมายหรือวางนโยบายเท่านั้น แต่ยังต้องสามารถสื่อสารกับบุคลากรในองค์กรให้เข้าใจ ยอมรับ และพร้อมที่จะร่วมมือกันขับเคลื่อนสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ซึ่งภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพิจารณาได้ 4 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้สมรรถนะการบริหารเป็นศิลปะของการที่ผู้นำจะนำพาผู้อื่น ให้ปฏิบัติตามภารกิจตามวัตถุประสงค์ได้ เพราะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น มีองค์ประกอบต่างๆหลายอย่างเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ ครู เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสถานศึกษา เพราะครูเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาแก่เยาวชนให้มีคุณภาพ มีความรู้ รู้จักการดำเนินชีวิตของตนเองให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองซึ่งแปรผันอยู่เสมอ การสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้เกิดขึ้นกับสมาชิกขององค์กรนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่รับผิดชอบแต่ละสายงานที่นับว่าเป็นกำลังสำคัญขององค์กร ซึ่งมีหน้าที่และภารกิจร่วมกันในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาโดยตรง ความผูกพันช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ทำให้ครูปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นและเสียสละ การมีความรู้สึกผูกพันยังช่วยลดอัตราการลาออกหรือการโยกย้าย ส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสร้างความภักดีและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ครูที่มีความผูกพันสูงจะทุ่มเทเวลาและความสามารถเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงานและนักเรียน ความผูกพันยังส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดีและความร่วมมือระหว่างครูในองค์กร การมีครูที่มีความผูกพันช่วยให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในภาพรวม ความผูกพันต่อองค์กรจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กรทางการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับความผูกพันต่อองค์กร เพื่อความสำเร็จในการบริหารงานของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะการบริหารงาน คือการบริหารคน คนจัดเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่มีความสำคัญ หากคนมีความผูกพันต่อองค์กรที่ได้ทำงานอยู่ก็จะทำให้องค์กรนั้นดำเนินไปได้อย่างสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับจึงควรสร้างความผูกพันให้เกิดกับครูในสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้เกิดผลการปฏิบัติงานเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากความผูกพันต่อองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญจะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจให้บุคลากรจงรักภักดีและทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรทุกคนมีความรู้สึกว่าองค์กรเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง หากครูมีความสามัคคี มีความเต็มใจในการทำงาน ย่อมส่งผลให้คุณภาพของการศึกษานั้นดีขึ้นและเกิดผลสำเร็จในการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์

จากการสรุปรายงานผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีงบประมาณ 2566 พบว่า จุดที่ควรพัฒนาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการในภาพรวม ของระดับการศึกษาปฐมวัย คือ การส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2, 2566) ซึ่งจุดที่ควรพัฒนานี้มีความสำคัญต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครู บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา หากครูได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานในองค์กรจะสามารถตระหนักได้ว่าการปฏิบัติงานของตนเป็นส่วนสำคัญต่อการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร เกิดการยอมรับและเชื่อมั่นในการบริหารงานในสถานศึกษาย่อมส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรมากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญและสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์ตัวแปรที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ จากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัย เลือกตัวแปรที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี และตัวแปรที่ 2 ความผูกพันต่อองค์กร ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Steers (1977) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์กร ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร 2) ความเต็มใจและความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร 3) ความเป็นสมาชิกขององค์กร ซึ่งในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ยังไม่พบการศึกษาประเด็นงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิง

วิสัยทัศน์ให้ครูเกิดความผูกพันต่อองค์กร มีความรักในองค์กร เต็มใจที่จะทุ่มเทกับการทำงาน เพื่อช่วยพัฒนายกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น และขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ตัวแปรที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ จากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัย โดยนำองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่นักวิชาการเลือกใช้มาหาความถี่ และเลือกตัวแปรที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป มากำหนดเป็นตัวแปรภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี และตัวแปรที่ 2 ความผูกพันต่อองค์กร ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Steers (1977) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์กร ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร 2) ความเต็มใจและความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร 3) ความเป็นสมาชิกขององค์กร

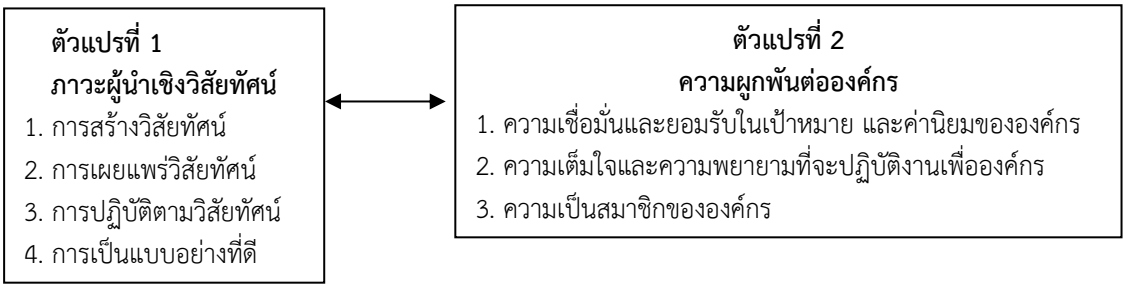

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,488 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2568 จำนวน 306 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Cohen (Cohen, Manion and Morrison, 2011) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้มีความคลาดเคลื่อนได้ 5% แล้วทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage Random Sampling) ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด

ตัวแปร

1. ตัวแปรที่ 1 คือ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญและนักวิจัย มากำหนดเป็นตัวแปรภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ได้จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ตัวแปรที่ 2 ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Steers (1977) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบความผูกพันต่อองค์กร ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร 2) ความเต็มใจและความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร 3) ความเป็นสมาชิกขององค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม(Questionnaire) ที่สร้างขึ้น โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 35 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 3 สอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 17 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร บทความ ตำรางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา / ความผูกพันต่อองค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

2. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามให้มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ

3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากนั้นนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละข้อมารวมกัน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.6 - 1.0

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total Correlation) มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.2 - 0.8 และวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.981

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานงานกับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อทำหนังสือขออนุญาตจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เพื่อให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยในการทำแบบสอบถามของข้าราชการครูในสังกัด

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับจากข้าราชการครูโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 306 คน โดยการใช้คิวอาร์โค้ดแบบสอบถามทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ google forms

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 290 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.77 แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ของ ชูศรี วงศ์รัตนะ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2564 : 54) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation : S.D.) โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ของชูศรี วงศ์รัตนะ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2564 : 54) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู อยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ของชูศรี วงศ์รัตนะ (ชูศรี วงศ์รัตนะ,2564 : 362-363) ดังนี้

1) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองไม่มีความสัมพันธ์กัน

2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง -1 และ + 1 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันโดยที่ทิศทางของความสัมพันธ์พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ คือ ถ้าเป็นไปในทางบวกแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน แต่ถ้าในทางลบแสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในทางตรงกันข้ามหรือผกผันกัน สำหรับการพิจารณาระดับความสัมพันธ์สามารถพิจารณาได้ดังนี้

0.91 ถึง 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

0.71 ถึง 0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

0.31 ถึง 0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

0.01 ถึง 0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=290)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	53	18.30
1.2 หญิง	237	81.70
รวม	**290**	**100**
2. อายุ		
2.1 20 – 30 ปี	70	24.10
2.2 31 – 40 ปี	135	46.60
2.3 41 – 50 ปี	66	22.80
2.4 51 – 60 ปี	19	6.60
รวม	**290**	**100**
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ปริญญาตรี	227	78.30
3.2 ปริญญาโท	63	21.70
3.3 ปริญญาเอก	0	0
รวม	**290**	**100**
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		
4.1 น้อยกว่า 10 ปี	118	40.70
4.2 10 – 20 ปี	138	47.60
4.3 มากกว่า 20 ปี	34	11.70
รวม	**290**	**100**
รวม	**290**	**100**

จากตารางที่1 สถานภาพของครูผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 81.70 เป็นเพศชายจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 ด้านอายุพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 31 - 40 ปี จำนวนมากที่สุด จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 46.60 มีอายุ20 - 30 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 24.10 มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22.80 และมีอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60 ด้านระดับการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 78.30 และมีวุฒิการศึกษาปริญญาโทจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 21.70 ด้านประสบการณ์ในการทำงานพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 – 20 ปี จำนวนมากที่สุด จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 47.60 มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70 และมีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 20 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 11.70

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=290)

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา		ความคิดเห็นของครู			ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	
1	การสร้างวิสัยทัศน์	4.56	0.47	มากที่สุด	4
2	การเผยแพร่วิสัยทัศน์	4.59	0.48	มากที่สุด	1
3	การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์	4.59	0.48	มากที่สุด	1
4	การเป็นแบบอย่างที่ดี	4.58	0.50	มากที่สุด	3
รวม		**4.58**	**0.46**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ($\bar{x}$= 4.59) และด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$= 4.59) มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมาคือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{x}$= 4.58) และด้านที่ต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ($\bar{x}$ = 4.56)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=290)

ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู		ความคิดเห็นของครู			ลำดับ
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	
1	ความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร	4.60	0.46	มากที่สุด	2
2	ความเต็มใจและความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร	4.64	0.46	มากที่สุด	1
3	ความเป็นสมาชิกขององค์กร	4.60	0.46	มากที่สุด	2
รวม		**4.62**	**0.44**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและด้านที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ ด้านความเต็มใจและความพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ($\bar{x}$= 4.64) รองลงมาคือ ด้านความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร ($\bar{x}$= 4.60) และด้านความเป็นสมาชิกขององค์กร ($\bar{x}$ = 4.60) มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

(n=290)

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู			
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_{tot}
X_1	.788**	.740**	.756**	.791**
X_2	.835**	.806**	.791**	.842**
X_3	.844**	.788**	.797**	.841**
X_4	.810**	.772**	.785**	.820**
X_{tot}	.856**	.811**	.817**	.860**

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01*

จากตารางที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r_{xy} = .860**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์เป็นรายด้านของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า

ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r_{x2y} = .842**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r_{x3y} = .841**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r_{x4y} = .820**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และด้านการสร้างวิสัยทัศน์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง (r_{x1y} = .791**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสามารถนำพาองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นผ่านทางวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์และการวางแผนในการดำเนินงานอย่างชัดเจน สามารถสื่อสารกับบุคลากรในองค์กรให้เกิดความเข้าใจในวิสัยทัศน์ และตระหนักถึงความคาดหวังที่ต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดความสามัคคีและความไว้วางใจในการทำงาน มีการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ และกำกับ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานจนสามารถบรรลุผลตามวิสัยทัศน์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความมุ่งมั่น ทุ่มเท และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างด้านความรับผิดชอบและคุณธรรม จริยธรรมควรแก่การปฏิบัติตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต สายทองคำ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานอยู่ในกลุ่มสูงมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (บัณฑิต สายทองคำ, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภารัตน์ เจือจันทร์ ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (โอภารัตน์ เจือจันทร์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรินทร์ ต่อชีพ ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (วัชรินทร์ ต่อชีพ, 2567)

2. ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูมีความเชื่อมั่นและยอมรับในเป้าหมาย พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา สามารถตระหนักว่าการปฏิบัติงานของตนเป็นส่วนสำคัญต่อการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร มีความเต็มใจที่จะทุ่มเทกำลังสติปัญญา ความสามารถ และความพยายามเพื่อความสำเร็จของงานและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีความรู้สึกภาคภูมิใจในวิชาชีพและมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อสถานศึกษาที่ตนสังกัด อีกทั้งยังแสดงเจตนาที่จะคงอยู่กับองค์กรอย่างต่อเนื่อง ความผูกพันดังกล่าวทำให้ครูมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ และพร้อมที่จะเสียสละเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลย์สุดา แก้วสุวรรณ ศึกษาเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (กัลย์สุดา แก้วสุวรรณ, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณาวดี บุญพบ ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ลักษณาวดี บุญพบ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวัจน์ สารถวิล ศึกษาเรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า ความผูกพันต่อองค์การของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (วรวัจน์ สารถวิล, 2564)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์สูงย่อมส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูที่สูงไปด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่สามารถกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และภาพลักษณ์ในอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ใช้วิธีการสื่อสารที่หลากหลายและเหมาะสม มีการจูงใจและสร้างความเชื่อมั่นทำให้ครูเห็นว่าสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ได้ เมื่อครูมองเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญ จึงเกิดความศรัทธาและยอมรับในวิสัยทัศน์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กร ให้ครูได้ใช้ศักยภาพของตนเองในการทำงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถทำให้ครูรู้สึกว่าองค์กรให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของตนเองจนเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีความผูกพันกับสถานศึกษาและไม่คิดที่จะโยกย้ายไปสถานศึกษาอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของทักษิณ มวลมนตรี ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ทักษิณ มวลมนตรี, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกทิพย์ ทองประหยัด ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครู มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ .848 (กนกทิพย์ ทองประหยัด, 2565) ศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ จันทรา ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (มณีรัตน์ จันทรา, 2567)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

1.1 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดประชุมวิเคราะห์สภาพการณ์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อกำหนดจุดเด่น จุดด้อย กำหนดทิศทางอนาคตของสถานศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย พร้อมทั้งสร้าง

ความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการขับเคลื่อนองค์กรผ่านทางวิสัยทัศน์

1.2 ด้านการเผยแพร่วิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสาร ถ่ายทอดวิสัยทัศน์ในการบริหารงานแก่ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ครูและบุคลากรได้เห็นว่าจะสามารถดำเนินงานให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ได้

1.3 ด้านการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมต่างๆให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา พร้อมกำกับ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุง และแก้ไขการดำเนินงานต่างๆ ให้สามารถบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้ใช้ศักยภาพของตน ในการทำงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ

1.4 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความยุติธรรมและเท่าเทียมกับครูและบุคลากรในสถานศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติตนเป็นที่น่าเคารพเชื่อถือและไว้วางใจ เพื่อให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์กับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับพันธกิจ และสามารถถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงเป้าหมายร่วมขององค์กร นอกจากนี้ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ครูมีความเต็มใจและความพยายามในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

2.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

2.3 ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กนกทิพย์ ทองประหยัด. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยธนบุรี.

กัลย์สุดา แก้วสุวรรณ. (2564). ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัย สายสนับสนุนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ทักษิณ มวลมนตรี. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บัณฑิต สายทองคำ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

มณีรัตน์ จันทรา. (2567). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ลักษณาวดี บุญพบ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรวัจน์ สารถวิล. (2564). ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วัชรินทร์ ต่อชีพ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (2566**). สรุปรายงานผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ปีงบประมาณ 2566**. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2568, จาก https://www.npt2.go.th/work_group/chooseCategory?cid=7

โอภารัตน์ เจือจันทร์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). **Research methods in education**. (7 th ed.). *New York: Routledge.*

Cronbach, Lee. J. (1990). **Essentials of psychological testing**. (5th ed.) New York : Harper & Row.

Steers, R. M. (1977). **Antecedents and outcome of organizational commitment**. Administrative Science Quarterly, 22, 45-56.

การศึกษามโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์

A STUDY OF MATHEMATICS CONCEPTS AND RETENTION OF MATHEMATICS CONCEPTS ON FUNCTION TOPIC FOR MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS BY USING CONCEPT ATTAINMENT MODEL AND CONCEPT WORKSHEETS

วรทิพย์ เอี่ยมดี[1], ขนิษฐา ชมภูวิเศษ[2], อนุชิต กล้าไพรี[3], นฤเบศ ลาภยิ่งยง[4], ณพฐ์ โสภีพันธ์[5]
นักศึกษาปริญญาโท สาขาคณิตศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา[1]
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา[2,3,4,5]
Worathip Aeamdee[1,], Kanittha Chompuvised[2], Anuchit Klapairee[2], Narubet Lapyingyong[2] and Nop Sopipan[2]
Master Degree of Education in Mathematics Education Nakhon Ratchasima Rajabhat University[1]
Faculty of Science and Technology, Nakhon Ratchasima Rajabhat University[2,3,4,5]
Corresponding Author E-mail : stn163@sritani.ac.th[1]

(Received : October 2, 2025; Edit : October 8, 2025; accepted : October 14, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน เปรียบเทียบระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60 และศึกษาความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน จำนวน 26 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 และแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 13 แผน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 6.28 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 18.56 ผลการเปรียบเทียบพบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เรื่อง ฟังก์ชัน มีความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์

คำสำคัญ: มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์, รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์, เอกสารสรุปมโนทัศน์

ABSTRACT

The purposes of this research were Compare the mathematics concepts on function topic for Matthayomsuksa 4 students by using Concept Attainment Model and Concept Worksheets between before and after learning, between after learning and 60 % criteria and Study the retention of mathematics concepts on function topic for Matthayomsuksa 4 students by using Concept Attainment Model and Concept Worksheets. The sample was 39 students of Matthayomsuksa 4/8 in 2st semester of academic year 2024 from of Nonsung sritani School. The research instruments of this research as follows concepts on function topic test consists of 26 items. The reliability coefficient of the concepts on function topic test is 0.92 and 13 of learning activity plans. The collected data were analyzed using the arithmetic mean, percentage, standard deviation and the t-test statistics.

The results were as follows The mathematics concepts achievement on function topic for Matthayomsuksa 4 students using Concept Attainment Model and Concept Worksheets. The average pre-test score 6.28, and the average post-test score 18.56. The comparison results show after learning was statistically higher than before learning and after learning was statistically higher than the 60 % with the significant at .05 level and The retention on mathematics concept on function topic for Matthayomsuksa 4 students using Concept Attainment Model and Concept Worksheets had retention of mathematics concept.

Keywords: Mathematics concepts, Concept Attainment Model, Concept Worksheets

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผนตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : 1)

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (Mathematical concept) เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับลักษณะสำคัญ ความหมาย ที่มา หรือการขยายความทฤษฎีบท กฎ สูตร บทนิยาม นิยาม เป็นความคิดนามธรรมที่ทำให้นักเรียนสามารถจำแนกสิ่งที่มีลักษณะตามความคิดนามธรรมนั้นๆ ได้ และสามารถระบุได้ว่าสิ่งที่กำหนดให้ เป็นตัวอย่างหรือไม่ใช่ตัวอย่างของความคิดนามธรรมนั้น มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ยังถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพราะความสำเร็จทางการเรียนคณิตศาสตร์ ขึ้นอยู่กับความเข้าใจถึงมโนทัศน์ที่ถูกต้องในสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ หากว่านักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ที่ดีและถูกต้องแล้ว ก็จะสามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ดี จนส่งผลให้นักเรียนมีความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (อัมพร ม้าคนอง, 2547 : 62-63)

ความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เนื่องจากจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ จนสามารถจดจำเนื้อหาและสาระสำคัญต่างๆ เหล่านั้น นำไปประยุกต์ใช้ในเนื้อหาอื่นๆ ต่อไปได้ เนื่องจากวิชาคณิตศาสตร์มีเนื้อหาค่อนข้างมาก จึงจำเป็นต้องอาศัยความจำและความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการเรียน ความสามารถในการสะสมความรู้ที่ได้เรียนรู้มาแล้วและถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นออกมาได้ (จิราภา เต็งไตรรัตน์, 2544 : 138)

จากการศึกษาคุณภาพการเรียนรู้และความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนโนนสูงศรีธานีในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนัก ซึ่งจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564-2566 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษา (สทศ.) ระดับประเทศ พบว่า ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 21.28, 21.61 และ 19.96 ตามลำดับ ระดับโรงเรียนได้คะแนนเฉลี่ย
ร้อยละ 20.96, 25.52 และ 23.38 ตามลำดับ เห็นได้ว่า ปีการศึกษา 2564 มีผลคะแนนเฉลี่ยของระดับโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของระดับประเทศ ปีการศึกษา 2566 จากรายงานผลการสอบในระดับโรงเรียน สาระจำนวนและพีชคณิต ความเข้าใจและวิเคราะห์แบบรูป ความสัมพันธ์ ฟังก์ชัน มีคุณภาพอยู่ในระดับปรับปรุง รวมทั้งผลคะแนนเฉลี่ยทั้งสามปีการศึกษาที่ผ่านมา ต่ำกว่าร้อยละ 60 และจากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปี

การศึกษา 2564-2566 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 44.38, 43.51 และร้อยละ 44.17 ตามลำดับ (โรงเรียนโนนสูงศรีธานี, 2567) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ตามที่โรงเรียนกำหนด จากการสัมภาษณ์แลกเปลี่ยนกับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และจากการสอนของผู้วิจัย มีความเห็นตรงกันว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจมโนทัศน์ของเนื้อหา เรื่อง ฟังก์ชัน เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่มีมโนทัศน์ค่อนข้างมากและหลากหลาย ทั้งในด้านการใช้นิยาม ทฤษฎีบท สัญลักษณ์ สมบัติและตัวแปร ทำให้นักเรียนเข้าใจได้ยากและเกิดความสับสนได้ง่าย จากสาเหตุดังกล่าว ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็น ที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจถึงมโนทัศน์ของฟังก์ชันอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ จากแนวทางการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ดังกล่าว พบว่า มีรูปแบบการสอนที่สอดคล้องหลายรูปแบบ ในแต่ละรูปแบบก็จะมีขั้นตอนการสอนที่แตกต่างกันไป แม้จะมีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย แต่ยังขาดการวิจัยที่ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เพื่อศึกษามโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ในเรื่อง ฟังก์ชัน โดยเฉพาะ

รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ (Concept Attainment Model) เป็นรูปแบบการสอนมโนทัศน์ตามแนวคิดของ Lasley and Matczynski (2002 : 117-121) ที่พัฒนาจากทฤษฎีของ Bruner, Goodnow, and Austin ซึ่งมีหลักการว่า มนุษย์สร้างมโนทัศน์โดยการจัดข้อมูลที่ได้รับ ออกเป็นหมวดหมู่ โดยใช้คุณลักษณะเป็นเกณฑ์และเรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการจัดประเภท ซึ่งมนุษย์จะค้นหาแยกแยะประเภทของสิ่งต่างๆ ซึ่งแต่ละประเภทจะมีคุณลักษณะที่เหมือนกันหรือร่วมกัน ก่อนที่จะรู้ว่ามโนทัศน์นั้นคืออะไร หลังจากที่สร้างมโนทัศน์แล้ว สามารถบอกได้ว่ามโนทัศน์ของสิ่งต่างๆ นั้นคืออะไร โดยการยกตัวอย่างมโนทัศน์ และบอกถึงลักษณะพื้นฐานและคุณลักษณะของมโนทัศน์นั้น เป็นรูปแบบที่เน้นให้นักเรียนมีการวิเคราะห์ สังเกต เปรียบเทียบ โดยผู้สอนให้ตัวอย่างที่เป็นมโนทัศน์และไม่เป็นมโนทัศน์ พร้อมกับคอยกระตุ้นให้นักเรียนตั้งสมมติฐานและสรุปมโนทัศน์ได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ กระบวนการเขียนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดของตนเองออกมา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยการใช้เอกสารสรุปมโนทัศน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการเขียนเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ช่วยจัดระบบการคิดของนักเรียนได้ ซึ่งการเขียนสรุปมโนทัศน์สามารถทำให้ครูประเมินความเข้าใจมโนทัศน์ของนักเรียนได้ โดยเอกสารสรุปมโนทัศน์ (Concept Worksheet) ตามแนวคิดของ Toumasis (1995 : 98-100) ซึ่งได้กล่าวถึงแนวคิดในการสร้างเอกสารสรุปโนทัศน์ไว้ว่า การเรียนรู้นิยามของมโนทัศน์ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนคณิตศาสตร์ การเขียนโครงข่ายที่เป็นลักษณะสำคัญของมโนทัศน์จะช่วยให้นักเรียนมองเห็นภาพจากสิ่งที่เป็นนามธรรม รวมถึงการให้ตัวอย่างที่มีลักษณะตามมโนทัศน์และตัวอย่างที่ไม่มีลักษณะของ
มโนทัศน์ พร้อมทั้งให้เหตุผลสนับสนุนจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในมโนทัศน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนของรูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ของ Lasley and Matczynski และองค์ประกอบของเอกสารสรุปมโนทัศน์ตามแนวคิดของ Toumasis จึงได้นำแต่ละองค์ประกอบของเอกสารสรุป
มโนทัศน์ เข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ของ Lasley and Matczynski เนื่องจากมีวัตถุประสงค์หลักที่เหมือนกัน คือ ต้องการให้นักเรียนสรุปมโนทัศน์ได้ด้วยตนเอง และจากที่เอกสารสรุปมโนทัศน์มีการเขียนตัวอย่างที่มีลักษณะตามมโนทัศน์และไม่มีลักษณะของมโนทัศน์นั้น เป็นการเอื้อต่อการตั้งสมมติฐานตามรูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ของ Lasley and Matczynski รวมถึงการเขียนลักษณะสำคัญของมโนทัศน์ในเอกสารสรุปมโนทัศน์ จะทำให้นักเรียนสามารถสรุปข้อมูลให้อยู่ในรูปทั่วไป ตามรูปแบบการได้มาซึ่ง
มโนทัศน์ของ Lasley and Matczynski ได้ถูกต้องและได้ข้อมูลที่ครบถ้วนชัดเจน

โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ประกอบด้วย 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดมโนทัศน์ (Concept Identification) ครูกำหนดมโนทัศน์ที่จะสอนในชั่วโมงเรียน และชี้แจงเนื้อหาที่จะสอนมโนทัศน์ให้แก่นักเรียน ให้นักเรียนเขียนชื่อมโนทัศน์ (ข้อ 1 ชื่อมโนทัศน์ ในเอกสารสรุปมโนทัศน์)จากนั้นครูสนทนาหรือซักถามนักเรียนเพื่อทบทวนมโนทัศน์เดิมเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่

ขั้นที่ 2 การให้ตัวอย่าง (Exemplar Identification) ครูให้ตัวอย่างทั้งทางบวกและทางลบ โดยตัวอย่างทางบวกเป็นตัวอย่างที่มีคุณลักษณะครบของมโนทัศน์ และตัวอย่างทางลบเป็นตัวอย่างที่มีคุณลักษณะไม่ครบของ
มโนทัศน์ และให้นักเรียนเขียนตัวอย่าง (ข้อ 2 ตัวอย่าง ในเอกสารสรุปมโนทัศน์)

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Hypothesizing) ครูและนักเรียนช่วยกันจำแนกตัวอย่างทางบวกหรือตัวอย่างที่มีลักษณะตามมโนทัศน์ (ข้อ 3 กลุ่มที่ 1 ในเอกสารสรุปมโนทัศน์) และตัวอย่างทางลบหรือตัวอย่างที่ไม่มีลักษณะตาม
มโนทัศน์ (ข้อ 4 กลุ่มที่ 2 ในเอกสารสรุปมโนทัศน์) จากนั้นตั้งสมมติฐานถึงลักษณะของมโนทัศน์และเขียนลักษณะสำคัญลงในเอกสารสรุปมโนทัศน์

ขั้นที่ 4 การสรุปมโนทัศน์ (Closure) ครูจะเป็นผู้ทบทวนสมมติฐานที่ได้จากขั้นที่ 3 เพื่อให้ผู้เรียนช่วยกันคิดหาข้อสรุปของคุณลักษณะของมโนทัศน์ และเขียนนิยาม/อนิยาม/คำจำกัดความ (ข้อ 5 นิยาม/อนิยาม/คำจำกัดความของมโนทัศน์ ในเอกสารสรุปมโนทัศน์)

ขั้นที่ 5 ขั้นการนำไปใช้ (Application) นักเรียนยกตัวอย่างทางบวกและทางลบของมโนทัศน์ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ตรวจสอบ และนักเรียนทำแบบฝึกหัดเพื่อฝึกความเข้าใจ

ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนนี้ ทำให้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์มีการจดบันทึกที่เป็นระบบชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนเข้าใจมโนทัศน์นั้นอย่างลึกซึ้ง จนเกิดความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษามโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้นจากการพิจารณาตัวอย่าง จำแนกและเขียนลักษณะของตัวอย่าง หาข้อสรุป จนได้มาซึ่งมโนทัศน์ที่ถูกต้องสมบูรณ์ และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ผู้สอนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60
3. เพื่อศึกษาความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์

สมมุติฐานการวิจัย

1. มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เรื่อง ฟังก์ชัน มีความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษามโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ผู้วิจัยนำรูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ของ Lasley and Matczynski (2002 : 117-121) และใช้เอกสารสรุปมโนทัศน์ (Concept Worksheet) ตามแนวคิดของ Toumasis (1995 : 98-100) มาแทรกในขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินการจัดกลุ่มของข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และเข้าใจมโนทัศน์ที่เรียนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดมโนทัศน์ 2) การให้ตัวอย่าง 3) การตั้งสมมติฐาน 4) การสรุปมโนทัศน์ และ 5) การนำไปใช้ โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังภาพที่ 1

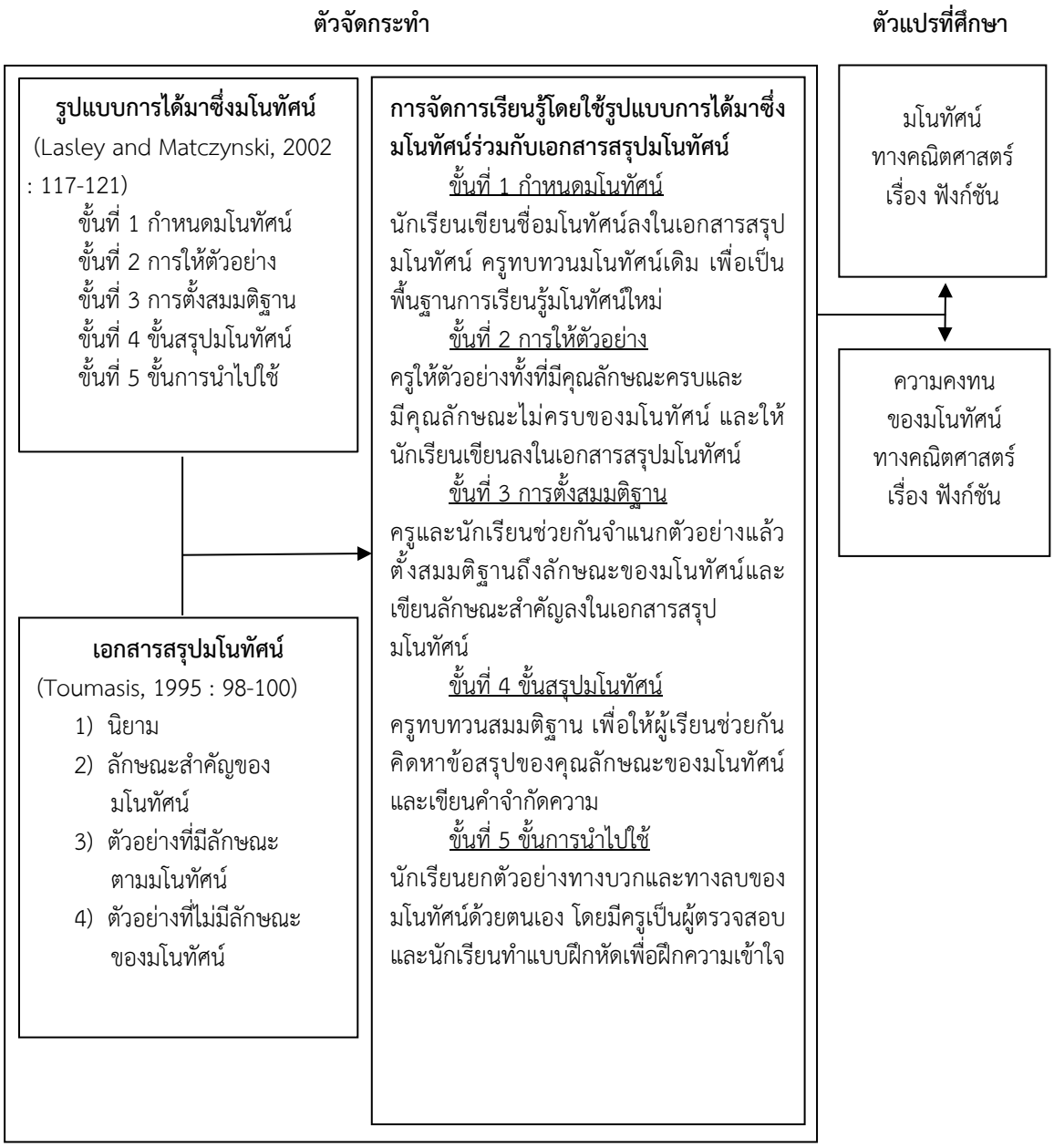

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 232 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 มีจำนวนนักเรียน 39 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม และทางโรงเรียนได้จัดนักเรียนแต่ละห้องโดยคละความสามารถทางการเรียน

3. ตัวจัดกระทำ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์

4. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน

5. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เรื่อง ฟังก์ชัน รายวิชาคณิตศาสตร์เสริมทักษะ 2 รหัสวิชา ค31202 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนโนนสูงศรีธานี

6. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการวิจัยภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยแบ่งเป็น การทดสอบก่อนเรียน 1 คาบ ทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 แผน แผนละ 1 คาบ การทดสอบหลังเรียน 1 คาบ และเมื่อระยะเวลาผ่านไป 2 สัปดาห์ ทดสอบอีก 1 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 16 คาบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 13 แผน แผนละ 1 คาบเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดมโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 26 ข้อ โดยข้อสอบฉบับนี้มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.23 ถึง 0.77 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี ตำบลโนนสูง อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 39 คน แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี โดยใช้แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 26 ข้อ ใช้เวลา 1 คาบเรียน

2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 39 คน ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ จำนวน 13 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 1 คาบเรียน (คาบเรียนละ 50 นาที)

3. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชันกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี โดยใช้แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 26 ข้อ ใช้เวลา 1 คาบเรียน

4. ทดสอบเพื่อวัดความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี หลังการทดสอบหลังเรียนผ่านไป 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบหลังเรียน เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 26 ข้อ ใช้เวลา 1 คาบเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 ก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที กรณีประชากรสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent sample)

3. เปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60 โดยใช้สถิติทดสอบค่าที กรณีประชากรกลุ่มเดียว (t-test for one sample)

4. เปรียบเทียบความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/8 นำมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างคะแนนของการทดสอบหลังเรียนและการทดสอบความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการทดสอบค่าที กรณีประชากรสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent sample)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การศึกษามโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$.	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	39	26	6.28	2.064	23.074*	0.000
หลังเรียน	39	26	18.56	2.798		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน ผลการเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์เน้นให้นักเรียนสามารถสรุปมโนทัศน์ได้ด้วยตนเอง ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ กำหนดมโนทัศน์ ให้ตัวอย่าง ตั้งสมมติฐาน สรุปมโนทัศน์ เขียนเป็นนิยาม/อนิยาม/คำจำกัดความได้ถูกต้องและครบถ้วน และนำไปใช้ ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจในมโนทัศน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 60

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 60	$\bar{X}$.	S.D.	t	p
หลังเรียน	39	26	15.60	18.56	2.798	6.615*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดกลุ่มของข้อมูลได้อย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ตั้งแต่ทบทวนมโนทัศน์เดิมเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่ พิจารณาตัวอย่างและจำแนกเป็น 2 กลุ่ม เขียนลักษณะของแต่ละกลุ่ม พิจารณาความเหมือนหรือแตกต่างกัน นำไปสู่การเขียนข้อสรุปเป็นมโนทัศน์ ทำให้นักเรียนเข้าใจมโนทัศน์นั้นอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้มีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ 3 การศึกษาความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$.	S.D.	t	p
หลังเรียน	39	26	18.56	2.798	1.403	0.169
หลังสอบหลังเรียน 2 สัปดาห์	39	26	18.28	3.524		

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนในการทดสอบหลังเรียนกับคะแนนในการทดสอบหลังสอบหลังเรียน 2 สัปดาห์ แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือ นักเรียนมีความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดตามขั้นตอน ซึ่งทำให้นักเรียนจดจำมโนทัศน์เดิมได้และนำไปเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ใหม่ มีการจดบันทึกที่เป็นระบบชัดเจน นักเรียนจึงเข้าใจมโนทัศน์อย่างถูกต้อง ครบถ้วน จนจดจำมโนทัศน์นั้นได้ดีและยาวนาน

สรุปผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เรื่อง ฟังก์ชัน มีความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนในการทดสอบหลังเรียนกับคะแนนในการทดสอบหลังสอบหลังเรียน 2 สัปดาห์ แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น เน้นให้นักเรียนสามารถสรุปมโนทัศน์ได้ด้วยตนเองตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดมโนทัศน์ นักเรียนได้ทบทวนมโนทัศน์เดิม จากการยกตัวอย่างและตอบข้อซักถามของครู ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่ ขั้นที่ 2 การให้ตัวอย่าง เมื่อครูให้ตัวอย่างจำนวน 6 ตัวอย่าง ทั้งที่มีคุณลักษณะครบของมโนทัศน์และมีคุณลักษณะ

ไม่ครบของมโนทัศน์แล้ว นักเรียนจะพิจารณาลักษณะของตัวอย่างทีละตัวอย่าง และจำแนกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้ตัวอย่างที่มีลักษณะเหมือนกันหรือสัมพันธ์กันอยู่กลุ่มเดียวกัน ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน นักเรียนจะนำเสนอว่าแต่ละกลุ่มประกอบด้วยตัวอย่างใดบ้าง ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่แบ่งได้ถูกต้อง แต่จะมีบางคาบเรียนที่มีนักเรียนแบ่งกลุ่มตัวอย่างแตกต่างจากเพื่อนและยังไม่ถูกต้อง ครูจึงให้นักเรียนพิจารณาถึงลักษณะของตัวอย่างนั้นอีกครั้งจนสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างถูกต้อง ส่งผลต่อการเขียนลักษณะของแต่ละกลุ่มได้ ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปมโนทัศน์ นักเรียนบอกความเหมือนหรือแตกต่างของลักษณะแต่ละกลุ่มได้ โดยครูจะใช้การถาม-ตอบเพื่อให้นักเรียนช่วยกันคิดหาข้อสรุปของลักษณะของ

มโนทัศน์ จนเขียนเป็นนิยาม/อนิยาม/คำจำกัดความได้ถูกต้องและครบถ้วนขั้นที่ 5 ขั้นการนำไปใช้ นักเรียนส่วนใหญ่ทำแบบฝึกหัดในใบงานได้ถูกต้อง เพราะเข้าใจในมโนทัศน์เป็นอย่างดีจากการเขียนเอกสารสรุปมโนทัศน์ตามขั้นตอนด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Toumasis ที่ได้กล่าวถึงการสร้างเอกสารสรุปโนทัศน์ ไว้ว่า การเรียนรู้นิยามของมโนทัศน์ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนคณิตศาสตร์ การเขียนลักษณะสำคัญของมโนทัศน์จะช่วยให้นักเรียนมองเห็นภาพจากสิ่งที่เป็นนามธรรม รวมถึงการให้ตัวอย่างที่มีลักษณะตามมโนทัศน์และไม่มีลักษณะของมโนทัศน์ พร้อมทั้งให้เหตุผลสนับสนุน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจในมโนทัศน์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Toumasis, C., 1995) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร ม้าคนอง ที่ได้ศึกษาผลการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์และคำถามระดับสูง ทั้ง 5 สาระของวิชาคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนหลังเรียนจากการใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์และคำถามระดับสูง สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกสาระคณิตศาสตร์ (อัมพร ม้าคนอง, 2551) และสอดคล้องกับ อัญชลีรัตน์ รอดเลิศ ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามโนทัศน์และเอกสารสรุปมโนทัศน์ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงอุปนัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามโนทัศน์และเอกสารสรุป

มโนทัศน์ มีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงอุปนัยทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อัญชลีรัตน์ รอดเลิศ, 2553)

2. ผลการเปรียบเทียบการวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดกลุ่มของข้อมูลได้อย่างเป็นระบบตามขั้นตอน แม้ว่าช่วงแรก นักเรียนจะยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมการเรียนรู้ จึงต้องอาศัยการกระตุ้นจากครูให้ตอบคำถามหรือเสนอความคิดเห็น แต่เมื่อเข้าสู่คาบเรียนที่ 3 เป็นต้นไป นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น กล้านำเสนอความคิดเห็น กล้ายกมือตอบคำถามโดยไม่ต้องสุ่ม และรู้ว่าขั้นตอนแต่ละขั้นตอนต้องทำอย่างไรบ้าง เริ่มตั้งแต่ทบทวนมโนทัศน์เดิมเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้มโนทัศน์ใหม่ ช่วยกันพิจารณาตัวอย่างที่ครูให้และจำแนกเป็น 2 กลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้องของตัวอย่าง เขียนลักษณะของแต่ละกลุ่ม พิจารณาความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน นำไปสู่การเขียน

ข้อสรุปเป็นมโนทัศน์ ทำให้นักเรียนเข้าใจมโนทัศน์นั้นอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้มีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพัฒน์ ปานชื่น ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่ง

มโนทัศน์ร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา คิดเป็นร้อยละ 73.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พิพัฒน์ ปานชื่น, 2558)

3. ผลการศึกษาความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ มีความคงทนของ

มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนในการทดสอบหลังเรียนกับคะแนนการทดสอบหลังสอบหลังเรียน 2 สัปดาห์ แตกต่างกัน อย่างไม่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดตามขั้นตอน ทุกคาบเรียนจะมีการทบทวนมโนทัศน์เดิมก่อน ซึ่งทำให้นักเรียนจดจำมโนทัศน์เดิมได้และนำไปเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ใหม่ตลอดจนขั้นตอนการให้ตัวอย่าง ตั้งสมมติฐาน และสรุปมโนทัศน์ มีการจดบันทึกที่เป็นระบบชัดเจน นักเรียนจึงเข้าใจมโนทัศน์อย่างถูกต้อง ครบถ้วน จนจดจำมโนทัศน์นั้นได้ดีและยาวนาน ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำมโนทัศน์ไปใช้ในการทำแบบทดสอบวัดความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยลนภา พลชัย ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ มีความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ยลนภา พลชัย, 2548) และสอดคล้องกับ พิพัฒน์ ปานชื่น ที่ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทาง หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน แสดงว่านักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ (พิพัฒน์ ปานชื่น, 2558) และสอดคล้องกับ Kalani ที่ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการสอนโดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ ตามแนวคิดของ Lasley and Matczynski กับการสอนแบบปกติในการสอนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาบีที่ 1 จำนวน 120 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ และกลุ่มควบคุมที่สอนโดยใช้รูปแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่สอนโดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ (Kalani, A., 2008)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ได้ดีและมีความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมและนำไปใช้จัดการเรียนรู้ต่อไปในเนื้อหาอื่นๆ โดยเฉพาะเนื้อหาที่มีจำนวนมโนทัศน์มาก เช่น จำนวนจริง เซต และเนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ มีขั้นตอน 5 ขั้น ดังนั้นครูอาจต้องเตรียมความพร้อม เตรียมตัวอย่างที่มีความชัดเจน ไม่ยากหรือซับซ้อนเกินไปและควรมีจำนวนมากพอให้นักเรียนสามารถจำแนกกลุ่มและเขียนลักษณะได้ เตรียมสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และต้องควบคุมเวลาในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม

1.2 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ จะมีนักเรียนบางส่วนเขียนลักษณะสำคัญยังไม่ครอบคลุมหรือใช้ภาษาและสัญลักษณ์ไม่ตรงตามหลักการทางคณิตศาสตร์ ครูอาจต้องคอยช่วยชี้แนะแนวทางจากการพิจารณาลักษณะที่มีร่วมกันของตัวอย่างในกลุ่มนั้น และสังเกตความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม จนสามารถเขียนข้อสรุปที่เป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้องได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ไปใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ในหน่วยสาระการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น

2.2 ควรมีการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับเอกสารสรุปมโนทัศน์ไปใช้ในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)** ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จิราภา เต็งไตรรัตน์. (2544). **จิตวิทยาทั่วไป** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิพัฒน์ ปานชื่น. (2558). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พาราโบลา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ยลนภา พลชัย. (2548). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุดรธานี. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนโนนสูงศรีธานี. (2567). **รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2566**. นครราชสีมา: โรงเรียนโนนสูงศรีธานี.

อัญชลีรัตน์ รอดเลิศ. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการพัฒนามโนทัศน์และเอกสารสรุปมโนทัศน์ที่มีต่อมโนทัศน์และความสามารถในการให้เหตุผลเชิงอุปนัยทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัมพร ม้าคนอง. (2547). **ความเข้าใจเชิงมโนทัศน์: จุดเน้นของงานสอนคณิตศาสตร์. ใน พร้อมพรรณ อุดมสินและอัมพร ม้าคนอง (บก.). ประมวลบทความหลักการและแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2551). การพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์และคำถามระดับสูง. **รายงานวิจัย** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kalani, A. (2008). **A Study of the effectiveness of concept attainment model over conventional teaching method for teaching science in relation to achievement and retention**. International Research Journal, 2(5), 20-22.

Lasley, T. J. & Matczynski, T. J. (2002). **Instruction model: Strategies for teaching in a diverse society.** Belmont California: Wadsworth.

Toumasis, C. (1995). **Concept worksheet: An important tool for learning.** The Mathematics Teacher. 88(2), 98-100.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION, SOUTHERN BANGKOK GROUP

มัลลิกา ใจชื่น[1] , วิภาดา ประสารทรัพย์[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[1,2]
Mallika Jaichuen , Wipada Prasansaph[2]
Program in Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand[1,2]
Corresponding Author E-mail : s66561802026@ssru.ac.th[1]

(Received : October 25, 2025; Edit : November 7, 2025; accepted : November 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ปีการศึกษา 2567 จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียน 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้จากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) ที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) สามารถร่วมกันพยากรณ์ ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 71.20

ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 ด้าน ดังกล่าว ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ได้อย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, กรุงเทพมหานคร, การบริหารการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the transformational leadership of school administrators under the Bangkok Metropolitan Administration, Bangkok South Group 2) to study the school effectiveness under the Bangkok Metropolitan Administration, Bangkok South Group 3) to examine the relationship between transformational leadership of school administrators and school effectiveness and 4) to investigate the transformational leadership factors of school administrators that affect school effectiveness. The samples consisted of 310 school administrators and teachers under the Bangkok Metropolitan Administration, Bangkok South Group, in the academic year 2024. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that 1) the overall transformational leadership of school administrators was at a high level 2) the overall school effectiveness was also at a high level, particularly in the aspect of students' academic achievement development 3) transformational leadership of school administrators was positively and highly correlated with school effectiveness and 4) the stepwise multiple regression analysis indicated that four dimensions of transformational leadership idealized influence (charisma) (X_1), inspirational motivation (X_2), individualized consideration (X_4), and shared vision (X_5) significantly predicted school effectiveness at the .01 level. Together, these four variables could predict school effectiveness by 71.20 percent.

Therefore, the four dimensions of transformational leadership idealized influence (charisma), inspirational motivation, individualized consideration, and shared vision are considered key factors that significantly influence the effectiveness of schools under the Bangkok Metropolitan Administration, Bangkok South Group.

Keywords: Transformational Leadership, School Administrators, School Effectiveness, Bangkok Metropolitan Administration, Educational Management.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และ ค่านิยมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาที่มีคุณภาพสามารถ เสริมสร้างความสามารถทางปัญญา ทักษะในการทำงาน และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งช่วยให้บุคคล สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อ สังคม อันเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน ตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของ "สถานศึกษา" ว่า หมายถึงสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานของรัฐและ เอกชนที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมี ความสุข

ในปัจจุบันการศึกษาเผชิญกับความท้าทายมากมาย โลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เทคโนโลยี ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งด้านความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี นวัตกรรมและปัญญาประดิษฐ์ ระบบเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา ค่านิยม ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินชีวิต และการแข่งขันได้เพิ่ม สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ล้วนส่งผลต่อกระทบองค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศ จำเป็นต้องอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญ ประสิทธิภาพของคนในองค์กรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพใน การจัดการทรัพย์ยากรมนุษย์ องค์กรจะประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายสิ่งสำคัญคือผู้นำ บทบาท ของผู้บริหารจึงมีความสำคัญยิ่งในการนำพาองค์กรให้ก้าวทันโลก คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และความสำเร็จในการบริหารงานสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะของผู้บริหารเป็น ปัจจัยสำคัญ ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ การบริหารทรัพยากรบุคคล และการ สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแผนการเรียนการสอน การประเมินผล และการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจที่ชาญฉลาด และความสามารถในการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสร้างความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารที่สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีความเข้าใจใน เป้าหมายเดียวกันและร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Leithwood, et al. : 2020) นอกจากนี้การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น “ผู้นำ” (Leader) และ “ภาวะผู้นำ” (Leadership) เป็นปัจจัยสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาโดยอิงจากแนวทางสายกลางและการรักษาสมดุลขององค์ประกอบต่าง ๆ การจัดลำดับความสำคัญ (Priority) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในระดับบุคคลและองค์กร โดยการแสดงออกถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leadership) (กุลนิดา ค้าคุ้ม และศันสนีย์ จะสุวรรณ์, 2564 : 148–151)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้รับการยอมรับว่าเป็นรูปแบบการบริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพขององค์กรในทุกมิติ โดยเฉพาะในสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยการนำพาทีมงานและ บุคลากรในองค์กรให้มีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องมีคุณสมบัติ สำคัญ เช่น การสร้างแรงบันดาลใจ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในองค์กร (Bass & Avolio : 1994) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำมี อิทธิพลต่อผู้ร่วมงานโดยเปลี่ยนแปลง ความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่ คาดหวัง พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงาน ไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการ ตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กรจูง ใจให้ผู้ร่วมงานมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวก เขาไปสู่ประโยชน์ขององค์กร และมีความสำคัญ อย่างยิ่งในการช่วยเสริมความสำเร็จให้แก่องค์กร เป็น กระบวนการที่เป็นองค์รวมเนื่องจากมีความ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำในระดับต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงเจตคติ จูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานด้วยความเสียสละ เต็มใจ รวมถึงสร้างความผูกพันต่อองค์กร และพัฒนา เจตคติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กรสู่สิ่งใหม่ ๆ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น (ศรัญญา ภูอาบทอง และสมใจ ภูมิพันธุ์, 2564 : 98)

กรุงเทพมหานครมีอำนาจในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด กรุงเทพมหานครทั้งหมด 437 โรงเรียน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่มเขต ได้แก่ 1) กลุ่มกรุงเทพกลาง มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 41 โรงเรียน 2) กลุ่มกรุงเทพใต้ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 58 โรงเรียน 3) กลุ่มกรุงเทพเหนือ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 46 โรงเรียน 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก มีโรงเรียน ในสังกัดจำนวน 131 โรงเรียน 5) กลุ่มกรุงธนเหนือ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 91 โรงเรียน และ 6) กลุ่มกรุงธนใต้ มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 70 โรงเรียน (สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2567) ในการจัดการศึกษาของสำนักงานการศึกษา ได้ระบุจุดแข็งและโอกาสของโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานครว่า กรุงเทพมหานครในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีอิสระสูง ในการบริหารมีการส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการบริหารและการเรียน การสอน รวมถึงการใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในการสืบค้นข้อมูล นอกจากนี้ ภาวะเศรษฐกิจโลก ที่ตกต่ำส่งผลให้ผู้ปกครองสนใจนำบุตรหลานมาเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น เนื่องจากการย้ายมาทำงานตามผู้ปกครองที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง และโรงเรียนในสังกัด

กรุงเทพมหานครมีนโยบายการศึกษาแบบเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม สำนักงานการศึกษาได้รายงานปัญหาด้านคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 437 โรงเรียน พบว่าด้านผู้เรียน ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ด้านครู มีครูที่สอนไม่ตรงตามวิชาเอกหรือความถนัดของตนเอง ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล พบว่าคุณภาพการศึกษายังมีความแตกต่างกันตามขนาดของสถานศึกษา ทำให้ผู้ปกครองขาดความ เชื่อมั่นในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีเพียงบางแห่งที่มีคุณภาพการศึกษา ด้านผู้บริหารซึ่ง เป็นด้านที่สำคัญ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนหนึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบและการนำระบบสารสนเทศไปใช้ในการบริหาร รวมทั้งขาดแรงจูงใจแก่ครูในการปฏิบัติงาน

สถานศึกษาเป็นองค์กรสำคัญในระบบการศึกษา เนื่องจากมีบทบาทในการสร้างคุณภาพ ทางการศึกษาในทุกมิติ ตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และสิ่งอำนวย ความสะดวก กระบวนการจัดการ (Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงานและการจัดการเรียนการ สอนที่ตอบสนองต่อมาตรฐาน และผลผลิต (Output) ที่สะท้อนความสำเร็จของนักเรียนทั้งในด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณธรรม จริยธรรม และทักษะการดำรงชีวิต (Baydar & Fatih, 2022 : 143–155) ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจาก เป็นผู้กำหนดทิศทางและแนวทางในการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับเป้าหมายและบริบทขององค์กร โดยบทบาทของผู้บริหารนั้นต้องประกอบด้วย ความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Transformational Leadership) ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรมีแรงบันดาลใจ ความร่วมมือ และทุ่มเทในการ พัฒนางาน นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีทักษะด้านการบริหารจัดการทรัพยากร เช่น การวางแผน การจัดองค์กร และการควบคุมเพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Hoy & Miskel, 2008 : 299–308) ทั้งนี้ ความสำเร็จของสถานศึกษาไม่ใช่เพียงแค่การบรรลุ เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แต่ยังรวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อ การเรียนรู้ เช่น บรรยากาศในโรงเรียน การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความสามารถสอดคล้องกับยุค สมัย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงใน สังคม (Mott, et al., 2001 : 1700 –1706)

ดังนั้นประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสำคัญ ผู้บริหารในฐานะนักบริหารที่มีหน้าที่สำคัญในการนำพาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ และกระบวนการบริหารของ ตนเองมากยิ่งขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ ระบบการบริหารในสถานศึกษา และขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่ง มีส่วนสำคัญในการผลักดันและสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในองค์กรการศึกษา ดังนั้นผู้นำจึงควร พิจารณาผลลัพธ์ในเชิงบวก เข้าใจความท้าทายที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ไขปัญหา โดยการสื่อสารกับ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ฟังความคิดเห็นและเรียนรู้ รวมถึงตรวจสอบปัญหาจากหลาย ๆ มุมมอง เพื่อให้ เห็นภาพรวมของปัญหา ศึกษาและประเมินวิธีแก้ไขปัญหาในเชิงกลยุทธ์ คาดการณ์อุปสรรค และเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่อาจต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Lofland, et al., 2022 : 304) ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยการ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรในองค์กร เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมตลอดจนสร้าง แรงจูงใจให้เกิดความมุ่งมั่นและความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของ ผู้บริหารส่งผลต่อการสร้างความศรัทธาและการยอมรับในองค์กร โดยผู้บริหารจะต้องเป็นต้นแบบด้าน พฤติกรรมการทำงาน พร้อมสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร เพื่อให้ทุกฝ่ายพร้อมที่จะมีส่วนร่วมใน การทำงานให้สำเร็จลุล่วง นอกจากนี้ ภาวะผู้นำที่ชัดเจนยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของ บุคลากรและการขับเคลื่อนองค์กรไปข้างหน้า ด้วยการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน และส่งเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ กล่าวได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษามีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรในทุกด้าน ทั้งการเติบโต ก้าวหน้า และการพัฒนา อย่างยั่งยืน โดยการบริหารที่มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมจะช่วยผลักดันองค์กรให้บรรลุเป้าหมายและสร้าง ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

ประเด็นความสำคัญดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ และแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ กว้างไกลช่วยให้สามารถมองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และสามารถกำหนดเป้าหมาย ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ความสามารถในการวางแผนและ กำหนดเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญ เพราะช่วยให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามแนวทางที่กำหนด ไว้ มีความเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าได้ การสื่อสารและการทำงานร่วมกันอย่าง มีเหตุผลระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครอง ยิ่งช่วยส่งเสริมให้ โรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเกิดความร่วมมือและความเข้าใจที่ดีในทุกฝ่าย อีกประเด็นสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามคือความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหาร เนื่องจากโรงเรียนต้องเผชิญกับการ เปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่สามารถปรับตัวและพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง จะช่วยให้

โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

จากการทบทวรรณกรรมงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในบริบทของกรุงเทพมหานครหรือบริบทของไทยที่คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่ได้ค้นพบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ยังไม่มีงานใดศึกษาว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบและระบุว่าองค์ประกอบใดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอำนาจในการทำนาย หรือ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามากที่สุด ด้วยเหตุนี้ การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของ ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถและคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการโรงเรียน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในภาพรวม อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อโรงเรียน นักเรียน และ ระบบการศึกษาของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์การสร้างบารมี 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 4) การคำนึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

สำหรับประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 3) การประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

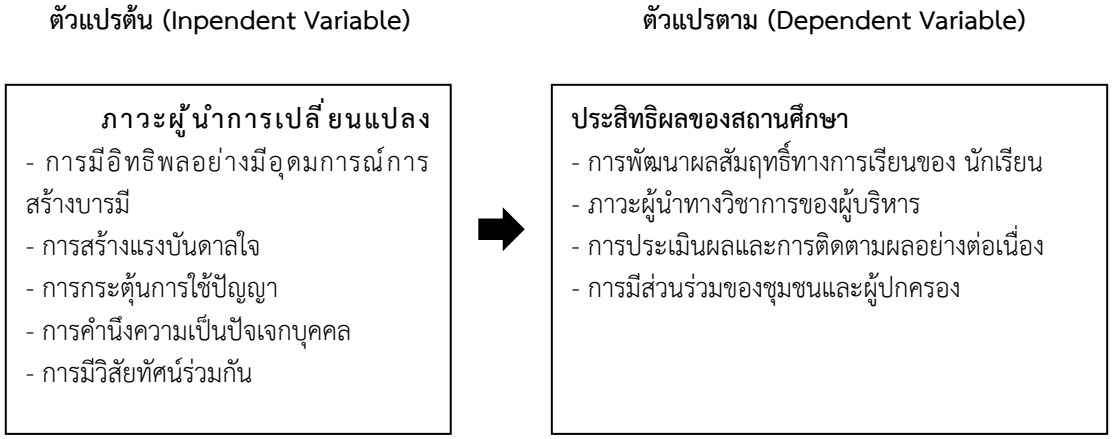

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานของงานวิจัยไว้ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มีความสัมพันธ์กัน

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,511 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ประจำปีการศึกษา 2567 ผู้ให้ข้อมูล คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และ 3) ครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 310 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่ม ตัวอย่าง โดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607- 610)

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้นที่ศึกษา คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา 4) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล 5) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม

2. ตัวแปรตามที่ศึกษา คือ ประสิทธิผลของสถานศึกษาซึ่งประกอบไป ด้วย 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 3) การประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า ค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของ Rensis Likert Method (1932: 90 - 95) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของ Rensis Likert Method (1932: 90 - 95)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นขึ้นตามกรอบแนวคิดและ วัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผล นำมาเรียบเรียงและสร้างแบบสอบถามขึ้นภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และนิยามศัพท์

3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และนิยามศัพท์

4. นำแบบสอบถามและแบบประเมินเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และความถูกต้องของสำนวนภาษา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ตามเกณฑ์ดังนี้

+1 หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาหลัก

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาหลักหรือไม่

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาหลัก

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้ค่า IOC ข้อระหว่าง 0.67 – 1.00

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความตรงตามเนื้อหามาปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ แล้วไปทดลองใช้ (Try–Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach's alpha coefficient) = 0.989 สรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

6. ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามผลการทดลองใช้ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อแจ้งไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง พร้อมกำหนดระยะเวลาในการส่งคืนแบบสอบถามตอบกลับทางอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ผ่าน Google Form โดยการเข้าผ่าน QR CODE

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างผ่าน QR CODE

4. นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาและผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว ไปดำเนินการวิเคราะห์เพื่อใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดช่วงคะแนน 5 ระดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลความหมายของระดับประสิทธิผล โดยใช้เกณฑ์ 5 ระดับตามข้อเสนอของบุญชม ศรีสะอาด (2545)

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation; rxy) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้เกณฑ์การตีความตามข้อเสนอของชูศรี วงศ์รัตนะ (2550) ใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson Product Moment Correlation= rxy)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ใช้การการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

3. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

5. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานะภาพส่วนบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และตำแหน่งในสถานศึกษา

(n = 310)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	149	48.06
หญิง	161	51.94
รวม	**310**	**100.00**

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 26 ปี	60	19.35
26 – 35 ปี	85	27.42
36 – 45 ปี	126	40.65
มากกว่า 45 ปี	39	12.58
รวม	**310**	**100.00**
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	258	83.23
ปริญญาโท	49	15.80
ปริญญาเอก	3	0.97
รวม	**310**	**100.00**
4. ตำแหน่งในสถานศึกษา		
ผู้บริหารสถานศึกษา	25	8.06
ครู	285	91.94
รวม	**310**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.94 ซึ่งมีอายุส่วนมาก 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.65 รองลงมามีอายุ 26 – 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.42 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 83.23 ซึ่งพบอีกว่าผู้ตอบแบบสอบถามดำรงตำแหน่งครู มีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 91.94

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวม

(n = 310)

ด้านที่	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี	4.31	.40	มาก	1
2.	การสร้างแรงบันดาลใจ	4.29	.41	มาก	4
3.	การกระตุ้นการใช้ปัญญา	4.28	.39	มาก	5
4.	การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล	4.30	.39	มาก	3
5.	การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.31	.42	มาก	2
	ภาพรวม	**4.30**	**.34**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.30, S.D.=.34) โดยการ มีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.31, S.D.=.40) รองลงมาการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.31, S.D.=.42) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.30, S.D.=.39) การสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.29, S.D.=.41) ตามลำดับ และการกระตุ้นการใช้ปัญญา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.28, S.D.=.39) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านปรากฏดังตารางที่ 3 - 7 ดังนี้

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวม

(n = 310)

ด้านที่	ประสิทธิผลของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	4.31	.35	มาก	1
2.	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	4.29	.41	มาก	3
3.	การประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	4.29	.40	มาก	2
4.	การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง	4.27	.43	มาก	4
	ภาพรวม	**4.29**	**.35**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐานประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.29, S.D.=.35) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.31, S.D.=.35) รองลงมาการประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.29, S.D.=.40) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.29, S.D.=.41) และการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.27, S.D.=.43) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแยกตามรายด้านปรากฏดังตารางที่ 4-7 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

(n = 310)

ข้อที่	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	$\overline{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1	ครูผู้สอนสามารถอธิบายเนื้อหาการเรียนรู้ได้เข้าใจง่ายและชัดเจน	4.46	.59	มาก	1
2	ทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอนที่สถานศึกษาจัดเตรียมให้เพียงพอต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.34	.58	มาก	2
3	การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สถานศึกษามีการดำเนินการอย่างเหมาะสม	4.25	.70	มาก	5
4	นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่	4.26	.62	มาก	3
5	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษามีการพัฒนาและปรับปรุงขึ้น	4.25	.65	มาก	4
	รวม	**4.31**	**.35**	**มาก**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.31, S.D.= .35) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ครูผู้สอนครูสามารถอธิบายเนื้อหาการเรียนรู้ได้เข้าใจง่ายและชัดเจน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.46, S.D.= .59) รองลงมาคือทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอนที่สถานศึกษาจัดเตรียมให้เพียงพอต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.34, S.D.= .58) นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.26, S.D.= .62) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษามีการพัฒนาและปรับปรุงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.25, S.D.= .65) และพบว่าการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สถานศึกษามีการดำเนินการอย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.25, S.D.= .70) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

(n = 310)

ข้อที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาการของสถานศึกษา	4.34	.68	มาก	1
2	ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน	4.26	.66	มาก	4
3	ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินผลการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	4.31	.68	มาก	3
4	ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน	4.25	.65	มาก	5

ข้อที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
5	ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาทางวิชาการในสถานศึกษา	4.32	.66	มาก	2
	รวม	**4.29**	**.41**	**มาก**	

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.29, S.D.= .41) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาทางวิชาการของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$= 4.34, S.D.= .68) รองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาทางวิชาการในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.32, S.D.= .66) ผู้บริหารสถานศึกษามีการประเมินผลการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.31, S.D.= .68) ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนที่ทันสมัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.26, S.D.= .66) และพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.25, S.D.= .65) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

(n = 310)

ข้อที่	การประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	การประเมินผลการเรียนการสอนในสถานศึกษามีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ	4.34	.65	มาก	1
2.	มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนมีการทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในทุกๆ ภาคเรียน	4.27	.64	มาก	4
3.	ผลการประเมินและการติดตามผลที่ได้รับมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนและประสิทธิผลของนักเรียน	4.28	.67	มาก	3
4.	มีการใช้ข้อมูลจากการประเมินผลเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน	4.25	.66	มาก	5
5.	การติดตามผลการเรียนของนักเรียนมีการสนับสนุนจากผู้บริหาร และมีการให้คำแนะนำหรือการปรับปรุงการเรียนการสอนเมื่อพบปัญหา	4.32	.65	มาก	2
	รวม	**4.29**	**.40**	**มาก**	

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.29, S.D.=.40) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การประเมินผลการเรียนการสอนในสถานศึกษามีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=4.34, S.D.=.65) รองลงมาคือการติดตามผลการเรียนของนักเรียนมีการสนับสนุนจากผู้บริหาร และมีการให้คำแนะนำหรือการปรับปรุงการเรียนการสอนเมื่อพบปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.32, S.D.=.65) ผลการประเมินและการติดตามผลที่ได้รับมีส่วนช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนและประสิทธิผลของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.28, S.D.=.67) มีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนมีการทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอในทุกๆ ภาคเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.27, S.D.=.64) และพบว่ามีการใช้ข้อมูลจากการประเมินผลเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.25, S.D.=.66) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ *1* ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง

(n = 310)

ข้อที่	การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง	$\overline{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การจัดงานหรือกิจกรรมพิเศษ	4.32	.71	มาก	2
2.	ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เช่น การสนับสนุนทรัพยากรหรือการจัดกิจกรรมร่วมกัน	4.26	.66	มาก	4
3.	ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยเพิ่มโอกาสในการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับโรงเรียน	4.31	.67	มาก	3
4.	ความร่วมมือของผู้ปกครองช่วยส่งเสริมการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน	4.17	.74	มาก	5
5.	ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนสามารถช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลาน	4.32	.65	มาก	1
	รวม	**4.27**	**.43**	**มาก**	

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.27, S.D.=.43) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนสามารถช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการศึกษาของบุตรหลาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$= 4.32, S.D.=.65) รองลงมาคือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การจัดงานหรือกิจกรรมพิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.32, S.D.=.71) ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยเพิ่มโอกาสในการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.31, S.D.=.67) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เช่น การสนับสนุนทรัพยากรหรือการจัดกิจกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.26, S.D.=.66) และพบว่าความร่วมมือของผู้ปกครองช่วยส่งเสริมการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 4.17, S.D.=.74) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้วยค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

(n=310)

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_{tot}	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000	-	-	-	-	.737**	สูง
X_2	.691**	1.000	-	-	-	.732**	สูง
X_3	.660**	.706**	1.000	-	-	.700**	ปานกลาง
X_4	.644**	.727**	.668**	1.000	-	.708**	สูง
X_5	.637**	.690**	.696**	.612**	1.000	.739**	สูง
X	.845**	.888**	.867	.846**	.850**	.840**	สูง

** p < .01

จากตารางที่ 8 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มีความสัมพันธ์เชิงบวก (r_{xy}=0.840) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดในรายด้านพบว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (r_{xy}=0.739) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (r_{xy}=0.737) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง การสร้างแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (r_{xy}=0.732) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (r_{xy}=0.708) มีความสัมพันธ์ในระดับสูง และการกระตุ้นการใช้ปัญญามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (r_{xy}=0.700) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 5 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ และสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ดังปรากฏในตารางที่ 9 - 10 ดังนี้

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	R	R^2	Adj R^2	SEE	F
X_5	.739	.547	.545	.235	361.830**
X_5 X_1	.817	.667	.665	.202	299.637**
X_5 X_1X_4	.839	.705	.702	.191	236.824**
X_5 $X_1X_4X_2$	.844	.712	.708	.189	183.195**

** p < .01

จากตารางที่ 9 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำนายประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ จากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (X_3) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) ที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 สามารถพยากรณ์ได้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.547 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ร้อยละ 54.70

รูปแบบที่ 2 สามารถพยากรณ์ได้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.667 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ร้อยละ 66.70

รูปแบบที่ 3 สามารถพยากรณ์ได้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) และการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.705 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ร้อยละ 70.50

รูปแบบที่ 4 สามารถพยากรณ์ได้ว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.712 ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ร้อยละ 71.20

เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ทั้ง 4 รูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ 4 มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย หรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.712 ซึ่งเป็นค่าอำนาจการพยากรณ์ที่สูงที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบที่ 4 เป็นรูปแบบประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ผลปรากฏดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	b	SE_b	β	t	Sig.t
Constant	.659	.136		4.850*	.000
การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5)	.265	.039	.316	6.850*	.000
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1)	.254	.040	.293	6.270*	.000
การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4)	.198	.043	.218	4.582*	.000
การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	.126	.047	.146	2.701*	.007
R =.844 R^2 = .712 Adj R^2 = .708 SEE = .189 F = 183.195 a = .659					

* $p < .05$

จากตารางที่ 10 พบว่า การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X_5) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X_1) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X_4) และการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ได้ร้อยละ 71.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .265 .254 .198 และ.126 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .316 .293 .218 และ .146 ตามลำดับ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์ (ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้) และตัวแปรพยากรณ์ (X_5 $X_1X_4X_2$) มีค่าเท่ากับ .844 และอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 71.20 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการพยากรณ์เท่ากับ .189

สมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = a + b_5X_5 + b_1X_1 + b_4X_4 + b_2X_2 \quad \text{(สมการที่ 1)}$$

$$= 0.659 + 0.265X_5 + 0.254X_1 + 0.198X_4 + 0.126X_2$$

สมการพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = \beta_5Z_5 + \beta_1Z_1 + \beta_4Z_4 + \beta_2Z_2 \quad \text{(สมการที่ 2)}$$

$$= 0.316Z_5 + 0.293Z_1 + 0.218Z_4 + 0.146Z_2$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมีที่หลากหลายวิธีผ่านกระบวนการที่มีการคิดวิเคราะห์วางแผนที่ดี และยังสามารถที่จะนำมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งผู้บริหารจะได้มีการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความแตกต่างกันเพื่อสร้างแรงบันดาลใจตลอดจนมีการกระตุ้นการใช้ปัญญา เพื่อให้สถานศึกษา และบุคลากรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการพัฒนา จึงส่งผลให้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรีรุ้ง ศรีสุวรรณ 2565 : 5) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุพรรณบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องงานวิจัยของ (อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564 : ง) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสงคราม โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรัทยา มณีทัพ,กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์ และ ประสงค์ ต่อโชติ, 2567 : 294–308) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สถานศึกษาภายใต้การนำของผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรัทยา มณีทัพ,กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์ และประสงค์ ต่อโชติ, 2567 : 294–308) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องงานวิจัยของ (ยุพิน ศุภกรพงศ์สิริ และขัตติยา ด้วงสำราญ, 2566 : 348–366) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงบูรณาการหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดส านักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มีความสัมพันธ์เชิงบวก มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารมีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล และการกระตุ้นการใช้ปัญญา ซึ่งสิงเหล่านี้ทำให้ประสิทธิผลของ สถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้มีค่าที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรัทยา มณีทัพ,กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์ และประสงค์ ต่อโชติ 2567, น. 294–308) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทุกด้านมีความสัมพันธ์ความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยุพิน ศุภกรพงศ์สิริ และขัตติยา ด้วงสำราญ, 2566 : 348–366) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เชิงบูรณาการหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงบูรณาการหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง

4. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มีทั้งหมด ทั้งหมด 4 ทักษะ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (X5) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (X1) การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล (X4) และการสร้างแรงบันดาลใจ (X2) สามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้ประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y) Y = 0.659 + 0.265X5 + 0.254X1 + 0.198X4 + 0.126X2 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภาวดี ฤทธิ์หมี, ทินกร พูลพุฒ และรวงทอง ถาพันธุ์, 2564 : 222–235) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุชิต ทองเสน และมังกร หริรักษ์, 2567 : 339–352) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทิศทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและต่ำที่สุดคือด้านการกระตุ้นทางปัญญา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 79.20

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

จากผลงานการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาพิจารณานำเสนอข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี ประเด็นผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่นและความศรัทธา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีการศึกษาการสร้างความศรัทธา และการปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้ครู

2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ประเด็นผู้บริหารสถานศึกษามีการให้กำลังใจ สนับสนุน และชื่นชมบุคลากรเมื่อปฏิบัติงานได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีการพูดจาส่งเสริมชื่นชมบุคลากรครูที่ทำงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ประเด็นผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรเป็นผู้ที่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นมากขึ้นและร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน

4) ด้านการคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล ประเด็นผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติต่อบุคลากรทุกคนด้วยความยุติธรรม โดยไม่มีอคติหรือการเลือกปฏิบัติตามความแตกต่างส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาผ่านกระบวนการคิดที่เป็นระบบมีความยุติธรรมเชื่อมโยงปัญหาต่างๆ เข้าด้วยกันด้วยกระบวนการคิดที่วิเคราะห์เหตุและผลพร้อมกับกระบวนการแก้ที่สร้างสรรค์

5) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ประเด็นผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดประชุมหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดประชุมหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตของโรงเรียน อาทิเช่นประชุมกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนา

6) ด้านการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเด็นการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่สถานศึกษามีการดำเนินการอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรมีนโยบายการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ชัดเจน และมีรูปแบบการประเมินที่หลากหลายวิธีเหมาะสมกับบริบทของแต่ละวิชา

7) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประเด็นผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการร่วมมือระหว่าง

ครู นักเรียน และผู้ปกครองในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรวางแผนร่วมกับบุคลกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร และจัดทำการประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึง

8) ด้านการประเมินผลและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ประเด็นมีการใช้ข้อมูลจากการประเมินผลเพื่อพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรมีนโยบายการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

9) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง ประเด็นความร่วมมือของผู้ปกครองช่วยส่งเสริมการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรจัดทำรายงานพฤติกรรมของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบและร่วมกันพัฒนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

2) ควรมีการศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยนอกจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ควรเสริมการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ได้อย่างละเอียดและครบถ้วน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลนิดา ค้าคุ้ม และศันสนีย์ จะสุวรรณ์. (2564). **ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. รายงานการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ, 14(2), Article 2.
Conference, 14(2), Article 2.

ยุพิน ศุภกรพงศ์สิริ และขัตติยา ด้วงสำราญ. (2566). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงบูรณาการหลักกัลยาณมิตร ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร**. วารสารบัณฑิตศาส์น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 21(1).

วรัทยา มณีทัพ,กฤษฎาพันธ์ พงษ์บริบูรณ์ และประสงค์ ต่อโชติ. (2567). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3**. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 8(1), 294–308.

ศรัญญา ภูอาบทอง และสมใจ ภูมิพันธุ์. (2564). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดร้อยเอ็ด**. วารสาร มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม , 40(4), 98–109.

ศรีรุ้ง ศรีสุวรรณ. (2565). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1** [Thesis, มหาวิทยาลัย ศิลปากร].

สุภาวดี ฤทธิ์หมี, ทินกร พูลพุฒ และรวงทอง ถาพันธุ์. (2564). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1**. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 222–235.

อนุชิต ทองเสน และมังกร หริรักษ์. (2567). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2**. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 339–352.

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม** [Thesis]. มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). **Improving organizational effectiveness through transformational leadership**.

Baydar, & Fatih. (2022). **The relationship between participation in administrative decisions and school effectiveness: An empirical study on teachers**. International Journal of Psychology and Educational Studies, 9(1), 143–152.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2008). **School effectiveness**. Educational administration: Theory, research, and practice, 34(2), 299–308.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). **Seven strong claims about successful school leadership revisited.** School Leadership & Management, 40(1), 5–22.

Lofland, J., Snow, D., Anderson, L., & Lofland, L. H. (2022). **Analyzing Social Settings: A Guide to Qualitative Observation and Analysis, Fourth Edition**. Waveland Press.

Mott, A. R., Charles D Fraser, Anita V Kusnoor, George J Reul, Kathy L Drescher, Carmen H Watrin, E.O'Brian Smith, & Timothy F Feltes. (2001). **The effect of short-term prophylactic methylprednisolone on the incidence and severity of postpericardiotomy syndrome in children undergoing cardiac surgery with cardiopulmonary bypass**. Journal of the American College of Cardiology, 37(6), 1700–1706. H

การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

STUDY OF MANAGEMENT SKILLS OF IN THE 21ST CENTURY FOR A LEARNING INSTITUTION UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION

ศิริชัย ทนทะนาน[1], ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศพร เกตุถนอม[2]
วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
Sirchai Tontanan[1], Assistant Professor Dr. Thasporn Kettanom[2]
Siam Technology College
Corresponding Author E-mail : 66008113007@siamtechno.ac.th[1], kettanom23@gmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.910 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะการสื่อสาร มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ควรยอมรับความรู้ความชำนาญของผู้อื่นวิธีที่ดีที่สุดในการสร้างความไว้วางใจในที่ทำงาน 2) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ควรมีความสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ควรมีความสามารถทั้งในการฟัง พูด อ่าน เขียนและสรุปความได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น 4) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ควรมีส่วนร่วมในกลยุทธ์การคิดเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เกิดแรงจูงใจ 5) ด้านทักษะการสื่อสาร ควรมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายและเลือกใช้การสื่อสารที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

คำสำคัญ : ทักษะการบริหาร ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

Abstract

This research aimed to study the level and guidelines for developing management skills of administrators in the 21st century for being a learning institution under the Office of the Private Education Commission. Teachers in educational institutions under the Office of the Private Education Promotion Commission, academic year 2024, 217 people. The tools used are questionnaires and structured interviews. Used to interview 5 experts. with a consistency index of 0.67-1.00 and a reliability of 0.910. Statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that the overall level of management skills of administrators in the 21st century for being a learning institution is at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level, with the average values ranked from highest to lowest as follows: human relations skills, technological and digital skills, organizational management skills, analytical and creative thinking skills, and communication skills. The development guidelines are as follows: 1) Human relations skills: Recognizing the knowledge and expertise of others is the best way to build trust in the workplace. 2) Technological and digital skills: The ability to utilize current digital technology appropriately and to the greatest benefit. 3) Organizational management skills: The ability to listen, speak, read, write, and summarize clearly and to the point. 4) Analytical and creative thinking skills: Participating in creative thinking strategies will create motivation. 5) Communication skills: A variety of communication methods should be utilized and the correct communication should be selected to achieve communication objectives.

Keywords : Management skills, Executives in the 21st Century, Educational institutions of learning, Office of the Private Education Commission

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศชาติ เนื่องจากการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรมเพื่อนำมาเป็นเครื่องกำกับการใช้ความรู้และความสามารถให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโดยรวม (การศึกษาของชาติ : ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ, 2559) การที่จะขับเคลื่อนความสำเร็จของประเทศนั้น บุคลากรทุกคนของประเทศจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะไม่ว่าจะทำการพัฒนาส่วนใดต้องเริ่มมาจากการพัฒนาคนเสียก่อน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉ.4) พ.ศ. 2562, มาตรา 6) จากศักยภาพความสามารถประสบการณ์ของบุคคลทุกคนจึงสมควรที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา เพื่อที่การศึกษาจะสามารถช่วยเหลือพัฒนาบุคลากรให้เป็นพลเมืองหรือพลโลกที่ดีของประเทศได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉ.4) พ.ศ. 2562, มาตรา 6) ซึ่งความแตกต่างที่เห็นได้ชัดที่สุดอย่างหนึ่งระหว่างโรงเรียนรัฐและเอกชน คือค่าเล่าเรียน สำหรับผู้ปกครองหลายคนการหาเงินทุนเพิ่มเติมสำหรับค่าเล่าเรียนของลูกเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก หรืออาจต้องการนำเงินไปใช้จ่ายในรูปแบบอื่นที่ทำให้ชีวิตประจำวันง่ายขึ้น โรงเรียนของเอกชนมีแนวโน้มที่จะมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมสูง ซึ่งทำให้เด็กๆ มีโอกาสเรียนรู้จากผู้อื่นและชื่นชมผู้ที่อาจแตกต่างจากมากขึ้น เนื่องจากโรงเรียนของรัฐจะต้องรองรับนักเรียนจำนวนมาก ขนาดชั้นเรียนจึงอาจมีขนาดใหญ่ ทำให้เด็กบางคนรู้สึกสูญเสียหรือไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือที่พวกเขาต้องการได้ เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้ต้องปฏิบัติตามหลักสูตรที่เข้มงวดยิ่งขึ้น ครูจึงมีโอกาสน้อยลงที่จะปรับบทเรียนหรือวิชาให้เข้ากับชั้นเรียนเฉพาะทาง นอกจากนี้โอกาสในการสอนวิชาเฉพาะทางให้กับนักเรียนก็น้อยลง ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งต่างจากโรงเรียนเอกชนที่มีโอกาสในแต่ละด้านค่อนข้างมาก (ข่าวสารจากโรงเรียนเซนต์ปีเตอร์, 2565)

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งส่งผลต่อความต้องการทักษะการบริหารที่แตกต่างจากอดีต สถานศึกษาไม่เพียงแต่ต้องทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องเป็นแหล่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารในยุคดิจิทัล (Trilling & Fadel, 2021 : 42) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การพัฒนาบุคลากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Zhao, 2018 : 67) ความท้าทายหลักในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันประกอบด้วยหลายมิติ 1) คือการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ซึ่งต้องการให้ผู้บริหารมีทักษะดิจิทัล ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และความสามารถในการประเมินและเลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Schleicher, 2019 : 89) 2) ดังนั้น การศึกษาและการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการให้ความสำคัญ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ปัจจุบันในสถานศึกษาหลายแห่ง พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการมีแบบแผนทางความคิดของบุคลากรที่ยังขาดการพัฒนา ผู้บริหารและครูหลายคนยังคงยึดติดกับรูปแบบการคิดเดิม ไม่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ และขาดการสะท้อนความคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และคณะ, 2564 : 72) นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการขาดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการบริหารสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาหลายแห่งมีความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับทิศทางและเป้าหมายขององค์กร ขาดการสื่อสารที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ทำให้เกิดการทำงานที่ไม่สอดคล้องกันและไม่มีประสิทธิภาพ (สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, 2565 : 136) ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การขาดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอย่างแท้จริง บุคลากรในสถานศึกษาหลายแห่งยังทำงานแยกส่วน ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ไม่มีการสร้างชุมชนนักปฏิบัติที่เข้มแข็ง และขาดกลไกในการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดร่วมกัน (ปรีชา ช่วงโชค และคณะ, 2563 : 232) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้มีความสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ เพื่อเน้นองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กรเพื่อการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะในการบริหารงานสูง มีส่วนช่วยให้การบริหารสถานศึกษา สามารถบริหารงานได้สำเร็จและมีประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ว่ามีระดับทักษะการบริหารงานในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด และทักษะใดควรนำมาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารการศึกษา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยด้านทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากรพัฒนาสถานศึกษา และพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตามกรอบแนวคิดทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 5) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และกรอบแนวคิดการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมีแบบแผนทางความคิด 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

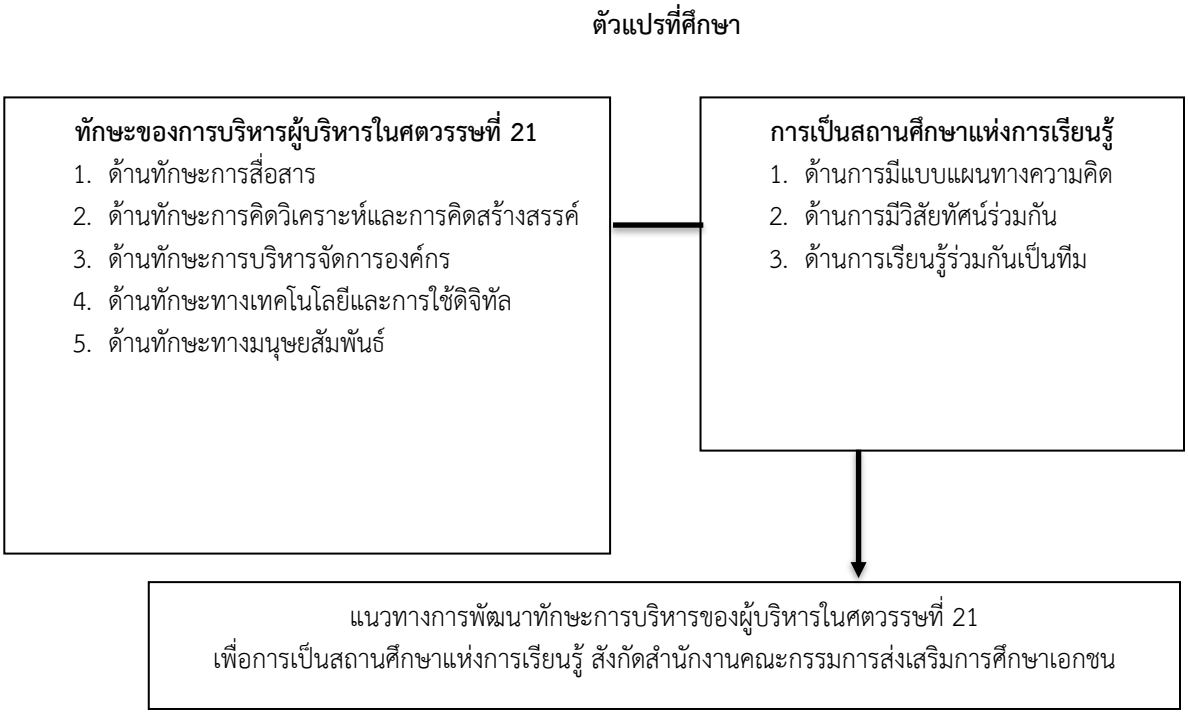

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2567) จำนวน 486 คน จาก 11โรงเรียน

2. ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 217 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละสถานศึกษาด้วยวิธีจับสลาก

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน คือ เป็นผู้บริหารมีประสบการณ์ในด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปีขึ้นไป และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษาขึ้นไป

ตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนี้

ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 5) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์

การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมีแบบแผนทางความคิด 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีอันดับ 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนโดยการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ในด้าน 1) ด้านทักษะการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 5) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อใช้ตั้งข้อคำถาม และแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ศึกษาโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert R., 1967, p. 90-95)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ในการตรวจสอบให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้วิธีหาค่า Index of Item Objective Congruency (IOC) โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็น คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มาใช้ จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูจำนวน 30 คนที่ไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนโชคชัยหทัยราษฎร์ จำนวน 10 คน โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา จำนวน 10 คน โรงเรียนขุมทองวิทยา จำนวน 10 คน

6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990, p. 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.910

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า ไปจัดทำชุดแบบสอบถามฉบับจริงแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

8. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

9. นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเครื่องมือ

10. จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในการตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้แบบฟอร์ม Google Form และสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) จำนวน 217 คน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการตอบแบบสอบถาม และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง

4. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน ถูกต้องสมบูรณ์ทุกขั้นตอน จำนวน 217 ชุด คิดเป็นร้อยละ100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยหาค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ เบสท์และคาน (Best & Khan, 1993 : 47)

3. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอด้วยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวม รายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติการ		แปลผล	อันดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านทักษะการสื่อสาร	3.42	1.12	มาก	5
2	ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	3.70	1.20	มาก	4
3	ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร	3.80	1.16	มาก	3
4	ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	3.84	1.13	มาก	2
5	ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์	3.85	1.18	มาก	1
	ภาพรวม	**3.79**	**1.14**	**มาก**	-

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 3.85) รองลงมา คือ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ($\overline{X}$ = 3.84) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ($\overline{X}$ = 3.80) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\overline{X}$ = 3.70) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ($\overline{X}$ = 3.42)

2. ผลการวิเคราะห์การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวมรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติการ		แปลผล	อันดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านการมีแบบแผนทางความคิด	3.70	1.07	มาก	3
2	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.73	1.15	มาก	1
3	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.72	1.15	มาก	2
	ภาพรวม	**3.79**	**1.14**	**มาก**	-

จากตารางที 2 พบว่าระดับทักษะการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.73) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\overline{X}$ = 3.72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีแบบแผนทางความคิด ($\overline{X}$ = 3.70)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีประเด็นสำคัญที่นำมา อภิปรายผล ดังนี้

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการต่างๆ ในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีกระบวนการในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พัฒนพงษ์ แสงพันธ์ เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พัฒนพงษ์ แสงพันธ์, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาท เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากทักษะของ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกๆทักษะ อย่างเพียงพอในการบริหารจัดการโรงเรียน (สุพัตรา ผลประสาท, 2566)

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาดังนี้

ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 แสดงความเห็นว่า“การพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารควรมุ่งเน้นการเข้าใจความแตกต่างของบุคลากร สามารถจัดการข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานมีส่วนร่วมในเป้าหมายขององค์กร ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาร่วมกันภายในโรงเรียน ”ควรยอมรับความรู้ความชำนาญของผู้อื่น วิธีที่ดีที่สุดในการสร้างความไว้วางใจในที่ทำงานคือการแสดงให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าเราชื่นชมในความ

เชี่ยวชาญของพวกเขา และขอความช่วยเหลือจากพวกเขาในการทำโครงการต่างๆ และให้เครดิตแก่พวกเขาอย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีวิธีการในการสร้างความร่วมมือให้กับผู้ร่วมงานในฐานะผู้นำได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารมีวิธีการต่างๆ ในการสร้างแรงจูงใจ ให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ผู้บริหารสามารถประสานงานและให้คำแนะนำแก่ ผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารมีความเข้าใจธรรมชาติพฤติกรรม ของมนุษย์และให้ความสำคัญกับทุกคนเสมอภาคกัน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อนุจิรา ปั่นโย เรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อนุจิรา ปั่นโย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ (สุนิสา สงัดศรี, 2565) เรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารงานการทำงานเป็นทีม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นตัวอย่างในการทำงานให้กับผู้อื่น พร้อมทั้งใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสื่อสารกับผู้อื่น (สุนิสา สงัดศรี, 2565)

ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 แสดงความเห็นว่า“การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการอัปเดตเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ ผู้บริหารควรสามารถใช้ดิจิทัลช่วยในการวางแผน การบริหารทรัพยากร และการประเมินผลอย่างมีระบบ” ผู้บริหารควรมีความสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการจัดการภายในหน่วยงานและการเผยแพร่ข้อมูลสู่ภายนอกอย่างเป็นระบบส่งผลให้การทำงานสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และช่วยยกระดับภาพลักษณ์ขององค์กรให้มีความทันสมัยและน่าเชื่อถือในยุคดิจิทัลความสามารถในการเข้าใจบริบทและประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อให้เข้าใจและตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ค้นพบทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นทักษะแรกที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องฝึกฝนเมื่อเข้าสู่โลกออนไลน์ ความเข้าใจยังรวมไปถึงการตระหนักว่าเทคโนโลยีเครือข่ายส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม มุมมองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อนุจิรา ปั่นโย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อนุจิรา ปั่นโย, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาทได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญและมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาทุกๆทักษะอย่างเพียงพอในการบริหารจัดการโรงเรียน (สุพัตรา ผลประสาท, 2566)

ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 แสดงความเห็นว่า “ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายเพื่อการพัฒนาองค์กรได้อย่าเหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีใจที่เปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน มีกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม สนับสนุนให้พนักงานภายในองค์กรได้มีโอกาสทำงานที่ท้าทายความสามารถ”ผู้บริหารต้องมีความสามารถทั้งในการฟัง พูด อ่าน เขียนและสรุปความได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความสามารถในการต่อรองโน้มน้าว เพื่อให้เกิดผลดีในการปฏิบัติงาน สามารถนำเสนอผลงานได้อย่างมืออาชีพ ต้องสามารถใช้เทคโนโลยี หรือทักษะดิจิทัล ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความชำนาญในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัล นำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาปรับใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารของสถานศึกษา มีความสามารถในการประยุกต์การบริหารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาท เรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (สุพัตรา ผลประสาท, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อดุลย์ อุบาลี เรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารพัฒนาความสามารถในการมีแบบแผนทางความคิด คิดวิเคราะห์ วางแผนเชิงกลยุทธ์ และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง (อดุลย์ อุบาลี, 2566)

ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 แสดงความเห็นว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้กระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ในทุกขั้นตอนของการบริหารงาน ทั้งด้านวิชาการ บุคลากร และงบประมาณ รวมถึงควรได้รับการพัฒนาให้สามารถสร้างแนวคิดใหม่ๆ ในการบริหารจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21” ควรมีการมีส่วนร่วมในกลยุทธ์การคิดเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เรามีแรงจูงใจ กระตุ้นความหลงใหล และช่วยให้เราค้นพบวิธีแก้ปัญหาใหม่ๆ เมื่อเจออุปสรรค ซึ่งส่งผลให้ทำงานหรือสร้างผลงานได้มากและดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการสำรวจมุมมองใหม่ๆ อาจทำให้ค้นพบบางอย่างเกี่ยวกับสมมติฐาน มุมมอง อคติของตัวเองที่ไม่เคยสังเกตมาก่อน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ศิโรรัตน์ มณีเรือง เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า มีกระบวนการและ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งความเชี่ยวชาญด้านทักษะและความรู้ทางปัญญาเพื่อการพัฒนา และเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้านการศึกษา เปิดรับแง่มุมใหม่ๆที่หลากหลายเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำแนวคิดใหม่ๆมาใช้ในการปฏิบัติงาน (ศิโรรัตน์ มณีเรือง, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นิภาพร รอดไพบูลย์ เรื่องทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (นิภาพร รอดไพบูลย์, 2565)

ด้านทักษะการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 แสดงความเห็นว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสารแบบทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้เข้าถึงบุคลากรทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้” ผู้บริหารควรมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายและเลือกใช้การสื่อสารที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการสื่อสารที่หลากหลายเชื่อมโยงไปถึงเป้าหมายของการสื่อสารได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้เข้าใจในเรื่องที่จะสื่อสารอย่างถูกต้องและตรงประเด็นไม่นอกกรอบจากเรื่องที่ต้องการสื่อสาร สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พัฒนพงษ์ แสงพันธ์ เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พัฒนพงษ์ แสงพันธ์, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นิภาพร รอดไพบูลย์ เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ด้านทักษะการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีทักษะการสื่อสารที่ช่วยส่งเสริมการสร้างความร่วมมือภายในองค์กร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (นิภาพร รอดไพบูลย์, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารด้วยภาษาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ให้บุคลากรของสถานศึกษาเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้มุ่งพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางด้านทางด้านอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเพิ่มเติม

2) ควรวางแผนปรับปรุงและพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546**). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)** พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ : คุรุสภา

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ไกรยุทธ อุ่นแก้ว. (2562). สภาพและปัญหาการใช้ทักษะการบริหารการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีเกษ เขต 3. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุนิสา สงัดศรี. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษสกลนคร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต,** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อดุลย์ อุบาลี. (2566). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อนุจิรา ปั่นโย. (2565). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. **การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง** การศึกษามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศิโรรัตน์ มณีเรือง. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง. **วิทยานิพนธ์** ครุศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size forresearch activities.** Educational and psychological 30(3), 607-610

กระบวนการสร้างเมืองแห่งความสุขแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดนครพนม

PROCESS OF DEVELOPMENT FOR NAKHON PHANOM CITY OF HAPPINESS BY COMMUNITY PARTICIPATION

พระครูสิริเจติยานุกิจ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phrakhru Siriyetiyanukit
Mahachulalongkornrajvidyalaya University
Nakhonphanom Buddhist College
Corresponding Author E-mail : Phrakrusirijetiyanukitnkp@gmail.com

(Received : September 29, 2025; Edit : October 9, 2025; accepted : October 14, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาองค์ประกอบแห่งความสุขของคนจังหวัดนครพนม” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาองค์ประกอบความสุขที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดนครพนม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนในพื้นที่อำเภอธาตุพนมและอำเภอเรณูนคร ซึ่งเป็นชุมชนที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมหลากหลายและยึดโยงกับพระธาตุพนม

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบแห่งความสุขของชาวนครพนมมี 6 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) เศรษฐกิจชุมชนและรายได้พอเพียง (2) ครอบครัวอบอุ่นเกื้อกูล (3) สุขภาพกายและใจดี (4) การบริหารชุมชนโดยยึดธรรมาภิบาล (5) การมีสิ่งแวดล้อมที่สมดุลกับวิถีเกษตร และ (6) การมีค่านิยมร่วมทางวัฒนธรรมและศาสนา ผลการจัดลำดับความสำคัญพบว่า “ครอบครัว” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญสูงสุด รองลงมาคือ “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “สุขภาวะกาย–ใจ”

นอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพได้เปิดเผยมโนทัศน์สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ “มโนทัศน์ดุลยภาพ” ซึ่งหมายถึงการรักษาสมดุลระหว่างคน สังคม และธรรมชาติ และ “โยงใยที่ซ่อนเร้น” ซึ่งหมายถึงทุนทางสังคม วัฒนธรรม และความเชื่อที่เกื้อหนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ งานวิจัยเสนอว่า ความสุขของชุมชนมิได้เกิดจากปัจจัยวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการธำรงดุลยภาพและการหล่อเลี้ยงด้วยโยงใยทางสังคมและจิตวิญญาณ ซึ่งควรถูกนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาเมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนมต่อไป

คำสำคัญ: องค์ประกอบแห่งความสุข, ดุลยภาพ, โยงใยที่ซ่อนเร้น, จังหวัดนครพนม, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The research entitled “Development of the Elements of Happiness among the People of Nakhon Phanom Province” aimed to analyze and develop the key components of happiness that reflect the cultural identity and way of life of local communities. A mixed-methods approach was employed, including in-depth interviews, focus group discussions, and questionnaires. The samples were selected from Tha Uthen and Renunakorn districts, areas rich in cultural diversity and connected to Phra That Phanom, the province’s spiritual center.

The findings revealed six major elements of happiness: (1) community-based economy and sufficient income, (2) family warmth and mutual support, (3) physical and mental well-being, (4) community governance with good transparency, (5) environmental balance consistent with agricultural life, and (6) shared cultural and religious values. The ranking results indicated that “family” was the most significant factor, followed by “economic sufficiency” and “well-being.”

Qualitative analysis uncovered two key conceptual insights: *“The Concept of Equilibrium,”* representing the balance among humans, society, and nature; and *“The Hidden Webs,”* referring to social capital, cultural beliefs, and spiritual ties that sustain communal harmony. The study concludes that true happiness in Nakhon Phanom arises not merely from material conditions but from the balance of social and spiritual networks. These findings serve as a conceptual framework for promoting the sustainable development of a “City of Happiness” based on local participation and wisdom.

Keywords: Elements of Happiness, Equilibrium, Hidden Webs, Nakhon Phanom, Community Participation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสุขเป็นเป้าหมายของสรรพสิ่งมีชีวิตปรารถนา จึงมีคำนิยามความสุขคืออะไร ผู้เป็นเป้าหมายของความสุขคือใคร วิธีการทำอย่างไรให้ถึงความถึงความสุข องค์ประกอบและเงื่อนไขใดทำให้เกิดความสุขและจะพัฒนาองค์ประกอบเหล่านั้นให้สอดคล้องภาววิสัย แม้จะมีการกำหนดตัวชี้วัดความสุขในระดับชาติแล้ว แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจ องค์ประกอบของความสุขในบริบทของคนนครพนมโดยตรง ซึ่งอาจแตกต่างจากกรอบที่ภาครัฐกำหนด ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งสร้างองค์ประกอบแห่งความสุขที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในจังหวัดนครพนม เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาเมืองแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

จังหวัดนครพนม เป็นเมืองหนึ่งที่อยู่ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผนวกกับการเผชิญสถานการณ์การระบาดของโควิดทั่วโลก ในช่วงปีพุทธราช 2555 การประเมินความสุขของคนในจังหวัดทั่วประเทศนครพนมพนมเป็นเมืองแห่งความสุขในระดับต้นๆของประเทศ แต่ในปีพุทธศักราช 25644 นครพนมเป็นเมืองแห่งความสุขในระดับรั้งท้ายของประเทศโดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่คนมีความสุขมากที่สุด และในปัจจุบันภาครัฐมีนโยบายพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart city) เมืองศิลปะ เป็นต้น โดยพัฒนาเมืองจากรากฐานภูมิวัฒนธรรม ศิลปะ เศรษฐกิจ ชุมชน สิ่งแวดล้อม จากการจัดลำดับเมืองแห่งความสุขจังวัดนครพนมเริ่มมีความสุขถดถอยลงอย่างต่อเนื่องๆ ในปี 2555 นครพนมมีความสุขลำดับที่หนึ่งของประเทศ หนึ่งทศวรรษถัดมานครพนมถดถอยมาอยู่อันดับที่ 53 ทั้งที่จังหวัดนครพนมมีรากฐานทางวัฒนธรรม มีชนเผ่าหลากหลาย 8 เผ่า ประชากรยังยึดโยงอยู่กับวัฒนธรรมในระดับหนึ่งและมีวัฒนธรรมทางวัตถุคือโบราณสถานที่พัฒนามาเป็นแหล่งท่องเชิงวัฒนธรรม การแสวงบุญ รากฐานทางวัฒนธรรมดังกล่าวจะเป็นฐานการสร้างความสุขโดยบูรณาการกับมิติอื่นๆ เป็นการพัฒนาเมืองไปสู่ความสุขได้

แผนงานวิจัยประกอบด้วย 3 โครงการย่อย ดังนี้

โครงการที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้เมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนม

โครงการที่ 2 การสร้างเมืองแห่งความสุขแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดนครพนม

โครงการที่ 3 การพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การสร้างเมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนม

การดำเนินการวิจัยเริ่มจากโครงการแรก เพราะประการแรก จำเป็นต้องพัฒนาตัวชี้วัดความสุขซึ่งนครพนมมีการสรุปปัจจัยแห่งความสุขอยู่บ้างแล้ว แต่ยังไม่มีพัฒนาตัวชี้วัดอย่างจริงจังเป็นระบบเช่นเดียวกรมพัฒนาชุมชนและสำนักงานพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนาตัวชี้ความสุขของชุมชนไทย การพัฒนาชี้วัดเป็นโครงการวิจัยย่อยแรก นำไปสู่การวิจัยโครงการวิจัยย่อยที่สอง การนำตัวชี้วัดมาพัฒนาเมืองและชุมชนไปสู่ความสุขและ โครงการย่อยที่สามคือการสรุปบทเรียน การได้รูปแบบ กระบวนการการสร้างความสุขไปสู่นโยบายและยุทธศาสตร์ของจังหวัดอย่างครบวงจร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้เมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนม
2. เพื่อพัฒนาเมืองแห่งความสุขแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดนครพนม
3. เพื่อสร้างนโยบายและยุทธศาสตร์การสร้างเมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย แยกตามโครงการย่อย 3 โครงการ ดังนี้

โครงการย่อยที่ 1

ลำดับการศึกษา ดังนี้

การเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

การศึกษาชิ้นเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างตัวบ่งชี้ กระบวนการพัฒนาความสุขและในที่สุดได้นโยบายความสุข จึงเลือกพื้นที่ในจังหวัดนครพนมซึ่งมีแหล่งวิจัยและทำกิจกรรม ดังนี้

พื้นที่พัฒนาตัวบ่งชี้ เลือกอำเภอธาตุพนมและอำเภอเรณูนคร เพราะเป็นพื้นที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม มีพระธาตุพนมเป็นแหล่งศูนย์รวมทุกด้านและเป็นที่มาของกิจกรรมด้านต่างๆ ตลอดจนประชาการมีหลากหลายด้านอาชีพ ด้านอัตลักษณ์เหมาะต่อการสร้างกิจกรรมพัฒนาตัวบ่งชี้ อำเภอนาแกเป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมสร้างความสุข เพราะเป็นที่ประชากรอยู่รวมกลุ่มที่มีกิจกรรมตลอดปีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมหลากหลายและให้ความร่วมมือที่ดีในการดำเนินกิจกรรม สำคัญที่สุดคือเป็นกลุ่มที่น่าจะมีความสุขไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น

ขั้นตอนการศึกษา

งานวิจัยชิ้นเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพหรือหรือการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา(phenomenon) เน้นการตีความเป็นหลัก แนวคิดและทฤษฎีในบทที่สองมีความสำคัญที่เป็นกรอบในการตีความข้อมูลภาคสนาม ขั้นตอนในการศึกษามีดังนี้

1 สังเคราะห์กรอบแนวคิดที่จะใช้เป็นฐานในการเข้าใจและตีความข้อมูลภาคสนาม ขั้นตอนในการสร้างมโนทัศน์ (Concepts) ที่จะเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะตอบโจทก์ของงานวิจัยชิ้นนี้

2 ศึกษาภาคสนามโดยเฉพาะโครงการแรก (การพัฒนาตัวบ่งชี้) ระยะศึกษา 6 ระยะ 6 phrase)

1). ระยะแรกใช้แนวคิดเป็นกรอบในการศึกษา ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วม แนวคิดตัวบ่งชี้ แนวคิดความสุขและแนวคิดนโยบายมาเป็นกรอบการสร้างเครื่อง

2) ระยะที่สอง แบบสอบถาม ในโครงการ การสร้างตัวบ่งชี้องค์ประกอบของความสุข เพื่อจะได้มาซึ่งคำตอบที่ชัดเจนและครอบคลุม ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เริ่มจากการใช้แบบสอบถาม

3). ระยะที่สาม แบบสัมภาษณ์หลังจากนำข้อมูลแบบสอบถามมาวิเคราะห์ จะได้คำตอบ อาจจะมีบางคำตอบที่ยังไม่ชัดเจน ครอบคลุมและลึกพอ จะนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ต่อมา

4) ระยะที่สี่ สนทนากลุ่ม การศึกษามาทดสอบและนำมาศึกษาแบบกลุ่ม (focus group) ได้แก่ การพูดคุย สนทนาแบบกลุ่ม โดยสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 3 กลุ่มละประมาณ 5 คน

5) ระยะที่ห้า ทำกิจกรรมร่วมทำตัวชี้วัด กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยทำผลของแบบสอบถาม สัมภาษณ์สนทนากลุ่มมาร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากทำความเข้าใจกับกลุ่ม การให้กลุ่มแสดงความเห็น ให้เอาสารที่แสดงองค์ประกอบตัวชี้วัดอย่างละเอียดมาให้กลุ่มเลือกว่าใช่และไม่ใช่ ตัวชี้วัดใดมีน้ำหนักมากหรือน้อย โดยกาจากประสบการณ์จริงของผู้ร่วมกลุ่มซึ่งจะสะท้อนตัวชี้วัดได้จริง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นหน่วยในการศึกษาเพื่อตอบโจทก์งานชิ้นนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มหลัก ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 สำหรับแบบสัมภาษณ์ ประชาชน ต่างอาชีพ ครอบครัว รายได้ จำนวน 25 คน

2.2 สนทนากลุ่ม พื้นที่อำเภอธาตุพนมและเรณูนคร จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน

2.3 พื้นที่ทำกิจกรรมสร้างตัวชี้ จำนวน 30 คนในพื้นที่จอำเภอธาตุพนม โดยทำกิจกรรมที่วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ระยะเวลา 1 วัน

เกณฑ์การเลือก

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มและทำกิจกรรม เลือกแบบเจาะจง เพราะเลือกตัวแทนที่ดีและผู้รู้ดีที่สุดเป็นแทนคนจังหวัดนครพนมทั้งหมด โดยมีประเด็นหรือขอบข่ายที่ศึกษาแยกออกเป็น 2 ขอบข่าย ขอบข่ายแรก คือ โครงการแรกการสร้างตัวชี้วัด ข่ายการศึกษาสำคัญที่สุดคือทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่ผ่านมาโดยเฉพาะการสร้างตัวชี้

ผลการวิจัย

บทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างเมืองแห่งความสุขแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดนครพนม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางการจัดลำดับองค์ประกอบของความสุข

ลำดับที่	องค์ประกอบของความสุข	ค่าความสำคัญเฉลี่ย	ระดับความสุข
1	ครอบครัวอบอุ่นและเกื้อกูล	4.25	มากที่สุด
2	รายได้และเศรษฐกิจพอเพียง	4.12	มาก
3	สุขภาพ กาย-ใจ ดี	4.05	มาก
4	การมีศีลธรรม และความโปร่งใส	3.98	มาก
5	สิ่งแวดล้อมดี ปลอดภัย	3.85	ปานกลาง
6	การบริหารชุมชนโดยผู้อาวโสและความสามัคคี	3.80	ปานกลาง

ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ 1: องค์ประกอบและตัวบ่งชี้เมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนม

โครงการย่อยที่ 1 มุ่งเน้นการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความสุขของคนในจังหวัดนครพนม โดยใช้แนวทางวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับประชาชนในพื้นที่อำเภอธาตุพนมและอำเภอเรณูนคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ยาวนาน ผลการศึกษาพบองค์ความรู้ที่สำคัญ 2 ประเด็นหลัก คือ "มโนทัศน์ดุลยภาพ" และ "โยงใยที่ซ่อนเร้น"

องค์ความรู้เรื่อง "มโนทัศน์ดุลยภาพ":

ดุลยภาพของคนกับสิ่งแวดล้อม: มุมมองต่อสิ่งแวดล้อมของคนในชนบทแตกต่างจากคนในเมือง คนชนบทมองว่าการแผ้วถางป่าหรือเผาหญ้าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีเกษตรกรรมเพื่อการดำรงชีวิตและสร้างความปลอดภัยจากสัตว์เลื้อยคลาน ในขณะที่คนเมืองมองว่าเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งสองมุมมองนี้มีเป้าหมายเดียวกันคือ "การรักษาดุลยภาพ" โดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ บริบทของพื้นที่ยังมีผลต่อทัศนะเรื่องขยะ โดยขยะอินทรีย์ในชนบทถือเป็นปุ๋ย แต่ในสังคมเมืองกลับเป็นสิ่งปฏิกูล

ดุลยภาพทางสังคมและวัฒนธรรม: สังคมชนบทในอดีตมีความเป็นเครือญาติสูง มีโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน ทำให้มีความขัดแย้งน้อยและสังคมมีความสงบสุข ในขณะที่สังคมเมืองมีความเป็นปัจเจกและแตกต่างกันสูง

องค์ความรู้เรื่อง "โยงใยที่ซ่อนเร้น" หรือ "มือที่มองไม่เห็น":

พลังแฝงบางอย่างในชุมชนขับเคลื่อนให้เกิดเป้าหมายแห่งความผาสุกร่วมกัน ซึ่งสะท้อนออกมาผ่านประเพณีท้องถิ่นที่ผสมผสานกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ ทอดกฐิน เป็นต้น

พิธีกรรมและประเพณีเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการพูดคุย สนทนา ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล และสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1942: 310)

ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ 2: การสร้างเมืองแห่งความสุขแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดนครพนม

โครงการย่อยที่ 2 เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยนำตัวชี้วัดที่ได้จากโครงการแรกมาสร้างกิจกรรมสร้างความสุขในพื้นที่อำเภอนาแก (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสังข์, 2566) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชากรอยู่รวมกลุ่มและมีส่วนร่วมในกิจกรรมหลากหลาย ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ:

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 380 คน พบว่า

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการสร้างเมืองแห่งความสุขโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) รองลงมาคือ

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.39) และ **ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน** (ค่าเฉลี่ย 3.28) ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.11) แต่อยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ:

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าชาวบ้านให้ความสำคัญกับ **ครอบครัว** เป็นอันดับแรก ตามมาด้วย **เงิน/รายได้, สุขภาพที่แข็งแรง, การมีศีลธรรม/จิตใจผ่องใส, การมีประเพณีดีงาม, สังคมสงบสุข, และการมีเพื่อนบ้านที่ดี/ชุมชนดี** ตามลำดับ

ผู้วิจัยได้นำผลการจัดลำดับความสำคัญนี้ไปสร้างตัวชี้วัดความสุขและจัดกิจกรรม "ปฏิบัติธรรมประจำปี" ณ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม โดยเน้นให้คนในชุมชนได้ทำบุญร่วมกันตามกำลังทรัพย์

ผลการประเมินกิจกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมให้ความสำคัญกับ

การมีเพื่อนบ้านที่ดี ชุมชนดี มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.09) ตามมาด้วย **การมีศีลธรรม จิตใจผ่องใส** (ค่าเฉลี่ย 4.05) และ **การมีประเพณีดีงามเป็นของตนเอง** (ค่าเฉลี่ย 4.03)

ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ 3: การพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์การสร้างเมืองแห่งความสุขของจังหวัดนครพนม

โครงการย่อยที่ 3 ศึกษาแนวนโยบายและยุทธศาสตร์ในการสร้างเมืองแห่งความสุข โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ, ภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ, และประชาชนในชุมชน

มุมมองของภาครัฐ:

เห็นว่าความสุขทางกายสัมพันธ์กับปัจจัย 4 และสิ่งแวดล้อมที่ดี ส่วนความสุขทางใจผูกพันกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อท้องถิ่นโดยมีพระธาตุพนมเป็นศูนย์กลาง

นโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดมุ่งยกระดับนครพนมจากเมืองรองสู่เมืองหลัก โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมและความเชื่อ มีการวางผังเมืองให้สอดคล้องกับบริบท และขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม

ภาครัฐจำเป็นต้องเข้าใจวิถีชีวิตและความต้องการของประชาชนก่อนพัฒนานโยบาย

มุมมองของภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจ:

เห็นว่าการส่งเสริมอาชีพ การท่องเที่ยว และการรวมกลุ่มสร้างอาชีพสุจริตเป็นสิ่งสำคัญต่อความสุข

ภาคเอกชนมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณ, รับซื้อสินค้าชุมชน, และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และต้องกระตุ้นการลงทุนด้านการท่องเที่ยว

ความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยมีพระสงฆ์เป็นตัวเชื่อมกิจกรรมในสังคมพุทธ

มุมมองของประชาชนในชุมชน:

ความสุขทางกายเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนความสุขทางใจยึดโยงกับพระพุทธศาสนาและการมีน้ำใจของผู้คน

อาชีพส่วนใหญ่อิงกับเกษตรกรรมและการหาของจากแม่น้ำโขง แต่ยังคงมีปัญหาหนี้นอกระบบที่ต้องการให้รัฐบาลแก้ไข

รัฐต้องส่งเสริมนโยบายด้านงบประมาณและสำรวจเอกลักษณ์ของแต่ละอำเภอเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจและความเป็นอยู่

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ภาพที่ลึกซึ้งและแตกต่างไปจากดัชนีชี้วัดความสุขในระดับมหภาค โดยชี้ให้เห็นว่า "ความสุข" ในบริบทของจังหวัดนครพนมนั้น มีความซับซ้อนและผูกโยงกับมิติทางวัฒนธรรม สังคม และจิตวิญญาณอย่างแยกไม่ออก การอภิปรายผลสามารถแบ่งตามประเด็นสำคัญที่ค้นพบได้ดังนี้

1. "มโนทัศน์ดุลยภาพ" และ "โยงใยที่ซ่อนเร้น": หัวใจของความสุขที่มองไม่เห็น

ประเด็นที่โดดเด่นที่สุดของงานวิจัยนี้ คือการค้นพบองค์ความรู้เชิงนามธรรม 2 ประการ ได้แก่ "มโนทัศน์ดุลยภาพ" และ "โยงใยที่ซ่อนเร้น" ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนความสุขในระดับชุมชน

การท้าทายกรอบคิดการพัฒนาแบบเดิม: "มโนทัศน์ดุลยภาพ" ที่พบในโครงการย่อยที่ 1 ชี้ให้เห็นว่ามุมมองต่อสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ ไม่ได้เป็นไปตามตรรกะของคนเมืองหรือนักอนุรักษ์เสมอไป การแผ้วถางป่าหรือการจัดการขยะมีเหตุผลบนฐานของการสร้าง "ดุลยภาพเพื่อการอยู่รอด" ซึ่งมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง สิ่งนี้อภิปรายได้ว่า นโยบายการพัฒนาจากส่วนกลางที่มักใช้มาตรฐานเดียว (one-size-fits-all) อาจล้มเหลวหรือไม่ได้รับการยอมรับ หากไม่เข้าใจ "ตรรกะภายใน" หรือภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นที่ควบคุมสมดุลของวิถีชีวิตดั้งเดิม

พลังของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม: "โยงใยที่ซ่อนเร้น" หรือ "มือที่มองไม่เห็น" คือภาพสะท้อนของ "ทุนทางสังคม" (Social Capital) ที่แข็งแกร่ง ซึ่งไม่ได้อยู่ในรูปแบบขององค์กรที่เป็นทางการ แต่แฝงอยู่ในประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อทางศาสนา กิจกรรมอย่างการทอดกฐินหรือลอยกระทง ไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่เป็น "พื้นที่ทางสังคม" ที่ผู้คนได้มาปฏิสัมพันธ์ ลดความขัดแย้ง และสร้างเป้าหมายร่วมกัน สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง "ค่านิยมร่วม" (Shared Values) ที่เป็นรากฐานสำคัญของความสามัคคีและความสงบสุขในชุมชน การที่ภาครัฐหรือภาคเอกชนจะเข้าไปพัฒนาจึงไม่สามารถมองข้ามพลังของสถาบันทางวัฒนธรรมเหล่านี้ได้

2. การมีส่วนร่วมที่ยังไม่สมดุล: ช่องว่างระหว่าง "การรับประโยชน์" กับ "การตัดสินใจ"

ผลการวิจัยเชิงปริมาณจากโครงการย่อยที่ 2 เผยให้เห็นภาพที่น่าสนใจและเป็นความท้าทายสำคัญของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในประเทศไทย

ภาพสะท้อนของการพัฒนาแบบบนลงล่าง (Top-Down): การที่ประชาชนมีส่วนร่วมใน "การรับผลประโยชน์" สูงที่สุด แต่มีส่วนร่วมใน "การตัดสินใจ" ต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนายังคงมีลักษณะเป็นการ "หยิบยื่น" จากภาครัฐหรือผู้มีอำนาจ ประชาชนอยู่ในสถานะ "ผู้รับ" มากกว่า "ผู้ร่วมสร้าง" แม้พวกเขาจะพึงพอใจกับประโยชน์ที่ได้รับ แต่การขาดการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการคิดและการตัดสินใจ อาจทำให้โครงการไม่ยั่งยืน หรือไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงในระยะยาว และยังบั่นทอนศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเอง

ความสุขที่แท้จริงเกิดจากกิจกรรมที่ตอบโจทย์คุณค่าภายใน: สิ่งที่น่าสนใจคือ แม้ผลสำรวจความต้องการเบื้องต้นจะชี้ไปที่เรื่องครอบครัวและรายได้ แต่กิจกรรมที่สร้างความพึงพอใจได้สูงสุดกลับเป็น "การปฏิบัติธรรมประจำปี" ที่ตอบสนองต่อคุณค่าด้าน "การมีเพื่อนบ้านที่ดี/ชุมชนดี" และ "การมีศีลธรรม/จิตใจผ่องใส" สิ่งนี้อภิปรายได้ว่า ความสุขที่ยั่งยืนไม่ได้มาจากปัจจัยทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการได้ทำกิจกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมหลักของชุมชน การสร้างพื้นที่ให้คนได้ทำกิจกรรมทางสังคมและจิตวิญญาณร่วมกัน จึงอาจเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความสุขได้มากกว่าการมุ่งเน้นนโยบายทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

3. ความจำเป็นของ "ชาติพันธุ์วรรณนา" ในการกำหนดนโยบาย

การศึกษาจากโครงการย่อยที่ 3 ที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 3 ภาคส่วน ได้ตอกย้ำถึงความสำคัญของการกำหนดนโยบายที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจบริบทอย่างลึกซึ้ง

มุมมองที่แตกต่างแต่มีจุดร่วม: ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ต่างมองเห็นความสำคัญของมิติทางกายภาพ (ความเป็นอยู่, เศรษฐกิจ) และมิติทางจิตใจ (ศาสนา, วัฒนธรรม) โดยมี "พระธาตุพนม" เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีความคาดหวังและบทบาทที่แตกต่างกัน ภาครัฐมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพใหญ่ ประชาชนกังวลเรื่องปัญหาปากท้องและหนี้สิน ขณะที่ภาคเอกชนมองเห็นโอกาสทางธุรกิจและการท่องเที่ยว

นโยบายต้องเริ่มจากความเข้าใจวิถีชีวิต: ข้อเสนอแนะของงานวิจัยที่ให้ความสำคัญกับ "ชาติพันธุ์วรรณนา" (Ethnography) หรือการศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนอย่างละเอียด ถือเป็นข้อสรุปที่สำคัญอย่างยิ่ง การจะสร้าง "เมืองแห่งความสุข" ให้สำเร็จได้นั้น ผู้กำหนดนโยบายจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจาก "ผู้สั่งการ" มาเป็น "ผู้เรียนรู้" ต้องลงไปคลุกคลีและทำความเข้าใจ "มโนทัศน์ดุลยภาพ" และ "โยงใยที่ซ่อนเร้น" ที่มีอยู่เดิม เพื่อออกแบบนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมและต่อยอดจากฐานทุนเดิมของชุมชน ไม่ใช่การนำโมเดลจากที่อื่นมาสวมทับ

ความสุขของชาวจังหวัดนครพนม นอกจากองค์ประกอบทั้ง 6 ข้างต้น สิ่งหนึ่งที่เชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ คือ วัฒนธรรม ตามโครงสร้างทางสังคมที่ส่งผลต่อความสุขความทุกข์ในองค์ประกอบเศรษฐกิจชุมชน ที่สภาพของชุมและพื้นที่การทำมาหากินเชื่อมต่อกัน ทำให้เกิดการพึ่งพากัน การพึงพาเพราะสภาพธรรมชาติของที่นาสวนบังคับ ส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมการของคนในสังคมให้มีความอ่อนน้อมระหว่างกันเพราะต้องพากันตลอดชีวิต การปฏิสัมพันธ์เชิงบวกเป็นฐานการมีมิตรภาพระหว่างกันและขยายไปสู่สมาชิกคนอื่นๆในชุมชน หากมีปัญหาระหว่างกันจะยอมกัน จะมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ยอมรับ ของที่ถูกขโมยในชุมชน คือ ปลาในสระ ผลไม้ (มะม่วง) ขโมยไม้ (ไม้ที่ตัดและไว้ใช้ประโยชน์ ทำเสาไฟ เสากระต๊อบ) เครื่องสูบน้ำ คนที่ถูกขโมยจะทราบว่าใครเป็นผู้ขโมยเพราะคนในชุมชนจะรู้พฤติกรรมของคนในชุมชนแต่ละคนอย่างดี แต่ทุกกรณีไม่มีการแจ้งตำรวจ แต่จะบอกว่า ดูสภาพคนขโมยแล้วก็ไม่มีความเจริญ คนแบบนี้ไม่เจริญ แล้วก็กรรมจะตามสนองมันเอง

ประเพณีที่คนสมาชิกของชุมชนเข้าร่วมมากที่สุดและมีระยะเวลาของกิจกรรมนานหลายวัน คือ ประเพณีบุญประจำปีคือ บุญบ้องไฟ บุญพระเวสสันดร บุญกองข้าวและบุญงานกฐินที่ชุมชนใช้เวลาจัดเตรียมกิจกรรมจนถึงวันงานมากกว่าหนึ่งสัปดาห์ งานประเพณี เช่น ประเพณีฮีตสิบสองคลองสิบสี่ มีกิจกรรมทางพิธีกรรมทุกเดือนตลอดปี เชื่อว่าประเพณีนั้นเป็นมาของความสุข การเชื่อในเรื่องผี

ปู่ตาของชาติพันธ์ลาว เป็นต้น เป็นการสร้างความสุขภายในจิตใจ ที่เกิดจากความศรัทธาในอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้ชีวิตมีหวัง มีแรงบันดาลใจ มีสิ่งที่เหนือกว่าปลอบประโลม ชีวิตมีเป้าหมายและมีคุณค่า ความเชื่อสร้างสังคมและสร้างการผูกมัดของคนในชุมชน สร้างอัตลักษณ์ร่วม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สังคมเข้มแข็ง

ดุลยภาพขององค์ประกอบ ดุลยภาพของคนกับสิ่งแวดล้อม ทัศนะของคนในชุมชนเรื่องสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากสังคมเมืองโดยเฉพาะประเด็นป่าไม้และสิ่งปฏิกูล ไม่ใช่ว่าคนชนบทเห็นความสำคัญหรือคุณค่าสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าสังคมเมือง แต่เพราะบริบททางสังคมที่สังคมชนบททำการเกษตรต้องแผ้วถางป่า เผาหญ้า เผาฟางเพื่อฆ่าวัชพืชและเพิ่มปุ๋ย (ตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล) การถามป่า เผาพัชพืชเป็นการสร้างมลพิษในอากาศ แต่สำหรับคนที่อยู่อาศัยบริเวณนั้นคือการสร้างความปลอดภัยจากเหลือบ ยุง และสัตว์เลื้อยคลาน การอนุรักษ์ในความหมายของคนชนบทคือการรักษาชีวิต ทำลายต้นไม้เพราะมันมากจนก่อให้เกิดอันตราย ส่วนการอนุรักษ์ของคนเมืองคือการรักษาต้นไม้และปลูกเพิ่มเพราะต้นไม้ขาดแคลน แต่ความหมายตรงกันคือ การรักษาดุลภาพโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางนั่นเอง บริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ พื้นที่ชนบทเป็นพื้นที่เป็นสวน ไร่นา เกือบทุกคนมีสวนและไร่นาหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ขยะของคนชนบทคือปุ๋ย เมื่อทิ้งในที่นาหรือสวน พื้นดินจะซึมซับแล้วย่อยเป็นปุ๋ย ทัศนะต่อขยะ (โดยเฉพาะขยะอินทรีย์) ไม่ถือว่าเป็นขยะ ส่วนสังคมเมือง ทัศนะต่อของเศษเหลือจากการบริโภคคือขยะ สิ่งปฏิกูลเพราะหากทิ้งลงพื้นที่ปูนจะเป็นสิ่งปฏิกูลและมลพิษ เฉพาะฉะนั้นสิ่งที่เป็นขยะหรือมูลพิษขึ้นอยู่กับบริบทพื้นที่นั้นๆ

ดุลภาพทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมชนบทดำเนินต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพราะสังคมมีสิ่งที่รักษาดุลภาพทางสังคม ก่อนหน้าสามสี่ปีคนที่ทำการเกษตรมักเป็นชาวนาหรือชาวสวน ทำเป็นอาชีพ สังคมชนบทมีโครงสร้างทางสังคมที่คล้ายกัน กล่าวคือครัวเรือนที่ประกอบขึ้นจากสมาชิกหลายคน ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจไม่แตกต่างกันมากนัก ความเป็นเครือญาติและความใกล้ชิดระหว่างกันสูง สมาชิกของสังคมได้พบปะกันอย่างสม่ำเสมอ ว่างเว้นจากการทำการเกษตรไปมาหาสู่กันเป็นปกติ ความขัดแย้งไม่ค่อยปรากฏ กล่าวได้ว่าสังคมมีความปกติสุข ส่วนสังคมเมืองมีความปัจเจกสูง และมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม การปฏิสัมพันธ์จึงเกิดขึ้นน้อย เพราะค่านิยม วิถีชีวิตแตกต่างกัน ระยะหลังเมื่อสองปีที่ผ่านมาสังคมชนบทมีโครงสร้างทางสังคมและการปฏิสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม กล่าวคือที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมร่ำรวยและเป็นข้าราชการบำนาญทำเกษตรเป็นงานอดิเรก มีความเป็นปัจเจกกั้นที่ทำกินเป็นของส่วนบุคคล ขณะที่โคกระบือของสมาชิกชุมชนอื่นอาจจะละเมิดของเพื่อบ้านจะเป็นเรื่องปกติและให้อภัยกันแต่ละเมิดคนที่ฐานะทางสังคมจะถูกปรับสิน ชาวบ้านปรับตัวด้านการดำเนินชีวิตระมัดระวังมากขึ้นและปรับความดุลของชุมชนใหม่ คือ การรวมกลุ่มของกลุ่มเดิมแนบชิดกันมากคล้ายให้เกิดพลังในการรับสิ่งแปลกปลอมใหม่

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ เมื่อชุมชนอยู่ร่วมกันแล้วมีพลังแฝงบางอย่างขับเคลื่อนของชุมชนไปสู่เป้าหมายผาสุกร่วมกัน พลังบางอย่างเป็นแรงขับประโยชน์สุขให้แก่ตนเอง ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันและสะท้อนออกทางประเพณีท้องถิ่นผสมผสานกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ ทอดกฐิน ออกพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น การรวมตัวของคนเกิดค่านิยมและปทัฏฐานทางสังคมเป็นแบบประพฤติร่วมกัน เมื่อเกิดสิ่งที่พึงประสงค์ในองค์ความรู้ข้อที่ 1 มาจากช่องว่างระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ความแตกต่างก่อให้เกิดผลทั้งเชิงบวกและลบ ตัวพิธีกรรมประเพณีที่ก่อให้เกิดค่านิยมร่วมกัน เป็นการซึมซับปัญหาและละลายปัญหาระหว่างบุคคล คือการพูดคุย สนทนาในช่วงพิธีกรรม ประเพณีและสร้างแรงบันดาลใจให้การดำเนินชีวิตของบุคคลและกลุ่มอย่างมีความสุขเฉพาะและความสุขร่วมกันได้

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ เงื่อนไขของชุมชนรองรับและสอดคล้องกับแผนนั้น กล่าวคือชุมชนเป็นชุมชนที่มีรากฐานทางวัฒนธรรม ประเพณีที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตน ชุมชนมีความรัก สามัคคีและเปิดรับนโยบายภายนอก ชุมชนมีองค์ประกอบดังกล่าวทำให้นโยบายเหล่านั้นบรรลุผลตามดัชนีตัวชี้วัดของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้สร้างไว้ (จงวุฒิเวศย์, 2527: 27)

ค่านิยมร่วมของคนในสังคมอันเป็นฐานที่มาของกติกาการดำเนินชีวิตร่วมกัน ค่านิยมร่วมหมายถึง สิ่งที่คนในชุมชนหรือคนในสังคมยึดถือร่วมกัน อาจจะเป็นเป้าหมายร่วม (เช่นตายแล้ว จะขึ้นสวรรค์ถ้าทำดี ตกนรกถ้าตอนเป็นมนุษย์ทำชั่ว) เป้าหมายร่วมทำให้เกิดการดำเนินชีวิตบนกติการ่วมกัน การไม่ประพฤติผิดศีล ดำรงตนในทำนองคลองธรรม คุณค่าร่วมของคนในสังคมเป็นแกนหล่อลื่นให้มวลสมาชิกในสังคมดำเนินชีวิตประสานสัมพันธ์ในไปทิศทางเดียวกัน ความขัดแย้งกันของมวลสมาชิกในกลุ่มหรือในสังคมน้อยลง หรือหากมีก็มีคุณค่าร่วมเป็นแกนในการคลี่คลายได้ จะเห็นว่าพระธาตุฯ ก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมของคนในชุมชน เช่น กิจกรรมบวงสรวง กิจกรรมเกี่ยวกับพญานาค กิจกรรมประจำปี กิจกรรมเวียนเทียนในวันพระ กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะใช้พระธาตุฯเป็นสถานที่ดำเนินการ กิจกรรมเปลี่ยนผ่านชีวิต การแต่งงาน การได้รับตำแหน่งใหม่ การได้เดินทางไปต่างประเทศ การรับปริญญา เป็นต้น การเปลี่ยนผ่านชีวิตนี้พระธาตุฯจะมีส่วนเกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนผ่านที่ดีและเป็นมงคล

งานวิจัยฉบับนี้ได้เสนอโมเดลการสร้างเมืองแห่งความสุขที่ท้าทายแนวคิดกระแสหลัก โดยชี้ว่า ความสุขของชาวนครพนมไม่ได้ถูกนิยามด้วยตัวเลข GDP หรือความเจริญทางวัตถุเป็นหลัก แต่หยั่งรากลึกอยู่ใน "ดุลยภาพ" ของวิถีชีวิต และถูกหล่อเลี้ยงด้วย "โยงใย" ของความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนผ่านความเชื่อและประเพณี กระบวนการสร้างความสุขที่แท้จริงจึงต้องเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่ไม่ใช่แค่ในนาม แต่เป็นการมีส่วนร่วมที่ให้อำนาจประชาชนในการ "ตัดสินใจ" และออกแบบอนาคตของตนเองบนฐานของภูมิปัญญาและคุณค่าดั้งเดิม การพัฒนาใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจสิ่งเหล่านี้อย่างถ่องแท้ เพื่อให้การพัฒนานั้นนำไปสู่ "ความสุข" ที่ยั่งยืนสำหรับทุกคนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในหลายประเด็น สรุปได้ดังนี้

โครงการย่อยที่ 1 การถอดรหัสกลไกความสุขชุมชนผ่าน "มโนทัศน์ดุลยภาพ" และ "โยงใยที่ซ่อนเร้น" งานวิจัยนี้ได้ก้าวข้ามการมองความสุขของชุมชนในมิติเชิงวัตถุหรือตัวเลขทางเศรษฐกิจ ไปสู่การทำความเข้าใจ "ระบบปฏิบัติการทางสังคม" (Social Operating System) ที่ค้ำจุนความสุขของชุมชนไว้

"มโนทัศน์ดุลยภาพ" (The Concept of Equilibrium) คำว่า "ดุลยภาพ" ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงความสมดุลที่หยุดนิ่ง (Static Balance) แต่เป็น "ดุลยภาพเชิงพลวัต" (Dynamic Equilibrium) หมายถึง สภาวะที่ชุมชนสามารถปรับตัวและรักษาสมดุลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดุลยภาพนี้ประกอบด้วยหลายมิติที่ต้องสมดุลกัน ได้แก่ 1. ดุลยภาพทางสังคม ความสัมพันธ์ที่ราบรื่น การเคารพซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล ลดความขัดแย้ง 2. ดุลยภาพทางเศรษฐกิจ การมีอยู่มีกินพอเพียง ไม่ใช่ความร่ำรวยสูงสุด แต่คือความมั่นคงทางอาหารและรายได้ที่พอดีกับวิถีชีวิต 3.ดุลยภาพทางวัฒนธรรมการสืบทอดประเพณี ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ๆ อย่างเหมาะสม และ 4.ดุลยภาพทางนิเวศการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยเข้าใจว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ

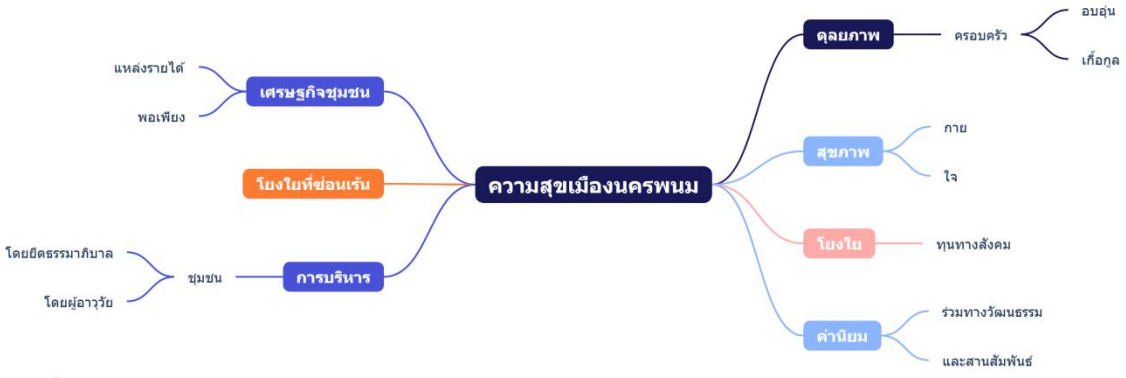

งานวิจัยนี้ชี้ว่า "ความสุข" ของชุมชนไม่ใช่ "เป้าหมาย" ที่ต้องไปให้ถึง แต่เป็น "ผลลัพธ์" ของการรักษาสภาวะดุลยภาพนี้ไว้ได้สำเร็จ การกระทำใดๆ ที่ทำลายดุลยภาพด้านใดด้านหนึ่ง (เช่น การส่งเสริมอาชีพที่สร้างรายได้สูงแต่ทำลายสิ่งแวดล้อม) จะนำไปสู่ความไร้สุขในที่สุด

"โยงใยที่ซ่อนเร้น" (The Hidden Webs) โยงใยนี้คือ "ทุนทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ" (Informal Social Capital) ซึ่งเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างองค์กรที่เป็นทางการ แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด เปรียบเสมือนเส้นใยของแมงมุมที่ยึดโครงสร้างทั้งหมดไว้ด้วยกัน ประกอบด้วย

เครือข่ายเครือญาติ ความผูกพันทางสายเลือดและทางการแต่งงาน

เครือข่ายเพื่อนพ้องและระบบอุปถัมภ์ การช่วยเหลือกันนอกเหนือจากความเป็นญาติ การมี "บุญคุณ" ต่อกัน

ความไว้วางใจ (Trust) ความเชื่อใจกันที่ทำให้การแลกเปลี่ยนและความร่วมมือเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร

บรรทัดฐานร่วม (Shared Norms) กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ไม่ได้เขียนไว้ แต่ทุกคนเข้าใจและปฏิบัติตาม ที่ผ่านมา นโยบายภาครัฐมักมองเห็นแต่โครงสร้างที่เป็นทางการ (เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน, อบต.) และมักจะมองข้าม "โยงใยที่ซ่อนเร้น" เหล่านี้ไป งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า กลไกเหล่านี้ต่างหากที่เป็น "กลไกขับเคลื่อนที่แท้จริง" ของชุมชน การจะสร้างความสุขให้เกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยและเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโยงใยเหล่านี้ ไม่ใช่ทำลายหรือสร้างระบบใหม่เข้าไปแทนที่

โครงการย่อยที่ 2 การปฏิวัติกระบวนทัศน์การวัดความสุขและการพัฒนา

องค์ความรู้นี้ท้าทายแนวทางการพัฒนาแบบ "บนลงล่าง" (Top-Down) อย่างสิ้นเชิง

ตัวชี้วัดความสุขจากฐานราก (Bottom-up Happiness Indicators)

ความสุขเป็นสิ่งที่เป็น "อัตวิสัย" (Subjective) และ "ขึ้นอยู่กับบริบท" (Context-dependent) การใช้ตัวชี้วัดมาตรฐานที่ออกแบบจากส่วนกลาง (เช่น รายได้ต่อหัว, จำนวนโทรทัศน์ต่อครัวเรือน) ไม่สามารถสะท้อนความสุขที่แท้จริงของชุมชนได้ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า กระบวนการสร้างตัวชี้วัดมีความสำคัญเท่ากับตัวชี้วัดเอง เมื่อประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันกำหนดว่า "อะไรคือความสุขสำหรับพวกเขา" (เช่น การมีแหล่งน้ำสะอาด, การที่ลูกหลานไม่ทิ้งถิ่น, การมีเวลาว่างร่วมกิจกรรมทางศาสนา) ตัวชี้วัดนั้นจะกลายเป็น "เข็มทิศ" ที่มีความหมายและนำไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง

กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ (Demand-driven Activities)

เมื่อตัวชี้วัดถูกตั้งขึ้นจากความต้องการของชุมชน กิจกรรมที่ตามมาจะไม่ใช่สิ่งที่ถูกยัดเยียดจากภายนอก แต่เป็นสิ่งที่ชุมชน "เป็นเจ้าของ" (Ownership) โดยสมบูรณ์ เช่น หากตัวชี้วัดคือ "ความสามัคคี" กิจกรรมอาจเป็นการฟื้นฟูประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว หากตัวชี้วัดคือ "ความมั่นคงทางอาหาร" กิจกรรมอาจเป็นการสร้างธนาคารเมล็ดพันธุ์พื้นบ้าน เป็นต้น สิ่งนี้สร้างความสำเร็จที่ยั่งยืนกว่าโครงการที่ภาครัฐคิดให้แต่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

โครงการย่อยที่ 3 การประยุกต์ใช้เครื่องมือทางมานุษยวิทยาและคุณค่าร่วม องค์ความรู้นี้เชื่อมโยงศาสตร์ทางสังคมเข้ากับการกำหนดนโยบายและการอยู่ร่วมกัน

"ชาติพันธุ์วรรณนา" (Ethnography) ในฐานะเครื่องมือกำหนดนโยบาย

นโยบายสาธารณะจำนวนมากล้มเหลวเพราะผู้ออกแบบนโยบายขาดความเข้าใจใน "โลกทัศน์" (Worldview) และ "ตรรกะ" (Logic) ของคนในพื้นที่ งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า "ชาติพันธุ์วรรณนา" ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่นักมานุษยวิทยาใช้ในการเข้าไปฝังตัว เรียนรู้ และทำความเข้าใจวัฒนธรรมจากมุมมองของคนใน ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือทางวิชาการ แต่เป็น เครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการออกแบบนโยบายที่ "มีชีวิต" และตอบสนองต่อบริบทจริง ช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายเข้าใจ "ทำไม" ชุมชนจึงทำหรือไม่ทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ไม่สามารถให้คำตอบได้

"ค่านิยมร่วม" (Shared Values) ในฐานะฐานของกติกา

กฎหมายที่เป็นทางการ (Formal Laws) อาจไม่มีประสิทธิภาพในการกำกับการใช้ชีวิตในชุมชนเท่ากับ "กติกาของชุมชน" ที่มองไม่เห็น ซึ่งกติกานี้ถูกสร้างขึ้นบนฐานของ "ค่านิยมร่วม" เช่น ความกตัญญู, ความละอายต่อบาป (หิริโอตตัปปะ), การเคารพผู้อาวุโส, การรักษาหน้าตาของวงศ์ตระกูล ค่านิยมเหล่านี้เป็น "ซอฟต์แวร์ทางสังคม" ที่ควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางที่รักษา "ดุลยภาพ" ไว้ การเข้าใจค่านิยมร่วมจึงเป็นหัวใจของการส่งเสริมการปกครองตนเองและการจัดการทรัพยากรของชุมชน

ข้อเสนอแนะ: จากองค์ความรู้สู่การปฏิบัติ

เชิงนโยบาย

ให้หน่วยงานที่ไม่เป็นทางการ (เช่น กองทุนหมู่บ้าน) ดำเนินการเอง เป็นข้อเสนอที่มาจากการตระหนักถึงพลังของ "โยงใยที่ซ่อนเร้น" และการสร้าง "ความเป็นเจ้าของ" การให้คนในที่ได้รับความไว้วางใจบริหารจัดการกันเอง จะมีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นกว่าระบบราชการ

ฟื้นฟูบทบาท "มัคนายก" ข้อเสนอนี้มาจากการเข้าใจความสำคัญของ "ค่านิยมร่วม" และ "ดุลยภาพ" มัคนายกในอดีตไม่ใช่แค่ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็น "ปราชญ์ท้องถิ่น" เป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง และเป็นผู้ยึดโยงค่านิยมของชุมชนไว้ การฟื้นฟูบทบาทนี้คือการฟื้นฟู "สถาบันทางสังคม" ที่ช่วยรักษาดุลยภาพของชุมชน

เชิงกิจกรรม

พัฒนาอาชีพเชิงนิเวศ ข้อเสนอนี้เกิดจาก "มโนทัศน์ดุลยภาพ" โดยตรง การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องไม่มองแค่มิติเศรษฐกิจ แต่ต้องเกื้อกูลต่อมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม อาชีพที่เกื้อกูลกัน (เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าว, การทำโฮมสเตย์เชิงเกษตร) จะช่วยสร้างดุลยภาพในระบบเศรษฐกิจและระบบนิเวศของชุมชนไปพร้อมกัน

การวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษา "ความทุกข์ของชุมชน" เป็นข้อเสนอที่ชาญฉลาดและจำเป็นอย่างยิ่ง การศึกษา "ความสุข" เพียงด้านเดียวอาจทำให้ได้ภาพที่ไม่สมบูรณ์หรือมีลักษณะเพ้อฝัน (Romanticized) การทำความเข้าใจ "ความทุกข์" และ "ความขัดแย้ง" จะทำให้เราเห็นอีกด้านของเหรียญ ทำให้เข้าใจว่าอะไรคือปัจจัยที่เข้ามา "ทำลายดุลยภาพ" และ "ฉีกกระชากโยงใยที่ซ่อนเร้น" ของชุมชน การศึกษาทั้งสองด้านจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่สมบูรณ์และนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงจุดยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหามกุฏราชวิทยาลัย.(2541). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

กนิษฐา นิทัศพัฒนา. (2540). ตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่. กรุงเทพ ฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

โกวิทย์ พวงงาม. (2559). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

จิต เลิศวิบูลย์มงคล. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลการได้รับการสร้างเสริมพลังอำนาจในงานแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุวรรณ แก้วมะโน. (2556). บทเรียนชุมชนเข้มแข็งเปลี่ยนบ่อขยะเป็นป่าชุมชนที่แพร่. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ชนินทร์ วะสีนนท์. คนรุนใหมกับความอยูรอดอยางยั่งยืนของชุมชน.(2554, มกราคม – มิถุนายน), วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 3.(5), 50-61.

ไชยยันตร์ กัมปนาทแสนยากร.(2540). แนวคิดและหลักการดำเนินงานเมืองน่าอยู่. กรุงเทพ ฯ : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. (2545). การสงเคราะห์ : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2543). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6**. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

บูรกรณ์ บริบูรณ์. (2554). **รายงานวิจัยรูปแบบการนำตนเข้าไปผูกพันกับชุมชนของพระสงฆ์ในการแก้ไขปัญหาสังคม.** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2548). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3.** กรุงเทพมหานคร : อุษาการพิมพ์.

พระครูธรรมธรครรชิต คุณวโร. (2556, มกราคม – มีนาคม). **การพัฒนาความสุขในพุทธธรรม.** วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15.(1), 91-99.

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2557). **พุทธธรรม ฉบับปรับขยายความ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวรรณชัย ชยวณฺโณและคณะ. (2556). **รายงานวิจัยการสืบสานเครือข่ายของพระสงฆ์ในการสืบทอดประเพณีท้องถิ่นและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณรงค์ กุลนิเทศ และคณะ. (2556). **การจัดการความรู้ทางด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าที่ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้.** สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พินิจ รัตนกุล. (2547). **สวดมนต์ สมาธิ วิปัสสนา รักษาโรคได้**.พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : เพชรรุ่งการพิมพ์.

พนิต ภู่จินดา. (2561). **คู่มือการออกแบบพื้นที่สุขภาวะในเขตพื้นที่ประกอบการอุตสาหกรรม**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.

พิสิษฐ์ พิริยาพรรณ และ เวธกา กลิ่นวิชิต. (2561, มกราคม –มิถุนายน). **พัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานโดยใช้กระบวนการ มีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน.** วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 13 (1), 45-55.

มงคล จันทร์ส่อง. (2544). **ระดับความรู้และการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Capra. F. (1996). **The Web of Life**. New York: Anchor Book.

Charles Montgomery. (2563). **Happy City** แปล โดยพินดา พิสิฐบุตรง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ broccoli.

Emile Durkheim. (1979). **Suicide: A Study in Sociology**. Trans. John A. Spaulding & George Simpson. New York: Macmillan.

Gottdiener. M. and Budd. L. (2009). **Key Concepts in Urban Studies**. London: Sage. Heywood. A. 2002. Politics. 2nd ed. York: Palgrave,

Kotler. Philip. (2003). **Marketing Management. 11th ed.** Upper Saddle River.NJ:Prentice –Hall.

Putnam. R. D. (1995). **Bowling Alone: America's Declining Social Capital'**. The Journal of Democracy.[Online]. 6, (1). Available:https://www.journalofdemocracy.org/articles/bowling-alone-americas-declining-social-capital/. [2025, October 8].

Thic Nhat Hanh (1988). **The heart of understanding: Commentaries on the Prajnaparamita Heart Sutra**. Press California: Parallax Press.

Thich Nhat Hanh (1993) **. Interbeing: Fourteen Guidelines for Engaged Buddhism**. California:Parallax Press.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกรายวิชา วิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING ACTIVITIES IN THE COMPUTING SCIENCE COURSE TOPIC: CANVA AND DIGITAL LITERACY SKILLS FOR GRADE 6 STUDENTS

วราลักษณ์ ทองเชื้อ[1], ราชการ สังขวดี[2], ภาสกร เรืองรอง[3], พิชญาภา ยวงสร้อย[4], และกฤติกา สังขวดี[5]
สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[1,2,3,4,5]
Waraluk Thongchuer[1], Ratchakan Sungkawadee[2], Passakorn Rueangrong[3],
Pichayapha Yuangsoi[4], And Krittika Sungkawadee[5]
Department of Computer Education, Faculty of Education, Naresuan University[1,2,3,4,5]
Corresponding Author E-mail : waralukt65@nu.ac.th[1], s.ratchakan@gmail.com[2], passakorn@nu.ac.th[3],
pichayapha@nu.ac.th[4], krittikasu@nu.ac.th[5]

(Received : October 23, 2025; Edit : November 5, 2025; accepted : November 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสะพานที่ 3 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนกิจกรรมด้วยบทเรียนออนไลน์ การเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test แบบ dependent

ผลวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัลมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.05/78.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนเชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ ทักษะดิจิทัล ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.82, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.06)

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก, Canva, การรู้ทักษะดิจิทัล, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objectives of this research were 1) To develop and determine the effectiveness of active learning activities in the Computing Science subject on the topic “Canva and Digital Literacy Skills,” based on the specified efficiency criterion of 75/75. 2) To compare the learning achievement of Grade 6 students before and after participating in the active learning activities on “Canva and Digital Literacy Skills.” 3) To study the students’ satisfaction with the active learning activities designed to enhance digital literacy skills.The sample group consisted of 40 Grade 6 students from Saphan School No. 3. The research instruments included: 1) Lesson plans with online-based active learning activities for the Computing Science subject on “Canva and Digital Literacy Skills.” 2) Pre-test and post-test achievement tests. 3) A student satisfaction questionnaire. The statistical methods used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test dependent

The research results revealed that :

1. The active learning activities for the Computing Science subject on “Canva and Digital Literacy Skills” achieved an efficiency of 75.05/78.25, which meets the specified criterion of 75/75.

2. The students’ post-test learning achievement was significantly higher than their pre-test scores at the .05 level.

3. The students’ overall satisfaction with the developed active learning activities was at the highest level (mean = 4.82, S.D. = 0.06).

Keywords : Active Learning Activities, Canva, Digital Literacy Skills, Learning Achievement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกกำลังเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา ในปัจจุบันระบบการศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมโลก โรงเรียนต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับโลกในศตวรรษที่ 21 โดยโรงเรียนจำเป็นต้องเปลี่ยนวิธีการจัดการศึกษา ที่จะให้ความรู้แก่ผู้เรียน โดยการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูง มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าความสำเร็จทางวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนต้องมีการสร้างหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมความรู้และทักษะรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก โรงเรียนควรเป็นสถานที่ใช้เป็นศูนย์รวมการประสานความร่วมมือระหว่างครูและผู้เรียนในการติดต่อกับชุมชนและสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืน (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์, 2560 : 2843-2850) การจัดการเรียนรู้ Active Learning เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้บูรณาการทักษะการรู้เพื่อการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล โพธิเย็น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและได้คิดขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นแก่ผู้ที่เรียนโดยผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกับเพื่อนและคุณครูด้วยการลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ผู้เรียนจะค่อย ๆ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การอภิปรายและการสะท้อนคิดเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและความหมายต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ (กมล โพธิเย็น, 2560 : 12-24)

ด้วยการจัดการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ทักษะการเรียนรู้ Canva ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการรู้ดิจิทัล และการสร้างสื่อสร้างสรรค์จึงเป็นส่วนเสริมความรู้สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสะพาน 3 ด้วยนักเรียนยังขาดทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสร้างสรรค์ผลงาน การเรียนการสอนรายวิชาวิทยาการคำนวณในปัจจุบันยังเน้นบรรยายและปฏิบัติไม่สอดคล้องด้วยความต้องการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโปรแกรม Canva เพื่อบูรณาการทักษะดิจิทัลส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นเครื่องมือออกแบบที่มีรูปแบบไม่เหมือนโปรแกรมทั่วไปโดยการใช้งานจะเป็นแบบออนไลน์ สามารถใช้งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเท่านั้น ผู้ใช้งานสามารถสร้างเนื้อหากราฟิกและการนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจจนนักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างสร้างสื่ออย่างสร้างสรรค์

จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมุ่งหวังให้สอดคล้องกับนโยบาย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2568 เพื่อส่งเสริมทักษะดิจิทัลของผู้เรียน เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้รวมทั้งเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การทบทวนวรรณกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก

จิราภรณ์ ยกอินทร์ ได้ให้ความหมายการเรียนรู้เชิงรุกว่า หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูล ลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า ทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอสิ่งที่ค้นพบร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน มีทักษะการทำงานเป็นทีม ทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น คิด วิเคราะห์ แยกแยะได้ รวมทั้งพัฒนาทักษะการสื่อสารและการนำเสนอได้ดียิ่งกว่าการถ่ายทอดความรู้จากครู หรือการสอนแบบบรรยายเพียงฝ่ายเดียว (จิราภรณ์ ยกอินทร์, 2560)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความหมายการเรียนรู้เชิงรุกว่า หมายถึง เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน นักเรียน ในชั้นเรียน โดยสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน มีกิจกรรมที่น่าสนใจให้

นักเรียนได้ลงมือทำอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและสร้างแรงบันดาลใจเป็นที่ปรึกษา ดูแล แนะนำและทำหน้าที่เป็นโค้ช พี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิดเอาใจใส่ และไม่คิดอคติต่อนักเรียนผู้ใดผู้หนึ่ง ออกแบบเทคนิคการเรียนรู้และสรรหาวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้สติปัญญาในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สรุปได้ว่า ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปราย และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็น และสร้างสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ดิจิทัล

William & Minnian ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ดิจิทัลว่า หมายถึง เป็นแนวคิดกว้างๆ ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้จากแหล่งที่หลากหลายและการใช้ความคิดแบบมีวิจารณญาณเท่าๆกับการรู้คอมพิวเตอร์ที่เน้นทักษะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (William & Minnian, 2007)

พรชนิตว์ ลีนาราช ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ดิจิทัลว่า หมายถึง ความรู้และความเข้าใจในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการทำงานและเครือข่ายสารสนเทศ ได้แก่ ความสามารถในการสืบค้น การจัดการ การแบ่งปัน รวมถึงการสร้างสารสนเทศ มีทักษะการเรียนรู้ในการทำงานกับสารสนเทศที่นำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่าง ๆ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะทางด้านอารมณ์และทางสังคม โดยใช้เหตุผลเชิงตรรกะการคิดที่ถูกต้องและไม่ใช้อารมณ์ แต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหา นอกจากนี้ยังมีการมีทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร การร่วมมือกับผู้อื่น ตลอดจนการตระหนักถึงจริยธรรมและมารยาทในการใช้อินเทอร์เน็ต (พรชนิตว์ ลีนาราช, 2560 : 78-81)

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ดิจิทัลว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล เข้าใจ วิเคราะห์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ การทำงานและการดำรงชีวิต (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2562)

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ดิจิทัล หมายถึง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม โดยไม่เพียงเน้นทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการตระหนักถึงจริยธรรมและมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล อันเป็นการบูรณาการความรู้และทักษะที่หลากหลายเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตในสังคมดิจิทัลยุคปัจจุบัน

ทักษะการใช้สื่อ Canva

ความสามารถในการใช้โปรแกรม Canva เพื่อการออกแบบและสื่อสารด้วยงานกราฟิก อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมโดยมีองค์ประกอบของทักษะที่ควรพัฒนา เช่น

1. ทักษะด้านการเข้าถึงและใช้งาน (Access & Operation Skills) คือ ความสามารถในการค้นหา เลือกใช้ และตรวจสอบข้อมูลหรือบริการต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ การเข้าถึงแหล่งข้อมูล, การประเมินความน่าเชื่อถือและการนำข้อมูลเหล่านั้นมาปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์

2. ทักษะด้านการออกแบบเชิงสร้างสรรค์ (Creative Design Skills) คือ ความสามารถในการคิดนอกกรอบ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ หรือปรับปรุงพัฒนาสิ่งเดิมให้ดีขึ้น โดยอาศัยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) (มานิตย์ อาษานอก, 2561 : 7-9)

3. ทักษะด้านการสื่อความหมาย (Communication Skills) คือ ความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูล ความคิด และความรู้สึกไปยังผู้รับสาร ประกอบกับการใช้วัจนภาษา ได้แก่ ภาษาพูดและภาษาเขียน อวัจนภาษา ได้แก่ กิริยา ท่าทาง การใช้สีหน้าและสายตา หรือเรียกว่าภาษากายรวมไปถึงการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจกันอย่างถูกต้อง ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ (อานันท์ กุลปิยะวาจา, 2567)

4. ทักษะการประยุกต์ใช้ (Application Skills) คือ ความสามารถในการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากหลักสูตรหรือการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้กับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทต่าง ๆ เพื่อทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้งานโปรแกรมพื้นฐาน เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word Processor) โปรแกรมคำนวณ (Spreadsheet) และโปรแกรมนำเสนอ (Presentation Software)

5. ทักษะด้านการใช้สื่ออย่างรับผิดชอบ (Ethical & Digital Literacy Skills) คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม รวมถึงความเข้าใจในการเข้าถึง ประเมิน จัดการ และแบ่งปันข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง รวมถึงการมีสุขภาพกายใจที่ดีในโลกดิจิทัล และความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เช่น การไม่โพสต์ข้อความสร้างความเกลียดชังหรือการไม่ละเมิดข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่น

สรุปได้ว่า ทักษะการใช้สื่อ Canva หมายถึง ความสามารถในการใช้โปรแกรม Canva เพื่อออกแบบและสื่อสารด้วยงานกราฟิกอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม โดยครอบคลุมทักษะสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงและใช้งานข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ การสื่อความหมายอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้ความรู้กับซอฟต์แวร์ที่หลากหลาย และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างรับผิดชอบและมีจริยธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล ได้ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ว่า หมายถึง สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากอดีตอย่างมาก โดยมีการเคลื่อนย้ายผู้คน สื่อเทคโนโลยีและทรัพยากรต่าง ๆ จากทั่วโลกอย่างรวดเร็วและสะดวก มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองระหว่างภูมิภาคประเทศ สังคมและชุมชนมีความซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต การรู้เทคโนโลยีดิจิทัลในอดีตช่วงอายุของคน คนหนึ่งอาจมีเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงให้พบเห็นน้อย ต่างจากในปัจจุบันที่ในช่วงอายุคนคนหนึ่งมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเกิดขึ้นมากมาย วิถีชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างจากอดีต ปัจจุบันมีความคิดเปิดกว้างยอมรับและให้ความสำคัญกับข้อมูลความรู้และข่าวสารที่หลากหลาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่งผู้คนในศตวรรษนี้จึงไม่สามารถใช้ความรู้และทักษะบางอย่างในอดีตมาแก้ปัญหาในปัจจุบันได้ การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือ การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้คนนั่นเอง (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561)

กิจกรรมศตวรรษที่ 21

1. กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

รรินธร อุณหะ และแสน สมนึก ได้ให้ความหมายกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกว่า หมายถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและศักยภาพความเป็นสากล คือ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะในการค้นคว้า แสวงหาความรู้และมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สามารถทำตามขั้นตอนได้ ดังนี้

ขั้นที่ 1) การตั้งคำถาม เปิดประเด็นปัญหา นำเสนอสถานการณ์ปัญหาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาผ่านกิจกรรม เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สามารถระบุสิ่งที่เป็นปัญหาที่นักเรียนอยากรู้อยากเรียนและเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ เช่น นักเรียนเคยใช้ Canva หรือสื่อดิจิทัลอะไรในการออกแบบบ้างไหม , Canva จะช่วยพัฒนาทักษะดิจิทัลของเราอย่างไร ครูกระตุ้นความสนใจโดยการเปิดคลิปวิดีโอ ผ่าน Youtube เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

ขั้นที่ 2) การแสวงหาสารสนเทศ นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนการศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจ อภิปรายปัญหาภายในกลุ่ม ระดมสมองคิดวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการหาคำตอบ ผ่านกิจกรรม Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล แต่ละกลุ่มจดบันทึกว่า Canva มีฟังก์ชันสำคัญอะไรบ้างและการใช้ Canva เกี่ยวข้องกับทักษะดิจิทัลอย่างไร ครูคอยช่วยเหลือกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายภายในกลุ่ม ให้นักเรียนเข้าใจในการวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำงาน

ขั้นที่ 3) การสร้างองค์ความรู้ กำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ผ่านกิจกรรม Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล ครูมอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มออกแบบ อินโฟกราฟิก ในหัวข้อการรู้ทักษะดิจิทัล ด้วย Canva จากนั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ขั้นที่ 4) การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานอินโฟกราฟิกของตนเองต่อเพื่อน ๆ อธิบายแนวคิดการออกแบบ เช่น ทำไมเลือกใช้สี/ตัวอักษรแบบนี้, ข้อมูลที่ใส่ในอินโฟกราฟิกมีความน่าเชื่อถือได้อย่างไร และเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ แสดงความคิดเห็น เสนอแนะผลงานที่ลงมือทำ

ขั้นที่ 5) การประยุกต์ใช้และตอบแทนสังคม นักเรียนปรับแก้ผลงานจากคำแนะนำ แล้วบันทึกผลงานเป็นไฟล์ ภาพ/ลิงก์ ครูเลือกผลงานที่เหมาะสมไปใช้จริง เช่น แชร์ผ่านเพจ/ เว็บไซต์โรงเรียน และนักเรียนสะท้อนความรู้สึก (Reflection) ว่าการใช้ Canva ทำให้ได้เรียนรู้ทักษะดิจิทัลอย่างไร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้อย่างไร (รรินธร อุณหะ และแสน สมนึก , 2566 : 1272-1274)

2. กิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills)
   2.1 การคิดวิเคราะห์องค์ประกอบสื่อดิจิทัล
   2.2 กิจกรรมอภิปราย แย้งเหตุผล (Debate / Discussion)
   2.3 การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving)
3. กิจกรรมส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Collaboration)
   3.1 การทำงานเป็นทีม (Group Work / Cooperative Learning)
   3.2 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชุมชนออนไลน์ (Online Forum / Padlet)
   3.3 การสร้างสรรค์งานร่วมกันบนแพลตฟอร์มดิจิทัล (Google Docs, Canva for Education)
4. กิจกรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy Activities)
   4.1 การออกแบบสื่อดิจิทัล (Infographic, Video, Presentation)
   4.2 การใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อการเรียนรู้
   4.3 การค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอย่างมีวิจารณญาณ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ศรีสุภา วรคามิน ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความสามารถของผู้เรียน ที่มีการเปลี่ยนแปลงหลังจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งอาจได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจากการเรียน การสอนในชั้นเรียน สามารถวัดได้โดยการแสดงออกมาทั้ง 3 ด้าน คือพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย และใช้แบบทดสอบความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่เรียน (ศรีสุภา วรคามิน, 2565)

ธัชพล ทีดี ได้ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคลเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือจากการเรียน การสอนในชั้นเรียน สามารถประเมินหรือวัดประมาณได้จากการทดสอบ หรือการสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป (ธัชพล ทีดี, 2561 : 14-15)

สรุปได้ว่า ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลลัพธ์หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ หรือจากการเรียนในชั้นเรียน สามารถประเมินได้หรือวัดได้จากการทดสอบหรือสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งในด้านพุทธิพิสัย (ความรู้ความเข้าใจ) ด้านจิตพิสัย (ทัศนคติและคุณค่า) และด้านทักษะพิสัย (ทักษะการปฏิบัติ)

ความพึงพอใจ

พัฒนา พรหมณี และคณะ ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า หมายถึง สิ่งที่เกิดจากแรงจูงใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายในที่ผลักดันให้เกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ยินดีหรือไม่ยินดี เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการและความคาดหวัง โดยเป็นกระบวนการประเมินคุณค่าและเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของแต่ละบุคคล (พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2563 : 59-60)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva เพื่อพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลของนักเรียนส่งผลให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและตรวจสอบความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ดังต่อไปนี้

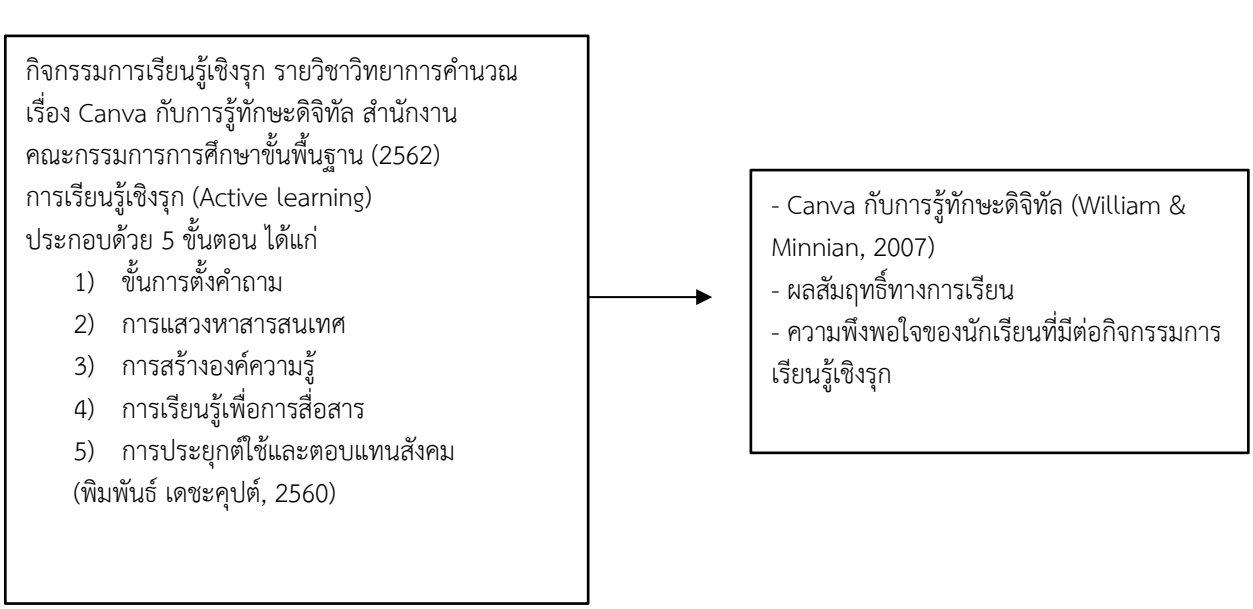

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One Group Pretest–Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนสะพานที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 45 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสะพานที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คน (Krejcie & Morgan) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะ จำนวน 8 แผน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล

3. แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณเรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะ จำนวน 8 แผน โดยผลการประเมินค่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 4.55 ซึ่งมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ได้บทเรียน จำนวน 8 ชุดกิจกรรม ได้แก่

ชุดกิจกรรมที่ 1 การเริ่มต้นใช้งาน Canva

ชุดกิจกรรมที่ 2 พื้นฐานการออกแบบ

ชุดกิจกรรมที่ 3 การสื่อสารด้วยภาพและข้อความ

ชุดกิจกรรมที่ 4 การสร้างงานนำเสนอ (Presentation)

ชุดกิจกรรมที่ 5 การใช้ Canva ร่วมกับงานวิชาอื่น

ชุดกิจกรรมที่ 6 ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล หรือ Digital Literacy

ชุดกิจกรรมที่ 7 การใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและรับผิดชอบ

ชุดกิจกรรมที่ 8 กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ควรรู้

โดยผลการประเมินค่าความเหมาะสมของชุดฝึกทักษะ Canva กับการรู้ดิจิทัล มีค่าเท่ากับ 4.55 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบปรนัย จำนวน 40 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 มีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.60 - 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

3. แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณเรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนดำเนินงานการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเรียน โดยทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และทดสอบการรู้ทักษะดิจิทัลก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบการรู้ทักษะดิจิทัล

2. การดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก วิชาวิทยาการคำนวณ ด้วยแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล จำนวน 8 แผน และ 8 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

3. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทดสอบการรู้ทักษะดิจิทัล ด้วยแบบ ทดสอบการรู้ทักษะดิจิทัล ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน โดยทำการทดสอบทันทีหลังการทดลองเสร็จสิ้นและสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดฝึกทักษะกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. นำผลคะแนนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของแบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมด้วยบทเรียนออนไลน์การเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล โดยหาประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Sample)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คณะผู้วิจัยสังเคราะห์เอกสาร และออกแบบชุดกิจกรรม ได้ประกอบด้วย 8 ชุดกิจกรรม ได้แก่ 1) การเริ่มต้น

ใช้งาน Canva 2) พื้นฐานการออกแบบ 3) การสื่อสารด้วยภาพ และข้อความ 4) การสร้างงานนำเสนอ 5) การใช้ Canva ร่วมกับงานวิชาอื่น 6) ความฉลาดรู้ทางดิจิทัล หรือDigital Literacy 7) การใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและรับผิดชอบ 8) กฎหมายเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ควรรู้ และผลการหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้ ระหว่างเรียน 75.07 จากผู้เรียน 40 คน และคะแนนระหว่างเรียนคณะผู้วิจัยใช้คะแนนเต็ม 100

ภาพที่ 2 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยากาคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6

แบบทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig (1-tailed)
ก่อนเรียน	40	100	75.05	2.39		
หลังเรียน	40	100	78.25	1.45	8.88**	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (df=39, t=8.88)

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล คะแนนก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 75.05 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.39 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 78.25 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.45 ค่า t จากการคำนวณ มีค่าเท่ากับ 8.88 ค่า t จากตารางแจกแจงค่าวิกฤต มีค่าเท่ากับ 39 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล มีคะแนนการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเหตุผลว่าคะแนนระหว่างเรียนได้ 75.05 มีค่าคะแนนเท่ากันเนื่องจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างนี้ เป็นกลุ่มเดียวกันกับการทดลองเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน และคณะผู้วิจัยได้ใช้แบบฝึกและบทเรียนต้นแบบเดียวกัน เนื่องจากนักเรียนเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาจึงมีผลค่าคะแนนออกมา เท่ากัน

2.1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. เนื้อหาที่เรียนมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน	4.76	0.42	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและกระตุ้นให้เรียนรู้	4.83	0.38	มากที่สุด
3. เนื้อหาช่วยให้เข้าใจการใช้ Canva และทักษะดิจิทัลได้ชัดเจน	4.9	0.30	มากที่สุด
4. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ (เช่น Canva, คอมพิวเตอร์, ใบงาน) มีความเหมาะสม	4.68	0.47	มากที่สุด
5. ครูอธิบายและแนะนำกิจกรรมได้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.85	0.36	มากที่สุด
6. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนเข้าใจการใช้ Canva และทักษะดิจิทัลมากขึ้น	4.85	0.36	มากที่สุด
7. กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ผลงาน	4.9	0.30	มากที่สุด
8. กิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และทักษะดิจิทัล	4.8	0.41	มากที่สุด
9. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ	4.88	0.33	มากที่สุด
10. นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการป้องกันภัยคุกคามทางดิจิทัลได้จริง	4.73	0.45	มากที่สุด
รวม	4.82	0.06	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.06) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เนื้อหาช่วยให้เข้าใจการใช้ Canva และทักษะดิจิทัลได้ชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.9, S.D. = 0.30) กิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ผลงาน ($\overline{X}$ = 4.9, S.D. = 0.30) กิจกรรมช่วยให้นักเรียนใช้สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ ($\overline{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) ครูอธิบายและแนะนำกิจกรรมได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ($\overline{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) กิจกรรมช่วยให้นักเรียนเข้าใจการใช้ Canva และทักษะดิจิทัลมากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.85, S.D. = 0.36) กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและกระตุ้นให้เรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38) กิจกรรมช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์และทักษะดิจิทัล ($\overline{X}$ = 4.8, S.D. = 0.41) เนื้อหาที่เรียนมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.42) นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการป้องกันภัยคุกคามทางดิจิทัลได้จริง ($\overline{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45) และสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ (เช่น Canva, คอมพิวเตอร์, ใบงาน) มีความเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 ด้านประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1 = 75.05) พบว่ามีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด สะท้อนให้เห็นว่า นวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมีการจัดลำดับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ วงศ์พัทธ์ ชูรา และคณะ (2567) ที่กล่าวว่าประสิทธิภาพของกระบวนการจะสะท้อนถึงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน ด้านประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2 = 78.25) พบว่ามีค่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด แสดงให้เห็นถึง ประสิทธิผลของนวัตกรรมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (วงศ์พัทธ์ ชูรา และคณะ, 2527 : 17-27) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณี โฮมวงศ์ และคณะที่พบว่าการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ พบว่ามีความสอดคล้องกัน (ค่าแตกต่าง = 3.20) แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (กฤษณี โฮมวงศ์ และคณะ, 2567 : 53-59)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้ เหตุเพราะคณะผู้วิจัยคำนึงถึงบริบทของนักเรียน วิธีการสอน เนื้อหาและกิจกรรมส่งผลให้นักเรียนพัฒนาตนเองและทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ เรืองศักดิ์ ศรีรักษา และคณะ (2565) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Canva เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่องพลเมืองดิจิทัล รายวิชาวิทยาการคำนวณ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนที

คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก รายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกรายวิชาวิทยาการคำนวณ เรื่อง Canva กับการรู้ทักษะดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.82, S.D. = 0.06) สอดคล้องกับ กลมรัตน์ เสถียรเขต และ มนตรี วงษ์สะพาน การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดฝึกทักษะกระบวนการ นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (กลมรัตน์ เสถียรเขต และ มนตรี วงษ์สะพาน, 2568 : 41-79)

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการ ค้นพบงานวิจัยครั้งนี้ คือ เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ได้รับการฝึกการทำงานเป็นทีมการนำเสนอฝึกทักษะกระบวนการคิดตามหลักการเรียนรู้การใช้แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ผ่านโปรแกรม Canva มาพัฒนาทักษะดิจิทัลทางด้านการใช้เทคโนโลยีให้เข้ามาร่วมกับกิจกรรมเรียนรู้เชิงรุกสู่สมรรถนะให้มีประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สรุปดังภาพที่ 3 องค์ความรู้จากการวิจัย

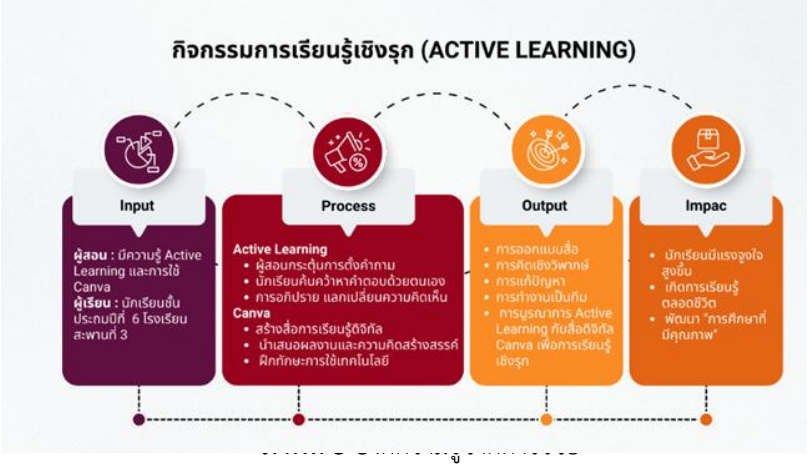

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการเตรียมความพร้อมของผู้สอนในการใช้นวัตกรรมโดยจัดอบรมหรือทำคู่มือประกอบการใช้งาน

1.2 ควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้เหมาะสม

1.3 ควรมีการติดตามและประเมินผลการใช้นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการใช้นวัตกรรมในระยะยาว เพื่อติดตามความคงทนในการเรียนรู้

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของนวัตกรรม เช่น แรงจูงใจในการเรียน เจตคติต่อการเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของนวัตกรรมกับวิธีการสอนแบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กมล โพธิเย็น. (2560). **Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21.** วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน).

กมลรัตน์ เสถียรเขต และมนตรี วงษ์สะพาน. (2568). **การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ สืบเสาะหาความรู้ 5 E ร่วมกับชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง พลังงานบนโลกของเรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.** วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). **แนวนโยบายและทิศทางการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษณี โฮมวงศ์ และคณะ. (2567). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกวิชาวิทยาการคำนวณ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** วารสารวิชาการหลักสูตรและการ สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 16 ฉบับที่ 47 (กันยายน - ธันวาคม).

จิราภรณ์ ยกอินทร์. (2560). **การจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ธัชพล ทีดี. (2561). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการวิเคราะห์โครงการและการบริหาร โครงการ เรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน.** วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม).

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรชนิตว์ ลีนาราช. (2560). **ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้.** วารสารห้องสมุด, ปีที่ 61 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม).

พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2563). **แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถาม ความพึงพอใจในงาน.** วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน).

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2560). **เหลียวหลังแลหน้าการศึกษาไทย 4.0.** วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 45 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน).

มานิตย์ อาษานอก. (2561). **การบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้.** วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน).

รรินธร อุณหะ และแสน สมนึก. (2566). **ผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.** วารสารนวัตกรรมการศึกษาและ การวิจัย, ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม).

เรืองศักดิ์ ศรีรักษา และคณะ**.** (2565). **การพัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Canva เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องพลเมืองดิจิทัล รายวิชาวิทยาการคำนวณ.** วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**,** ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน).

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

วงศ์พัทธ์ ชูรา และคณะ. (2527). **การพัฒนาทักษะการทดลองทางวิทยาศาสตร์ด้วยกิจกรรม การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.** วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, ปีที่ 18 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม).

ศรีสุภา วรคามิน. (2565). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมด้วยการ จัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในรายวิชาคณิตศาสตร์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์. (2560). **ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21.**วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม).

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). **ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills).** https://www.trueplookpanya.com/dhamma/content/66054

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). **แนวทางการนิเทศ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.** สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2568. จาก

https://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2562). **การพัฒนาเครือข่ายการพัฒนากำลังคนดิจิทัล/ความสำเร็จ.** https://www.depa.or.th/th/digitalservice/digital-manpower-fund/success-case

อานันท์ กุลปิยะวาจา. (2567). **Communication skills คืออะไร?.** สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2568. จาก https://www.baseplayhouse.co/blog/5-communication-skills

William, P., & Minnian, A. (2007). **Exploring the challenges of developing digital literacy in thecontext of special educational needs.** In Andretta, S. (Ed.) Change and challenge: information literacy for the 21st Century Adelaide. Australia: Auslib Pr.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE EFFECTS OF CASE STUDY LEARNING ACTIVITIES ON BEING A GOOD DIGITAL CITIZEN TO ENHANCE MEDIA CRITICAL THINKING OF GRADE 6 STUDENTS

ภูผาภูมิ วิชาเดช[1], จุฬาพร พลรักษ์[2], เกรียงไกร พิลาลัย[3], ศศิพันธุ์ เปี๊ยนเปี่ยมสิน[4]
มหาวิทยาลัยนครพนม[1,2,3], มหาวิทยาลัยสวนดุสิต[4]
Poupapoum Wichadech[1], Julaporn Ponlak[2], Kriangkrai Pilalai[3], Sasipan Pianpiamsin[4]
Nakhon Phanom University [1,2,3], Suan Dusit University[4]
Corresponding Author E-mail : Poupapoum.soc@gmail.com [1], jokjokjula004@gmail.com[2],
kriang.pila@gmail.com[3], sasipun_pia@dusit.ac.th[4]

(Received : October 30, 2025; Edit : November 14, 2025; accepted : December 10, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 28 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา แบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรมเท่ากับ 0.67 – 1.00 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปทุกข้อ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว โดยมีแบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design

ผลวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 4.80, S.D. = 0.06 สูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 2.39, S.D. = 0.22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 24.96, S.D. = 1.95 สูงกว่าก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ = 11.86, S.D. = 2.76 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ, การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) assess students' understanding of fundamental Buddhist principles and apply Buddhist teachings appropriately in daily life among Grade 6 students before and after implementing the case study-based learning activity model, and 2) compare the learning achievement before and after implementing the case study-based learning activity model on "Being a Good Digital Citizen" among Grade 6 students. The research sample consisted of 28 students from Grade 6/1 who were studying in the first semester of the 2025 academic year at Ban Huai Mai Sod School, selected through purposive sampling. The research instruments included case study-based learning activity plans, a rubric assessment for fundamental Buddhist principles understanding and application of Buddhist teachings appropriately in daily life, and a learning achievement test. Data were analyzed using mean, standard deviation, and One Group t-test – Posttest Design.

The research findings revealed that: 1) Grade 6 students who learned through the case study-based learning approach demonstrated understanding of fundamental Buddhist principles and application of Buddhist teachings appropriately in daily life on "Being a Good Digital Citizen" with a post-test mean score of $\overline{X}$ = 4.80, S.D. = 0.06 which was significantly higher than the pre-test mean score of $\overline{X}$ = 2.39, S.D. = 0.22 at the .05 statistical significance level, and 2) the learning achievement of Grade 6 students who learned through the case study-based learning approach showed a post-test mean score of $\overline{X}$ = 24.96, S.D. = 1.95 which was significantly higher than the pre-test mean score of $\overline{X}$ = 11.86, S.D. = 2.76 at the .05 statistical significance level.

Keywords : Critical Thinking in Media, Case Study-Based Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันยุคดิจิทัล เทคโนโลยีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การสื่อสาร และการทำงานของบุคคลอย่างกว้างขวาง การเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) สร้างทั้ง “โอกาสใหม่” และ “ความท้าทายใหม่” ให้กับระบบการศึกษาทั่วโลก ดังนั้น “ความสามารถด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล” (Digital Literacy) จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าถึง เข้าใจ และประเมินข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อตามทันการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่รวดเร็ว จำเป็นต้องเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การพัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ และการคิดชั้นสูง การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก การเรียนรู้แบบกรณีศึกษาถือเป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกที่เหมาะสมอย่างยิ่ง ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการวิเคราะห์สถานการณ์จริง ค้นคว้า ข้อมูลอย่างมีเหตุผล สังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อตัดสินใจ และแก้ปัญหา นอกจากนี้ ยังเป็นการฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน การสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และการรู้จักแยกแยะข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการบ่มเพาะวุฒิภาวะและความพร้อมในการตัดสินใจด้วยสติปัญญาที่ถูกต้องเหมาะสม การพัฒนาทักษะเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมดิจิทัล ตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง และมีพฤติกรรมที่รับผิดชอบบนโลกออนไลน์ ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องเสริมสร้างสมรรถนะให้เด็กจัดการข้อมูลดิจิทัลได้ รู้เท่าทันข่าวปลอม ปกป้องความเป็นส่ วนตัว และมีจริยธรรมในการใช้สื่อ (UNESCO, 2018 : 5–7) สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2565 : 4) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียน ให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัว ให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษา เพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ การพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการคัดกรองความรู้ องค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับคุณค่าของครูไปพร้อมกัน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ที่ประชาชน สามารถเข้าถึงทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากระบบการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้ สมัยใหม่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความสามารถในการคิดและทักษะการคิดมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนรู้และการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งการเรียนรู้นั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถาวรเนื่องจากการฝึกปฏิบัติหรือประสบการณ์ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถของผู้เรียน ระดับของแรงจูงใจ และธรรมชาติของภาระงาน ทักษะการคิดเป็น

กระบวนการให้เหตุผลที่เกี่ยวกับงานที่ทำหรือสิ่งที่เรียนรู้ ทักษะการคิด ช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่าจะทำอะไร เมื่อไร และทำอย่างไร และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นคืออะไร ซึ่งความสามารถในการคิดมีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ดังนั้นถ้าต้องการให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสันติสุขในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปุณยนุช, 2563 : บทคัดย่อ)

Digital Literacy หรือ ทักษะการเข้าใจและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล คือ ทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และสร้างสรรค์ รวมไปถึงทักษะในการวิเคราะห์ ประเมิน และสร้างเนื้อหาบนโลกออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ ส่งผลดีต่อทั้งตัวบุคคลและสังคมโดยรวม (Ronglong, 2024) สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560, น. 46–47) ได้ระบุว่า มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญของคนไทยในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving Skills) ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation Skills) ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Skills) เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการบูรณาการองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลของการประชุม World Economic Forum (WEF) 2012-2013 พบว่าการจัดอันดับการศึกษาของไทยรั้งท้ายอาเซียน ผลการจัดอันดับที่ว่ายังชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเด็กไทยส่วนมากยังคิดไม่เป็น และขาดทักษะสำคัญในการดำรงชีวิต คือ ขาดการคิดวิเคราะห์ ในขณะที่อีกหลายปีต่อมา World Economic Forum (WEF) 2019 ก็มีการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันระดับโลก จากเด็กและเยาวชนของ 141 ประเทศ ผลการจัดอันดับ พบว่าความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทยนั้นลดลง จากอันดับที่ 38 ลงไปสู่อันดับที่ 40 โดยปัจจัยหนึ่งที่ฉุดอันดับของประเทศไทยตกลงมา มาจากคะแนนด้านการเรียนการสอนของไทยที่มีการฝึก Critical Thinking พบว่าต่ำที่สุด ได้คะแนนเพียง 37 คะแนนเท่านั้น จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน รายงานของ World Economic Forum (WEF) พบว่าเยาวชนไทยยังประสบปัญหาการขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 สาเหตุสำคัญมาจากระบบการศึกษาที่เน้นการท่องจำมากกว่าการตั้งคำถาม การขาดโอกาสในการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ และวัฒนธรรมทางสังคมที่ยังไม่ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสามารถในการแยกแยะข้อมูล วิเคราะห์เหตุผล และตัดสินใจอย่างมีหลักคิด ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพคนไทยและการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก (World Economic Forum, n.d.)

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด พบว่า การเรียนการสอนยังขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาเชิงประยุกต์ ทำให้ทักษะการคิดขั้นสูงไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ผู้เรียนมีปัญหาในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดความสามารถในการแยกแยะ วิเคราะห์แหล่งที่มา และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจำนวนมากจากสื่อดิจิทัล ซึ่งทำให้พวกเขามีความเสี่ยงสูงต่อการหลงเชื่อและแชร์ข้อมูลเท็จ (Fake News) การขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อนี้ยังนำไปสู่การขาดความรอบคอบในการตัดสินใจและไม่พร้อมรับมือกับปัญหาเชิงจริยธรรมในโลกออนไลน์ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ

จากที่มาและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้สนใจการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case-Based Learning: CBL) เรื่อง “การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี”เพื่อเป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนจะได้เผชิญกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่สะท้อนปัญหาทางดิจิทัล เช่น การใช้สื่อออนไลน์อย่างรับผิดชอบ การตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร หรือการตัดสินใจในโลกไซเบอร์อย่างมีจริยธรรม ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหาทางออกด้วยเหตุผล ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นฝึกการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและเรียนรู้ผลกระทบของการกระทำในโลกดิจิทัล กระบวนการดังกล่าวทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจอย่างรอบคอบ และมีวิจารณญาณต่อข้อมูลที่พบในสื่อดิจิทัล อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี

กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)

การวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ซึ่งได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

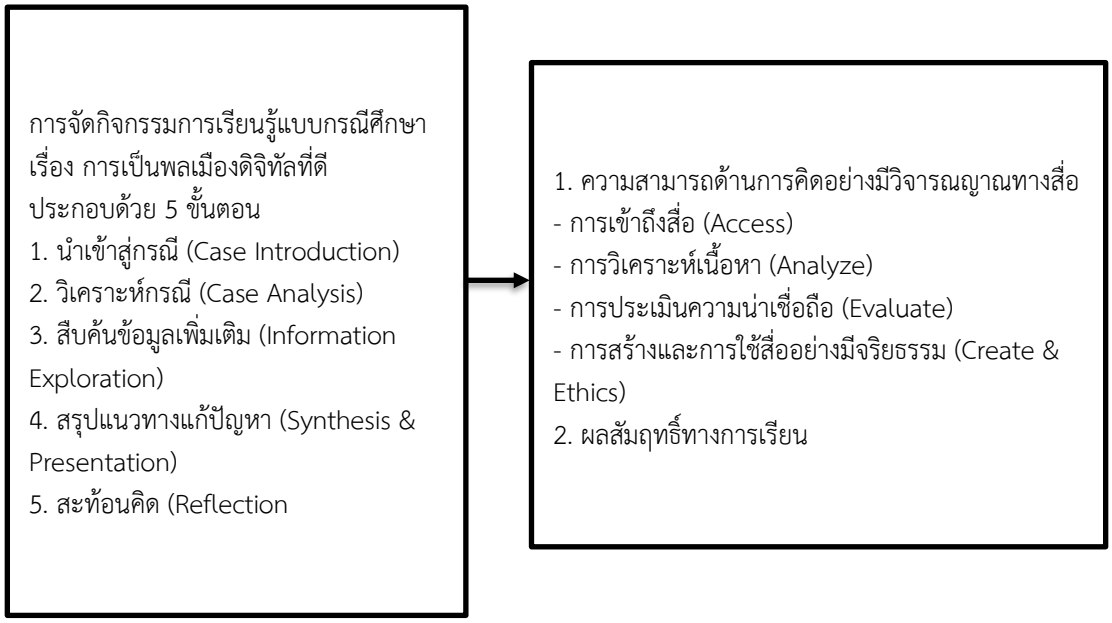

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

1. ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี สูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ มีทั้งหมด 3 ห้องเรียน รวม 75 คน ซึ่งมีลักษณะพื้นฐานใกล้เคียงกัน เนื่องจากเป็นนักเรียนในระดับชั้นเดียวกัน อายุระหว่าง 11 - 12 ปี ศึกษาในหลักสูตรเดียวกัน อยู่ในบริบทโรงเรียนและชุมชนเดียวกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี

ตัวแปรตาม คือ

1. ความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้~~ทำ~~ในการทดลอง ได้แก่

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 แผน ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดิจิทัลคือใคร จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ข่าวจริงหรือข่าวปลอม จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เคารพสิทธิผู้อื่นในโลกออนไลน์ จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ใช้สื่อดิจิทัลอย่างรับผิดชอบและสร้างสรรค์ จำนวน 2 ชั่วโมง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 รูปแบบแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) มี 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) จำนวน 15 ข้อ

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และผู้วิจัยหลอมรวมแนวทางการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษา

1.2 ศึกษารายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.3 วิเคราะห์ เลือกและกำหนดเนื้อหาเพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้/รหัสวิชา/ระดับชั้นที่สอน/ภาคเรียน/ปีการศึกษา/สาระการเรียนรู้/ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้/เวลาที่ใช้

1.4 สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดิจิทัลคือใคร จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ข่าวจริงหรือข่าวปลอม จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เคารพสิทธิผู้อื่นในโลกออนไลน์ จำนวน 2 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ใช้สื่อดิจิทัลอย่างรับผิดชอบและสร้างสรรค์ จำนวน 2 ชั่วโมง

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้ององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ คุณภาพของเนื้อหา เวลา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลของแผนการจัดการเรียนรู้ ความเที่ยงตรงและความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ท บุญชม ศรีสะอาด (2560 : 121) ในการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยในการพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ใช้เกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย 4.78 แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.6 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 24 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ผลการทดลองใช้ปรากฏว่า นักเรียนเข้าใจเนื้อหามากเป็นอย่างดี กิจกรรมกระชับมากขึ้น มีขั้นตอนชัดเจน

1.7 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้ากับกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างรับผิดชอบ แบ่งกระบวนการคิดออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ (Access) การวิเคราะห์สื่อ (Analyze) การประเมินสื่อ (Evaluate) การสร้างและใช้สื่ออย่างมีจริยธรรม (Create & Ethics) โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพของแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎี แนวทาง และวิธีการสร้างแบบประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ รวมถึงเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

2.3 พิจารณาเนื้อหาจากคู่มือครู หนังสือเรียน และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมในการจัดทำแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ

2.4 ศึกษารูปแบบของแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ กำหนดกรอบแนวคิดและโครงสร้างตัวแปรของแบบประเมินจากการศึกษาทฤษฎี ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบหลักของความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ 4 ด้าน ดังนี้

- การเข้าถึงสื่อ (Access) – ความสามารถในการค้นหาและเลือกใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ
- การวิเคราะห์เนื้อหา (Analyze) – การแยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นในสื่อ
- การประเมินความน่าเชื่อถือ (Evaluate) – การตรวจสอบแหล่งที่มาและเจตนาของสื่อ
- การสร้างและการใช้สื่ออย่างมีจริยธรรม (Create & Ethics) – การสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูลอย่างรับผิดชอบ

2.5 ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามเบื้องต้นจำนวน 15 ข้อ โดยใช้รูปแบบ มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ (Likert Scale 5 Points) ให้ผู้ตอบเลือกระดับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของตนเอง เกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยเลย

ในการแปลความหมายระดับของค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงมาก

3.51 – 4.50 หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูง

2.51 – 3.50 หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำ

1.00 – 1.50 หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำมาก

2.6 นำแบบประเมินฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแต่ละข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวัด โดยใช้แบบฟอร์ม Index of Item-Objective Congruence (IOC)

ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

+1 = สอดคล้องมาก

0 = ไม่แน่ใจ

–1 = ไม่สอดคล้อง

แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าใช้ได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรมเท่ากับ 0.67 - 1.00

2.7 นำผลที่ได้จัดการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหามาปรับปรุงแก้ไข โดยปรับปรุงแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 จำนวน 24 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด

2.8 นำแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อไปใช้ทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด จำนวน 28 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการสร้างแบบทดสอบจากหนังสือเทคนิคการเขียนข้อสอบ และหนังสือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3.2 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชีวัด สาระการเรียนรู้ เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี และมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่เกี่ยวข้องแล้วทำการวิเคราะห์จำนวนข้อสอบในแต่ละเรื่องโดยพิจารณาความสำคัญของตัวชี้วัด

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 40 ข้อ ให้ครอบคลุมตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบโดยวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการเรียนรู้เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแต่ละข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้แบบฟอร์ม Index of Item-Objective Congruence (IOC) ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนแต่ละข้อดังนี้

+1 = สอดคล้องมาก

0 = ไม่แน่ใจ

–1 = ไม่สอดคล้อง

แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าใช้ได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปทุกข้อ

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ที่ปรับปรุงแก้ไขด้านการใช้คำถามและความสอดคล้องระหว่างคำถามกับตัวเลือกแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน นำกระดาษคำตอบที่นักเรียนตอบแล้วมาตรวจให้คะแนนเมื่อตรวจรวมคะแนนเรียบร้อยแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการหาคุณภาพด้านความยากง่ายรายข้อ โดยใช้เทคนิค 25% มีเกณฑ์การพิจารณาความยากง่ายของข้อสอบโดยดัชนีค่าความยากง่ายคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความย่ากง่าย 0.20 –0.80 จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

3.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว จำนวน 30 ข้อ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 28 คนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทดลองใช้เครื่องมือ โดยใช้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี จำนวน 30 ข้อ รวม 30 คะแนน โดยใช้เวลา 40 นาที และแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ จำนวน 15 ข้อ โดยใช้เวลา 30 นาที

3. ดำเนินการทดลอง ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study) เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามลำดับแผนการจัดการเรียนรู้ โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผน ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study) ตามแนวคิดของ Savin-Baden และ Major (2004) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ นำเข้าสู่กรณี (Case Introduction) วิเคราะห์กรณี (Case Analysis) สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม (Information Exploration) สรุปแนวทางแก้ปัญหา (Synthesis & Presentation) สะท้อนคิด (Reflection)

4. ทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี จำนวน 4 แผน เสร็จสิ้น ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี จำนวน 30 ข้อ รวม 30 คะแนน โดยใช้เวลา 40 นาที และแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ จำนวน 15 ข้อ โดยใช้เวลา 30 นาที

5. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

6. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ ก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้การทดสอบค่าที (t-test for dependent group) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้การทดสอบค่าที (t-test for dependent group) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา

ตารางที่ 1 การประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ **6** ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา

สภาพการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	28	5	2.39	0.22	57.69*	.000
หลังเรียน	28	5	4.80	0.06		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 2.39) คิดเป็นร้อยละ 47.8% ของคะแนนเต็ม ในการแปลความหมายระดับของค่าเฉลี่ยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ อยู่ในระดับต่ำ และมีคะแนนประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.80) คิดเป็นร้อยละ 96.00% ของคะแนนเต็ม ในการแปลความหมายระดับของค่าเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ อยู่ในระดับสูงมาก ดังนั้นสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p = .000) นอกจากผลการทดสอบ t-test ที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญแล้ว ยังพบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อมีค่า Cohen's d = 14.75 ซึ่งถือเป็นขนาดอิทธิพลระดับ "สูงมากเป็นพิเศษ"

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ **6** ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา

สภาพการเรียนรู้	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	28	30	11.86	2.76	42.27*	.000
หลังเรียน	28	30	24.96	1.95		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 11.86) คิดเป็นร้อยละ 39.53% ของคะแนนเต็ม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. = 2.76) และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 24.96) คิดเป็นร้อยละ 83.20% ของคะแนนเต็ม ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 42.27 (t = 42.27) ดังนั้นสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p = .000) นอกจากผลการทดสอบ t-test ที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญแล้ว ยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่า Cohen's d = 5.49 อยู่ในระดับ "สูงมาก"

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) มีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) ตามแนวคิดของ Savin-Baden และ Major (2004) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Silitubun et al., 2025) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาในการเสริมสร้างทักษะคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่ากลุ่มทดลองที่เรียนด้วย Case-Based Learning มีคะแนนทักษะคิดวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Hosseinzadeh et al., 2022) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิผลของการสอนโดยใช้กรณีสถานการณ์ เพื่อเปลี่ยนนักศึกษาสาธารณสุขระดับมหาบัณฑิตจากการท่องจำสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า การเรียนแบบ case scenario-based teaching ทำให้นักศึกษามีคะแนนคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Amelia et al., 2024) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงทดลอง พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยกรณีศึกษามีคะแนนการคิดเชิงวิจารณญาณเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับสูงหลังการทดลองและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิชญาวีร์ จันทรเขตต์และวารีรัตน์ แก้วอุไร, 2565) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาจากสื่อในชีวิตประจำวันเรื่อง พฤติกรรมการบริโภค เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดไตร่ตรองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสามารถในการคิดไตร่ตรองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา (Case Study-Based Learning) ตามแนวคิดของ Savin-Baden และ Major (2004) ช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและมีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อ ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิชญา นรถี, 2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการคิดวิเคราะห์วิชาสังคมศึกษาโดยใช้กรณีศึกษา เรื่อง พฤติกรรมการบริโภค พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ (กชกร ช้างทอง และคณะ, 2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณรายวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถาม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่างร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ (สุชาดา แสนคำ, 2562) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังเรียนด้วยกรณีศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มจากเฉลี่ย 62.15% เป็น 84.70% และทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษา เรื่อง การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Approach) ที่มีประสิทธิผลในการพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อของผู้เรียนระดับประถมศึกษา โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการเผชิญสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อันก่อให้เกิดการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และสะท้อนคิดอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาตามแนวคิดของ Savin-Baden และ Major (2004) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การนำเข้าสู่กรณี (Case Introduction) การวิเคราะห์กรณี (Case Analysis) การสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม (Information Exploration) การสรุปแนวทางแก้ปัญหา (Synthesis & Presentation) และการสะท้อนคิด (Reflection) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist Learning) ของผู้เรียน ส่งผลให้ผลการประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล (Media and Digital Literacy Competence) โดยผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสื่ออย่างมีจริยธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็น “พลเมืองดิจิทัลที่ดี” ตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

4. ผลการวิจัยยืนยันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking Skills: HOTS) โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง

5. การสร้างเครื่องมือประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยนี้ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ (Access) การวิเคราะห์สื่อ (Analyze) การประเมินสื่อ (Evaluate) และการสร้างและใช้สื่ออย่างมีจริยธรรม (Create & Ethics) เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้เป็นแบบจำลองในการพัฒนาและประเมินความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางสื่อในบริบทอื่นได้อย่างมีประสิทธิผล

6. องค์ความรู้จากการวิจัยสะท้อนแนวทางการพัฒนาผู้เรียนตามยุทธศาสตร์การศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม และการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยสู่มาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกรณีศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เรียน

1.2 ในการวิจัยผู้วิจัยควรใช้สื่อที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยสามารถพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นหรือระดับชั้นอื่นได้โดยการปรับเนื้อหาและการออกแบบให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นและแต่ละรายวิชา

2.2 ในการวิจัยครั้งถัดไปผู้วิจัยควรใช้สื่อหรือเหตุการณ์ที่เป็นกรณีศึกษาที่เป็นปัจจุบันหรือสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กชกร ช้างทอง, สุธิดา กรรณ์สูตร, และ ยุพิน ยืนยง. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณรายวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กรณีตัวอย่างเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถามสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 14(2), 55–70. สืบค้นจาก https://so06.tci- thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/273443

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปุณยนุช พิมใจใส. (2563). ความสามารถในการคิดและทักษะการคิด. **วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาเชียงราย**, 5(1), 179–190. สืบค้นจาก https://he01.tci-thaijo.org/index.php/CUTJ/article/view/241816

วิชญา นรถี. (2563). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์รายวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบกรณีศึกษา **วิทยานิพนธ์** ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Wichaya.Nor.pdf

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

Amelia, R., Sukroyanti, B. A., & Prayogi, S. (2024). **The impact of case-based learning on students' critical thinking: Insights from an experimental study.** Lensa: Jurnal Kependidikan Fisika, 12(2), 244–259. https://www.researchgate.net/publication/387774338

Hosseinzadeh, H., Ratan, Z. A., Shnaigat, M., Edwards, J., Niknami, M., et al. (2022). **Effectiveness of case scenario-based teaching to transition international Master of Public Health students specialising in health promotion from memorization to critical thinking**. Health Promotion Journal of Australia, 33(S1), 39–49. https://doi.org/10.1002/hpja.630

Ronglong, P. (2024, July 1). **Digital Literacy ทักษะการเข้าใจและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล.** [Online]. Available: https://blog.think-digital.app/2024/07/01/digital-literacy/ [Accessed 22 October 2025].

Savin-Baden, M., & Major, C. H. (2004). **Foundations of problem-based learning**. Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Silitubun, E., Mustaji, M., & Dewi, U. (2025). **The effectiveness of case-based learning inenhancing students' critical thinking skills. Journal of Neonatal Surgery,** 14(2),136–141. https://doi.org/10.52783/jns.v14.1844

UNESCO. (2018). **A Global Framework of Reference on Digital Literacy Skills for Indicator4.4.2. Montreal : UNESCOInstituteforStatistics.[Online].**Available https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370731 [2025, ตุลาคม 22].

World Economic Forum. (n.d.). **เด็กไทยยังขาด Critical Thinking [Thai students still lack critical thinking].** DOI System of Thailand. Retrieved from https://doi.nrct.go.th/Article/article/83

การพัฒนาแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

THE DEVELOPMENT OF A SELF-MANAGEMENT MEASUREMENT MODEL FOR HIGH SCHOOL STUDENT IN THE OFFICE OF EDUCATIONAL PROMATION IN CHUMPHON PROVINCE.

สุวิมล เชิงไกรยัง[1], ธนิยา เยาดำ[2], เมธี ดิสวัสดิ์[3]
นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยและประเมิน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ[1]
อาจารย์สาขาวิชาการประเมินผลและวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ[2,3]
Suwimol Chengkriyung[1], Thaniya Yaodum [2], Matee Di-Sawat [3]
Master of Education Program in Research and Evaluation, Faculty of Education, Thaksin University[1]
Lecturer in Evaluation and Research, Faculty of Education, Thaksin University[2,3]
Corresponding Author E-mail : Khuntoon25@gmail.com[1], thaniya.y@tsu.ac.th[2], matee@tsu.ac.th[3]

(Received : September 25, 2025; Edit : October 6, 2025; accepted : October 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร 2) เพื่อหาคุณภาพแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร 3) เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร จำนวน 345 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการบริหารจัดการตนเอง วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และเกณฑ์ปกติสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพื้นฐานและคะแนนมาตรฐานทีปกติ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร โดยประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียด การมีเป้าหมายในชีวิต การจัดการแก้ปัญหา และความยืดหยุ่นและการปรับตัว โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับได้แก่ ผู้แสวงหา ผู้เอาใจผู้อื่น ผู้สำรวจตนเอง และผู้ตระหนักรู้ จำนวน 30 ข้อ 2) การหาคุณภาพแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่าตั้งแต่ 0.80 – 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .241 ถึง .497 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 3) เกณฑ์ปกติของแบบวัดการบริหารจัดการตนเอง มีเกณฑ์ปกติในรูปคะแนน T ปกติ ระหว่าง T_{20} - T_{76} ซึ่งสามารถนำไปใช้ประเมินและส่งเสริมทักษะการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : แบบวัด, การบริหารจัดการตนเอง, สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to 1) create a self-management measure for high school students in the Chumphon Provincial Learning Promotion Office 2) To find the quality of the self-management measurement model of high school students in the Chumphon Provincial Learning Promotion Office 3) To create a standard criteria for the self-management measurement of high school students in the Chumphon Provincial Learning Promotion Office The sample group used in the research was 345 high school students in the Chumphon Provincial Learning Promotion Office. The research tool was a self-management test The quality of the instrument was analyzed including content validity, discriminant power, reliability, and normality. The statistics used in the research were basic statistics and normalized standard scores.

The research results found that 1) the creation of a self-management measurement model for high school students in the Chumphon Provincial Learning Promotion Office consisted of 5 components It is based on emotional management, stress management, having goals in life, problem solving, and flexibility and adaptability. There are 4 scoring levels: Seeker, People Pleaser, Self-Explorer, and Aware. There are 30 items 2) To find the quality of the self-management measure for high school students in the Chumphon Provincial Learning Promotion Office, the content validity was checked, with values ranging from 0.80 - 1.00, and the discriminant power ranging from .241 to .497 and the total reliability value is equal to 0.83 3) Normal criteria for the self-management test are normal criteria in the form of normal T scores between T_{20} - T_{76} which can be used to assess and promote students' self-management skills effectively.

Keywords : Measurement model, Self management, Office of Learning Promotion

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก จากกระแสโลกาภิวัฒน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและแรงกดดันภายในจากสภาวการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง ประชากร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ระบบการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความต้องการดังกล่าว นอกจากนี้ระบบการศึกษาเองก็มีปัญหาหลายประการที่เกิดจากระบบคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา กฎระเบียบและการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการดำเนินการจัดการศึกษาที่ไม่ตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาของประเทศ แม้ว่าตลอดระยะเวลาของการพัฒนาการศึกษาจะมีภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาปรากฏให้เห็นแต่ส่วนใหญ่เป็นผลสำเร็จในเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ อาทิการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของผู้เรียนในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่าระดับสากล จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น การกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาผ่านนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐ การผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลางที่เชื่อมโยงกับตลาดงานผ่านระบบการศึกษาแบบทวิภาคี โดยภาพรวมระบบการศึกษายังมีปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์และการผลิตกำลังคนตามความต้องการของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ระบบการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดประเภทและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ประชาชนทุกคนในประเทศไทยได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งกฎหมายแม่บทด้านการศึกษาของประเทศไทยได้กำหนดให้การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือจะจัดทั้ง 3 รูปแบบก็ได้ นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนรู้ ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถานสงเคราะห์ และองค์กรทางสังคมอื่นๆ สามารถจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566 ได้เปลี่ยนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ทำหน้าที่ในการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิระดับให้ประชาชนทุกช่วงวัย และดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษา โดยสร้างโอกาสให้ผู้ซึ่งอยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน หรือผู้ซึ่งพ้นวัยที่จะศึกษาในโรงเรียนหรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดารมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึงและพัฒนาศักยภาพ ทักษะ ความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัด สมควร ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุรพล วงศ์หวัน, 2566)

การส่งเสริมการเรียนรู้เป็นการพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย รู้จักสิทธิควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ ภูมิใจและตระหนักในความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รู้จักความพอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใฝ่เรียนรู้ มีความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง มีคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างผาสุกกับเพื่อให้บุคคลมีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลกและมีโอกาสพัฒนาหรือเพิ่มพูนทักษะของตนให้สูงขึ้นเพื่อปรับทักษะของตนตามความถนัดหรือความจำเป็น (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566, 2566) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนและยืดหยุ่นโดยใช้กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนตามช่วงวัย หรือการใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ จัดการตนเอง กำกับตนเอง ควบคุมตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

การจัดการตนเองเป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาตนเองในหลากหลายสถานการณ์และการจัดการตนเองมีความสัมพันธ์กับการประสบผลสำเร็จในชีวิตการเสริมสร้างทักษะการจัดการตนเองด้วยหลักการทางจิตวิทยาจะทำให้บุคคลได้สำรวจและเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริง สามารถกำกับอารมณ์ พฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เห็นคุณค่าในตนเองและสามารถจัดการกับอารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ โดยเริ่มด้วยการประเมินตนเอง การตั้งเป้าหมาย การกำกับตนเอง และการประมาณตนเอง ภายใต้ความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลอันเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

ต่อไป (กรรณิการ์ แสนสุภา และนเรศ กันธวงศ์, 2564) ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการตนเองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในแต่ละสถานการณ์ มีการจัดการตนเองเพื่อให้ประสบความสำเร็จ สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนการเรียนที่สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ตนมีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่นในชั้นเรียนและเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และจากเหตุผลดังกล่าวของการบริหารจัดการตนเองกับสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ดังที่ได้กล่าวมาถ้านักเรียนในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้มีการบริหารจัดการตนเองในระดับสูงก็จะมีผลต่อความสำเร็จในการศึกษาในหลักสูตรของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนั้น ในการที่จะให้นักเรียนในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้มีการบริหารจัดการตนเองได้นั้น จึงจำเป็นจะต้องมีการวัดและประเมินดังกล่าวที่ต้องใช้เครื่องมือวัดการบริหารจัดการตนเองสำหรับนักเรียนในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ และในปัจจุบันยังขาดแคลนแบบวัดการบริหารจัดการตนเองที่มีคุณภาพและเป็นมาตรฐานสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในบริบทของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่มักถูกพัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนในระบบการศึกษาปกติ ซึ่งมีบริบทและลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างจากนักเรียนในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ที่อาจมีความหลากหลายทางช่วงวัยและประสบการณ์ชีวิตมากกว่า ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อให้ได้แบบวัดที่มีคุณภาพโดยตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง อำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น และเกณฑ์ปกติ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแบบวัดการบริหารจัดการตนเองจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อนำไปใช้วัดระดับการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนและใช้สารสนเทศที่ได้จากการวัดเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร
2. เพื่อหาคุณภาพแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

ตอนที่ 1 การสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

1.1 วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย

1.1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตนเองจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตนเอง

1.1.2 สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการตนเอง จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียด การมีเป้าหมายในชีวิต การจัดการแก้ปัญหา และความยืดหยุ่นและการปรับตัว จากแหล่งข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ ได้แก่ ผู้แสวงหา ผู้เอาใจผู้อื่น ผู้สำรวจตนเอง และผู้ตระหนักรู้ จากแหล่งข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.3 สร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเอง โดยประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียด การมีเป้าหมายในชีวิต การจัดการแก้ปัญหา และความยืดหยุ่นและการปรับตัว โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับได้แก่ ผู้แสวงหา ผู้เอาใจผู้อื่น ผู้สำรวจตนเอง และผู้ตระหนักรู้ จำนวน 30 แบ่งเป็นด้าน ละ 6 ข้อ

ตอนที่ 2 การหาคุณภาพแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

2.1 ผู้ให้ข้อมูล

1.2.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ (1) เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกในด้านการวัดและประเมินผล

การศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือ (2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาโดยเฉพาะการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

1.2.2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน

1.2.3 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

2.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

2.2.1 นำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

2.2.3 นำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน

2.2.4 นำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองไปทดสอบกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรจำนวน 345 คน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ติดต่อขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยทักษิณเพื่อนำไปขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน

2.3.2 ติดต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ในการส่งแบบวัดการบริหารจัดการตนเองสำหรับตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2.3.3 ติดต่อสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรในการขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน

2.3.4 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและแบบทดสอบการบริหารจัดการตนเอง ประสานงาน นัดเวลา และช่องทางในการจัดส่งเอกสาร

2.3.5 รวบรวมแบบวัดการบริหารจัดการตนเองจากนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนน

2.3.6 ติดต่อสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรในการขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน

2.3.7 รวบรวมแบบวัดการบริหารจัดการตนเองจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 – 1.00 (กิตติพงษ์ พิพิธกุล,2561)

2.4.2 หาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองโดยใช้เทคนิค 27% โดยเลือกค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.241 ขึ้นไป (กิตติพงษ์ พิพิธกุล,2561)

2.4.3 หาค่าความเชื่อมั่น จากสูตรของครอนบาร์ค (α - Coefficient) มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (กิตติพงษ์ พิพิธกุล ,2561)

ตอนที่ 3 การสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1 หาคะแนนปกติ (Norm) ของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

การสร้างแบบวัดในครั้งนี้ได้แบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรจำนวน 30 ข้อ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียด การมีเป้าหมายในชีวิต การจัดการแก้ปัญหา และความยืดหยุ่นและการปรับตัวและเกณฑ์การให้คะแนนของผู้ที่มีการบริหารจัดการตนเองสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ระดับได้แก่ ผู้แสวงหา ผู้เอาใจผู้อื่น ผู้สำรวจตนเอง และผู้ตระหนักรู้ เป็นแบบวัดชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 พฤติกรรมบ่งชี้กับจำนวนข้อสอบของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

พฤติกรรมบ่งชี้	จำนวนข้อ
1. การจัดการอารมณ์	
1.1 การเข้าใจในอารมณ์	3
1.2 การจัดการความรู้สึกนึกคิด	3
2. การจัดการความเครียด	
2.1 การหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียด	3
2.2 การหาวิธีจัดการความเครียด	3
3. การมีเป้าหมายในชีวิต	
3.1 การวางแผน	3
3.2 การลงมือทำ	3
4. การจัดการแก้ปัญหา	
4.1 การหาสาเหตุของปัญหา	3
4.2 การหาแนวทางการแก้ไขปัญหา	3
5. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว	
5.1 การปรับเปลี่ยนความคิด	3
5.2 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง	3
รวม	**30**

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน	ระดับตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด
4	ผู้ตระหนักรู้ (Aware) คือ ผู้ที่มีความตระหนักรู้ภายในตนเองสูงและมีความตระหนักรู้ภายนอกสูงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึกอารมณ์และความต้องการของตนเอง รู้ว่าตนเองเป็นใคร ต้องทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ คอยสังเกตพฤติกรรมของตนเองที่แสดงออกว่าส่งผลต่อผู้อื่นอย่างไร และแสวงหาหรือฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นการตระหนักถึงประโยชน์ที่แท้จริงของการตระหนักรู้ในตนเองอย่างเต็มที่
3	ผู้สำรวจตนเอง (Introspectors) คือ ผู้ที่มีความตระหนักภายในตนเองสูงแต่มีความตระหนักรู้ภายนอกต่ำ เป็นผู้ที่ชัดเจนว่าตนเองเป็นใคร คอยสำรวจตนเองอยู่เสมอซึ่งสามารถช่วยให้รู้จักตนเองได้ดีขึ้น แต่ไม่ท้าทายมุมมองของตนเองหรือค้นหาจุดบอดโดยรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้อื่น
2	ผู้เอาใจผู้อื่น (Pleasers) คือ ผู้ที่มีความตระหนักรู้ภายนอกสูงแต่มีความตระหนักรู้ภายในตนเองต่ำ เป็นคนที่จดจ่ออยู่กับทางใดทางหนึ่งที่ทำให้ผู้อื่นสบายใจหรือชื่นชอบแม้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้ชีวิตตนเองลำบากโดยให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้อื่นมาก่อนความต้องการของตัวเองจนอาจมองข้ามสิ่งที่ตนเองต้องการ

คะแนน	ระดับตัวบ่งชี้ที่ต้องการวัด
1	ผู้แสวงหา (Seekers) คือ ผู้ที่มีความตระหนักรู้ภายในตนเองต่ำ และมีความตระหนักรู้ภายนอกต่ำ เป็นผู้แสวงหาความรู้ที่ไม่รู้ว่าตนเองเป็นใคร จะต้องทำอะไรกับชีวิตและผู้อื่นจะมองตนอย่างไรเป็นผลให้รู้สึกติดขัดหรือหงุดหงิดกับการแสดงความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่นเนื่องจากขาดเป้าหมายที่ชัดเจน หรืออาจเป็นคนที่กำลังรู้สึกหลงทางไม่รู้ว่าจะเดินไปทางไหน

ตัวอย่างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

ข้อสอบในองค์ประกอบการจัดการความเครียด

มดเป็นเด็กไม่ค่อยพูด ชอบนั่งเรียนหรือใช้ชีวิตอยู่ในห้องเรียนเพียงคนเดียว เนื่องจากมดเป็นเด็กกำพร้าจนทำให้เพื่อนร่วมห้องรุมแกล้ง จนมดเครียดคิดที่จะลาออก หากนักเรียนเป็นมดจะวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์นี้อย่างไร

ก. ไม่ทราบสาเหตุที่ตนโดนเพื่อนแกล้ง แต่ก็ไม่ขัดขืน เพราะความกลัว (1 คะแนน)

ข. ยอมรับที่โดนแกล้งเพราะตนชอบทำตัวอ่อนแอ (3 คะแนน)

ค. คิดว่าที่ตนโดนเพื่อนแกล้งเพราะเพื่อนอิจฉาที่ตนเรียนเก่ง (2 คะแนน)

ง. ทราบสาเหตุที่ตนโดนแกล้งเพราะไม่ชอบเข้าสังคมหรือทำความรู้จักเพื่อน (4 คะแนน)

ตอนที่ 2 ผลการหาคุณภาพแบบวัดบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัด โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดและประเมินผลโดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ (1) เป็นผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือ (2) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานในด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาโดยเฉพาะการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ต่ำกว่า 5 ปี

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการของแบบวัดการบริหารจัดการตนเอง

องค์ประกอบ	ข้อ	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	การแปลผล
1. การจัดการอารมณ์			
1.1 การเข้าใจในอารมณ์	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
	2	0.80	ผ่านเกณฑ์
	3	0.80	ผ่านเกณฑ์
1.2 การจัดการความรู้สึกนึกคิด	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
	5	0.80	ผ่านเกณฑ์
	6	0.80	ผ่านเกณฑ์
2. การจัดการความเครียด			
2.1 การหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียด	7	1.00	ผ่านเกณฑ์
	8	1.00	ผ่านเกณฑ์
	9	1.00	ผ่านเกณฑ์
2.2 การหาวิธีจัดการความเครียด	10	1.00	ผ่านเกณฑ์
	11	1.00	ผ่านเกณฑ์
	12	0.80	ผ่านเกณฑ์
3. การมีเป้าหมายในชีวิต			
3.1 การวางแผน	13	0.80	ผ่านเกณฑ์
	14	1.00	ผ่านเกณฑ์
	15	0.80	ผ่านเกณฑ์
3.2 การลงมือทำ	16	0.80	ผ่านเกณฑ์

องค์ประกอบ	ข้อ	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	การแปลผล
	17	0.80	ผ่านเกณฑ์
	18	0.80	ผ่านเกณฑ์
4. การจัดการแก้ปัญหา			
4.1 การหาสาเหตุของปัญหา	19	1.00	ผ่านเกณฑ์
	20	0.80	ผ่านเกณฑ์
	21	1.00	ผ่านเกณฑ์
4.2 การหาแนวทางการแก้ไขปัญหา	22	1.00	ผ่านเกณฑ์
	23	1.00	ผ่านเกณฑ์
	24	1.00	ผ่านเกณฑ์
5. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว			
5.1 การปรับเปลี่ยนความคิด	25	1.00	ผ่านเกณฑ์
	26	0.80	ผ่านเกณฑ์
	27	0.80	ผ่านเกณฑ์
5.2 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง	28	1.00	ผ่านเกณฑ์
	29	1.00	ผ่านเกณฑ์
	30	1.00	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร พบว่า ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ 0.80 จำนวน 14 ข้อ และข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ 1.00 จำนวน 16 ข้อ เมื่อพิจารณาค่าความสอดคล้องตามเกณฑ์ที่ผ่านตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อไปปรับปรุงแก้ไขด้านภาษาเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเป็นแบบทดสอบการบริหารจัดการตนเองเพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

2. การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดการบริหารจัดการตนเอง

2.1 การทดลองใช้ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองที่สร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน นำคะแนนผลการสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ 27% จากนั้นทำการคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองจากการทดลองใช้

พฤติกรรมบ่งชี้	พฤติกรรมย่อยที่บ่งชี้	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t-test)	ผลการคัดเลือก
1. การจัดการอารมณ์	1.1 การเข้าใจในอารมณ์	1	.243	คัดเลือกไว้
		2	.054	ตัดทิ้ง
		3	-.123	ตัดทิ้ง
	1.2 การจัดการความรู้สึกนึกคิด	4	.360	คัดเลือกไว้
		5	.269	คัดเลือกไว้
		6	.150	ตัดทิ้ง
2. การจัดการความเครียด	2.1 การหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียด	7	.345	คัดเลือกไว้
		8	.431	คัดเลือกไว้
		9	.421	คัดเลือกไว้
	2.2 การหาวิธีจัดการความเครียด	10	.357	คัดเลือกไว้
		11	.346	คัดเลือกไว้
		12	.353	คัดเลือกไว้
3. การมีเป้าหมายในชีวิต	3.1 การวางแผน	13	.324	คัดเลือกไว้

พฤติกรรมบ่งชี้	พฤติกรรมย่อยที่บ่งชี้	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t-test)	ผลการคัดเลือก
		14	.343	คัดเลือกไว้
		15	.338	คัดเลือกไว้
	3.2 การลงมือทำ	16	.314	คัดเลือกไว้
		17	.425	คัดเลือกไว้
		18	.241	คัดเลือกไว้
4. การจัดการแก้ปัญหา	4.1 การหาสาเหตุของปัญหา	19	.341	คัดเลือกไว้
		20	.387	คัดเลือกไว้
		21	.313	คัดเลือกไว้
	4.2 การหาแนวทางการแก้ไขปัญหา	22	.312	คัดเลือกไว้
		23	.432	คัดเลือกไว้
		24	.382	คัดเลือกไว้
5. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว	5.1 การปรับเปลี่ยนความคิด	25	.361	คัดเลือกไว้
		26	.496	คัดเลือกไว้
		27	.460	คัดเลือกไว้
	5.2 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง	28	.158	ตัดทิ้ง
		29	.246	คัดเลือกไว้
		30	.242	คัดเลือกไว้

จากตารางที่ 4 พบว่า แบบวัดการบริหารจัดการตนเอง ทั้ง 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -.123 ถึง .496 โดยคัดเลือกแบบวัดที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .241 ขึ้นไป มีจำนวน 26 ข้อ

2.2 การทดลองใช้ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบวัดการบริหารจัดการตนเอง จำนวน 26 ข้อ ไปทดลองกับนักเรียนที่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน นำคะแนนผลการสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อโดยใช้ 27% จากนั้นทำการคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 5

ตางรางที่ 5 ค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของกลุ่มตัวอย่าง 345 คน

พฤติกรรมบ่งชี้	พฤติกรรมย่อยที่บ่งชี้	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t-test)
1. การจัดการอารมณ์	1.1การเข้าใจในอารมณ์	1	.254
	1.2การจัดการความรู้สึกนึกคิด	2	.369
		3	.241
2. การจัดการความเครียด	2.1 การหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเครียด	4	.269
		5	.415
		6	.432
	2.2 การหาวิธีจัดการความเครียด	7	.342
		8	.364
		9	.389
3. การมีเป้าหมายในชีวิต	3.1 การวางแผน	10	.328
		11	.341
		12	.269
	3.2 การลงมือทำ	13	.315
		14	.383
		15	.281

พฤติกรรมบ่งชี้	พฤติกรรมย่อยที่บ่งชี้	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t-test)
4. การจัดการแก้ปัญหา	4.1 การหาสาเหตุของปัญหา	16	.409
		17	.411
		18	.375
	4.2 การหาแนวทางการแก้ไขปัญหา	19	.372
		20	.454
		21	.409
5. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว	5.1 การปรับเปลี่ยนความคิด	22	.395
		23	.497
		24	.479
	5.2 การรับมือกับการเปลี่ยนแปลง	25	.329
		26	.244

จากตารางที่ 5 พบว่า แบบวัดการบริหารจัดการตนเอง ทั้ง 26 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .241 ถึง .497

2.3 ค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผู้วิจัยนำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรที่ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน ซึ่งได้จำนวนข้อคำถาม 26 ข้อ นำคะแนนผลการสอบมาวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของกลุ่มตัวอย่าง 345 คน

คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	α
26	79.93	8.95	0.83

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของกลุ่มตัวอย่าง 345 คน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 79.93 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.95 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองทั้งฉบับเท่ากับ 0.83

ตอนที่ 3 ผลการสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน มาตรวจให้คะแนน และนำผลมาสร้างเกณฑ์ปกติในรูปคะแนนทีปกติเพื่อแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากแบบวัด ดังนี้

ตารางที่ 7 เกณฑ์ปกติแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

คะแนน	PR	T ปกติ	คะแนน	PR	T ปกติ	คะแนน	PR	T ปกติ
104	99.57	76	103	98.70	72	102	97.83	70
101	96.38	68	100	95.07	67	99	93.62	65
98	91.45	64	97	90.00	63	96	88.84	62
95	87.25	61	94	86.23	61	93	85.22	60
92	83.48	60	91	81.74	59	90	79.28	58
89	76.23	57	88	73.77	56	87	70.87	55
86	67.25	54	85	64.06	54	84	60.87	53
83	57.39	52	82	53.77	51	81	48.99	50
80	43.62	48	79	38.70	47	78	33.91	46
77	29.71	45	76	25.94	43	75	21.74	42
74	17.68	41	73	13.91	39	72	10.29	37

71	7.25	35	70	4.35	33	69	2.46	30
68	1.59	28	67	0.72	25	66	0.14	20

จากตารางที่ 7 แสดงให้เกณฑ์ปกติของแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรมีช่วงคะแนนดิบตั้งแต่ 69 – 104 และคะแนนทีปกติตั้งแต่ T_{20} - T_{76} ซึ่งแบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. คะแนนดิบตั้งแต่ 66 – 71 มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ T_{20} - T_{35}
2. คะแนนดิบตั้งแต่ 72 – 81 มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ T_{37} - T_{50}
3. คะแนนดิบตั้งแต่ 82 – 97 มี มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ T_{51} - T_{63}
4. คะแนนดิบตั้งแต่ 98 – 104 มี มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ T_{64} - T_{76}

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

จากผลการสร้างแบบวัดการบริหารจัดการตนเอง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตนเอง ผลการศึกษา ได้มาซึ่งองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียด การมีเป้าหมายในชีวิต การจัดการแก้ปัญหา และความยืดหยุ่นและการปรับตัว จากแหล่งข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ ได้แก่ ผู้แสวงหา ผู้เอาใจผู้อื่น ผู้สำรวจตนเอง และ ผู้ตระหนักรู้ จากแหล่งข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีพฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 10 ตัว รวมจำนวนข้อสอบทั้งสิ้น 30 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) กล่าวว่า การจัดการอารมณ์ คือรับรู้ เข้าจ รู้เท่าทันอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของตนเอง เข้าใจสาเหตุและสามารถจัดการอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดของตนเอง, (นรรรพร จันทร์เฉลี่ย เสรีบุตร, 2563) กล่าวว่า การจัดการความเครียด คือ ความเครียดที่ไม่สามารถหายไปได้เอง ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ซึ่งความเครียดที่ไม่มีการจัดการอาจเป็นความเครียดที่สะสมทำให้เด็กมีอารมณ์หงุดหงิด โกรธ ดังนั้นจึงต้องรู้จักสัญญาณของความเครียด และวิธีต่างๆ ในการปลดปล่อย รู้สึกฝึกสติ พูดคุย สื่อสารเรื่องความเครียดของตนเอง เล่นกีฬา พูดคุย และกิจกรรมสันทนาการอื่นๆ, (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) กล่าวว่า การมีเป้าหมายในชีวิต คือ ตั้งเป้าหมายในชีวิต มีวินัยในตนเอง สามารถบริหารจัดการเวลา ทรัพยากร สามารถพึ่งพาและกำกับตนเองให้ไปสู่เป้าหมายในชีวิต และมีสุขภาวะที่ดี, (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) กล่าวว่า การจัดการปัญหา คือ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัญหาและภาวะวิกฤต สามารถฟื้นคืนสู่สภาวะสมดุลได้ สามารถเตรียมการ ป้องกัน และแก้ไข เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ (Salika, 2021) กล่าวว่า ความยืดหยุ่นและการปรับตัว คือ บุคคลที่มีความยิดหยุ่นในการปรับตัวสูงจะปรับเปลี่ยนตัวเองกับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาได้ง่ายดายโดยไม่รู้สึกว่าการปรับตัวนั้นเป็นเรื่องยากที่ต้องฝืนใจทำ เริ่มที่การรับความคิดของตัวเราเองก่อน ถ้าเราไม่ชอบความเปลี่ยนแปลงพยายามเปิดใจรับมันมากขึ้น มองหาข้อดีในการเปลี่ยนแปลงนั้นๆ แล้วเริ่มต้นทำจากสิ่งที่เราควบคุมได้ก่อนแล้วขยายขอบเขตของสิ่งที่คุณทำได้ให้กว้างออกไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นวิธีการฝึกให้เกิดความยืดหยุ่นในการปรับตัว

2. การหาคุณภาพแบบวัดการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

แบบวัดการบริหารจัดการตนเอง เป็นแบบวัดชนิดเลือกตอบ 4 ระดับ ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ จากการตรวจสอบคุณภาพพบว่าแบบวัดการบริหารจัดการตนเองมีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 บ่งชี้ว่าแบบวัดการบริหารจัดการตนเองมีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด ซึ่งสอดคล้องกับ (กิตติพงษ์ พิพิธกุล, 2561) ที่กล่าวว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ควรคัดเลือกไว้ใช้ ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาที่มีค่าต่ำกว่า 0.50 ควรมีการปรับปรุง แก้ไขหรือตัดทิ้ง ในด้านค่าอำนาจจำแนกจากการนำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ -.123 ถึง .496 ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (กิตติพงษ์ พิพิธกุล, 2561) ที่กล่าวว่าต้องมีค่าตั้งแต่ .241 ขึ้นไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการคัดเลือกแบบวัดการบริหารจัดการตนเองที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .241 พบว่า มีจำนวน 26 ข้อ และนำแบบวัดการบริหารจัดการตนเองจำนวน 26 ข้อ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 345 คน มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .241 ถึง .497 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยุพาพร ก้านจักร, 2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมุ่งมั่นในการทำงานสำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 2.51 ถึง 4.87 จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าเป็นคุณภาพที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวัดการบริหารจัดการตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องมาจากมาจากขั้นตอนการวิจัยและผลที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและมีการทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และในด้านความเชื่อมั่น พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ (Best & Kahn, 2006) ที่ระบุว่าเครื่องมือวัดที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไปถือว่ามีความน่าเชื่อถือสูง และสามารถนำไปใช้การวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผลการหาคุณภาพแบบวัดการบริหารจัดการตนเองในครั้งนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่ามีประสิทธิภาพและสามารถนำไปเป็นแนวทางในการทดสอบกับนักเรียนได้

3. ผลการสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดบริหารจัดการตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพร

จากผลการสร้างเกณฑ์ปกติสามารถแบ่งเกณฑ์การแปลผลการบริหารจัดการตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไว้ 4 ระดับ โดยแบ่งออกเป็นการบริหารจัดการตนเองระดับสูง เมื่อมีคะแนนตั้งแต่ 98 – 104 มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ $\mathbf{T_{64}}$ - $\mathbf{T_{76}}$ การบริหารจัดการตนเองระดับค่อนข้างสูง เมื่อมีคะแนนดิบตั้งแต่ 82 – 97 มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ $\mathbf{T_{51}}$ - $\mathbf{T_{63}}$ การบริหารจัดการตนเองระดับปานกลาง เมื่อมีคะแนนดิบตั้งแต่ 72 – 81 มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ $\mathbf{T_{37}}$ - $\mathbf{T_{50}}$ และการบริหารจัดการตนเองระดับต่ำ เมื่อมีคะแนนดิบตั้งแต่ 66 – 71 มีคะแนนทีปกติตั้งแต่ $\mathbf{T_{20}}$ - $\mathbf{T_{35}}$ ซึ่งสอดคล้องกับ (สุนันทา ส่งนุ่น, 2566) เรื่องการสร้างแบบวัดการคิดอย่างวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ได้สร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณสูง เมื่อมีคะแนน 33 คะแนนขึ้นไป ($\mathbf{T_{57}}$ ขึ้นไป) การคิดอย่างมีวิจารณญาณค่อนข้างสูง เมื่อมีคะแนนตั้งแต่ 27 – 32 ($\mathbf{T_{50}}$ - $\mathbf{T_{56}}$) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ปานกลาง เมื่อมีคะแนนตั้งแต่ 22 – 26 คะแนน ($\mathbf{T_{46}}$ - $\mathbf{T_{49}}$) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำ เมื่อมีคะแนนน้อยกว่า 22 คะแนน (น้อยกว่า $\mathbf{T_{46}}$) และสอดคล้องกับ (ล้วน สายยศ, 2543) ที่กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างที่ดีของประชากรต้องมีจำนวนมากพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากร ไม่อย่างนั้นแล้วเกณฑ์ปกติเชื่อมั่นไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดชุมพรเท่านั้นควรนำแบบทดสอบไปศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรสร้างเครื่องมืออื่นๆ ร่วมกันวัด เช่น แบบสังเกต การสัมภาษณ์ และเครื่องมือแบบอื่นๆ จะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องศึกษาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ แสนสุภา และนเรศ กันธวงศ์.(2564 ,มกราคม - มิถุนายน). **การจัดการตนเอง: ทักษะในการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน**. วารสารศิลปะศาสตร์ (วังนางเลิ้ง) มทร. พระนคร. 1(1),1 – 13.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ.2566.(19 มีนาคม 2566). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 140 ตอนที่ 20 ก หน้า 60 – 72.

ยุพาพร ก้านจักร.(2558). **การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านมุ่งมั่นในการทำงานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต** 27. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2561). **รายงานการศึกษาไทย พ.ศ.2561 (Education in Thailand 2018)**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2565).**รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. บี. เค. การพิมพ์ จำกัด.

สุรพล วงศ์หวัน.(2566). **การเปลี่ยนผ่านสำนักงาน กศน.สู่ กรมส่งเสริมการเรียนรู้**.สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย.

สุนันทา ส่งนุ่น.(2566). **การสร้างแบบวัดการคิดอย่างวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก**.มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING ABILITY THROUGH PHONICS INSTRUCTION INTEGRATED WITH GAME-BASED LEARNING FOR GRADE 3 STUDENTS AT BANTHUNGTOHDANG SCHOOL

ปกรณ์ คงจินดามณี[1], อิรฮัม ดอเลาะ[2], พัฐมาศ ภูมิภาค[3], ธีระยุทธ รัชชะ[4]และ ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ[5]
นักศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์[1,2,3]
อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์[4,5]
Pakorn kongjindamanee[1], Irhum Dawloh[2], Pattamat Pumipak[3], Teerayout Rascha [4],
Narongsak Rorbkorb [5]
Graduate Student of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Prince of Songkla University.[1,2,3,],
Lecturer in Division of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Prince of Songkla University.[4,5]
Corresponding Author E-mail : kabutozecterzero@gmail.com[1], Kruhum2703@gmail.com[2],
pattamat657659@gmail.com[3], teerayout.r@psu.ac.th [4], narongsak.r@psu.ac.th [5]

(Received : November 21, 2025; Edit : November 29, 2025; accepted : November 30, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการวิจัยกึ่งทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถ ด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) ศึกษาความคงทนของความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านทุ่งโต๊ะดัง จำนวน 15 คน ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ (Pre test และ Post test) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 มีค่า P อยู่ระหว่าง 0.23 – 0.80 และค่า r อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 แสดงว่าข้อสอบมีค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกได้ค่าความเชื่อมั่น KR-20 เท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในระดับสูง 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ จำนวน 6 แผน 3) ชุดเกมและสื่อการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่คะแนนไม่อิสระ ผลการวิจัยพบว่า 2) ความสามารถ ด้านการอ่านภาษาอังกฤษจากการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ เกิดความคงทนของความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังจากเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ แสดงว่าผู้เรียนมีทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนว่าการใช้โฟนิกส์ร่วมกับเกมช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : วิธีการสอนแบบโฟนิกส์, เกมประกอบการเรียนรู้, ความสามารถ, การอ่าน

Abstract

This study was a classroom-based qualitative research project with the objectives to: 1) compare the English reading ability of Grade 3 students before and after the implementation of phonics-based instruction combined with learning games, and 2) examine the retention of English reading-aloud ability among Grade 3 students after receiving phonics-based instruction with learning games. The target group consisted of 15 Grade 3 students from Ban Thung Toa Dang School in the 2025 academic year, selected through purposivesampling.Theresearchinstrumentsincluded:
1) English reading ability tests (pre-test and post-test) validated for content accuracy, with an IOC ranging from 0.66 to 1.00, difficulty (P) values between 0.23 and 0.80, discrimination (r) values between 0.20 and 0.80, and a reliability coefficient (KR-20) of 0.86, indicating high reliability, 2) six phonics-based lesson plans, 3) sets of learning games and instructional media, and 4) a behavioral observation form. The data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. 2) The results indicated that the students' average English reading scores after the implementation were significantly higher than their scores before the intervention at the .01 significance level. Additionally, the retention scores did not differ from the post-test scores, demonstrating that the students were able to maintain their English reading knowledge and skills over time. These findings suggest that the use of phonics instruction combined with learning games effectively enhances students' learning achievement and retention in English reading.

Keywords : phonics instruction, learning games, reading ability, English reading

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาอังกฤษถือเป็นทักษะสำคัญในโลกยุคปัจจุบันที่ทุกประเทศ รวมถึงประเทศไทย จำเป็นต้องเร่งพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจังรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2566) ระบุว่า การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยเป็นเรื่องเร่งด่วน เนื่องจากเป็นภาษากลางของการสื่อสารระหว่างประเทศและส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาและอาชีพในอนาคต การเรียนภาษาอังกฤษจึงไม่ได้เป็นเพียงรายวิชา แต่เป็นองค์ประกอบหลักในการเตรียมประชากรวัยเรียนสู่โลกยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหิดล (สถาบันภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ มหิดล, 2567) พบว่าผู้เรียนไทยแม้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนภาษาอังกฤษในระบบ แต่ยังขาดสมรรถนะด้านการสื่อสารจริงในชีวิตประจำวันและการทำงาน นอกจากนี้ British Council Thailand (2567) เน้นย้ำว่าการพัฒนาภาษาอังกฤษในโรงเรียนไทยต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาครูและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ในระดับประถมศึกษาปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กไทย เด็กประถมส่วนใหญ่ยังขาดทักษะพื้นฐานด้าน phonics การเชื่อมโยงคำกับความหมาย และความเข้าใจเนื้อหา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับสูงต่อไป (สถาบันภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ มหิดล, 2567; British Council Thailand, 2567) โรงเรียนบ้านทุ่งโต๊ะดัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ถึงร้อยละ 43.86 (SAR โรงเรียนบ้านทุ่งโต๊ะดัง, 2567) ปัญหาหลักมาจากความแตกต่างของพื้นฐานและศักยภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน พฤติกรรมและแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่ต่ำ รวมถึงอุปสรรคด้านภาษาแม่และสภาพแวดล้อมทางภาษา ผลจากปัญหาดังกล่าวทำให้เด็กไม่สามารถอ่านออกเสียงคำศัพท์ได้เองอย่างถูกต้องตามหลัก **phonics** และการเรียนรู้มักเป็นการท่องจำมากกว่าการเข้าใจหลักการอ่านอย่างแท้จริง

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมความสนุกสนานและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงสระและคำศัพท์ในภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องตามหลัก phonics การเรียนการสอนแบบโฟนิกส์ได้รับการยืนยันว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษรและออกเสียงสระได้ถูกต้อง (Salas, 2018) นอกจากนี้ โฟนิกส์ยังทำหน้าที่ในการมอบ ความรู้ และ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการเชื่อมเสียง–ตัวอักษร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการอ่านอย่างเป็นระบบ ขณะที่เกมการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการสร้าง โอกาสในการฝึกฝน ให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้ทักษะซ้ำอย่างต่อเนื่อง และช่วยเสริม แรงจูงใจ และ การมีส่วนร่วมที่จำเป็นต่อการพัฒนาความคล่องแคล่วในการอ่าน การใช้สื่อประสมและเกมช่วยสร้างความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทำให้เด็กสนุกสนานและเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น (ณัฐริกา พลพิทักษ์, 2566; นัสรีน นิเงาะ และคณะ, 2567; พิชัยภรณ์ แสนสุข และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย, 2566) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับโฟนิกส์อยู่มาก แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นการผสมผสานโฟนิกส์ร่วมกับเกมในบริบทโรงเรียนไทยโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ยังค่อนข้างจำกัด ซึ่งทำให้ขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ารูปแบบการสอนนี้สามารถตอบโจทย์ผู้เรียนไทยที่มีความแตกต่างด้านพื้นฐาน ภาษาแม่ และแรงจูงใจได้จริงเพียงใด ดังนั้น การศึกษาแนวทางผสมผสานทั้งสองวิธีในบริบทจริงของโรงเรียนไทยจึงมีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อยืนยันประสิทธิผล ปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะกับทรัพยากรของโรงเรียน และเติมเต็มช่องว่างงานวิจัยที่ยังขาดอยู่ในปัจจุบัน การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางร่วมกับการใช้เกมและสื่อมัลติมีเดียช่วยให้นักเรียนฝึกอ่านออกเสียงและเขียนคำศัพท์ได้อย่างถูกต้อง สามารถนำไปใช้เรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียน และสร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาความคงทนของความสามารถด้านการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้เพื่อลดปัญหาความสามารถในการอ่านออกเสียงต่ำ ซึ่งเกิดจากความแตกต่างพื้นฐานของนักเรียน แรงจูงใจ ภาษาแม่ และความพร้อมของครู การใช้กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางร่วมกับสื่อและเกมช่วยสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียน หลักการสนับสนุนมาจาก Phonics Instruction ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษร ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ นักเรียนอ่านออกเสียงคำศัพท์และสระผสมได้ถูกต้อง มีความสนใจในการเรียนสูงขึ้น และสามารถรักษาความสามารถนี้ต่อเนื่องหลังการเรียน ผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิดดังนี้

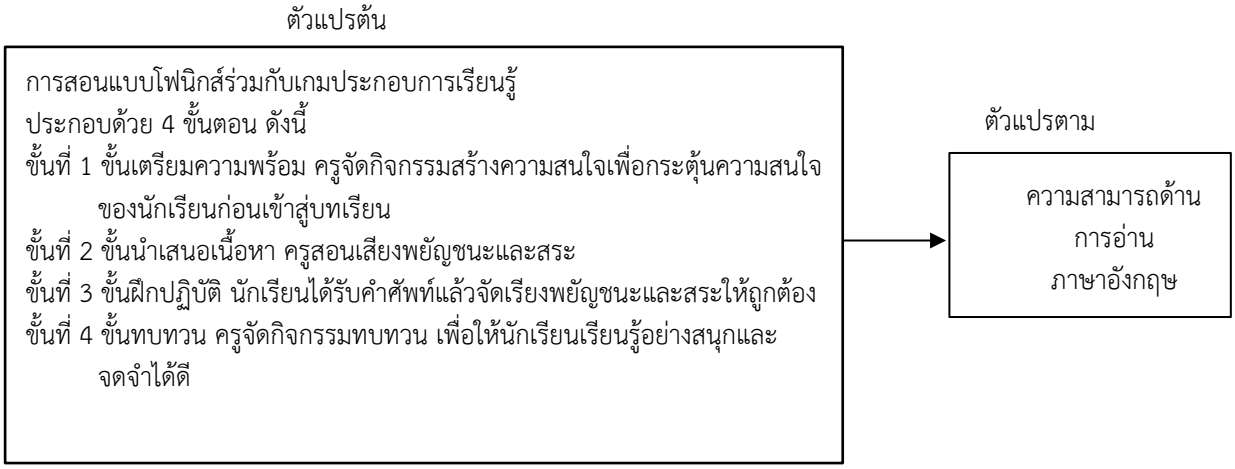

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน โรงเรียนบ้านทุ่งโต๊ะดัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ (Pre test / Post test) แบบทดสอบมี 30 ข้อ ประกอบด้วยคำศัพท์พื้นฐานและประโยคสั้นๆ ที่ครอบคลุมเสียงตามหลักโฟนิกส์

2. แผนการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผน รวมเวลา 6 ชั่วโมง

3. ชุดเกมและสื่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยกระดานเกม Phonics Ladder, การ์ดคำ, บัตรภาพ, โดมิโนตัวอักษร, ใบงาน Spin and Blend และโปรแกรมเกมดิจิทัลที่ดัดแปลงมาใช้สอน phonics

4. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการอ่านของนักเรียน ความร่วมมือในกิจกรรม และความสนใจระหว่างการเรียน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือดำเนินตามลำดับดังต่อไปนี้ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)วิชาภาษาอังกฤษ

2. ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและวิธีการสอนแบบโฟนิกส์อย่างเป็นระบบช่วยให้ผู้เรียนถอดรหัสคำได้ดีขึ้น และเกมดิจิทัลสามารถเพิ่มแรงจูงใจและให้ผลสะท้อนกลับที่เหมาะสม

3. กำหนดโครงสร้างแบบทดสอบ ออกแบบแบบทดสอบวัดการอ่านโดยอ้างอิงสาระภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาและลำดับเสียงตามหลักโฟนิกส์

4. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เขียนแผนการสอนทั้ง 6 แผนตามลำดับง่ายไปยาก ควบคู่กับเกมที่ให้อิสระแก่ผู้เรียนในการค้นพบคำตอบด้วยตนเอง

5. สร้างสื่อเกมและใบกิจกรรม ออกแบบเกม การ์ดภาพ บัตรตัวอักษร และใบกิจกรรมให้สอดคล้องกับแผนการสอนแต่ละแผน พัฒนาสื่อดิจิทัลที่มีลักษณะบูรณาการเสียงและภาพ

6. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ นำแบบทดสอบ แผนการสอน และสื่อเกมเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษจำนวน

3 คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสม แล้วคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

7. จัดทำคู่มือการใช้เครื่องมือ จัดทำคำอธิบายการใช้แบบทดสอบ แผนการสอน และสื่อเกมอย่างละเอียด เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยดำเนินตามลำดับขั้นอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการและประสานงาน ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้บริหารโรงเรียนเพื่อดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองและนักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์และกระบวนการดำเนินการวิจัย รวมถึงกำหนดตารางเวลาและแผนการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้

2. ขั้นการทดสอบก่อนเรียน ให้นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบประมาณ 40 นาที และผู้วิจัยได้บันทึกคะแนนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการทดสอบภายหลัง

3. ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน โดยจัดสัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบละ 60 นาที รวมเวลาเรียนทั้งหมด 6 ชั่วโมง ภายใต้การใช้สื่อเกมและกิจกรรมที่ออกแบบตามแนวทางการสอนแบบโฟนิกส์ พร้อมทั้งสังเกตและบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่อง

4. ขั้นการทดสอบหลังเรียน หลังจากสอนครบทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษชุดเดียวกับก่อนเรียนอีกครั้ง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการสอน และบันทึกผลคะแนนไว้เปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียน

5. ขั้นการทดสอบความคงทนของการเรียนรู้ ภายหลังการทดสอบหลังเรียนเป็นระยะเวลา 14 วัน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบความคงทนของความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกันอีกครั้ง เพื่อประเมินความคงทนของความรู้หลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้

6. ขั้นการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมด ได้แก่ คะแนนก่อนเรียน คะแนนหลังเรียน คะแนนทดสอบความคงทน และข้อมูลจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้และสรุปผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้จัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for dependent samples) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงบรรยาย เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และความคงทน เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ 6 แผนร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม อยู่ในระดับ ดีมาก โดยมีค่า $\bar{X}$ เท่ากับ 4.77

2. แบบประเมินแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 มีค่า P อยู่ระหว่าง 0.23–0.80 และ ค่า r อยู่ระหว่าง 0.20–0.80 แสดงว่าข้อสอบมีค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกได้ค่าความเชื่อมั่น KR-20 เท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองความสามารถด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้จัดทำแสดงข้อมูลผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน จากการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอ บการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 **ผลจากการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**

การวัดผล(คะแนนเต็ม 30)	n	$\bar{x}$	$S.D.$	T	P
ก่อนเรียน	15	16.13	3.04	9.60**	<.001
หลังเรียน	15	24.07	3.32		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลจากการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.13 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าคะแนน เท่ากับ 3.04 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.07 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าคะแนนเท่ากับ 3.32 คะแนน ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษจากการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 แสดงให้เห็นว่าการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษให้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้การเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษดีขึ้นตามมาด้วย

2. ผลการศึกษาความคงทนของความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมประกอบการเรียนรู้

ตารางที่ 2 **ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้และหลังสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปแล้ว 14 วัน**

การวัดผล(คะแนนเต็ม 30)	n	$\bar{x}$	$S.D.$	T	p
หลังเรียน	15	24.07	3.32	-1.42	0.18
หลังเรียน 14 วัน	15	24.71	2.64		

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษหลังการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้และหลังสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปแล้ว 14 วัน คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.07 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.32 ส่วนคะแนนหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ไปแล้ว 14 วัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.71 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.64 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนหลังเรียนและคะแนนหลังผ่านไป 14 วันไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพในการช่วยให้นักเรียนสามารถรักษาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษไว้ได้ดี แม้เวลาจะผ่านไปแล้ว 14 วัน เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยและผลทางสถิติที่แสดงว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ บ่งชี้ว่าความรู้และทักษะที่ได้รับจากการสอนยังคงอยู่กับนักเรียนได้ในระยะเวลาหนึ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการพัฒนาความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับการใช้เกมประกอบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. จากวัตถุประสงค์ของจากวิจัย ข้อ 1 เพื่อศึกษาผลของการใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ต่อความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการสอนแบบโฟนิกส์มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ(Piaget, 1973) ที่อธิบายว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างความเข้าใจด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ที่ผู้เรียนต้องฝึกแยกเสียง และเชื่อมโยงเสียงกับตัวอักษร ด้วยการลงมือฝึกฝนจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Vygotsky, 1978) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการชี้แนะจากผู้รู้ โดยในกิจกรรมการสอนแบบโฟนิกส์ ครูมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนค่อย ๆ พัฒนาและแก้ไขการออกเสียงจนเกิดความเข้าใจเชิงระบบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ (นัสรีน นิเงาะ, 2567), (ณัฐริกา พลพิทักษ์, 2566) และ (ปุณยวัจน์ วรรณคาม,

2564) ที่รายงานว่าการสอนแบบโฟนิกส์ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและการเข้าใจคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยในต่างประเทศของ (Ayalew Adane, 2025) และ (Sun และ Xie, 2021) ที่พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยโฟนิกส์มีพัฒนาการด้านการถอดรหัสคำ การอ่านคล่อง และความเข้าใจในการอ่าน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญในเชิงเหตุผล

การสอนแบบโฟนิกส์เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษรอย่างเป็นระบบ ซึ่งตรงกับธรรมชาติของภาษาอังกฤษที่เป็นระบบเสียงซับซ้อน การฝึกโฟนิกส์อย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเรียนรู้เสียงของพยัญชนะ การผสมเสียง ไปจนถึงการอ่านคำและประโยค ทำให้นักเรียนสามารถแยกเสียงและอ่านได้อย่างมั่นใจมากขึ้น อีกทั้งกิจกรรมเสริม เช่น เพลง เกม และแบบฝึกหัดที่เน้นการฟังและพูดซ้ำ ยังช่วยเสริมแรงจูงใจภายใน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานในบริบทของโรงเรียนบ้านทุ่งโต๊ะดัง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ การรับรู้เสียงภาษาอังกฤษที่แตกต่างจากภาษาแม่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ การสอนแบบโฟนิกส์จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยนักเรียนสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเสียงภาษาอังกฤษกับสัญลักษณ์ตัวอักษรอย่างถูกต้อง ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการอ่านภาษาอังกฤษได้ลึกซึ้งและถาวรขึ้น ถือเป็นการพัฒนาแนวทางการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภาษา

โดยสรุป ผลการวิจัยในด้านนี้ยืนยันว่าการสอนแบบโฟนิกส์มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ ซึ่งผู้เรียนมีพื้นฐานเสียงภาษาที่แตกต่าง การสอนแบบนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างยั่งยืนและเท่าเทียม

2. ความคงทนของความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษจากวัตถุประสงค์ข้อที่สองของการวิจัย เพื่อศึกษาความคงทนของความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังจากได้รับการสอนด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ ผลการวิจัยพบว่าคะแนนการทดสอบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนและหลังจากการเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่านักเรียนเกิดความคงทนของความรู้และทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่ได้รับจากการสอนแบบโฟนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Bruner, 1966) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายจะนำไปสู่การจดจำระยะยาว หากผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและมีโอกาสนำความรู้ไปใช้ซ้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (Gee, 2007) ที่อธิบายว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เกมและสถานการณ์จำลองช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้กับการกระทำ ส่งผลให้เกิดการจดจำอย่างยั่งยืน

ในเชิงบริบท ผลนี้สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการสอนแบบโฟนิกส์ที่เน้นการฝึกซ้ำและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการอ่านในสถานการณ์ที่หลากหลาย เช่น การอ่านคำจากบัตรคำ การร้องเพลงประกอบเสียง หรือการเล่นเกมจับคู่เสียง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงเสียง ตัวอักษร และความหมายได้อย่างเป็นธรรมชาติ การเรียนรู้ในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เน้นให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจจากการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น

การที่นักเรียนสามารถรักษาความรู้ไว้ได้อย่างต่อเนื่องภายหลังจากสิ้นสุดการเรียน อาจเกิดจากการที่การสอนแบบโฟนิกส์กระตุ้นการใช้ความจำระยะยาว ผ่านการฝึกซ้ำอย่างมีระบบ และการเรียนรู้เชิงเสียงซึ่งเชื่อมโยงกับการรับรู้หลายช่องทาง เช่น การได้ยินเสียง การออกเสียง และการมองเห็นตัวอักษรพร้อมกัน การใช้กิจกรรมเชิงโต้ตอบเหล่านี้ช่วยให้สมองสร้างการเชื่อมโยงระหว่างประสาทสัมผัสต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้คงทนในเด็ก ในด้านบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ซึ่งมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมที่ใช้เสียงและภาพประกอบในรูปแบบโฟนิกส์ยังช่วยลดช่องว่างทางภาษาและทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาโดยไม่รู้สึกกดดัน การสอนแบบนี้จึงตอบโจทย์ผู้เรียนในพื้นที่ที่มีพื้นฐานทางภาษาที่แตกต่างจากภาษาอังกฤษ และช่วยสร้างรากฐานการเรียนรู้ที่มั่นคงสำหรับการเรียนภาษาในระดับที่สูงขึ้น

โดยสรุป ผลการวิจัยด้านความคงทนของการเรียนรู้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นักเรียนเกิดความคงทนในการเรียนรู้ จากการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ กล่าวคือ สามารถจดจำและใช้ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษได้อย่างต่อเนื่องภายหลังการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีการฝึกซ้ำ และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถสรุปได้ว่าการสอนแบบโฟนิกส์ส่งผลให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้จริงในเชิงประจักษ์ และเหมาะสมกับผู้เรียนในบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาพบว่านักเรียนจำนวนมากยังมีปัญหาในการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่ถูกต้อง และขาดความมั่นใจในการอ่าน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและขาดความสนใจในวิชา เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน ครูผู้สอนควรนำวิธีสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษที่ถูกต้องและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

2. จากการสังเกตการเรียนรู้พบว่า กิจกรรมที่ใช้ในการสอนมักมีรูปแบบซ้ำซากและไม่สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ผู้เรียนบางคนรู้สึกเบื่อหน่าย ในขณะที่บางคนรู้สึกว่ายากเกินไป ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในห้องเรียนลดลง จึงควรออกแบบกิจกรรมเกมให้มีความหลากหลายและมีระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึง

3. จากผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการประยุกต์ใช้เทคนิคโฟนิกส์และการออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สมควรให้มีการจัดอบรมหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนเกี่ยวกับการใช้เทคนิคโฟนิกส์และการออกแบบเกมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และเพิ่มความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้น หรือเปรียบเทียบหลายโรงเรียน เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงและอำนาจในการอธิบายของผลการวิจัย

2. ควรดำเนินการวิจัยในระดับชั้นเรียนอื่น เช่น ป.1 ป.2 หรือชั้นประถมปลาย เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของวิธีสอนแบบโฟนิกส์ในช่วงวัยต่าง ๆ

3. ควรศึกษาความพึงพอใจ ทัศนคติ ความเชื่อมั่นในการอ่าน และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เห็นผลกระทบทางอารมณ์และแรงจูงใจอย่างครอบคลุม

4. อาจเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสังเกตชั้นเรียนหรือการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของการสอนโฟนิกส์ร่วมกับเกม

เอกสารอ้างอิง

ณัฐริกา พลพิทักษ์ และ สุชิริณณ์ อามาตย์บัณฑิต. (2566). **การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนแบบโฟนิกส์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(3), 39–48. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/269718/180507

นัสรีน นิเงาะ, และคณะ. (2567). **การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านออกเสียงสระผสมในภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบโฟนิกส์ร่วมกับสื่อประสม**. วารสารศึกษาศาสตร์, 22(1), 15–28. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/eduthu/article/view/266517/182891

เบญญาภา มธุรส, และคณะ. (2567). **การพัฒนาความคงทนในการจดจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครุศาสตร์ศึกษาครั้งที่ 6 นวัตกรราชภัฏสู่การพัฒนานวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นที่ยั่งยืน.

ปุณยวัจน์ วรรณคาม, และ สุดากาญจน์ ปัทมดิลก. (2565). **ผลของการใช้วิธีการสอนโฟนิกส์ในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. วารสารพุทธศาสตรศึกษาและการวิจัย, 8(1), 192–203. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/256956/172842

พิชัยภรณ์ แสนสุข, และ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2566). **การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.** วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 13(4), 34–45. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/265775/181784

สถาบันภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2567). **รายงานผลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย.** นครปฐม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **รายงานการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ฯ.

อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล. (2562). **สถิติและการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Adane, A., et al. (2025). **Effects of Phonics Instruction on Decoding and Word Reading Skills of Grade 1 EFL Students in Ethiopia.** Addis Ababa University.

Gee, J. P. (2007). **What video games have to teach us about learning and literacy (2nd ed.).** New York: Palgrave Macmillan.

Gil-Aciron, A. (2022). **Game-based learning in language education: Motivation, engagement, and cognitive outcomes.** Journal of Language and Learning Technology, 15(3), 210 - 225.

Piaget, J. (1973). **To understand is to invent: The future of education.** New York: Grossman Publishers.

Salas, R. (2018). **The role of phonics in early English reading instruction.** International Journal of Education and Literacy Studies, 6(2), 25–32.

Sun, G., & Xie, W. (2021). **Phonics approach in English teaching in China from 2011 to 2020.** Asian EFL Journal, 23(4.1), 110–126.

Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society: The development of higher psychological processes.** Cambridge, MA: Harvard University Press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง

FACTORS INFLUENCING THE MOTIVATION TO ATTEND SCHOOL AMONG UPPER PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN OBEC SCHOOLS, THUNG SANG SUBDISTRICT MUNICIPALITY

นันท์นภัส จติกุล[1], ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ[2]
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี[1,2]
Nannapas Jatikul[1], Narongsak Rorbkorb[2]
Prince of Songkhla University, Pattani Campus[1,2]
Corresponding Author E-mail : Nannapas2688@gmail.com[1], narongsak.r@psu.ac.th[2]

(Received : October 26, 2025; Edit : November 5, 2025; accepted : November 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน 2) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.88 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมาคือด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 4.28) และด้านส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ

2. ระดับแรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) โดยเมื่อพิจารณาตามประเภทของแรงจูงใจเห็นได้ว่าแรงจูงใจภายนอกมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) ขณะที่แรงจูงใจภายในมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X}$ = 4.32) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยส่วนตัวส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยโรงเรียนส่งผลมากที่สุด (β = .768, $p < .01$) รองลงมาคือปัจจัยส่วนตัว (β = .127, $p < .05$) ขณะที่ปัจจัยครอบครัวไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้แบบจำลองสามารถอธิบายแรงจูงใจในการมาโรงเรียนได้ร้อยละ 70.9 (ด้วยวิธีการถดถอยแบบ Stepwise)

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, การมาโรงเรียน, นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

Abstract

This study aimed to 1) examine the levels of factors influencing school attendance motivation, including personal, family, and school-related factors; 2) assess the level of school attendance motivation among upper primary students in schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC); and 3) identify which factors significantly affect students' motivation to attend school. The sample consisted of 136 upper primary students enrolled in OBEC-affiliated schools located in Thung Sang Subdistrict Municipality, Thung Yai District, Nakhon Si Thammarat Province. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire with an Item-Objective Congruence (IOC) index ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.88. Statistical analyses employed included mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results revealed that:

1. School factors had the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.37), followed by family factors ($\bar{x}$ = 4.28) and personal factors ($\bar{x}$ = 4.16).

2. The overall level of motivation to attend school was high ($\bar{x}$ = 4.33). When classified by type of motivation, extrinsic motivation had the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.33), while intrinsic motivation ranked second ($\bar{x}$ = 4.32), both at a high level.

3. The school factor and personal factor significantly influenced students' motivation at the .05 level. The school factor had the greatest influence (β = .768, $p < .01$), followed by the personal factor (β = .127, $p < .05$). Although family factors did not exert a statistically significant effect, the model accounted for 70.9% of the variance in students' motivation to attend school, as determined by the stepwise regression analysis.

Keywords : Motivation, School attendance, Upper primary school students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของบุคคลในทุกด้าน การเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จทางการเรียนและการพัฒนาทักษะทางสังคม อารมณ์ และจิตใจของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่เริ่มมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง มีความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียน และเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในการสร้างอนาคตของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [สพฐ.], 2564)

การมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอไม่เพียงช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ตามหลักสูตรเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างทักษะด้านสังคม การมีวินัย และการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แรงจูงใจของผู้เรียนขึ้นอยู่กับการรับรู้คุณค่าของกิจกรรมและความคาดหวังในความสำเร็จ (Eccles & Wigfield, 2020) การขาดแรงจูงใจในการมาโรงเรียนอาจส่งผลให้เกิดปัญหาการเรียนรู้และพฤติกรรมด้านลบ เช่น การขาดเรียนบ่อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ดังนั้น การเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอนและ ส่งเสริมพฤติกรรมการมาโรงเรียนของนักเรียน

จากการศึกษาสถิติการมาโรงเรียนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2565 เป็นต้นมานั้น พบว่า นักเรียนมีแนวโน้มขาดเรียนและมาสายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปลายภาคเรียน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการนอนดึก ตื่นสาย และการที่ผู้ปกครองไม่สามารถมาส่งนักเรียนได้เป็นประจำ หรืออาจเพราะสิ่งแวดล้อมรวมถึงปัจจัยภายในโรงเรียนที่ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมการมาโรงเรียนของนักเรียนในพื้นที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่น่ากังวล และควรได้รับการศึกษาต่อไปเพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลอย่างรอบด้าน แรงจูงใจในการมาโรงเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการเรียนและความตั้งใจในการเข้าเรียนของนักเรียน แรงจูงใจสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ แรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) ซึ่งเกิดจากความสนใจและความพึงพอใจส่วนตัวในการเรียนรู้ และแรงจูงใจภายนอก (extrinsic motivation) ซึ่งเกิดจากการสนับสนุนหรือแรงจูงใจจากครอบครัว โรงเรียน หรือเพื่อนร่วมชั้น (Deci & Ryan, 2000; Ryan & Deci, 2017) การมีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกสูง จะช่วยให้นักเรียนเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำงานอย่างตั้งใจ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี การเข้าใจแรงจูงใจเหล่านี้ช่วยให้ครู ผู้บริหาร และผู้ปกครองสามารถพัฒนากลยุทธ์การเรียนรู้และกิจกรรมส่งเสริมการมาโรงเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะนักเรียนแต่ละคน

ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนสามารถจำแนกออกเป็นสามด้านหลัก ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน (Schunk et al., 2014) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความสนใจ ทัศนคติ ความคาดหวังต่อความสำเร็จ และความสามารถในการจัดการตนเอง ปัจจัยครอบครัว ได้แก่ การสนับสนุนด้านการเรียน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ส่วนปัจจัยโรงเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนของครู สิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียน การมีส่วนร่วมของนักเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ และบรรยากาศโดยรวมของโรงเรียน ทั้งสามด้านนี้มีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการมาโรงเรียนของนักเรียน (Ryan & Deci, 2017) มีงานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนและครอบครัวมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการมาเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก การสนับสนุนจากครอบครัวช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียนช่วยส่งเสริมความสนใจและความตั้งใจในการเรียนของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [สพฐ.], 2564) การเข้าใจบริบทเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อการออกแบบนโยบายและกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมสำหรับเขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พฤติกรรมการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายพบว่ามีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัว และโรงเรียน การศึกษาในบริบทนี้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนและปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีประโยชน์ต่อการวางแผนและพัฒนากลยุทธ์การเรียนรู้ในระดับโรงเรียนและชุมชน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยก่อนหน้านี้มีข้อค้นพบที่แตกต่างกันในแต่ละบริบท เช่น งานของสุวิมล ศรีสุข ที่พบว่าปัจจัยโรงเรียนมีอิทธิพลสูงสุด (สุวิมล ศรีสุข, 2562) ขณะที่สุชาดา พงษ์ประยูร พบว่าปัจจัยครอบครัวเป็นตัวทำนายแรงจูงใจภายในที่สำคัญที่สุด (สุชาดา พงษ์ประยูร, 2565) ความแตกต่างเหล่านี้สะท้อนว่ายังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง เป็นการตรวจสอบบริบทใหม่ของพื้นที่ตำบลทุ่งสัง เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน

2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

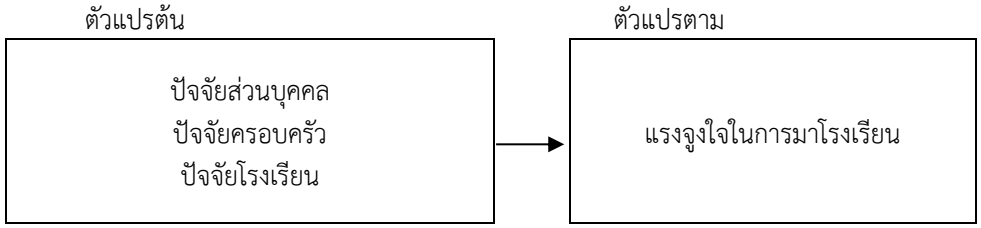

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยอันได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียนส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตเทศบาลตำบลทุ่งสัง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 136 คน

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เนื่องจากจำนวนประชากรมีไม่มากและสามารถเข้าถึงได้ครบถ้วน การเลือกใช้วิธีเก็บข้อมูลที่เหมาะสมกับลักษณะประชากรและวัตถุประสงค์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hair, Black, Babin และ Anderson ที่แบ่งการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบมีความน่าจะเป็นและแบบไม่มีความน่าจะเป็น โดยระบุว่าการเลือกวิธีที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะประชากรและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เพื่อให้ผลการวิจัยสะท้อนลักษณะของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ทีรายละเอียดดังนี้

แบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน สอบถามเพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนและปัจจัยที่อาจมีผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน โดยประกอบด้วย เพศ, ระดับชั้น (ป.4–ป.6), อายุ และโรงเรียน

ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (ลิเคิร์ท, 2562)

ตอนที่ 3 สอบถามแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (ลิเคิร์ท, 2562)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้เครื่องมือมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวัดตามนิยามของแรงจูงใจในการมาโรงเรียนและปัจจัยสนับสนุนทั้ง 3 ด้าน โดยรวบรวมแนวคิดจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดตัวชี้วัดและประเด็นในการประเมิน

2. จัดทำร่างแบบสอบถาเพื่อศึกษาแรงจูงใจในการมาโรงเรียน

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินความเหมาะสมของแต่ละข้อคำถาม โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence: IOC) โดยมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00

4. วิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่าเท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตจากโรงเรียนอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ได้รับความยินยอมในการทำวิจัย จากนั้นจึงทำการแจกแบบสอบถามให้กับนักเรียนภายในชั้นเรียน โดยได้รับความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการอำนวยความสะดวกและดูแลกระบวนการกรอกแบบสอบถามอย่างเหมาะสม และหลังจากที่นักเรียนกรอกแบบสอบถามเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ระดับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ และการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณด้วยการตรวจสอบความเป็นเชิงเส้น การตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาสรุปได้ดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน

ปัจจัยสนับสนุนในการมาโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
ด้านปัจจัยส่วนบุคคล				
1. ฉันมีสุขภาพแข็งแรง ไม่ค่อยป่วย และมาโรงเรียนได้สม่ำเสมอ	4.16	0.85	มาก	2
2. ฉันมั่นใจว่าตัวเองเรียนรู้และทำงานที่โรงเรียนได้	3.97	0.94	มาก	3
3. ฉันรู้สึกดีและมีความสุขเมื่อได้มาโรงเรียน	4.35	0.91	มาก	1
เฉลี่ย	**4.16**	**0.91**	**มาก**	**3**
ด้านปัจจัยครอบครัว				
4. พ่อแม่หรือผู้ปกครองมักให้กำลังใจและบอกให้ตั้งใจเรียน	4.32	0.93	มาก	2
5. พ่อแม่หรือผู้ปกครองช่วยดูแลการบ้านและการมาโรงเรียนของฉัน	4.01	1.04	มาก	3
6. ครอบครัวของฉันบอกว่าการมาโรงเรียนและตั้งใจเรียนเป็นสิ่งสำคัญ	4.51	0.83	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	**4.28**	**0.96**	**มาก**	**2**
ด้านปัจจัยโรงเรียน				
7. เพื่อนในห้องเรียนชอบช่วยเหลือกัน ทำให้ฉันเรียนได้ง่ายขึ้น	3.96	1.01	มาก	9

8. ฉันรู้สึกสนุกทุกครั้งที่ได้เล่นหรือทำกิจกรรมกับเพื่อน ๆ	4.54	0.78	มากที่สุด	2
9. การมีเพื่อนอยู่ด้วยทำให้ฉันไม่รู้สึกเหงาเวลาอยู่โรงเรียน	4.51	0.72	มากที่สุด	3
10. ครูสอนให้เข้าใจง่าย และอธิบายจนฉันทำตามได้	4.40	0.80	มาก	5
11. เวลาฉันมีปัญหา ครูคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจเสมอ	4.27	0.86	มาก	7
12. ครูปฏิบัติกับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมและเป็นกันเอง	4.29	1.07	มาก	6
13. โรงเรียนของฉันมีบรรยากาศที่สะอาด ปลอดภัย และน่าอยู่	4.26	0.73	มาก	8
14. โรงเรียนมีที่ให้เรียนและเล่น เช่น ห้องสมุด สนามกีฬา สนามเด็กเล่น	4.46	0.72	มาก	4
15. โรงเรียนจัดกิจกรรมที่สนุกและน่าสนใจให้นักเรียนได้เข้าร่วม	4.62	0.66	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	**4.37**	**0.85**	**มาก**	**1**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมาคือปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 4.28) และปัจจัยส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ

2. ระดับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามประเภทของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ	อันดับ
แรงจูงใจในการมาโรงเรียน				
แรงจูงใจภายใน	4.32	0.59	มาก	2
แรงจูงใจภายนอก	4.33	0.55	มากที่สุด	1
เฉลี่ย	**4.33**	**0.52**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับแรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) โดยเมื่อพิจารณาตามประเภทของแรงจูงใจเห็นได้ว่าแรงจูงใจภายนอกมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33) ขณะที่แรงจูงใจภายในมีค่าเฉลี่ยรองลงมา ($\bar{X}$ = 4.32) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

ก่อนการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อให้มั่นใจถึงความเหมาะสมของการใช้สถิติถดถอยพหุคูณ โดยเริ่มจาก 1) การตรวจสอบความเป็นเชิงเส้น (Linearity) ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่าจากกราฟกระจาย (Scatter Plot) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน กับตัวแปรตามคือแรงจูงใจในการมาโรงเรียน จุดกระจายของข้อมูลมีแนวโน้มเป็นเส้นตรง แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีลักษณะเป็นเชิงเส้น ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ 2) ตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) โดยพิจารณาค่าความแปรปรวนร่วม (Variance Inflation Factor: VIF) และค่าความทนทาน (Tolerance) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว หากค่า VIF น้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มากกว่า 0.10 ถือว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Hair et al., 2010) ซึ่งจากผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีค่า VIF เท่ากับ 1.51 และค่า Tolerance เท่ากับ 0.66 ปัจจัยครอบครัวมีค่า VIF เท่ากับ 1.44 และค่า Tolerance เท่ากับ 0.69 ส่วนปัจจัยโรงเรียนมีค่า VIF เท่ากับ 1.92 และค่า Tolerance

เท่ากับ 0.52 ค่าดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม แสดงว่าข้อมูลไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ 3) ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อพิจารณาทิศทางและระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยอ้างอิงเกณฑ์การแปลผลของ Cohen ที่ว่า ค่า r ตั้งแต่ 0.10–0.29 แสดงถึงความสัมพันธ์ระดับต่ำ 0.30–0.49 ระดับปานกลาง และ 0.50 ขึ้นไป (Cohen, 1988) ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์เบื้องต้นระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนกับแรงจูงใจในการมาโรงเรียน

ตัวแปร	ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยครอบครัว	ปัจจัยโรงเรียน	แรงจูงใจในการมาโรงเรียน
ปัจจัยส่วนบุคคล	1.000	.343**	.582**	.570**
ปัจจัยครอบครัว		1.000	.553**	.511**
ปัจจัยโรงเรียน			1.000	.836**
แรงจูงใจในการมาโรงเรียน				1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนกับแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ปรากฏว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .343 ถึง .836 และทุกปัจจัยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยโรงเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนสูงที่สุด (r = .836) รองลงมาคือปัจจัยส่วนบุคคล (r = .570) และ ปัจจัยครอบครัว (r = .511) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของแบบจำลองสมการถดถอยพหุคูณ เพื่อทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองที่อธิบายแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา ตอนปลาย

แหล่งที่มาของความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	3	26.116	8.705	109.001	.000**
Residual	132	10.542	.080		
Total	135	36.658			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า แบบจำลองที่อธิบายแรงจูงใจในการมาโรงเรียน มีความเหมาะสมในการอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจในการมาโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้วิธี Enter

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย	B	Std. Error	β	t	Sig.
(Constant)	.522	.213		2.449*	.016
ปัจจัยส่วนบุคคล	.095	.044	.125	2.179*	.031
ปัจจัยครอบครัว	.049	.041	.067	1.202	.232
ปัจจัยโรงเรียน	.732	.065	.726	11.218**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter พบว่า ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ปัจจัยครอบครัวไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยโรงเรียนส่งผลมากที่สุด (β = .732, p < .01) รองลงมาคือปัจจัยส่วนบุคคล (β = .125, p < .05) ส่วนปัจจัยครอบครัวไม่ส่งผลต่อแรงจูงใจของนักเรียน (p > .05)

เพื่อคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดและสร้างแบบจำลองที่กระชับที่สุด (parsimomious model) จึงได้วิเคราะห์

แบบ Stepwise เพิ่มเติม ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยใช้วิธี Stepwise

ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย	B	Std. Error	β	t	Sig.
(Constant)	.568	.213		2.700**	.008
ปัจจัยส่วนบุคคล	.097	.044	.127	2.215*	.028
ปัจจัยโรงเรียน	.768	.058	.762	13.254**	.000
$R = .842$ $R^2 = .709$ $F = 162.238$ Sig. = .000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise พบว่า ปัจจัยโรงเรียน (β = .768, $p < .01$) และปัจจัยส่วนบุคคล (β = .127, $p < .05$) มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรอิสระทั้งสองตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของแรงจูงใจในการมาโรงเรียนได้ร้อยละ 70.9 (R^2)

จากสมการถดถอยพหุคูณสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ จากการวิเคราะห์ในตารางที่ 6 ได้ดังนี้

แรงจูงใจในการมาโรงเรียน = 0.568 + 0.127(ปัจจัยส่วนบุคคล) + 0.762(ปัจจัยด้านโรงเรียน)

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าปัจจัยครอบครัวจะมีค่าเฉลี่ยและความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนในระดับค่อนข้างสูง แต่เมื่อเข้าสู่การวิเคราะห์เชิงพยากรณ์กลับไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าการสนับสนุนจากครอบครัวในพื้นที่วิจัยยังไม่เพียงพอ หรือมีลักษณะไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการมาโรงเรียนของนักเรียนอย่างแท้จริง ประเด็นนี้จึงควรได้รับการพิจารณาเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยครอบครัว และปัจจัยโรงเรียน” พบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมาคือปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 4.28) และปัจจัยส่วนบุคคล ($\bar{X}$ = 4.16) ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนเป็นบริบทหลักที่นักเรียนใช้เวลาอยู่มากที่สุดในแต่ละวัน มีระบบการจัดการเรียนรู้ การดูแล และกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งล้วนส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจเชิงบวกอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสะท้อนว่า “โรงเรียน” ทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันสำคัญที่สุดต่อการมาโรงเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะบทบาทของครู การดูแลเอาใจใส่ และการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความภูมิใจในโรงเรียนของตนเอง ผลนี้สามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีแรงจูงใจ–สุขอนามัย (Motivation–Hygiene Theory) ของ Herzberg ที่ชี้ว่า ปัจจัยภายนอก อาทิ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ความสัมพันธ์ทางสังคม และการสนับสนุนจากองค์กร เป็นองค์ประกอบที่ช่วยคงไว้ซึ่งแรงจูงใจในพฤติกรรมการทำงานหรือการเรียนรู้ได้อย่างมีเสถียรภาพ (Herzberg, 1959) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Wang และ Eccles ที่ระบุว่าโรงเรียนที่มีการสนับสนุนจากครูและเพื่อนสามารถสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนมาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยโรงเรียนมีความโดดเด่นเหนือปัจจัยอื่น เนื่องจากนักเรียนระดับประถมยังมีการพึ่งพิงครูและบรรยากาศในโรงเรียนสูง ครูจึงเป็นผู้ชี้นำและเป็นแรงผลักดันเชิงบวกที่สำคัญต่อการมาโรงเรียน ในขณะเดียวกันปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ และความพยายาม ก็เป็นตัวเสริมแรงที่สำคัญต่อแรงจูงใจ (Wang & Eccles, 2013) ซึ่งอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองของ Bandura ที่ระบุว่าบุคคลที่เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองจะมีแนวโน้มที่จะตั้งเป้าหมายที่สูงและพยายามทำให้บรรลุผลมากกว่า ซึ่งนำไปสู่แรงจูงใจในการเรียนและการมาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (Bandura, 1997) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ สุวิมล ศรีสุข ที่พบว่าบทบาทของครูและบรรยากาศในโรงเรียนเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนในการเรียนรู้ อีกทั้งคุณลักษณะเชิงบวกของนักเรียนประกอบด้วยความพากเพียรและความรับผิดชอบ ยังส่งผลร่วมกันต่อแรงจูงใจในการเรียน (สุวิมล ศรีสุข, 2562 : 99-110) และสอดคล้องกับ งานของ Tang, Li, & Zhou ที่ศึกษานักเรียนระดับประถมในประเทศจีน พบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกกับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจในการเรียนและความถี่ในการมาโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

(Tang, Li, & Zhou, 2023 : 23-37)

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อศึกษาระดับระดับแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า ระดับแรงจูงใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33) ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับแรงขับเคลื่อนจากทั้งปัจจัยภายใน เช่น ความสนใจ ความพยายาม และความรับผิดชอบส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอก เช่น การสนับสนุนจากครอบครัว ครู เพื่อน และกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนความสมดุลเชิงบวกของแรงจูงใจที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory: SDT) ของ Deci & Ryan ที่อธิบายว่าแรงจูงใจของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานทางจิตใจ 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ ความสามารถ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งหากได้รับการตอบสนองอย่างสมดุล ผู้เรียนจะมีแรงจูงใจที่มั่นคงและยั่งยืน แรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกเป็นตัวกำหนดความเพียรพยายามและความพึงพอใจของผู้เรียน (Deci & Ryan, 1985; 2017) ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานของ พัชรินทร์ มณีโชติ ที่พบว่า นักเรียนที่มีแรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความภูมิใจและความรับผิดชอบ จะมาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (พัชรินทร์ มณีโชติ, 2564 : 120-132) อีกยังสนับสนุนผลการวิจัยของ Eccles & Wigfield ที่ระบุว่า แรงจูงใจภายนอกจากการสนับสนุนของครูและเพื่อนมีผลเชิงบวกต่อความพยายามและความต่อเนื่องในการเรียน (Eccles & Wigfield, 2020) ขณะเดียวกัน Guay et al. พบว่าแรงจูงใจภายในและภายนอกที่สมดุลส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจทางการเรียนสูงขึ้นและมีแนวโน้มขาดเรียนลดลง (Guay et al., 2022) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kim & Park ที่ศึกษานักเรียนในเกาหลีใต้ พบว่าการสนับสนุนจากโรงเรียนร่วมกับการพัฒนาทักษะการควบคุมตนเอง ช่วยเพิ่มแรงจูงใจเชิงบวกอย่างยั่งยืน (Kim & Park, 2023 : 180-198)

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่ว่า “เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ปัจจัยโรงเรียนและปัจจัยส่วนตัวมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ปัจจัยครอบครัวไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยโรงเรียนมีอิทธิพลมากที่สุด (β = .768, $p < .01$) รองลงมาคือปัจจัยส่วนตัว (β = .127, $p < .05$) ส่วนปัจจัยครอบครัวไม่มีอิทธิพล ($p > .05$) สมการถดถอยที่ได้สามารถอธิบายแรงจูงใจในการมาโรงเรียนได้ร้อยละ 70.9 ทั้งนี้เนื่องจากแรงจูงใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายเป็นผลของการเกื้อหนุนกันระหว่างบริบทภายนอกและศักยภาพภายใน กล่าวคือ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจากโรงเรียนและการมีคุณลักษณะเชิงบวกของนักเรียนจะร่วมกันผลักดันให้เกิดแรงจูงใจเชิงบวกมากที่สุด โดยโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ เพราะเป็นพื้นที่ที่ผู้เรียนได้รับทั้งแรงจูงใจภายในและภายนอกผ่านการสื่อสารเชิงบวกจากครูและเพื่อน ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Eccles & Wigfield ที่กล่าวถึง Expectancy–Value Theory ว่าแรงจูงใจของผู้เรียนขึ้นอยู่กับการรับรู้คุณค่าของกิจกรรมและความคาดหวังในความสำเร็จ ซึ่งมักได้รับอิทธิพลโดยตรงจากครูและบรรยากาศในโรงเรียน ซึ่งแรงจูงใจของนักเรียนไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนด้วย ได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง ความรับผิดชอบ ความพยายามในการเรียน และทัศนคติที่ดีต่อการมาโรงเรียน (Eccles & Wigfield, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Self-Efficacy Theory ของ Bandura ที่อธิบายว่าความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เป็นตัวทำนายหลักของแรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียนรู้ ผู้ที่เชื่อว่าตนสามารถประสบความสำเร็จจะมีแนวโน้มที่จะตั้งใจมาโรงเรียนและพยายามเรียนรู้มากกว่า (Bandura, 1997) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับงานของสุวิมล ศรีสุข ที่พบว่าบรรยากาศในโรงเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีอิทธิพลโดยตรงต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน (สุวิมล ศรีสุข, 2562 : 99-110) รวมถึงพัชรินทร์ มณีโชติ ที่ยืนยันว่าแรงจูงใจภายในของผู้เรียนจะเพิ่มสูงขึ้นเมื่อโรงเรียนสร้างความรู้สึกปลอดภัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพของตนเอง (พัชรินทร์ มณีโชติ, 2564 : 120-132) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา พงษ์ประยูร ที่ได้ศึกษานักเรียนระดับประถมในภาคเหนือ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง และความพากเพียรเป็นตัวทำนายแรงจูงใจภายในได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อได้รับแรงสนับสนุนจากครูและกิจกรรมโรงเรียนที่เหมาะสม (สุชาดา พงษ์ประยูร, 2565 : 45-58)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยชี้ว่าโรงเรียนและปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน มีอิทธิพลสูงต่อแรงจูงใจในการมาโรงเรียน จึงควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาแนวทางสร้างแรงจูงใจเชิงระบบ โดยโรงเรียนควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสุข ความปลอดภัย และการมีส่วนร่วมของนักเรียน รวมทั้งพัฒนาครูให้มีทักษะในการสร้างแรงเสริมทางบวกและส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองของผู้เรียน ขณะเดียวกันควรออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นแรงจูงใจภายใน ได้แก่ การเรียนรู้เชิงรุกและกิจกรรมสะท้อนคิด เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของการมาโรงเรียน ผลการวิจัยนี้ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนาแผนส่งเสริมแรงจูงใจในระดับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อขยายความเข้าใจเรื่องแรงจูงใจในการมาโรงเรียน ควรมีการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธีเพื่อสำรวจประสบการณ์จริงของนักเรียนและครูอย่างลึกซึ้ง รวมถึงศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม ได้แก่ ความผูกพันกับโรงเรียน การสนับสนุนจากเพื่อน หรือทักษะการควบคุมตนเอง ซึ่งอาจมีผลต่อแรงจูงใจเชิงพฤติกรรม นอกจากนี้ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังบริบทที่หลากหลาย ได้แก่ โรงเรียนชนบทหรือโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อเปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยในสภาพแวดล้อมต่างกัน รวมทั้งใช้แบบจำลองเชิงโครงสร้าง (SEM) เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยโรงเรียน ส่วนบุคคล และแรงจูงใจของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการมาเรียนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุชาดา พงษ์ประยูร. (2565). ปัจจัยส่วนบุคคลและการสนับสนุนจากครูที่มีผลต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียนระดับประถมศึกษา. **วารสารศึกษาศาสตร์** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 18(2), 45–58.

สุวิมล ศรีสุข. (2562). บทบาทของครูและบรรยากาศในโรงเรียนที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา. **วารสารวิชาการครุศาสตร์,** 30(1), 99–110.

พัชรินทร์ มณีโชติ. (2564). แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารการศึกษาและพัฒนา, 13(3), 120–132.

ลิเคิร์ท, อาร์. (2562). **แบบประเมินมาตราส่วนลิเคิร์ท: การประยุกต์ใช้ในการวิจัยทางการศึกษา.** แปลโดย สมชาย ศรีเพ็ญ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bandura, A. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control**. New York: W. H. Freeman.

Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.).** Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985**). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior**. New York: Plenum Press.

. (2017). **The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior**. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2020). **From expectancy–value theory to situated expectancy–value theory: A developmental,** social cognitive, and sociocultural perspective on motivation. Contemporary Educational Psychology, 61, 101859. https://doi.org/10.1016/ j.cedpsych.2020.101859

Guay, F., Ratelle, C. F., & Morin, A. J. S. (2022). **Motivational profiles of students: A self- determination theory approach.LearningandIndividualDifferences,**96,102147.https://doi.org/10.1016/j.lindif.2022.102147

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). **Multivariate data analysis (7th ed.).** Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Herzberg, F. (1959). **The motivation to work (2nd ed.).** New York: John Wiley & Sons.

Kim, H., & Park, J. (2023). **School support, self-regulation,** and motivation among Korean elementary students. Educational Psychology, 43(2), 180–198. https://doi.org/10.1080/01443410.2022.2103456

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). **Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation**, development, and wellness. New York: Guilford Press.

Schunk, D. H., Pintrich, P. R., & Meece, J. L. (2014). **Motivation in education: Theory, research**, and applications (4th ed.). Boston: Pearson.

Tang, Y., Li, Z., & Zhou, Y. (2023). **Teacher and peer relationships as predictors of school attendance motivation among Chinese primary students.** Asia Pacific Education Review, 24(1), 23–37. https://doi.org/10.1007/s12564-022-09765-1

Wang, M. T., & Eccles, J. S. (2013). **School context, achievement motivation,** and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective. Learning and Instruction, 28, 12–23. https://doi.org/10.1016/j.learninstru.2013.04.002

ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT USING THE SQ4R TEACHING METHOD ON ANALYTICAL READING ABILITY OF YEAR-3 SECONDARY SCHOOL STUDENTS.

ฐานันดร จูทิม[1], เด่นดาว ชลวิทย์[2], นพคุณ คุณาชีวะ[3]
มหาวิทยาลัยรามคำแหง[1,2,3]
Thanandon Juthim[1], Dendow Chollawit [2], Noppakun Kunacheva[3]
Ramkhamhaeng University, Thailand[1,2,3]
Corresponding Author E-mail : kruteethai24@gmail.com

(Received : October 29, 2025; Edit : November 9, 2025; accepted : November 12, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3/11 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่2 ปีการศึกษา2567 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R แผนละ 2 คาบเรียน จำนวน 4 แผน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ โดยนำข้อสอบวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการของ (Kuder Richardson) คูเดอร์ -ริชาร์ดสัน K-20 พบว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.28 – 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.28 - 0.63 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 มีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (dependent sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 หลังเรียนด้วยวิธีสอนแบบ SQ4R สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์; วิธีสอนแบบSQ4R

Abstract

The objective of this research was to compare the analytical reading abilities of Year-3 Secondary School Students before and after receiving instruction through the SQ4R teaching method. The research utilized a one-group pretest-posttest experimental design. The sample group consisted of 40 students from Class 3/11 at a secondary school in Samut Prakan Province, who were enrolled in the second semester of the 2024 academic year. The participants were selected using purposive sampling. The research instruments included four lesson plans based on the SQ4R method, each lasting two class periods, and a 30-item analytical reading ability test. The test items were analyzed to determine the difficulty index (p), discrimination index (r), and reliability using the Kuder–Richardson Formula 20 (KR-20). The analysis revealed that the analytical reading ability test had difficulty indices ranging from 0.28 to 0.63, discrimination indices ranging from 0.28 to 0.63, and a reliability coefficient of 0.86. Data were analyzed using the mean (M), standard deviation (SD), and a dependent sample t-test.

The results revealed that the students' analytical reading abilities after being taught using the SQ4R method were significantly higher than before the instruction, at the 0.05 level of statistical significance.

Keywords: Analytical reading ability; SQ4R teaching method

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่าน เป็นทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่สำคัญของมนุษย์ ที่อาศัยการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการอ่าน มีหลายรูปแบบแตกต่างตามจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ของผู้อ่าน การอ่านที่สำคัญรูปแบบหนึ่งที่สำคัญในปัจจุบัน คือ การอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งผู้อ่านจะต้องระบุจุดมุ่งหมาย สาระสำคัญของเรื่อง จำแนกสิ่งที่เป็นข้อคิดเห็นข้อเท็จจริง สามารถระบุข้อคิดจากเรื่อง ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์(2563) ที่กล่าวว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ ผู้อ่านจะต้องบอกได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร สิ่งที่อ่านมีรูปแบบคำประพันธ์อย่างไร พิจารณาว่าเนื้อหามีอะไรบ้าง พิจารณาว่าองค์ประกอบแต่ละส่วนของเรื่องสัมพันธ์กันอย่างไร วิเคราะห์ทรรศนะของผู้แต่งได้

ในปัจจุบันพบว่าการอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นสิ่งที่สำคัญต่อโลกในศตวรรษที่21 การอ่านเชิงวิเคราะห์มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันที่มีความเป็นเป็นอย่างมาก โดยจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสิ่งที่อ่านก่อนการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อิงฟ้า ทองทรง, 2566: 16) โดยในหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช**2551** กำหนดให้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่**3** ในสาระที่**1** การอ่าน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่**3** จะต้องมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ จากผลการทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ดำเนินการทดสอบนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กำลังจะศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมทดสอบทั้งสิ้น 413,269 คน ประจำปี 2567 ซึ่งวัดสมรรถนะการอ่านในมิติของการเข้าถึงค้นคืนสาระ การวิเคราะห์ ตีความ และการสะท้อนประเมินจากการอ่าน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านทั่วประเทศ เท่ากับ 10.54 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ซึ่งคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 โดยสมรรถนะที่ต้องพัฒนาคือ การประเมินและสะท้อนสิ่งที่ได้จากการอ่าน อันมีผลมาจากปัญหาการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน (สมเจตน์ พันธ์พรม, 2568) นอกจากนี้จากการทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสมุทรปร าการมีปัญหา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาวิธีสอนที่สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่**3** ให้สูงขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่จะส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาไทยในอนาคต

วิธีสอนแบบSQ4R เป็นวิธีการสอนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านได้ดี โดยการฝึกอ่านซ้ำ ๆ โดยวิธีการสอนแบบSQ4R มีวิวัฒนาการมาจากวิธีการสอบSQ3R ซึ่งเป็นวิธีการอ่านที่มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้ฝึกอ่านจับใจความ วิเคราะห์เรื่อง คาดเดาคำตอบจากสิ่งที่อ่านได้ เข้าใจแนวคิดของเรื่อง และผู้แต่ง สามารถจดจำเรื่องและทบทวนเรื่องที่อ่านอย่างมีประสิทธิภาพ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2545) จึงเป็นวิธีการสอนที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ได้ ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยซึ่งมีผู้ได้ทำการวิจัยไว้ในหลาย ๆ ครั้ง แม้ว่าจะมีผู้พยายามแก้ไขปัญหาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์หลายครั้ง แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากคะแนนการทดสอบที่ต้องใช้ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 เช่น การสอบO-NET ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ซึ่งสาระการอ่าน มีคะแนนต่ำที่สุด หรือผลการประเมินสมรรถนะนักเรียน (PISA) ที่พบว่าคะแนนด้านการอ่าน ต่ำที่สุดใน 3 ด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้หาวิธีการสอนที่จะสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนได้ พบว่า วิธีการสอนแบบSQ4R ของพอค (Pauk 1984 diting, Fares 1997: 582) เป็นวิธีการสอนที่มีขั้นตอนชัดเจน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ (Survey) คือ การสำรวจเนื้อเรื่องแบบคร่าว ๆ เพื่อหาใจความสำคัญของเรื่อง ขั้นที่2 ขั้นการตั้งคำถาม (Question) ตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพื่อหาคำตอบจากสิ่งที่อ่าน ขั้นที่ 3 ขั้นการอ่าน (Read) อ่านเพื่อหาคำตอบแบบละเอียด โดยอาจจะอ่านซ้ำ ๆ เพื่อหาประเด็นสำคัญของเรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 4 ขั้นการบันทึก (Record) จดบันทึกสิ่งที่อ่าน ตามความเข้าใจของผู้เรียน โดยสรุปจากขั้นตอนที่ 3 แบบสั้น ๆ เฉพาะส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญของบทอ่าน ขั้นที่ 5 ขั้นการจดจำ (Recite) ทบทวนสิ่งที่บันทึก สรุปสิ่งที่สำคัญจากการบันทึก โดยอาจใช้การตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบใหม่อีกครั้ง แล้วสรุปเป็นภาษาของตนเองให้มากที่สุด ขั้นที่ 6 ขั้นการสะท้อนความคิด (Reflect) สรุปและแสดงความคิดเห็น ว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ระบุเหตุผล ขยายความสิ่งที่อ่าน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างบทอ่านกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถสรุปสาระสำคัญได้ด้วยตนเอง จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาพร ปุ่มเป้า(2563) พบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี เรื่องนิราศภูเขาทอง ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำวิธีการสอนแบบSQ4R พัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีความสำคัญต่อสมรรถนะการอ่านที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และ

การศึกษาต่อ ทั้งในการสอบO-NET รวมทั้งโปรแกรมการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือPISA ซึ่งหากนักเรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ จะทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการถ่ายทอด รวมถึงเป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R

กรอบแนวคิดการวิจัย

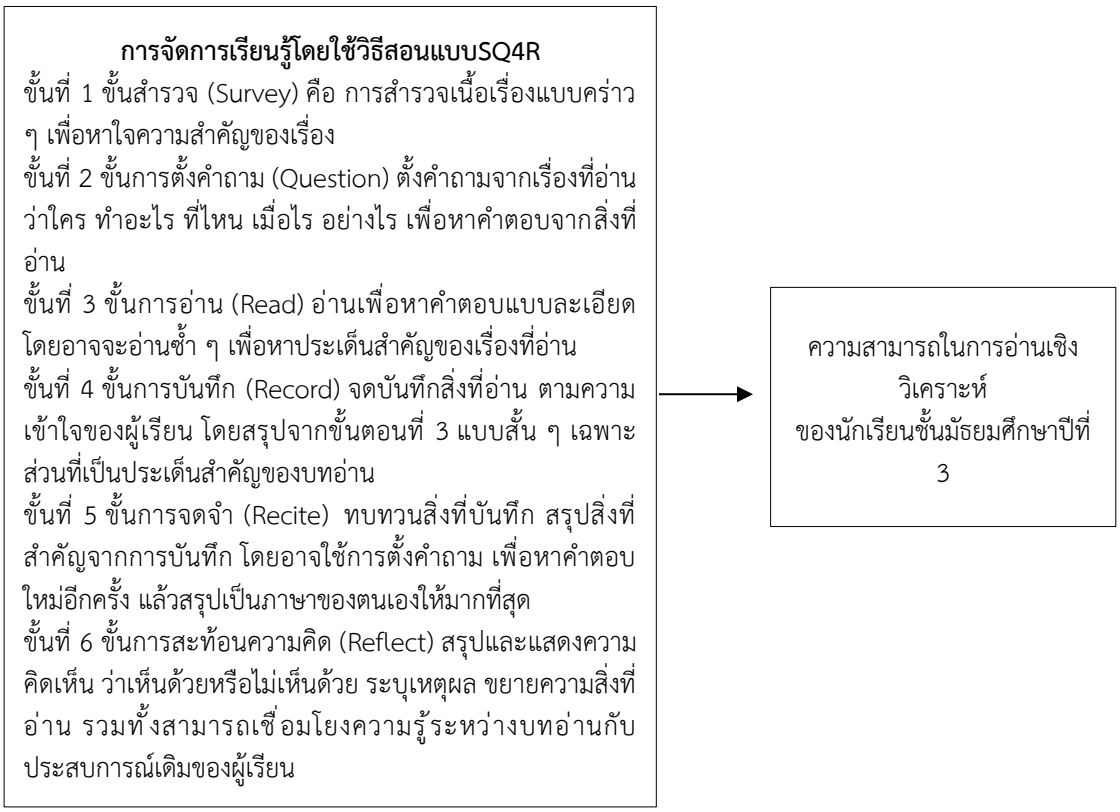

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R มีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ทั้งหมด 15 ห้องเรียน จำนวน 593 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3/11 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปร

ตัวแปรต้น : วิธีสอนแบบ SQ4R

ตัวแปรตาม : ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบเรียน (คาบเรียนละ 50 นาที) รวมทั้งสิ้น 8 คาบเรียน ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R โดยแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4Rมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นสำรวจ (Survey) ขั้นที่2 ขั้นการตั้งคำถาม (Question) ขั้นที่ 3 ขั้นการอ่าน (Read) ขั้นที่ 4 ขั้นการบันทึก (Record) ขั้นที่ 5 ขั้นการจดจำ (Recite) ขั้นที่ 6 ขั้นการสะท้อนความคิด (Reflect) โดยมีโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R

แผนการจัดการเรียนรู้	**เนื้อหาในการจัดการเรียนรู้**	**ระยะเวลา (คาบเรียน)**
1.การอ่านวิเคราะห์นิทาน	หลักการวิเคราะห์บทอ่าน ประเภทนิทาน	2
2.การวิเคราะห์บทอ่านประเภทแผนภูมิรูปภาพ	หลักการวิเคราะห์บทอ่านที่เป็นแผนภูมิรูปภาพและกราฟิกรูปภาพ	2
3.การวิเคราะห์บทอ่านที่เป็นสื่อสนทนาออนไลน์	หลักการวิเคราะห์บทอ่านที่เป็นสื่อออนไลน์	2
4.การอ่านวิเคราะห์บทความให้ความรู้	หลักการวิเคราะห์บทอ่าน ประเภทบทความให้ความรู้	2
รวม		**8**

3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ใช้ทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ และนิยามเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 30 ข้อ โดยมีคะแนนข้อละ 1 คะแนน รวมทั้งสิ้น 30 คะแนน โดยกำหนดโครงสร้างของแบบทดสอบ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์

เนื้อหา	**น้ำหนักความสำคัญเชิงพฤติกรรม**						**รวม (ข้อ)**
	ระบุจุดมุ่งหมายของผู้แต่งได้	**สรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้**	**เรียงลำดับเหตุการณ์ในเรื่องได้**	**แยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริงได้**	**บอกข้อคิดที่ได้จากการอ่านได้**	**ประเมินความน่าเชื่อถือของเรื่องที่อ่านได้**	
1.การวิเคราะห์บทอ่านประเภทนิทาน	1	2	1	1	1	1	7

2.การวิเคราะห์บทอ่านประเภทแผนภูมิรูปภาพ	2	3	1	1	1	2	10
3.การวิเคราะห์บทอ่านที่เป็นสื่อสนทนาออนไลน์	1	1	1	1	1	1	6
4.การอ่านวิเคราะห์บทความให้ความรู้	1	2	1	1	1	1	7
รวม (ข้อ)	**5**	**8**	**4**	**4**	**4**	**5**	**30**

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1.แผนการจัดการเรียนรู้

เมื่อผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 1 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ผลการประเมินภาพรวมแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R มีคุณภาพในระดับ เหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 จึงถือว่าเป็นแผนการเรียนรู้ที่ใช้ได้ มีความเหมาะสม

2.แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์เรียบร้อยแล้ว จึงนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม จากนั้นนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC : Index of item Objective Congruence) พบว่าทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำข้อสอบวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการของ (Kuder Richardson) คูเดอร์ -ริชาร์ดสัน K-20 พบว่า แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.28 – 0.63 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.28 - 0.63 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนเรียน และหลังเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3/11 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1.ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียน แห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในโรงเรียนได้ นอกจากนี้ยังได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ก่อนเริ่มดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย (try out) และการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ยินดีเข้าร่วมการวิจัยและได้รับการชี้แจงถึงสิทธิ์ในการถอนตัวจากการเข้าร่วมงานวิจัยตลอดระยะเวลาการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยยืนยันว่าจะไม่มีผลต่อคะแนนและเกรดในรายวิชาที่ผู้วิจัยสอน ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายไว้เป็นความลับและใช้นามสมมติแทนชื่อและนามสกุลของนักเรียนทุกคน (Creswell & Guetterman, 2019; Thomas, 2017)

2.ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) โดยนักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โดยเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3.ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 2 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 8 คาบเรียน เป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

4.เมื่อจัดการเรียนรู้ครบถ้วน ตามที่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ไว้ ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-Test) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ฉบับเดียวกับก่อนการจัดการเรียนรู้ แล้วบันทึกคะแนนเพื่อเปรียบเทียบคะแนนนักเรียน

5.นำผลคะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคะแนนการทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานคือทดสอบค่า t-test dependent

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3/11 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรปราการ ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่ามีความแตกต่าง คือผลการทดสอบหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ผลตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R

การทดสอบ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t (39)	p
	M	S.D.	M	S.D.		
ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์	8.73	3.92	19.58	4.21	14.26	0.00**

หมายเหตุ **P < .05

ผลการวิจัยพบว่า จากตารางที่ 3 แสดงผลความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบSQ4R มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 8.73 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.92 ส่วนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบSQ4R มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 19.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.21 เมื่อตรวจสอบพบว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบ SQ4R พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยข้างต้นตอบรับกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ผู้เรียนได้มีโอกาสอ่านเนื้อหา แลกเปลี่ยน

ความรู้กับเพื่อนร่วมชั้น และสามารถสรุปความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลธิดา หงษ์เหม (2560) พบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R มีขั้นตอนชัดเจน เป็นระบบ ผู้วิจัยสามารถออกแบบ และกำหนดขั้นตอนวิจัยได้ด้วยตนเอง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนแบบSQ4R โดยนำเนื้อหาบทอ่านประเภทนิทาน บทความให้ความรู้ บทอ่านประเภทแผนภูมิรูปภาพ และบทอ่านที่เป็นสื่อสนทนาออนไลน์ ที่หลักสูตรแกนกลางพ.ศ.2551 ได้ระบุไว้เป็นสาระการเรียนรู้แกนกลาง มาใช้เป็นบทอ่านตามขั้นตอนของSQ4R ที่มี 6 ขั้นตอน ที่ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ฝึกตั้งคำถาม และหาคำตอบ รวมทั้งสรุปความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเห็นว่าวิธีสอนแบบSQ4R มีจุดมุ่งหมายในการอ่าน มีขั้นตอนที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา ชยธวัช (2563) พบว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4Rร่วมกับผังกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผู้เรียนได้เกิดการวิเคราะห์บทอ่านที่ชัดเจน เป็นขั้นตอน และมีความหลากหลายมากขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผลการทดสอบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R ช่วยให้ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มนี้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน โดยผู้สอนสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน เป็นห้องเรียนที่เป็นสังคมแห่งกันเรียนรู้ระหว่างกันในชั้นเรียน มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้น บรรยากาศในชั้นเรียนเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ได้

องค์ความรู้ใหม่

ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงขึ้น หลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R ครูผู้สอนสามารถออกแบบวิธีสอนตามขั้นตอนด้วยตนเอง รูปแบบการสอนมีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้เหมาะสมกับเวลาเรียน และช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้วิจัยควรศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R อย่างละเอียด เพื่อวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งความพร้อมของโสตทัศนูปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้

1.2 ผู้วิจัยควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของวิธีสอนแบบSQ4R ให้เหมาะสมกับเวลา เนื่องจากหากจัดกิจกรรมที่มีความซับซ้อน อาจทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทันเวลาในคาบเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรประยุกต์การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R กับเนื้อหาการอ่านประเภทอื่น ๆ เช่น การอ่านสารคดี การอ่านนวนิยาย การอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบSQ4R กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การสอนแบบปกติ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). **การคิดเชิงวิเคราะห์**.(พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ซัคเซส.

ชลธิดา หงษ์เหม. (2560). **การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นริศรา ชยธวัช. (2563). **การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเจตน์ พันธ์พรม. (2568). **เอกสารบรรยายการพัฒนาความฉลาดรู้ของผู้เรียน**. ศูนย์PISA สพฐ.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2554). **การจัดกระบวนการเรียนรู้ : เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพฯ :อักษรเจริญ ทัศน์.

อิงฟ้า ทองทรง. (2566). **การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การจัดการเรียนรู้SQP2RSร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด**. การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Creswell, J. W. & Guetterman, T. C. (2019). **Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research**. 6thed. New York: Pearson Education.

Pauk, W. (1984). **The New SQ4R**. Reading World, 23(3), 274–275.

Robinson, F. P. (1961). **Effective study**. New York: Harper and Brothers.

การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

STUDY OF MANAGEMENT SKILLS OF IN THE 21ST CENTURY FOR A LEARNING INSTITUTION UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION

ศิริชัย ทนทะนาน[1], ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศพร เกตุถนอม[2]
วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม[1,2]
Sirchai Tontanan[1], Assistant Professor Dr. Thasporn Kettanom[2]
Siam Technology College[1,2]
Corresponding Author E-mail : 66008113007@siamtechno.ac.th[1], kettanom23@gmail.com[2]

(Received : November 3, 2025; Edit : November 19, 2025; accepted : November 19, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับและแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.910 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะการสื่อสาร มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ควรยอมรับความรู้ความชำนาญของผู้อื่นวิธีที่ดีที่สุดในการสร้างความไว้วางใจในที่ทำงาน 2) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ควรมีความสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ควรมีความสามารถทั้งในการฟัง พูด อ่าน เขียนและสรุปความได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น 4) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ควรมีส่วนร่วมในกลยุทธ์การคิดเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เกิดแรงจูงใจ 5) ด้านทักษะการสื่อสาร ควรมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายและเลือกใช้การสื่อสารที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

คำสำคัญ : ทักษะการบริหาร ผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

Abstract

This research aimed to study the level and guidelines for developing management skills of administrators in the 21st century for being a learning institution under the Office of the Private Education Commission. Teachers in educational institutions under the Office of the Private Education Promotion Commission, academic year 2024, 217 people. The tools used are questionnaires and structured interviews. Used to interview 5 experts. with a consistency index of 0.67-1.00 and a reliability of 0.910. Statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results found that the overall level of management skills of administrators in the 21st century for being a learning institution is at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level, with the average values ranked from highest to lowest as follows: human relations skills, technological and digital skills, organizational management skills, analytical and creative thinking skills, and communication skills. The development guidelines are as follows: 1) Human relations skills: Recognizing the knowledge and expertise of others is the best way to build trust in the workplace. 2) Technological and digital skills: The ability to utilize current digital technology appropriately and to the greatest benefit. 3) Organizational management skills: The ability to listen, speak, read, write, and summarize clearly and to the point. 4) Analytical and creative thinking skills: Participating in creative thinking strategies will create motivation. 5) Communication skills: A variety of communication methods should be utilized and the correct communication should be selected to achieve communication objectives.

Keywords : Management skills, Executives in the 21st Century, Educational institutions of learning, Office of the Private Education Commission

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนประเทศชาติ เนื่องจากการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรมเพื่อนำมาเป็นเครื่องกำกับการใช้ความรู้และความสามารถให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโดยรวม (การศึกษาของชาติ : ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ, 2559) การที่จะขับเคลื่อนความสำเร็จของประเทศนั้น บุคลากรทุกคนของประเทศจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะไม่ว่าจะทำการพัฒนาส่วนใดต้องเริ่มมาจากการพัฒนาคนเสียก่อน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉ.4) พ.ศ. 2562, มาตรา 6) จากศักยภาพความสามารถประสบการณ์ของบุคคลทุกคนจึงสมควรที่จะได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา เพื่อที่การศึกษาจะสามารถช่วยเหลือพัฒนาบุคลากรให้เป็นพลเมืองหรือพลโลกที่ดีของประเทศได้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ(ฉ.4) พ.ศ. 2562, มาตรา 6) ซึ่งความแตกต่างที่เห็นได้ชัดที่สุดอย่างหนึ่งระหว่างโรงเรียนรัฐและเอกชน คือค่าเล่าเรียน สำหรับผู้ปกครองหลายคนการหาเงินทุนเพิ่มเติมสำหรับค่าเล่าเรียนของลูกเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก หรืออาจต้องการนำเงินไปใช้จ่ายในรูปแบบอื่นที่ทำให้ชีวิตประจำวันง่ายขึ้น โรงเรียนของเอกชนมีแนวโน้มที่จะมีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมสูง ซึ่งทำให้เด็กๆ มีโอกาสเรียนรู้จากผู้อื่นและชื่นชมผู้ที่อาจแตกต่างจากมากขึ้น เนื่องจากโรงเรียนของรัฐจะต้องรองรับนักเรียนจำนวนมาก ขนาดชั้นเรียนจึงอาจมีขนาดใหญ่ ทำให้เด็กบางคนรู้สึกสูญเสียหรือไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือที่พวกเขาต้องการได้ เนื่องจากโรงเรียนเหล่านี้ต้องปฏิบัติตามหลักสูตรที่เข้มงวดยิ่งขึ้น ครูจึงมีโอกาสน้อยลงที่จะปรับบทเรียนหรือวิชาให้เข้ากับชั้นเรียนเฉพาะทาง นอกจากนี้โอกาสในการสอนวิชาเฉพาะทางให้กับนักเรียนก็น้อยลง ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งต่างจากโรงเรียนเอกชนที่มีโอกาสในแต่ละด้านค่อนข้างมาก (ข่าวสารจากโรงเรียนเซนต์ปีเตอร์, 2565)

สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งส่งผลต่อความต้องการทักษะการบริหารที่แตกต่างจากอดีต สถานศึกษาไม่เพียงแต่ต้องทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องเป็นแหล่งพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารในยุคดิจิทัล (Trilling & Fadel, 2021 : 42) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ การสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การพัฒนาบุคลากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Zhao, 2018 : 67) ความท้าทายหลักในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันประกอบด้วยหลายมิติ 1) คือการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ซึ่งต้องการให้ผู้บริหารมีทักษะดิจิทัล ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน และความสามารถในการประเมินและเลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Schleicher, 2019 : 89) 2) ดังนั้น การศึกษาและการพัฒนาทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องได้รับการให้ความสำคัญ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

ปัจจุบันในสถานศึกษาหลายแห่ง พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการมีแบบแผนทางความคิดของบุคลากรที่ยังขาดการพัฒนา ผู้บริหารและครูหลายคนยังคงยึดติดกับรูปแบบการคิดเดิม ไม่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ และขาดการสะท้อนความคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และคณะ, 2564 : 72) นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านการขาดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการบริหารสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาหลายแห่งมีความเข้าใจที่แตกต่างกันเกี่ยวกับทิศทางและเป้าหมายขององค์กร ขาดการสื่อสารที่ชัดเจนและการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ ทำให้เกิดการทำงานที่ไม่สอดคล้องกันและไม่มีประสิทธิภาพ (สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, 2565 : 136) ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การขาดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมอย่างแท้จริง บุคลากรในสถานศึกษาหลายแห่งยังทำงานแยกส่วน ขาดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ไม่มีการสร้างชุมชนนักปฏิบัติที่เข้มแข็ง และขาดกลไกในการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดร่วมกัน (ปรีชา ช่วงโชค และคณะ, 2563 : 232) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้มีความสนใจที่จะหาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ เพื่อเน้นองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กรเพื่อการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะในการบริหารงานสูง มีส่วนช่วยให้การบริหารสถานศึกษา สามารถบริหารงานได้สำเร็จและมีประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ว่ามีระดับทักษะการบริหารงานในแต่ละด้านอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด และทักษะใดควรนำมาพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารการศึกษา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยด้านทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร พัฒนาสถานศึกษา และพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตามกรอบแนวคิดทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 5) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ และกรอบแนวคิดการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมีแบบแผนทางความคิด 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

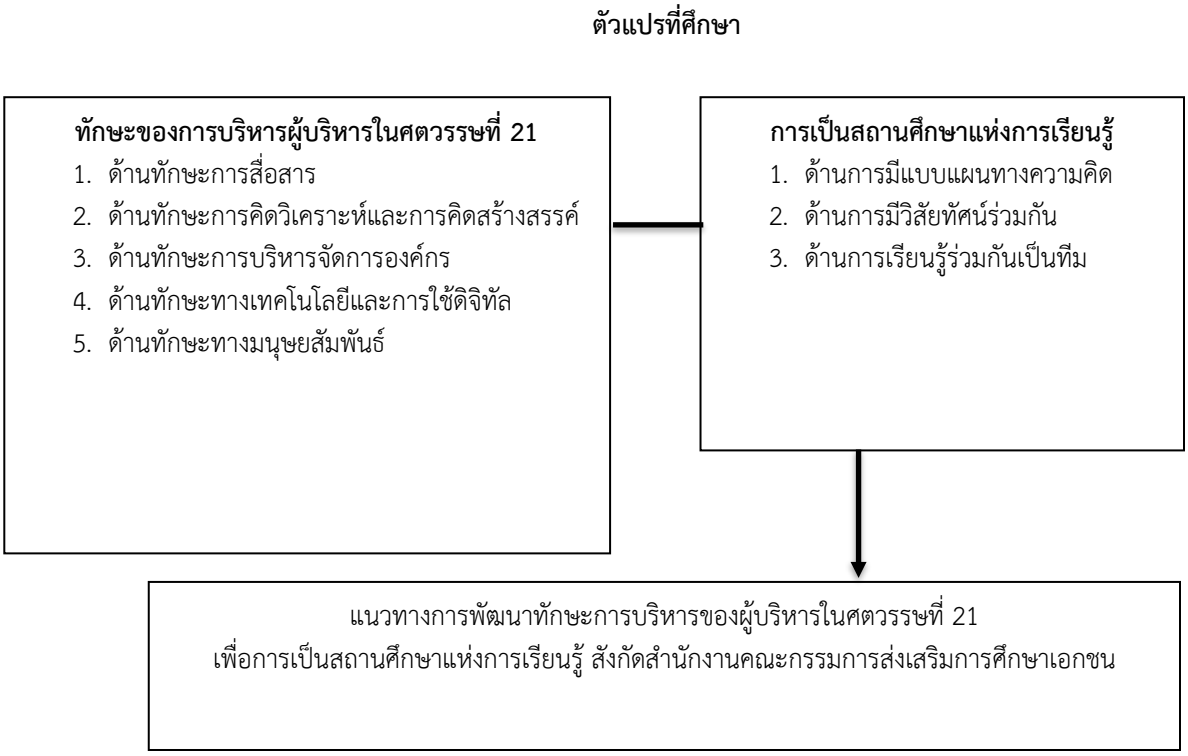

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2567) จำนวน 486 คน จาก 11โรงเรียน

2. ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 217 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละสถานศึกษาด้วยวิธีจับสลาก

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน คือ เป็นผู้บริหารมีประสบการณ์ในด้านการบริหารสถานศึกษา 5 ปีขึ้นไป และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษาขึ้นไป

ตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนี้

ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้ 1) ด้านทักษะการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 5) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์

การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ จากนักการศึกษาและนักวิชาการ ประกอบด้วย 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมีแบบแผนทางความคิด 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีอันดับ 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนโดยการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ในด้าน 1) ด้านทักษะการสื่อสาร 2) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร 4) ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล 5) ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อใช้ตั้งข้อคำถาม และแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นของคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ศึกษาโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert R., 1967, p. 90-95)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ในการตรวจสอบให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยใช้วิธีหาค่า Index of Item Objective Congruency (IOC) โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็น คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 มาใช้ จากนั้นจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูจำนวน 30 คนที่ไม่ใช่ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนโชคชัยหทัยราษฎร์ จำนวน 10 คน โรงเรียนพร้อมมิตรพิทยา จำนวน 10 คน โรงเรียนขุมทองวิทยา จำนวน 10 คน

6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990, p. 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.910

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า ไปจัดทำชุดแบบสอบถามฉบับจริงแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

8. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

9. นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเครื่องมือ

10. จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม ถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เสนอต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในการตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้แบบฟอร์ม Google Form และสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) จำนวน 217 คน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการตอบแบบสอบถาม และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง

4. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน ถูกต้องสมบูรณ์ทุกขั้นตอน จำนวน 217 ชุด คิดเป็นร้อยละ100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยหาค่าเฉลี่ย () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ เบสท์และคาน (Best & Khan, 1993 : 47)

3. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอด้วยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวม รายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติการ		แปลผล	อันดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านทักษะการสื่อสาร	3.42	1.12	มาก	5
2	ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	3.70	1.20	มาก	4
3	ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร	3.80	1.16	มาก	3
4	ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	3.84	1.13	มาก	2
5	ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์	3.85	1.18	มาก	1
	ภาพรวม	**3.79**	**1.14**	**มาก**	-

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 3.85) รองลงมา คือ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ($\overline{X}$ = 3.84) ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ($\overline{X}$ = 3.80) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\overline{X}$ = 3.70) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ($\overline{X}$ = 3.42)

2. ผลการวิเคราะห์การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวมรายด้าน

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติการ		แปลผล	อันดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ด้านการมีแบบแผนทางความคิด	3.70	1.07	มาก	3
2	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.73	1.15	มาก	1
3	ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.72	1.15	มาก	2
	ภาพรวม	**3.79**	**1.14**	**มาก**	-

จากตารางที 2 พบว่าระดับทักษะการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.73) รองลงมา คือ ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\overline{X}$ = 3.72) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีแบบแผนทางความคิด ($\overline{X}$ = 3.70)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีประเด็นสำคัญที่นำมา อภิปรายผล ดังนี้

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะการสื่อสาร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการต่างๆ ในการ

สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีกระบวนการในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พัฒนพงษ์ แสงพันธ์ เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พัฒนพงษ์ แสงพันธ์, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาท เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบ ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากทักษะของ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกๆทักษะ อย่างเพียงพอในการบริหารจัดการโรงเรียน (สุพัตรา ผลประสาท, 2566)

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนาดังนี้

ด้านทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5 แสดงความเห็นว่า“การพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารควรมุ่งเน้นการเข้าใจความแตกต่างของบุคลากร สามารถจัดการข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานมีส่วนร่วมในเป้าหมายขององค์กร ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาร่วมกันภายในโรงเรียน ”ควรยอมรับความรู้ความชำนาญของผู้อื่น วิธีที่ดีที่สุดในการสร้างความไว้วางใจในที่ทำงานคือการแสดงให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าเราชื่นชมในความเชี่ยวชาญของพวกเขา และขอความช่วยเหลือจากพวกเขาในการทำโครงการต่างๆ และให้เครดิตแก่พวกเขาอย่างเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีวิธีการในการสร้างความร่วมมือให้กับผู้ร่วมงานในฐานะผู้นำได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารมีวิธีการต่างๆ ในการสร้างแรงจูงใจ ให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ผู้บริหารสามารถประสานงานและให้คำแนะนำแก่ ผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารมีความเข้าใจธรรมชาติพฤติกรรม ของมนุษย์และให้ความสำคัญกับทุกคนเสมอภาคกัน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อนุจิรา ปั่นโย เรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อนุจิรา ปั่นโย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ (สุนิสา สงัดศรี, 2565) เรื่อง ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารงานการทำงานเป็นทีม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นตัวอย่างในการทำงานให้กับผู้อื่น พร้อมทั้งใช้ศาสตร์และศิลป์ในการสื่อสารกับผู้อื่น (สุนิสา สงัดศรี, 2565)

ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4 แสดงความเห็นว่า“การฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีควรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการอัปเดตเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ ผู้บริหารควรสามารถใช้ดิจิทัลช่วยในการวางแผน การบริหารทรัพยากร และการประเมินผลอย่างมีระบบ” ผู้บริหารควรมีความสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการจัดการภายในหน่วยงานและการเผยแพร่ข้อมูลสู่ภายนอกอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การทำงานสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และช่วยยกระดับภาพลักษณ์ขององค์กรให้มีความทันสมัยและน่าเชื่อถือในยุคดิจิทัลความสามารถในการเข้าใจบริบทและประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อให้เข้าใจและตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ค้นพบทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นทักษะแรกที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องฝึกฝนเมื่อเข้าสู่โลกออนไลน์ ความเข้าใจยังรวมไปถึงการตระหนักว่าเทคโนโลยีเครือข่ายส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม มุมมองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อนุจิรา ปั่นโย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อนุจิรา ปั่นโย, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาทได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญและมีทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาทุกๆทักษะอย่างเพียงพอในการบริหารจัดการโรงเรียน (สุพัตรา ผลประสาท, 2566)

ด้านทักษะการบริหารจัดการองค์กร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3 แสดงความเห็นว่า “ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายเพื่อการพัฒนาองค์กรได้อย่าเหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับ

สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง มีใจที่เปิดกว้าง รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน มีกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม สนับสนุนให้พนักงานภายในองค์กรได้มีโอกาสทำงานที่ท้าทายความสามารถ”ผู้บริหารต้องมีความสามารถทั้งในการฟัง พูด อ่าน เขียนและสรุปความได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความสามารถในการต่อรองโน้มน้าว เพื่อให้เกิดผลดีในการปฏิบัติงาน สามารถนำเสนอผลงานได้อย่างมืออาชีพ ต้องสามารถใช้เทคโนโลยี หรือทักษะดิจิทัล ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความชำนาญในการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัล นำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบันมาปรับใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารของสถานศึกษา มีความสามารถในการประยุกต์การบริหารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุพัตรา ผลประสาท เรื่องทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร ที่ศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (สุพัตรา ผลประสาท, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อดุลย์ อุบาลี เรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารพัฒนาความสามารถในการมีแบบแผนทางความคิด คิดวิเคราะห์ วางแผนเชิงกลยุทธ์ และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง (อดุลย์ อุบาลี, 2566)

ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2 แสดงความเห็นว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการส่งเสริมให้ใช้กระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ในทุกขั้นตอนของการบริหารงาน ทั้งด้านวิชาการ บุคลากร และงบประมาณ รวมถึงควรได้รับการพัฒนาให้สามารถสร้างแนวคิดใหม่ๆ ในการบริหารจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21” ควรมีการมีส่วนร่วมในกลยุทธ์การคิดเชิงสร้างสรรค์จะทำให้เรามีแรงจูงใจ กระตุ้นความหลงใหล และช่วยให้เราค้นพบวิธีแก้ปัญหาใหม่ๆ เมื่อเจออุปสรรค ซึ่งส่งผลให้ทำงานหรือสร้างผลงานได้มากและดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการสำรวจมุมมองใหม่ๆ อาจทำให้ค้นพบบางอย่างเกี่ยวกับสมมติฐาน มุมมอง อคติของตัวเองที่ไม่เคยสังเกตมาก่อน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ศิโรรัตน์ มณีเรือง เรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า มีกระบวนการและ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และการคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งความเชี่ยวชาญด้านทักษะและความรู้ทางปัญญาเพื่อการพัฒนา และเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้านการศึกษา เปิดรับแง่มุมใหม่ๆที่หลากหลายเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำแนวคิดใหม่ๆมาใช้ในการปฏิบัติงาน (ศิโรรัตน์ มณีเรือง, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นิภาพร รอดไพบูลย์ เรื่องทักษะการบริหารในศตรวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (นิภาพร รอดไพบูลย์, 2565)

ด้านทักษะการสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1 แสดงความเห็นว่า “ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสารแบบทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้เข้าถึงบุคลากรทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้” ผู้บริหารควรมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายและเลือกใช้การสื่อสารที่ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะการสื่อสารที่หลากหลายเชื่อมโยงไปถึงเป้าหมายของการสื่อสารได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้เข้าใจในเรื่องที่จะสื่อสารอย่างถูกต้องและตรงประเด็นไม่นอกกรอบจากเรื่องที่ต้องการสื่อสาร สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พัฒนพงษ์ แสงพันธ์ เรื่อง ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พัฒนพงษ์ แสงพันธ์, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นิภาพร รอดไพบูลย์ เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตรวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตรวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระแก้ว ด้านทักษะการสื่อสารโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีทักษะการสื่อสารที่ช่วยส่งเสริมการสร้างความร่วมมือภายในองค์กร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (นิภาพร รอดไพบูลย์, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารด้วยภาษาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ให้บุคลากรของสถานศึกษาเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม โดยเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้มุ่งพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะทางด้านทางด้านอื่นๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเพิ่มเติม

2) ควรวางแผนปรับปรุงและพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 เพื่อการเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545.** กรุงเทพฯ : คุรุสภา

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ไกรยุทธ อุ่นแก้ว. (2562). สภาพและปัญหาการใช้ทักษะการบริหารการศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีเกษ เขต 3. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุนิสา สงัดศรี. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษสกลนคร เขต 1. **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อดุลย์ อุบาลี. (2566). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อนุจิรา ปั่นโย. (2565). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1. **การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง** การศึกษามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยพะเยา.

ศิโรรัตน์ มณีเรือง. (2565). ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง. วิ**ทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต**,มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. Educational and psychological 30(3), 607-610

ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี

THE EFFECTS OF USING A GUIDANCE ACTIVITIES PACKAGE TO ENHANCE EMOTIONAL CONTROL OF GRADE 9 STUDENTS AT THAMMASAT KHLONGLUANG WITTHAYAKHOM SCHOOL IN PATHUM THANI PROVINCE

นันท์นภัส มูลหล้า[1] ,นิธิพัฒน์ เมฆขจร, รศ.ดร.[2] ,วัลภา สบายยิ่ง,รศ.ดร.[3]
แขนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช[1,2,3]
Nannapas Mulla[1] , Nitipat Mekkhachorn, Assoc. Prof. Dr.[3],Wanlapa Sabayying, Assoc. Prof. Dr.[3]
Master of Education (Guidance and Psychological Counseling). Sukhothai Thammathirat Open University. [1,2,3]
Corresponding Author E-mail : nannapas@thk.ac.th[1]

(Received : September 19, 2025; Edit : October 9, 2025; accepted : October 14, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ และ 2) เปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์และกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ทั้งหมด 23 ห้องเรียน จำนวน 850 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 60 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ 2) กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ และ 3) แบบวัดการควบคุมอารมณ์มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .87 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ภายหลังการทดลอง นักเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์มีการควบคุมอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ มีการควบคุมอารมณ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ ชุดกิจกรรมแนะแนว, การควบคุมอารมณ์, มัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were (1) to compare the emotional control of the student before and after using a guidance activities package to enhance the emotional control; and (2) to compare the emotional control of the experimental group students who used the guidance activities package to enhance the emotional control with that of student in the control group who undertook normal guidance activities.

This is a quasi-experimental research with both an experimental and a control group. The population comprises all 850 Grade 9 students at Thammasat Khlongluang Wittayakhom School, Pathum Thani Province during the first semester of the 2025 academic year, distributed across 23 classrooms. The research sample consisted of 60 Grade 9 Students at Thammasat Khlongluang Witthayakhom School in Pathum Thani Province during the first semester of the 2025 academic year, obtained by cluster random sampling. After that, They were randomly assigned as the experimental group and the control group students. Each of which containing 30 students. The employed research instruments were (1) a guidance activities package to enhance the emotional control, and (2) an emotional control assessment scale, with reliability coefficient of .87. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation, and t-test.

Research results showed that (1) after the experiment with the use of a guidance activities package to enhance emotional control to strengthen emotional control, the post-experiment emotional control of the experimental group students was significantly higher than their pre-experiment emotional control level at the .01 level of statistical significance; and (2) after the experiment with the use of the guidance activities package to strengthen emotional control, the emotional control level of the experimental group students, who used the guidance activities package to strengthen emotional control, was significantly higher than the emotional control level of the control group students who undertook normal guidance activities at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Guidance activities package, Emotional control, Grade 9 Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากรายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัว ปี 2023 (วรดร เลิศรัตน์, 2566) พบว่าปัญหาความรุนแรงมีมากขึ้นในทุกวัย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นนับเป็นปัญหาที่มีมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ทั้งในรูปแบบที่วัยรุ่นเป็นผู้กระทำและแบบที่วัยรุ่นเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งในปัจจุบันปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกันปัญหาความรุนแรงกลับถูกมองเป็นเรื่องปกติ กลายเป็นความเคยชินของบุคคลในครอบครัวและสังคม ที่มีมุมมองว่าเหตุการณ์ความรุนแรงเหล่านั้นมาจากความคึกคะนองของช่วงวัย ที่เมื่อผ่านพ้นช่วงวัยรุ่นไปได้ก็จะไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวอีก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบของการใช้ความรุนแรงที่ส่งผลเป็นวงกว้างทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาความรุนแรงดังกล่าวไม่ได้รับสนใจให้ความสำคัญ จึงยังมีความรุนแรงของวัยรุ่นเกิดขึ้นในสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะพฤติกรรมดังกล่าวจึงกลายเป็นความเคยชินของวัยรุ่นเช่นเดียวกัน และจากประสบการณ์การสอนกิจกรรมแนะแนวของผู้ทำวิจัยมาเป็นเวลา 6 ปี ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี มีการสังเกตพฤติกรรม ผลการประเมิน SDQ การเยี่ยมบ้านจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพบว่า นักเรียนมีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างไม่เหมาะสม เช่น มีการทะเลาะวิวาท การชกต่อย การพูดและใช้ถ้อยคำที่หยาบคาย ขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเอง บางส่วนมีปัญหาด้านสร้างสัมพันธภาพ ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ๆ ขาดทักษะในการดำเนินชีวิต เข้ากับเพื่อนไม่ได้ เป็นต้น

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นไม่ใช่อาศัยเพียงแค่สติปัญญาเท่านั้น ปัจจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมด้านอารมณ์ หรือการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้ที่รู้จักอารมณ์ของตนเองอย่างแท้จริง รู้จักใช้อารมณ์ให้เกิดประโยชน์ เป็นไปในทางสร้างสรรค์ สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ดีขึ้น สามารถแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ชีวิตจะมีความสุขมากขึ้นด้วย และที่สำคัญจะเป็นที่รักของคนทั่วไป (**Goleman, D. ,**1995) ซึ่งคงจะเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนามากกว่าการเรียนเก่งมีสติปัญญาล้ำเลิศแต่ไม่สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมนั้น จะต้องตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ได้ก่อน ควรยอมรับธรรมชาติของมนุษย์ว่าแต่ละคนมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน สภาพแวดล้อมต่างกัน ความสามารถไม่เหมือนกัน ลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ก็ไม่เหมือนกัน แต่ในความแตกต่างนั้นทุกคนล้วนมีข้อดีที่คุณสามารถมองเห็นได้เหมือนกัน ควรนำข้อดีต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่ออารมณ์ของเรา ด้วยการมองโลกในแง่ดี แล้วชีวิตจะมีสุขได้ไม่ยาก พื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาความสามารถด้านอารมณ์ คือ จะต้องรู้จักแล้วเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง รู้ว่าเป็นคนแบบไหน รู้ว่าตอนนี้กำลังรู้สึกอะไร รวมถึงการแสดงออกและพฤติกรรมที่มีต่อเหตุการณ์นั้น ๆ และการแสดงออกทางอารมณ์ที่แสดงออกนั้นส่งผลกระทบต่อคนอื่นอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่นักเรียนต้องมี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ จิตปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) ก็คือเน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การควบคุมอารมณ์ (**Emotional Control)** คือ ทักษะในการจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการทำงานให้ถึงเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ บุคคลที่มีทักษะนี้จะสามารถหายจากความผิดหวังในเวลาไม่นาน หรือสามารถจัดการกับความกังวลและตั้งใจทำข้อสอบอย่างราบรื่น บางคนที่มีปัญหาสมาธิสั้นอาจพบปัญหาการจัดการอารมณ์ร่วมด้วยได้บ่อย ความเข้าอกเข้าใจ (**Empathy)** จากผู้ใหญ่จะช่วยให้เด็ก ๆ ที่มีทักษะการควบคุมอารมณ์ต่ำผ่านสถานการณ์ที่ยากลำบากได้ดีขึ้น และสามารถจัดการควบคุมอารมณ์ในครั้งหน้าได้ง่ายขึ้น การควบคุมอารมณ์เป็นกระบวนการทั้งภายในและภายนอกของบุคคล มีทั้งส่วนที่เห็นได้ชัดเจนและบางส่วน ที่สังเกตได้ยากการควบคุมอารมณ์เป็นความสามารถของบุคคลในการรักษาอารมณ์ที่เคยอยู่ในสภาวะปกติให้คงอยู่ต่อไป และปรับเปลี่ยนอารมณ์เชิงลบที่เกิดขึ้นให้เป็นอารมณ์เชิงบวก รวมทั้งยับยั้งหรือลดอารมณ์เชิงลบลง การควบคุมอารมณ์ไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลจากบุคคลอื่นหรือ สภาวการณ์อื่นเกี่ยวข้องด้วยยิ่งไปกว่านั้น ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของแต่ละบุคคลยังมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของแต่บุคคลตลอดจนขึ้นอยู่กับพัฒนาการในแต่ละวัยด้วย (**Thompson,** 1994)

นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาการควบคุมอารมณ์ไว้หลากหลาย หนึ่งในนั้นที่น่าสนใจ คือแนวคิดของโรเจอร์ และนาจาเรียนที่ได้ศึกษาองค์ประกอบการควบคุมอารมณ์ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การทบทวนอารมณ์ (**Rumination)** เป็นการที่บุคคลไตร่ตรองถึงพฤติกรรม การกระทำที่แสดงออกจากสถานการณ์ในอดีตที่ผ่านมา ว่าส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของตนเองและบุคคลอื่นอย่างไร 2) การยับยั้งอารมณ์ (**Emotional Inhibition)** เป็นความสามารถของบุคคลในการหยุดยั้งการแสดงความรู้สึกภายในใจของตนเองออกมาให้บุคคลอื่นทราบว่าในขณะนั้นตนเองมีอารมณ์อย่างไร 3) การควบคุมความก้าวร้าว

(**Aggression Control)** หมายถึง การที่บุคคลรู้เท่าทันอารมณ์หุนหันพลันแล่นที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและค่อนข้างรุนแรง สามารถเข้าควบคุมและจัดการกับอารมณ์นั้นได้ก่อนที่จะเกิดผลเสียแก่ตนเองหรือบุคคลอื่น และ 4) การควบคุมอารมณ์ให้สมเหตุสมผล (**Benign Control)** เป็นการที่บุคคลทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยสามารถเปรียบเทียบ ไตร่ตรองและตัดสินใจเลือกที่จะแสดงอารมณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล (**Roger & Najarian,** 1989)

ช่วงวัยรุ่น หรือ ที่เรียกกันว่า “วัยพายุบุแคม (**Storm and Stress)**” เป็นช่วงวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ การเจริญเติบโตในวัยรุ่นแต่ละช่วงอายุมีความแตกต่างกัน โดยนักจิตวิทยาพัฒนาการได้แบ่งวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ คือ วัยรุ่นตอนต้น มีอายุประมาณ 11-14 ปี เป็นช่วงวัยที่เริ่มเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น วัยรุ่นตอนกลาง มีอายุประมาณ 15-18 ปี เป็นวัยหนุ่มสาวเนื่องจากมีวุฒิภาวะทางเพศและวัยรุ่นตอนปลาย มีอายุประมาณ 18-21 ปี เป็นขั้นบรรลุภาวะ มีความสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคมเหมือนวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัยรุ่นมีการเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ (จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์, 2526). ดังนั้น ถ้าการเติบโตของวัยรุ่นมีคุณภาพตั้งแต่ตอนต้นก็จะส่งผลให้ช่วงวัยรุ่นตอนกลางและวัยรุ่นตอนปลายเป็นช่วงที่วัยรุ่นสามารถเติบโตมาได้อย่างมีคุณภาพเช่นเดียวกัน ผลการสำรวจของสวนดุสิตโพล (2560) พบว่า พฤติกรรมความรุนแรงของวัยรุ่น มีสาเหตุอันดับ 1 มาจาก ภาวะอารมณ์ร้อน ขาดสติและความคึกคะนอง คิดเป็นร้อยละ 81.52 ซึ่งจากผลการสำรวจดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อารมณ์เป็นปัจจัยอันดับหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความรุนแรงในวัย รุ่นถือเป็น ปัจจัยส่วนตัวที่วัยรุ่นยังสามารถแก้ไข เรียนรู้และปรับพฤติกรรมให้เป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมได้ เนื่องจากระยะวัยรุ่น (**Adolescent Period)** เป็นระยะที่กำลังค้นหาและเข้าใจอัตลักษณ์ของตนเอง ตามทฤษฎี **Psychosocial Developmental Stage** ของ **Erikson** ซึ่งจะเริ่มเรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ความเชื่อและความต้องการของตนเอง และสามารถทำทุกอย่างเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจของวัยรุ่น ถ้าวัยรุ่นไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ก็มีโอกาสที่จะทำพฤติกรรมเสี่ยงออกมา (พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา และอาภาพร เผ่าวัฒนา, 2562) ดังนั้น การกำกับอารมณ์จึงมีความสำคัญที่จะสามารถช่วยลดปัญหาความรุนแรงของวัยรุ่นได้ โดยการเสริมทักษะการควบคุมอารมณ์ การจัดการกับปัญหาและรับมือกับเหตุการณ์ (กรวิดา ศรีสุภา, 2547)

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ก็เป็นนักเรียนอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในระยะวัยรุ่นและควรจะได้รับการเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ในขณะที่อยู่ในสภาวะสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เนื่องจากปัญหาด้านพัฒนาการตามช่วงวัยที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น และจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียน การสังเกตพฤติกรรม ผลการประเมิน **SDQ** การเยี่ยมบ้านจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพบว่า ก็พบว่านักเรียนมีการแสดงออกทางอารมณ์อย่างไม่เหมาะสมบ่อยครั้งตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการเพื่อนำมาเสริมสร้างให้นักเรียนได้พัฒนาในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และร่างกาย ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้หากได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ความสนุกสนาน รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น รวมถึงการควบคุมอารมณ์ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนมีการศึกษาค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมาพัฒนาการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนนั้นย่อมเกิดผลดี สอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา จันมณีย์ และนิธิพัฒน์ เมฆขจร ซึ่งกล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมแนะแนว หากกระทำได้เหมาะสมจะส่งผลดีต่อผู้รับบริการในการแก้ปัญหา เช่น การทะเลาะวิวาท พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ปัญหายาเสพติด การขาดความมีระเบียบวินัยขาดคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบ ซึ่งหากบุคคลเหล่านี้ได้รับการช่วยเหลือที่ เหมาะสม โดยใช้กระบวนการทางกิจกรรมแนะแนวก็น่าจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่แก้ปัญหาได้ การจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนได้ เพราะเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี โดยเน้นไปที่กิจกรรมแนะแนวกลุ่มด้านส่วนตัวและสังคม (ชลธิชา จันมณีย์ และนิธิพัฒน์ เมฆขจร, 2554)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแนะแนว ซึ่งเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อม ในด้านการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไป ได้รู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักคิด และตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง รู้จักตั้งเป้าหมายของชีวิต สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ดังนั้นกิจกรรมแนะแนวจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างคน คือ สร้างคนให้รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจชีวิตและยอมรับผู้อื่น มีทักษะในการดำเนินชีวิต รักและเห็นคุณค่าในตนเอง รู้ความถนัด ความสนใจ และบุคลิกภาพของตน และรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตลอดถึงสัมพันธภาพตนเองกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน สร้างเสริมทักษะชีวิตวุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้เชิงพหุปัญหา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ครูแนะแนวมีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้าน

ชีวิต การศึกษา และการพัฒนาตนเองสู่สังคม จึงเป็นงานที่ต้องให้ความสำคัญและตระหนักในฐานะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น พบว่าการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวในการจัดการเรียนรู้ ครูแนะแนวมีบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหลัก ๆ อยู่ 3 ด้าน คือ 1) พัฒนากิจกรรมด้านการศึกษา 2) พัฒนากิจกรรมด้านอาชีพ 3) พัฒนากิจกรรมด้านทักษะชีวิตส่วนตัว อารมณ์ สังคมของผู้เรียนทุกชั้นเรียน และครูแนะแนวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งและอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด นักเรียนให้ความไว้วางใจในทุกเรื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี เพราะนักเรียนในช่วงวัยนี้ยังขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์อย่างมาก มักใช้การแก้ปัญหาด้วยอารมณ์ที่รุนแรง อีกทั้งยังเป็นช่วงที่กำลังจะมีการเปลี่ยนเข้าสู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสูงมาก จนบางครั้งนักเรียนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับครูและเพื่อนใหม่ได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำชุดกิจกรรมแนะแนวมาพัฒนาใช้ในการเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งขั้นตอนดำเนินกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ โดยนำกระบวนการควบคุมอารมณ์มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชากิจกรรมแนะแนว เพื่อให้นักเรียนมีทักษะความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองและนำไปใช้เมื่อต้องเจอกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์

2. เพื่อเปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว เพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์และกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ และ ตัวแปรตาม คือ การควบคุมอารมณ์ ประกอบด้วย **1**) การทบทวนอารมณ์ (**Rumination**) **2**) การยับยั้งอารมณ์ (**Emotional Inhibition**) **3**) การควบคุมความก้าวร้าว (**Aggression Control**) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

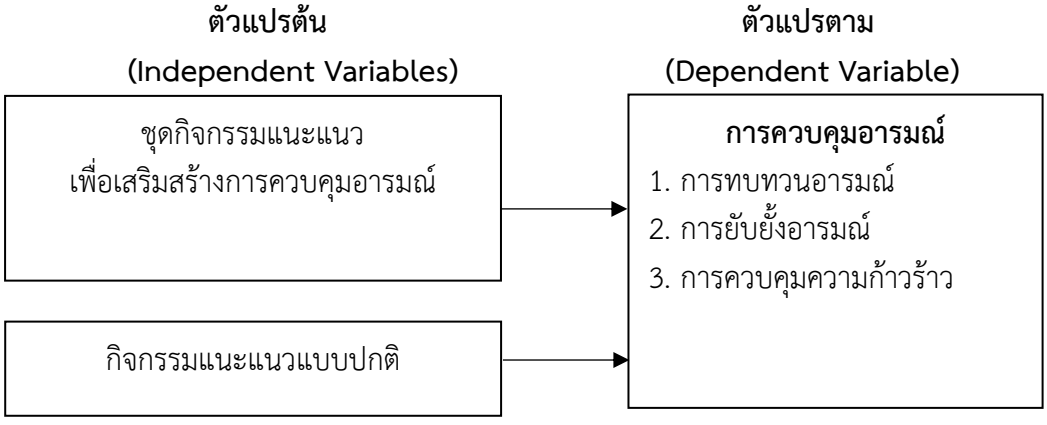

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มทดลองมีการควบคุมอารมณ์สูงขึ้นภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว

2. ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีการควบคุมอารมณ์ สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง วัดผลก่อนและหลังการทดลอง Pretest-Posttest Control Group Design ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 2 ตารางแสดงแบบการทดลอง

กลุ่ม	ก่อนทดลอง	ทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว	หลังทดลอง
กลุ่มทดลอง	E_1	X_1	E_2
กลุ่มควบคุม	C_1	X_2	C_2

X_1 แทน การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์

X_2 แทน การใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

E_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง

E_2 แทน การทดสอบหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

C_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม

C_2 แทน การทดสอบก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุม

โดยได้มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จังหวัดปทุมธานี จำนวน 23 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 850 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 60 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม จำนวน กลุ่มละ 30 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ และ 2) กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การควบคุมทางอารมณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือสำหรับนำมาใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) เครื่องมือสำหรับวัดตัวแปรตาม คือ แบบวัดการควบคุมอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยคำถามชนิดเลือกตอบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ เท่ากับ .87

2) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการทดลอง คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ ได้พัฒนาขึ้นตามขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวประกอบไปด้วยกิจกรรมจำนวน 8 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาที ทำตามหลักการและทฤษฎีการจัดกิจกรรมแนะแนว ในแต่ละกิจกรรมจะประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม วัตถุประสงค์ แนวคิด อุปกรณ์ ขั้นตอน การจัดกิจกรรม ใบงาน การประเมิน และเอกสารประกอบการจัดกิจกรรม โดยนำวิธีการจัดกิจกรรมที่จัดมาบูรณาการกับวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน (ERGA) (1) ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (2) ขั้นสะท้อนกลับการเรียนรู้ (3) ขั้นสรุปสาระสู่ชีวิต (4) ขั้นคิดและนำไปปฏิบัติ และมีเนื้อหาครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบ 1) การทบทวนอารมณ์ 2) การยับยั้งอารมณ์

และ 3) การควบคุมความก้าวร้าว

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวมรวบข้อมูลคะแนนการควบคุมอารมณ์ 2 ครั้ง คือ ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมดังนี้

1) ทำการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มกลุ่มละ 30 คน โดยกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม หลังจากนั้นนัดหมายวันเวลาที่จะเริ่มทำชุดกิจกรรมแนะแนวกับนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม โดยจะให้มาทำกิจกรรมในคาบเรียนซ่อมเสริมและในช่วงพักกลางวัน ที่ห้องแนะแนว

2) เมื่อถึงเวลานัดหมายผู้วิจัยให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มทำแบบวัดการควบคุมอารมณ์ ก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพร้อมบันทึกคะแนน

3) ดำเนินการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ จำนวน 8 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาทีกับกลุ่มทดลองและใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวแบบปกติกับกลุ่มควบคุม

4) ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่มทำแบบวัดการควบคุมอารมณ์หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวพร้อมบันทึกคะแนนไว้

5) ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดการควบคุมทางอารมณ์ทั้งก่อนและหลังการทดลองของทั้ง 2 กลุ่มมาวิเคราะห์ข้อมูลในดำดับต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม จังหวัดปทุมธานี ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ และเปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์และกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent t - test) ในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบผลการวัดก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ และการทดสอบค่าทีแบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent t - test) ในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์และกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

ผลการวิจัย

1) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนการทดลองและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์

การทดลอง	**n**	***M***	*SD*	df	*T*	p_value
ก่อนการทดลอง	30	2.30	0.20	29	39.89**	0.000
หลังการทดลอง	30	4.31	0.23			

** p < .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ย (*M*) ก่อนการทดลองเท่ากับ 2.30 และหลังการทดลองเท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ก่อนการทดลองเท่ากับ 0.20 และหลังการทดลองเท่ากับ 0.23 ค่า t เท่ากับ 39.89 และค่า p-valve เท่ากับ 0.000 แสดงว่าหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีการควบคุมอารมณ์ (*M* = 4.31 , *SD* = 0.23) สูงขึ้นกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว(*M* = 2.30 , *SD* = 0.20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

2) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมอารมณ์ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อ

เสริมสร้างการควบคุมอารมณ์และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมอารมณ์ของกลุ่มทดลอง หลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

กลุ่ม	n	*M*	*SD*	Df	*t*	p-value
กลุ่มทดลอง	30	4.31	0.23	58	12.53**	0.000
กลุ่มควบคุม	30	3.63	0.19			

** $p < .01$

จากตารางที่ 3 พบว่า การควบคุมอารมณ์ของกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย (M) เท่ากับ 4.31 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) กลุ่มทดลอง เท่ากับ 0.23 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 0.19 ค่า t เท่ากับ 12.53 และค่า p-valve เท่ากับ 0.000 แสดงว่าหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีการควบคุมอารมณ์ (*M* = 4.31 , *SD* = 0.23) สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับกิจกรรมแนะแนวปกติ (*M* = 3.63 , *SD* = 0.19) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามลำดับต่อไปนี้

1) ภายหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยการควบคุมอารมณ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดกิจกรรมแนะแนวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีการเชื่อมโยงเนื้อหาการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน และให้นักเรียนได้เรียนรู้จากอารมณ์ที่เกิดขึ้นของตนเองโดยค่อย ๆ ทบทวนไปทีละขั้นตอน ในกิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ฝึกการสังเกต วิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียของการแสดงออกแบบไม่เหมาะสม รวมทั้งช่วยกันคิดวิธีการควบคุมอารมณ์เหล่านั้นที่ตนเองจะสามารถนำไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง โดยในทุกประเด็นนักเรียนจะต้องช่วยกันแสดงความคิดเห็น อภิปรายให้เกิดความแตกฉาน รวบรวมข้อมูลที่ได้มาบันทึกลงในใบงานจะได้นำมาอ่านทบทวน ด้วยกระบวนการเหล่านี้จึงทำให้นักเรียนเข้าใจและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริง นักเรียนจึงสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ได้เพิ่มมากขึ้นหลังจากการทดลองสอดคล้องกับศุณิตา หัวเขา ได้ทำการศึกษาเรื่องผลการพัฒนาทักษะทางสมองด้านการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดป่าประดู่ โดยการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว พบว่า (1) ภายหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางสมองด้านการควบคุมอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ศุณิตา หัวเขา, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญนภา กุลนภาดล ได้ทำการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นด้วยชุดกิจกรรมเชิงจิตวิทยา พบว่า การควบคุมอารมณ์โดยรวมและรายองค์ประกอบของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมการใช้ชุดกิจกรรมก่อนการทดลอง หลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการใช้ชุดกิจกรรมเชิงจิตวิทยามีผลทำให้การควบคุมอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (เพ็ญนภา กุลนภาดล, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของลมุล วิสีปัตย์ ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ลมุล วิสีปัตย์, 2563)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หลังการทดลองนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองแสดงให้เห็นว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถพัฒนาการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ภายหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการควบคุมอารมณ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดกิจกรรมแนะแนวที่สร้างขึ้นนี้เป็นการจัดกิจกรรมโดยยึดจากการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ 4 ขั้นตอน โดยมีขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ซึ่งผ่านการเล่นเกม บทบาทสมมติ ทำใบงาน ทำกิจกรรม ฟัง อ่านกรณีศึกษา ค้นคว้า เล่าอดีต เล่าเรื่องแบ่งปันประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญหรือผลลัพธ์การเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของกิจกรรม ขั้นสะท้อนกลับการรับรู้ (Reflecting) เป็นการให้นักเรียนได้

แสดงความรู้สึก วิเคราะห์พิจารณาเหตุผลจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นสรุปสาระสู่ชีวิต (Generalizing) นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ หรือสรุปสาระการเรียนรู้จากการอภิปราย สะท้อนกลับการรับรู้ โดยศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเพิ่มเติมเพื่อความสมบูรณ์ของสาระการเรียนรู้ และขั้นคิดและการนำไปปฏิบัติ (Applying) นักเรียนทดลองประยุกต์ใช้สาระการเรียนรู้สู่ชีวิต โดยมีการอภิปรายร่วมกันในวิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลองและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการจัดการ และการควบคุมอารมณ์ของตนเอง การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับวัย ช่วยเพิ่มพูนและส่งเสริมการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนในวัยนี้จะต้องจัดกิจกรรมสนับสนุนที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้ชุดกิจกรรมนี้ได้ผ่านขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาเอกสารหลักสูตร ศึกษาการจัดกิจกรรมแนะแนว ที่ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมแนะแนว ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากการเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพและนำไปทำการทดลองในกลุ่มที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและนำคำแนะนำของอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปใช้จริง ส่วนในชุดกิจกรรมแนะแนวปกติมีการใช้เทคนิคการเรียนรู้ต่าง ๆ ค่อนข้างน้อยกว่าเป็นการจัดกิจกรรมแบบเดิม ๆ ไม่ร่วมสมัย ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายตลอดจนส่งผลให้นักเรียนไม่ค่อยสนใจและไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรม จึงเกิดการพัฒนาการควบคุมอารมณ์ได้น้อยกว่า ดังนั้นนักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการควบคุมอารมณ์สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยดังกล่าวและจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีงานวิจัยที่ สอดคล้องกับการศึกษาของอุไร นาคสง่า ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านในเมือง จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตาม แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านสังคมภายหลังการทดลองสูงกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อุไร นาคสง่า, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรินทร์ พุตดำ ได้ศึกษาเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการวางแผนอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการวางแผนอาชีพมีความสามารถในการวางแผนอาชีพภายหลังการทดลองสูงกว่าความสามารถดังกล่าวของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้กิจกรรมแนะแนวแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พัชรินทร์ พุตดำ, 2562)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นช่วยในการพัฒนาการควบคุมอารมณ์ได้ดีกว่าชุดกิจกรรมแนะแนวแบบปกติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้นำชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ควรศึกษาและทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ กระบวนการและวิธีการประเมินผลของกิจกรรมก่อนนำไปใช้กับนักเรียนเพื่อให้ได้ประสิทธิผลมากที่สุด

2) ผู้ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ควรดำเนินกิจกรรมตามลำดับของชุดกิจกรรม และควรดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการให้ครบทุกขั้นตอน เนื่องจากกิจกรรมได้จัดเรียงไว้ตามการพัฒนาการเสริมสร้างอย่างเป็นระบบ

3) ผู้ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวควรมีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องเรียนที่เอื้ออำนวยในการเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ เช่น เลือกใช้สีผนังเป็นสีโทนอ่อน ได้แก่ สีฟ้า สีเขียว หรือสีเบจ มีการจัดวางเฟอร์นิเจอร์อย่างเป็นระเบียบ และมีแสงสว่างที่เหมาะสม เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมมากที่สุด **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป**

1) นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจควรมีการให้ทำแบบวัดในระยะติดตามผลเพื่อศึกษาความคงทนการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนหลังจากใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์

2) นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจสามารถพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ จะได้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาทักษะการควบคุมอารมณ์

3) นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจควรศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการ หรือมีคุณลักษณะพิเศษอื่น ๆ เช่น กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือกลุ่มที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรวิดา ศรีสุภา. (2547). **ผลของการเสริมสร้างความฉลาดทาง อารมณ์ตามแนวคิดของโกล์แมนที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการใช้ความรุนแรงของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6**. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

จิราภรณ์ อารยะรังสฤษฎ์. (2539). พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก (Development of Morality). **วารสารแนะแนว,** 30(162) : 53-59.

ชลธิชา จันมณีย์ , นิธิพัฒน์ เมฆขจร. (2554). **ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาตามนโยบายสถานศึกษา 3D ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์วิทยพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชยะลา**, ม.ป.ท., นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พิมพ์รัตน์ ธรรมรักษา, อาภาพร เผ่าวัฒนา. (2562). ความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น. **วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล**, 35 (3), 213-217.

พัชรินทร์ พุตดำ. (2562). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความสามารถในการวางแผนอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร** (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เพ็ญนภา กุลนภาดล. (2563). การเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นด้วยชุดกิจกรรมเชิงจิตวิทยา. **วารสารสังคมศาสตร์**, 9(2), 86-96.

ลมุล วิสีปัตย์. (2563). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว**. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรดร เลิศรัตน์. (2566). **เด็กและครอบครัวไทยในสองทางแพร่ง: รายงานสถานการณ์เด็กและครอบครัว ประจำปี 2023**.-- กรุงเทพฯ : ศูนย์ความรู้นโยบายเด็กและครอบครัว (คิด for คิดส์).

ศุณิตา หัวเขา. (2563). **ผลการพัฒนาทักษะทางสมองด้านการควบคุมอารมณ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดป่าประดู่ โดยการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว**. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สวนดุสิตโพล. (2560). **พฤติกรรมของวัยรุ่นไทย ณ วันนี้**. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม, 2568, จาก https://dusitpoll.dusit.ac.th/UPLOAD_FILES/POLL/2560/PS-2560-1486861345.pdf

อุไร นาคสง่า. (2562). **ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านสังคมของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านในเมือง จังหวัดสตูล** (สารนิพนธ์ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Goleman, D. (1995). ***Emotional Intelligence : Why it can matter more than IQ***. New. York : Bastam Book.

Roger, D., & Najarian, B. (1989). The construction and validation of a new scale for Measuring emotion control. **Personality & Individual Differences**, 10(8), 845-853.

Thompson, R. A. (1994). Emotional Regulation: A theme in search of definition. **Monographs of the society for research in child development**, 15(2-3), 25-52.

แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

GUIDELINES FOR USING INFORMATION TECHNOLOGY DEVELOPMENT IN THE ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ธนากร ธัญนันท์[1] , วิภาดา ประสารทรัพย์[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[1,2]
Tanakorn Thanyanan[1] , Wipada Prasansaph[2]
Program in Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand[1,2]
Corresponding Author E-mail : s66561802065@ssru.ac.th

(Received : November 11, 2025; Edit : November 19, 2025; accepted : November 22, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูจำนวน 302 คน จากโรงเรียนทั้ง 71 แห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยใช้การสุ่มแบบง่าย และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์และคุณสมบัติครบถ้วน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ในระดับดี และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach’s alpha) เท่ากับ 0.834 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษาใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีด้านการบริหารงานวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านการบริหารงานงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ พัฒนาระบบทะเบียนวัดผลและคลังสื่อดิจิทัลที่เป็นระบบ 2) ด้านงานทั่วไป ส่งเสริมการใช้ระบบสารบรรณและการสื่อสารออนไลน์ให้เป็นมาตรฐาน 3) ด้านบุคลากร จัดทำระบบข้อมูลบุคลากรและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพออนไลน์ และ 4) ด้านงบประมาณ พัฒนาระบบวางแผนและบริหารงบประมาณที่โปร่งใส ถูกต้อง และตรวจสอบได้

คำสำคัญ : แนวทาง; เทคโนโลยีสารสนเทศ; การบริหารงานสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) the current state of information technology utilization in school administration, (2) to propose guidelines for improving the use of information technology in school administration. The sample consisted of 302 school administrators and teachers from 71 schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 2, selected using simple random sampling. Key informants included five experienced and qualified school administrators. The research instruments consisted of a questionnaire and a semi-structured interview. The instruments were validated for content validity by experts, yielding satisfactory IOC values, and the questionnaire demonstrated acceptable reliability with a Cronbach's alpha of 0.834. Quantitative data were analyzed using percentage, mean and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that the current state of information technology usage in four administrative areas (academic affairs, budgeting, personnel, and general administration) were at a high level. The highest mean was in academic administration, while the lowest was in budgeting administration.

The developmental guidelines for enhancing the use of information technology in school administration consist of four key areas: (1) Academic Affairs – developing a systematic student assessment record system and a digital learning resource repository; (2) General Administration – promoting standardized use of electronic document systems and online communication channels; (3) Personnel Management – establishing a structured personnel information system and supporting online professional development; and (4) Budget Administration – improving planning and budgeting systems to ensure transparency, accuracy, and accountability.

Keywords : Guidelines; Information Technology; Educational Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นวัตกรรมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างฉับพลัน ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรโลก ที่ต้องเผชิญกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันมากมาย ทั้งด้านการเรียนรู้ในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเดินทาง การใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารและการจัดการการทำงาน เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องในชีวิตประจำวัน ดังนั้น เยาวชนรุ่นใหม่ จึงควรเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้รู้เท่าทันและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและประเทศต่อไป ซึ่งเป็นบทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาที่ต้องพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะและความรู้ในเรื่องดังกล่าว (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2560-2579)

โดยประเทศไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการใช้เทคโนโลยี จึงได้กำหนดให้เพิ่มรายวิชาวิทยาการคำนวณ และปรับปรุงสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษา นอกจากนี้ยังมีการอบรมให้ความรู้ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี แก่ครูในทุกระดับชั้นให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และสามารถนำเทคโนโลยีร่วมสมัยต่างๆ ไปปรับใช้ในการดำเนินงาน โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ตอบรับกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา คือ การเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนเอง ให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนรู้ 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งโลกปัจจุบันและโลกอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ย่อมมาจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาของครูผู้สอนที่มีส่วนสำคัญในการสร้างและพัฒนาผู้เรียน เพราะสื่อการสอน รวมถึงการนำเทคโนโลยีทางการศึกษามายกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้สูงขึ้น จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการที่แต่ละสถานศึกษามีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการใช้และพัฒนาสื่อการสอน ส่งผลให้โลกทัศน์ของผู้เรียนกว้างไกล มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการจัดการข้อมูลข่าวสารและความรู้ในรูปแบบต่างๆ รวมถึงมีความสามารถในการใช้เครื่องมือ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (นุตประวีณ์ ทัศนสุวรรณ, 2566)

นอกจากด้านการจัดการเรียนการสอนแล้วนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงานและการปฏิบัติงานของส่วนราชการ ปรับรูปแบบการทำงานเป็นดิจิทัล มีแพลตฟอร์มรองรับการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ตามนโยบายการศึกษา เรียนดี มีความสุข โดยแบ่งเป็น 2 หลัก คือ การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ และ การศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต ซึ่งการดำเนินการมีแนวทางในการปฏิบัติ 2 แนวทางคือ 1) การลดภาระของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) ลดภาระของนักเรียนและผู้ปกครอง โดยการให้นักเรียนสามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ด้วยการมีระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและการจัดการศึกษา มีระบบแนะแนวการเรียน และเป้าหมายชีวิตการจัดทำระบบวัดผลรับรองมาตรฐานวิชาชีพ ผู้เรียนสามารถเพิ่มเพื่อรับประกาศนียบัตรในการประกอบอาชีพการทำระบบวัดผลเทียบระดับการศึกษาและประเมินผลการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความสามารถเป็นเลิศไม่ต้องเสียเวลาในระบบประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายมีรายได้ระหว่างเรียน จบแล้วมีงานทำ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น ครอบครัว ผู้นำทางศาสนา และโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยการสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไปในอนาคต ด้วยหลักแนวคิดร่วมการขับเคลื่อนของทุกภาคส่วน คือ “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” สู่การศึกษา เพื่อความเป็นเลิศ และการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เป็นพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจเฉพาะ โดยตั้งอยู่ในเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีโรงงานและภาคธุรกิจจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานสูงและมีประชากรแฝงจำนวนมาก ผู้เรียนในพื้นที่จึงมีความหลากหลายทั้งด้านพื้นฐานทางภาษา วัฒนธรรม และความพร้อมทางการศึกษา ซึ่งทำให้สถานศึกษาต้องเผชิญความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานในหลายมิติ ภายใต้สภาวะการแข่งขันที่สูงทั้งในด้านคุณภาพการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากร และการสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ยิ่งไปกว่านั้น นโยบายเร่งด่วนของกระทรวงศึกษาธิการด้านการขับเคลื่อนดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน ได้กำหนดให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่ต้องพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การสื่อสาร และการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบสารสนเทศ พัฒนาทักษะบุคลากรด้านเทคโนโลยี และจัดหาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกโรงเรียน (แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2567)

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมพบว่ายังคงมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด ทั้งงบประมาณจากเงินอุดหนุนรายหัวที่ต่ำ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอ ความพร้อมของบุคลากรที่แตกต่างกัน รวมถึงข้อจำกัดด้านอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และภาระงานธุรการที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้บางโรงเรียนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในบริหารงานและหาแนวทางพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครู ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาและมีความมุ่งหวังที่จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตรงตามวัตถุประสงค์ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาผลิตประชากร วัยเรียนให้เก่ง ดี มีความสุข และมีคุณภาพออกสู่สังคม เพื่อเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน เพื่อจะได้สามารถบริหารงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลิตผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2
2. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยศึกษาตามขอบเขตการบริหารงานของสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังภาพที่ 1

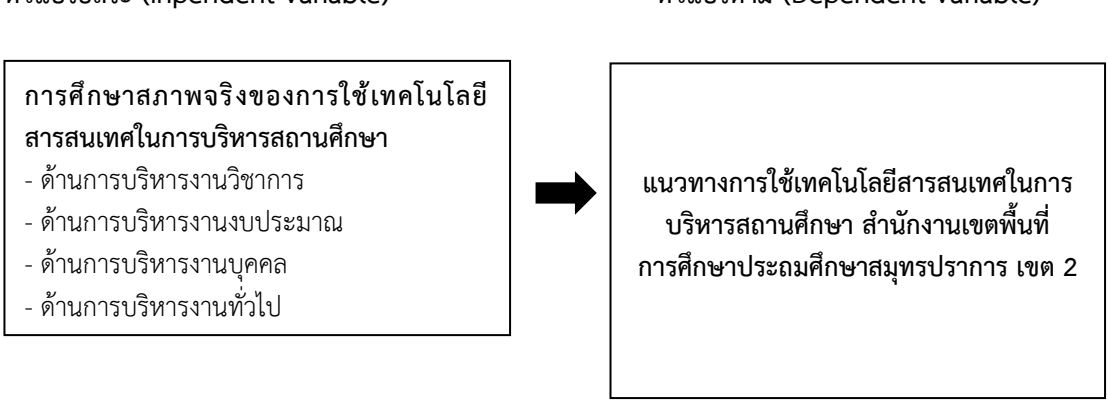

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 71 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,399 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2567)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 302 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970)

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษาที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบของตัวแปรอิสระ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป

2. ตัวแปรตาม คือ แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ระยะที่ 1)

การวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตัวตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพจริงในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของลิเคิร์ท (Likert, 1961)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ (ระยะที่ 1)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา โดยศึกษาตามขอบเขตการบริหารงานในสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือ ตามคำนิยามของการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษา จำนวน 1 ชุด

4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและชัดเจนของคำถาม ข้อเสนอแนะ และนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้างความเที่ยงตรง ในด้านเนื้อหาความเหมาะสม ความชัดเจน และความถูกต้องของการใช้ภาษา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (index of item objectives congruence : IOC)

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

7. นำคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (Try-out) มาวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cronbach’s alpha coefficient) = 0.834

8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ (Try-out) แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

9. ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ จากนั้นทำสำเนาแบบสอบถาม

10. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล (ระยะที่ 1)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และประสานผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 302 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก Google Forms ได้ข้อมูลกลับมา จำนวน 302 คน คิดเป็น ร้อยละ 100

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล (ระยะที่ 1)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ความเรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้ รับมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้บริหาร และครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา กลุ่มโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพจริงในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ โดยยึดเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ระยะที่ 2)

การวิจัยในระยะที่ 2 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ในประเด็นแนวทางในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา โดยแบ่งตามขอบข่ายการบริหารงานสถานศึกษา

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ (ระยะที่ 2)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสร้างเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการสัมภาษณ์ การตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา

2. ร่างแบบสัมภาษณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบแก้ไข เนื้อหา ข้อเสนอแนะ และสำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

3. นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จากสถานศึกษาที่มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่เกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมาก หรือสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนคุณภาพ หรือสถานศึกษาที่ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล หรือสถานศึกษารางวัลพระราชทาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท ด้านการบริหารการศึกษา มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษามาไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล (ระยะที่ 2)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2 ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

2. ผู้วิจัยดำเนินการเข้าสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาตามที่ได้คัดเลือกไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล (ระยะที่ 2)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 มาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษา		
ระดับปริญญาตรี	111	36.80
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	191	63.20
รวม	**302**	**100**
2. ประสบการณ์ทำงาน		
น้อยกว่า 5 ปี	108	35.80
5 - 10 ปี	190	62.90
มากกว่า 10 ปี	4	1.30
รวม	**302**	**100**

(n=302)

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 302 คน จำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 63.20 และระดับปริญญาตรี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80

จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานที่ 5-10 ปี จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 62.90 รองลงมาคือมีประสบการณ์ทำงาน 5 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 และสุดท้ายคือประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30

ตอนที่ 2 สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษา โดยภาพรวม

ลำดับ	การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา	สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษา			อันดับ
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	
1.	ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.19	0.30	มาก	1
2.	ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.80	0.27	มาก	4
3.	ด้านการบริหารงานบุคคล	3.90	0.16	มาก	3
4.	ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.18	0.38	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม		**4.02**	**0.21**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพจริงในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.02, S.D.=0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพจริงในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 ($\overline{X}$=4.19, S.D.=0.30) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานงบประมาณ ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

ผู้วิจัยได้ทำการนำผลการวิเคราะห์สภาพจริงในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง โดยสามารถวิเคราะห์สภาพจริงในการพัฒนาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานงบประมาณ ตามลำดับ

จากนั้นนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน มาเป็นแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

ด้านวิชาการ

1. โรงเรียนต้องมีระบบทะเบียนวัดผล การจัดเก็บผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อจัดเก็บข้อมูลของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

2. มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของกลุ่มงานวิชาการ ตารางสอน แผนการสอนของครูและสื่อในรูปแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกและยืดหยุ่นในการทำงานของครูผู้สอน

3. โรงเรียนต้องมีฐานข้อมูลกลางที่เชื่อมโยงทุกข้อมูลเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงาน เพื่อความรวดเร็วในการทำงานและการบริหารจัดการสถานศึกษา

4. รวบรวมสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเป็นคลังสื่อของสถานศึกษา เพื่อให้ครูสามารถเลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย

5. มีการติดตาม ประเมินผลของการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาของครูผู้สอน พร้อมให้ครูรายงานการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจของผู้เรียน พร้อมทั้งวิเคราะห์คุณภาพของสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาด้วย

ด้านบริหารงานทั่วไป

1. ควรมีการใช้ระบบสารบรรณและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการรับ-ส่งหนังสือราชการ ลดการใช้กระดาษและระยะเวลาในการเวียนหนังสือ

2. โรงเรียนควรมีการจัดทำฐานข้อมูลเอกสารกลาง (Document Management System-DMS) เพื่อจัดเก็บสัญญา ประกาศ ระเบียบ และมีการจัดหมวดหมู่ให้ค้นหาได้ง่าย

3. ควรมีระบบสำหรับครู นักเรียน และผู้ปกครองไว้เช็คตารางการจัดกิจกรรมรวมถึงการจัดแจ้งข่าวสารต่างๆ

4. มีระบบบริหารพัสดุและอาคารสถานที่ สำหรับบันทึกครุภัณฑ์ ตรวจสอบสภาพ และแจ้งซ่อมออนไลน์

5. มีการใช้ระบบการจองห้องประชุม

6. มีการใช้ social media เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์กับชุมชน

7. มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) อย่างเคร่งครัด

ด้านการบริหารงานบุคคล

1. โรงเรียนต้องจัดทำระบบบันทึกข้อมูลบุคลากรภายในโรงเรียน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

2. โรงเรียนต้องมีแอพพลิเคชั่นในการลงเวลาทำงาน มีการเชื่อมข้อมูลกับตารางสอน ตารางการจัดกิจกรรม รวมถึงมีแบบฟอร์มการลาออนไลน์พร้อมการแนบหลักฐาน

3. โรงเรียนต้องมีระบบตั้งเป้าหมายรายบุคคล (KPI) มีระบบการประเมินประกอบการนิเทศการสอน อัพโหลดหลักฐาน คลิปวิดีโอการสอน รวมถึงการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ

4. สนับสนุนให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในรูปแบบออนไลน์

ด้านการบริหารงานงบประมาณ

1. ควรมีการจัดหาระบบการวางแผนและการจัดทำงบประมาณ (e-Budget Planning) เช่น มีการใช้โปรแกรมหรือระบบ e-Budgeting เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ความต้องการ เชื่อมโยงข้อมูลอัตโนมัติเพื่อป้องกันความซ้ำซ้อน

2. มีระบบอนุมัติและติดตามการใช้จ่ายที่เป็นปัจจุบัน เช่น การส่งคำขออนุมัติใช้เงิน/เบิกจ่าย ด้วย e-Signature รวมถึงการแจ้งอนุมัติการเบิกจ่ายผ่าน Line Notify หรืออีเมล์

3. มีการจัดทำฐานข้อมูลร้านค้า/ผู้ขาย เพื่อเปรียบเทียบราคาได้สะดวก

4. มีระบบงานบัญชีและการเงินดิจิทัล เช่น การบันทึกใบสำคัญ รับ จ่าย คงเหลือ ที่เป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ มาอภิปรายผลตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ มนทิญา ปั้นสำลี และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์ ที่ได้วิจัยสภาพ ปัญหา และความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัยเขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มนทิญา ปั้นสำลี และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์, 2568) นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ ศราวุฒิ จินดา ที่ได้ทำการศึกษา การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเครือข่ายมิ่งเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเครือข่ายมิ่งเมือง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาแพร่ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ศราวุฒิ จินดา, 2564) และยังสอดคล้องกับ จินตนา จุงใจ ที่ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพจริง ปัญหาและอุปสรรคการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยการบริหารงานของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) หลักและวิธีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน ด้านวิชาการมีการใช้คอมพิวเตอร์ในงานทะเบียนนักเรียน บุคลากรในโรงเรียนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงบประมาณ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการรายงานทางการเงินและงบการเงิน ด้านบริหารงานบุคคล มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู และด้านบริหารทั่วไป เครื่องมืออุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีความทันสมัยและเพียงพอ 3) ผู้วิจัยเสนอแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้านวิชาการสถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนให้เป็นระบบ ด้านงบประมาณ ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบันทึกข้อมูลบัญชีรับ-จ่าย การรายงานผลทางด้านการเงิน ด้านการจัดการเรียนการสอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประมวลผลงาน ด้านการบริหารงานบุคคลควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล และรายงานผลการพิจารณาความดีความชอบ และด้านการบริหารทั่วไป ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำทะเบียนประวัตินักเรียน (จินตนา จุงใจ, 2560) ทั้งนี้ผู้วิจัยขออนุญาตนำประเด็นดังกล่าวมาอภิปรายผลเพิ่มเติมในมิติด้านการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ

ผลการวิเคราะห์สภาพจริงในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการอาจยังไม่ดีเท่าที่ควร สาเหตุมาจากปัญหาด้านบุคลากร เช่น ยังขาดทักษะและความเข้าใจในการใช้เครื่องมือหรือแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเพื่อการวิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านเทคโนโลยี เช่น ระบบฐานข้อมูลและซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการบริหารงานวิชาการอาจมีความหลากหลายและไม่ได้เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้ยากต่อการรวบรวมข้อมูล และด้านการบริหารจัดการ เช่น ขาดนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และขาดการนิเทศและติดตาม เป็นต้น รวมถึงขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ทำให้ข้อมูลไม่ต่อเนื่อง และไม่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ

วนิดา ทองพูลได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ได้กล่าวว่า ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและแนวทางพัฒนาการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและควรมีการจัดอบรมด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่เสมอ (วนิดา ทองพูล, 2564) และสอดคล้องกับ วัลลภ เพ็ชรไทย ได้ทำการศึกษา ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ได้กล่าวว่า ปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ควรแก้ไขด้านข้อมูลควรจัดฝึกอบรมการประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ด้านกระบวนการควรส่งเสริมการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านบุคลากรควรจัดฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับบุคลากร (วัลลภ เพ็ชรไทย, 2561)

สำหรับผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 ท่าน พบว่าแนวทางการพัฒนาที่ถูกกล่าวถึงบ่อยที่สุดและสอดคล้องกับผลเชิงปริมาณ ได้แก่ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางและระบบทะเบียนวัดผล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านเห็นพ้องว่าสามารถช่วยลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความถูกต้องของข้อมูล และสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลแบบสอบถามที่ชี้ว่าด้านวิชาการมีความพร้อมสูงที่สุด อีกทั้งข้อเสนอที่ถูกเน้นย้ำมากเป็นลำดับถัดมา ได้แก่ การจัดทำคลังสื่อดิจิทัลและระบบสารสนเทศสำหรับการเรียนการสอน ซึ่งเป็นประเด็นที่ 4 ใน 5 ท่านกล่าวถึงอย่างชัดเจน

ด้านการบริหารงานทั่วไป

ผลการวิเคราะห์สภาพจริงในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์และการประชาสัมพันธ์ครูและบุคลากรยังขาดความรู้และทักษะในการใช้โปรแกรมหรือแพลตฟอร์มที่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) ซึ่งจำเป็นต่อการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในแผนกลยุทธ์ อีกทั้งสถานศึกษาบางแห่งยังคงยึดติดกับการทำงานแบบดั้งเดิม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผนกลยุทธ์จึงไม่ได้รับการยอมรับหรือให้ความสำคัญเท่าที่ควร รวมถึงการขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางของเขตพื้นที่การศึกษา และสนองต่อความต้องการของชุมชน และสังคม จะส่งผลให้การวางแผนไม่สอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา และชุมชน ไปจนถึงการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับวนิดา ทองพูล ที่ได้ทำการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 กล่าวว่า ปัญหาการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการวางแผนกลยุทธ์ควรมีที่ปรึกษาเพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรมีการจัดอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่เสมอ (วนิดา ทองพูล, 2564) และสอดคล้องกับ สิทธิชัย สีมี ที่ได้ทำการศึกษา ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 กล่าวว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน ด้านบริหารงานทั่วไป ควรมีการการใช้อินเทอร์เน็ตในงานรับส่งหนังสือราชการ การประชาสัมพันธ์โรงเรียนผ่านระบบบนเครือข่าย การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการรับนักเรียน (สิทธิชัย สีมี, 2566)

สำหรับผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ (4 ใน 5 ท่าน) เน้นถึงความจำเป็นของ ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์และระบบจัดการเอกสารกลาง (DMS) ซึ่งจะช่วยลดภาระงานเอกสารและเพิ่มความโปร่งใสในการทำงาน ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับผลเชิงปริมาณที่พบว่าด้านนี้อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แต่ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อสร้างความเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งเขตพื้นที่

ด้านการบริหารงานบุคคล

ผลการวิเคราะห์สภาพจริงในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง มาก และมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากครูส่วนหนึ่งยังไม่สามารถนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เช่น การเข้าร่วมการอบรม สัมมนาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การใช้เทคโนโลยีเพื่อเตรียมการประเมินวิทยฐานะ และการจัดการด้านใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงขาดความเชี่ยวชาญในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลขั้นสูง ทำให้การเข้าถึงระบบออนไลน์และการประยุกต์ใช้เพื่อการทำงาน เช่น การเตรียมเอกสารประเมินวิทยฐานะ ไม่สามารถทำ

ได้อย่างคล่องตัว ควรเน้นการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างแรงจูงใจให้ครูเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตและการสนับสนุนทางเทคนิค เพื่อให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง อีกทั้งการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ขั้นตอนการบันทึกและการจัดทำข้อมูลเพื่อขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ค่อนข้างซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับ จินตนา จุงใจ ที่ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 กล่าวว่า หลักและวิธีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารการศึกษาโรงเรียน ด้านการบริหารงานบุคคล ควรมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครู และควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูล และรายงานผลการพิจารณาความดีความชอบ (จินตนา จุงใจ, 2560) และสอดคล้องกับ ชยกร ทิพมาศ ที่ได้ทำการศึกษา แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 กล่าวว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาสมรรถนะ ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ผู้บริหาร และครูควรตระหนักและเข้าใจบริบทของสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง พัฒนา ให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาเทคนิคการสอนของครูเน้นการจัดการเรียนรู้ แบบ Hybrid Learning และผู้บริหารควรปรับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาเป็น Super Coach ในการบริหารจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน (ชยกร ทิพมาศ, 2565)

สำหรับด้านบุคลากร แนวทางที่ถูกกล่าวถึงบ่อยที่สุด (3 ใน 5 ท่าน) คือ การจัดทำระบบข้อมูลบุคลากรและระบบประเมินผลรายบุคคล (KPI) รวมถึงระบบลงเวลาและระบบนิเทศออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการลดภาระงานประจำและเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการบุคลากร การให้ความสำคัญในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลเชิงปริมาณที่พบว่าด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีความแตกต่างด้านความพร้อมของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก

ด้านการบริหารงานงบประมาณ

ผลการวิเคราะห์สภาพจริงในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและมาก ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาขาดการใช้ระบบประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding) รวมถึงขาดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการหาข้อมูลด้านการเงินและงบประมาณ ตลอดจนการขาดการใช้เทคโนโลยีเพื่อหาราคากลางพัสดุบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการละเลยการเชิญชวนผ่านตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (e-market) รวมถึงไม่ใช้งานระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน จะก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้า ความไม่โปร่งใส การประเมินราคาพัสดุไม่ตรงตามสภาพตลาดจริง เสี่ยงต่อการจัดซื้อจัดจ้างในราคาสูงกว่ามาตรฐาน หรือไม่คุ้มค่า ขาดความเป็นธรรมต่อผู้เสนอราคา ผู้บริหารควรพัฒนาระบบสารสนเทศที่ทันสมัย บังคับใช้มาตรการตามกฎหมาย พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพครูและบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงบประมาณมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิชัย สีมี ได้ทำการศึกษา ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยกล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน ด้านงบประมาณ ควรทำการเบิกจ่ายงบประมาณการคำนวณราคาพัสดุโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการนำเสนอแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณบนเว็บไซต์ ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยี มาใช้ในกระบวนการบริหารงานงบประมาณ เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารที่ถูกต้องโดยต้องมีการจัดระบบการบริหารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีการจัดอบรมให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องบริหารพัสดุและสินทรัพย์ การบันทึก ข้อมูลสารสนเทศที่ดินและสิ่งก่อสร้างในระบบคอมพิวเตอร์ให้ครบถ้วนตามข้อมูลที่เป็นจริงของสถานศึกษา (สิทธิชัย สีมี, 2566) และสอดคล้องกับ ดาราชาย สุดโสม ที่ได้ทำการศึกษา แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยกล่าวว่า แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ที่สำคัญคือ ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขอบข่ายงานด้านบริหารงานงบประมาณ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบ วางกรอบการพัฒนาเครือข่ายการจัดทำหลักฐานการปฏิบัติราชการของข้าราชการครูและส่งเสริมให้ครูได้มีการพัฒนาตนเองในการแสวงหาความรู้ สนับสนุนให้มีการติดต่อประสานกับชุมชนโดยการใช้เครือข่าย อินเตอร์เน็ตและดำเนินการประชาสัมพันธ์โรงเรียนในช่องทางที่หลากหลาย (ดาราชาย สุดโสม, 2562)

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า ด้านการบริหารงานงบประมาณ แม้จะ

เป็นด้านที่มีสภาพจริงต่ำที่สุดจากผลแบบสอบถาม แต่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านได้เสนอแนวทางอย่างสอดคล้องกันว่าควรมี ระบบวางแผนงบประมาณและการเบิกจ่ายแบบดิจิทัล (e-Budgeting, e-Signature, Line Notify) รวมถึงระบบบัญชีที่เป็นปัจจุบันและตรวจสอบได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความต้องการแก้ปัญหาความล่าช้า ความผิดพลาด และความซ้ำซ้อนในการทำงานที่ยังพบอยู่ในหลายโรงเรียน

จากการบูรณาการผลการวิจัยทั้งสองระยะอย่างเป็นระบบ เริ่มจากระยะที่หนึ่งซึ่งสำรวจสภาพจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานสถานศึกษา พบว่า ด้านวิชาการ เป็นมิติที่มีความพร้อมสูงที่สุด ขณะที่ ด้านงบประมาณ มีความพร้อมน้อยที่สุดและยังมีข้อจำกัดหลายประการ ผลดังกล่าวถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาเครื่องมือระยะที่สอง คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาจริงในพื้นที่ ซึ่งผลสัมภาษณ์ยืนยันและขยายความจากข้อมูลเชิงปริมาณอย่างชัดเจน โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สนับสนุนประเด็นเรื่องความจำเป็นของ ระบบฐานข้อมูลกลาง ระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ และระบบบริหารงบประมาณดิจิทัล การเชื่อมโยงข้อมูลทั้งสองระยะจึงนำมาสู่ข้อเสนอเชิงวิชาการที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพจริง ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน และเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้านการบริหารการศึกษาในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการบริหารจัดการทางวิชาการและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเสนอว่าสถานศึกษาควรจัดตั้งคลังสื่อการเรียนรู้ของโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ให้ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานทั่วไป สถานศึกษาควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชาสัมพันธ์งานด้านการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยเสนอให้โรงเรียนมีการใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานบุคคล สถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการบริหารจัดการข้อมูลด้านบุคลากร โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูลการลาทุกประเภท และการจัดเก็บข้อมูลด้านสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเสนอแนวทางให้สถานศึกษา มีการพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับลงเวลาปฏิบัติงานที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับตารางสอนและตารางกิจกรรมของสถานศึกษา ตลอดจนมีระบบแบบฟอร์มออนไลน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการบันทึกและสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

4) แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ สถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดทำทะเบียนและระบบงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มความถูกต้อง รวดเร็ว และโปร่งใสในการดำเนินงาน ทั้งนี้ ควรใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลราคาพัสดุ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเปรียบเทียบและกำหนดราคากลางของวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเสนอให้มีการจัดทำฐานข้อมูลร้านค้าและผู้จำหน่าย เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบราคาได้อย่างสะดวก รวมทั้งพัฒนาระบบบัญชีและการเงินในรูปแบบดิจิทัลที่มีความครอบคลุม รัดกุม และสอดคล้องกับกระบวนการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) เนื่องจากผลการวิจัยด้านการบริหารงานบุคคล มีสภาพปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาเป็นลำดับที่ 3 จากทั้งหมด 4 ด้าน ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการอบรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

2) เนื่องจากผลการวิจัยด้านการบริหารงานงบประมาณ มีสภาพปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารสถานศึกษาเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2

เอกสารอ้างอิง

จินตนา จุงใจ. (2560). แนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต.** พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จีรวุฒิ คล่องแคล่ว. (2563). สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสาระสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** สกลนคร:มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ชยากร ทิพมาศ. (2565). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. **การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต.** พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ดาราชาย สุดโสม. (2562). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา อำเภอโกรกพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์** วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์. 7(2), 117-134.

นุตประวีณ์ ทัศนสุวรรณ. (2566). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

มนทิญา ปั้นสำลี, และน้ำทิพย์ องอาจวาณิชย์. (2568). ความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสโขทัย เขต 1. **วารสารวิชาการและวิจัย** มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 15(2), 277–291.

วานิช อินคงงาม. (2561). ปัจจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**.ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วนิดา ทองพูล. (2564). **การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2.** การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วัลลภ เพ็ชรไทย. (2561). **ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศราวุฒิ จินดา. (2564). **การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มเครือข่ายมิ่งเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1.** การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. พะเยา:มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (2567). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567**. สมุทรปราการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560–2579**. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **นโยบายและแผนด้านการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). **คู่มือการบริหารโรงเรียน "ในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล**". กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สิทธิชัย สีมี. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1961). **New patterns of management**. McGraw-Hill.

รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครู สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

DESIGNING A BLENDED LEARNING MODEL INTEGRATING ACTIVE TO ENHANCE TEACHER COMPETENCY AMONG GRADUATE STUDENTS IN THE FACULTY OF EDUCATION BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY

นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
Nantawat Pattaragorranan
Bangkokthonburi University
Corresponding Author E-mail : drnantawat@gmail.com

(Received : October 18, 2025; Edit : October 27, 2025; accepted : October 28, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาชุดการสอนรายวิชาMCI102จิตวิทยาการศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาปริญญาโทให้มีประสิทธิภาพ 2.หาดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนรายวิชา MCI102จิตวิทยาการศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาปริญญาโท 3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของชุดการสอนรายวิชาMCI102จิตวิทยาการศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกกับการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักศึกษาปริญญาโทและ4. เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อชุดการสอนรายวิชาMCI102จิตวิทยาการศึกษาโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก กับการเรียนรู้แบบปกติ สำหรับนักศึกษาปริญญาโทประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบทดสอบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ด้านความรู้ 2) แบบประเมินด้านทักษะ 3) แบบประเมินผลงานนวัตกรรม และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบ Paired Sample t-test, ANOVA, และ Pearson Correlation Coefficientผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก (BLALM Model) มี องค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1.1) ผู้สอน 1.2) ผู้เรียน 1.3) ห้องเรียน และ 1.4) เทคโนโลยี 2) ผลการ ประเมินคุณภาพของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.92, SD = .11) และ 3) ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า 3.1) คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2) คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะและด้านนวัตกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 กลุ่มไม่แตกต่างกัน3.3) คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของผู้เรียนระดับเก่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนหลังเรียน ในระดับปานกลาง ($r = .46$, $p = .01$) 3.4) คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ก่อนเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับหลังเรียนในระดับปาน กลาง ($r = .49$, $p = .00$) และ 3.5) ผู้เรียนมีความพึงพอใจกับรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้ เชิงรุกในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.66 และ 3.6) ผลของการรับรองรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วย วิธีการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดที่คะแนนเฉลี่ย 4.80

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน วิธีการเรียนรู้เชิงรุก มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Abstract

This research aims to 1. develop a teaching set for the MCI102 Educational Psychology course using a blended learning model with active learning methods for master's degree students to achieve an effectiveness criterion of 75/75; 2. find the effectiveness index of the teaching set for the MCI102 Educational Psychology course using a blended learning model with active learning methods for master's degree students; 3. compare the learning outcome of the teaching set for the MCI102 Educational Psychology course using a blended learning model with active learning methods against traditional learning for master's degree students; and 4. compare the satisfaction of learners towards the teaching set for the MCI102 Educational Psychology course using a blended learning model with active learning methods against traditional learning for master's degree students. The population for this study consists of 50 master's degree students from the Faculty of Education, Bangkok Thonburi University, in the first semester of the academic year 2568. The research instruments include 1) a competency test for students in teacher training in Information and Communication Technology regarding knowledge; 2) a skills assessment; and 3) an evaluation form 2) Skills assessment, 3) Performance evaluation of innovation, and 4) Satisfaction assessment. The statistics used for data analysis are mean, standard deviation, Paired Sample t-test, ANOVA, and Pearson Correlation Coefficient. The results showed that :1) The blended learning model using proactive learning methods (BLALM Model) contains 4 key components: 1.1) Instructor, 1.2) Learner, 1.3) Classroom, and 1.4) Technology. 2) The quality assessment results of the model rank at the highest level ($\overline{X}$ = 4.92, SD = .11). 3) The effects of using the blended learning model with proactive learning methods show that 3.1) The average post-learning knowledge scores were significantly higher than the pre-learning scores at the .05 level. 3.2) The average scores in skills and innovation among the three groups of learners did not differ. 3.3) The average pre-learning scores of high-performing students had a moderate positive correlation with post-learning scores (r = .46, p = .01). 3.4) The average pre-learning knowledge scores positively correlated with post-learning scores at a moderate level (r = .49, p = .00). 3.5) Learners expressed high satisfaction with the blended learning model using proactive learning methods, with an overall average of 4.66. 3.6) The evaluation of the blended learning model with proactive learning methods was deemed highly suitable, with an average score of 4.80.

Keywords: Blended Learning Model; Integrating Active; Bangkokthonburi University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ได้ กล่าวถึงรูปแบบของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาในระบบ ซึ่งเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและ ประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหา และหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ บุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความ สนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้ อื่น ๆ ดังนั้น ผู้เรียนสามารถได้รับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตได้ถึง 3 รูปแบบหลัก ๆ รวมถึงการนำเอาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ภายใต้แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542:39-41)

ในยุคปัจจุบันของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมุ่งผลลัพธ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มากกว่า การมีคะแนน นั่นคือการที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และผลิตนวัตกรรมได้ด้วยตนเองกับสังคมโลกได้ มีความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้สอนและผู้เรียนในยุคการศึกษา 4.0 จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย เนื่องจากในยุคของการศึกษาก่อนหน้านี้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองแต่ไม่สามารถถ่ายทอดและนำเอามาใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้นั้นบรรลุตามผลที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมีการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวงการศึกษา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

ดังนั้นนอกจากการอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับการเรียนการสอน แล้วนั้น ผู้สอนหรือครูไทยในอนาคตยังจะต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอน และต้องมีเทคนิควิธีการให้ นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ภายนอก ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีม เป็นนักออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อนักเรียน ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ หากทุกภาคส่วนช่วยกันหาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาครู ซึ่งแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครู ต้องดำเนินการทั้ง ด้านนโยบายและด้านการพัฒนาตนเองของครูควบคู่กันไป จึงจะทำให้ครูเป็นครูยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (ภาสกร เรืองรอง, 2558:4-15)

จากการที่คุณภาพการสอนของครูเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องโดยตรงกับโรงเรียนที่สำคัญที่สุดเพราะคุณภาพการสอนของครูสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างรอบด้าน และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ ดังนั้นการปลูกฝังการสอนที่มีคุณภาพสูงให้กับครูผู้สอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก โรงเรียนควรสนับสนุนบุคลากรครูในด้านพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้มีงานวิจัยที่บ่งชี้ว่า การสอนที่ดีมีคุณภาพเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการสอนที่ดีมี คุณภาพนั้นถูกจัดให้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการกำหนดคุณภาพของครูที่ดี (Wenglinsky, 2006 and Darling, 2010) จากผลสำรวจที่ได้มาจากการประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา (National Assessment of Educational Progress) ชี้ว่าเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อความสำเร็จของนักเรียนอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ยังยืนยันว่าครูไม่สามารถใช้ ICT ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่าง รวดเร็วของเทคโนโลยีอีกด้วย ในภาคการศึกษา นักวิชาการศึกษาได้เน้นเป็นอย่างมากว่าการรู้ ICT ขั้น พื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาครูให้มีคุณภาพ และครูผู้สอนที่ดีมีคุณภาพสูงเป็นทรัพยากรอันมีค่าที่สุดของโรงเรียน โดย Wright (2009) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนจะดีขึ้นได้ต้องมาจากการดูแลเอาใจใส่ของสถานศึกษาเป็นหลักเท่านั้น ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนผู้ซึ่งสามารถควบคุมและบริหาร จัดการในโรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำการเรียนการสอนให้เข้าสู่ยุคดิจิทัล และสร้าง สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้ทันสมัย รวมไปถึงผู้บริหารโรงเรียนต้องมีวิสัยทัศน์ในการเตรียมการ ด้าน ICT ที่เหมาะสมเพื่อที่จะสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งให้กับครูผู้สอน ซึ่งคุณภาพ

และศักยภาพของบุคลากรไทยที่ก้าวหน้าไม่ทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้แก่ ข้อมูล ดัชนีชี้วัดใน Global Information Technology (GIT) Report ซึ่งจัดอันดับการแข่งขันและขีดความสามารถทางด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ชี้ว่าในปี พ.ศ. 2556 ไทยอยู่อันดับที่ 74 จากทั้งหมด 144 ประเทศ และเฉพาะในอาเซียน ไทยอยู่ห่างมากกว่า 70 และ 40 อันดับ รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย ตามลำดับ และยังบ่งชี้ถึงความสามารถในการแข่งขันของไทยในด้านอื่นทุกรายการอยู่ในสภาพที่อ่อนแอ และน่าวิตกมาก

หากย้อนหลังดูรายงานดัชนีการเติบโตด้าน ICT (ICT Development Index: IDI) ของสหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (ITU) อยู่ในอันดับที่ 82 ในปี 2016 ตกลงจากปีก่อนหน้า ที่อยู่ในอันดับ 79 แต่ค่าคะแนนสูงขึ้นจาก 5.05 ขึ้นมาเป็น 5.18 (ETDA Thailand, 2560) ซึ่งถือว่าไทยมี ความสามารถในการแข่งขันด้าน ICT ต่ำลง ในอีกรายงานหนึ่งของ GIT แสดงผลการสำรวจไว้ว่า การศึกษาของไทยถูกจัดอันดับรั้งท้ายสุดใน 8 ประเทศของกลุ่มสมาชิกอาเซียน ซึ่งมีประเทศสมาชิก ทั้งหมด 10 ประเทศ ในขณะที่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และบรูไน ดารุสซาลาม อยู่ใน 3 อันดับสูงสุด ตามลำดับ รองลงมา อันดับที่ 6 ได้แก่ กัมพูชา และ อันดับที่ 7 ได้แก่ เวียดนาม ตามด้วยไทยอันดับที่ 8 เป็นอันดับสุดท้าย ยกเว้นพม่า และลาว อีก 2 ประเทศเนื่องจากไม่ได้รวมอยู่ในการสำรวจ

นอกจากนี้ในรายงานยังระบุอีกว่า เงินไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการให้หลักประกันการศึกษาที่ดี และครูที่มีรายได้สูงไม่ได้แสดงว่าครูมีความสามารถในการสอนเป็นอย่างดี สำหรับแผนแม่บท ICT 2015 ของอาเซียนได้กำหนดเป้าหมายของความร่วมมือของประเทศสมาชิกไว้ว่า ภายใน 10 ปี อาเซียนต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมของ ICT ในด้านใหม่ ๆ เช่น การใช้งาน ICT สำหรับ E-Education เป็นต้น ในยุคศตวรรษที่ 21 ควรมีแนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้าน ICT ให้แก่ครูและนักศึกษาวิชาชีพครูที่จะออกไปเป็นครูมืออาชีพในอนาคต (สุพินดา เลิศฤทธิ์, 2558:5)

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถนำเอารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนหลากหลายวิธี โดยคำนึงถึงผู้เรียน สภาพแวดล้อม เนื้อหา สถานการณ์ เพื่อตอบสนองการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่าง บุคคล การจัดสภาพการเรียนรู้แบบหลากหลายวิธี การสอนผนวกกับการใช้เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด และเพื่อ ตอบสนองต่อความเจริญก้าวหน้าของยุคดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างไปจากเดิม โดยจัดการเรียนการสอนภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาแบบออนไลน์และออฟไลน์มาเป็นส่วนประกอบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด เกิดทักษะและเกิดการเรียนรู้ที่ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างการเรียนภายในชั้นเรียนและการเรียนแบบออนไลน์ ที่มีผู้สอนคอยให้คำแนะนำ ซึ่งการเรียนในลักษณะนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งอัตราส่วนของการเรียนภายในชั้นเรียนกับการเรียนแบบออนไลน์นั้นขึ้นอยู่กับผู้สอน เนื้อหา และ ความต้องการของผู้เรียนในการออกแบบอัตราส่วนดังกล่าว จากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ (รุจโรจน์ แก้วอุไร, 2550, Allen and Seaman, 2010, Graham, 2012 และ ปรัชญนันท์ นิลสุข และ ปณิตา วรรณพิรุณ, 2556)

นอกจากรูปแบบวิธีการเรียนที่หลากหลายแบบผสมผสานอย่าง “ Blended Learning” แล้ว วิธีการเรียนที่สอดคล้องและเหมาะสมต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนนั้นคือ วิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลาย โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนด้วยกันเอง เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองและสามารถ นำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ บทบาทของผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเท่านั้น วิธีการเรียนในลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในการเรียนและมีความเหมาะกับเนื้อหาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านความรู้ที่จะนำมาใช้ในทักษะการปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง (ปรียานุช พรหมภาสิต, 2559: 11-14)

จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาของไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การศึกษาในระบบ 2) การศึกษานอกระบบ และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบกับแผนพัฒนาการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ด้วยเรื่องของการส่งเสริมและพัฒนา

ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาในปัจจุบัน ที่ให้ความสำคัญระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน ซึ่งครูผู้สอนในยุคการศึกษา 4.0 ที่ต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษากับผู้เรียนในการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับนำมาสร้างนวัตกรรมที่จับต้องได้ โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน จากผลสำรวจยังยืนยันว่าครูไม่สามารถใช้ ICT ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการจัดอันดับของดัชนีชี้วัดใน Global Information Technology (GIT) Report ดังนั้นควรต้องมีแนวคิดและวิธีการต่าง ๆ ในการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้าน ICT ให้กับนักศึกษาวิชาชีพครูที่จะออกไปเป็นครูมืออาชีพในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ด้วยการนำเอารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) มาใช้ในการเรียนการสอนและผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความต้องการของนักศึกษา ที่มีต่อการเรียนรู้แบบผสมผสาน ระหว่างการเรียนภายในชั้นเรียนกับการเรียนแบบออนไลน์ เพื่อทราบอัตราส่วนและกิจกรรมความต้องการในรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยลงมือกระทำ การรับข้อมูลจากผู้สอนหรือเพื่อนผู้เรียนในการป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว รวมถึง การแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดการพัฒนา การคิดระดับสูงในการวิเคราะห์สังเคราะห์และ ประเมินผลการนำไปใช้ รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้าน ความรู้ ด้านทักษะและด้านนวัตกรรมของผู้เรียนให้สูงเพิ่มมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู
3. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ครูสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประกอบไปด้วย (1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนวัตกรรม (2) นวัตกรรมทางการศึกษา (3) เทคโนโลยีและสารสนเทศทางการศึกษา (4) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา (5) การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ (6) แหล่งการเรียนรู้ (7) เครือข่ายการเรียนรู้ (8) การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

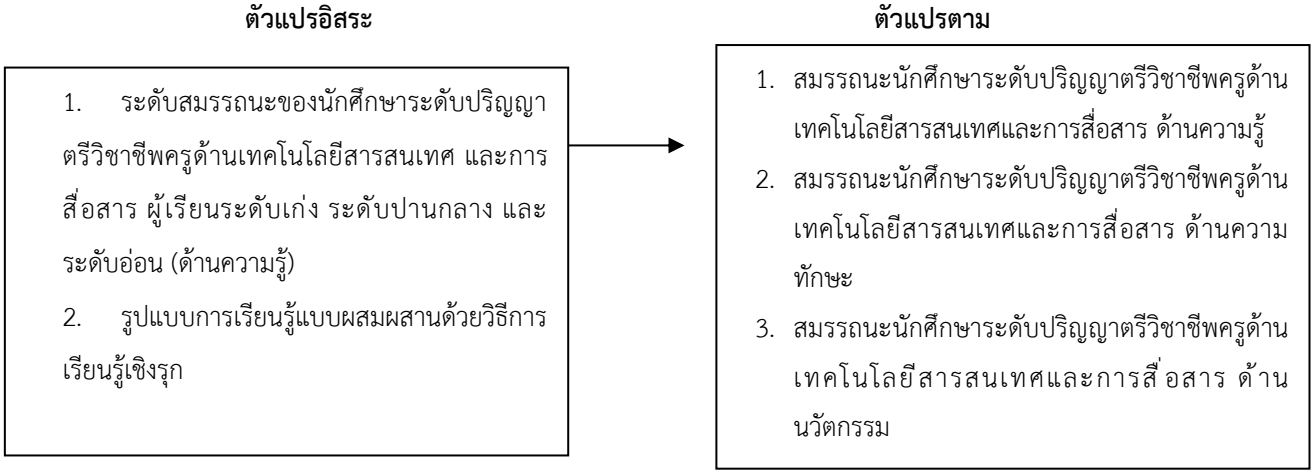

ภาพกรอบแนวคิดที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 506 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 108 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้ผู้เรียนจำนวน 90 คน และให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบสมรรถนะเทคโนโลยีและการสื่อสารด้านความรู้เพื่อนำคะแนนที่ได้มาแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเก่งจำนวน 30 คน กลุ่มปานกลางจำนวน 30 คน และกลุ่มอ่อนจำนวน 30 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1. ระดับสมรรถนะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ผู้เรียนระดับเก่ง ระดับปานกลาง และระดับอ่อน (ด้านความรู้) 2. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ 1. สมรรถนะนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความรู้ 2.สมรรถนะนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความทักษะ 3.สมรรถนะนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนวัตกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจับใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู

2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและแบบประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู

3. แผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning

4. แบบทดสอบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความรู้ 5. แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านทักษะ 6. แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านนวัตกรรม 7. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบ ผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของนักศึกษาวิชาชีพครู

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู 1.1 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก 2. การศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน 2.1 กำหนดกรอบแนวคิดของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิด 2.2 สร้างร่างต้นแบบของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ตามกรอบแนวคิด โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1.องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู 2.ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก 3. นำร่างต้นแบบของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการใช้งานรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก รวม ทั้งหมด 5 คน พิจารณาในด้านการสื่อความหมาย ความครอบคลุมเนื้อหา และความเหมาะสมในการ นำไปใช้ ตลอดจนให้อเสนอแนะเกี่ยวกับองค์ประกอบและขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้แบบ ผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ 4.นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้มาทำการปรับปรุงแก้ไขร่างต้นแบบรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก 5.การออกแบบและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก 5.1 นำรายละเอียดต้นแบบของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก มาออกแบบโดยมีรายละเอียดด้านต่าง ๆ ดังนี้ 5.1.1การออกแบบเนื้อหาของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก 5.1.2 ประเมินร่างต้นแบบรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ 5.1.3 พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ตามรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยนำผลที่ได้มาพัฒนา ขั้นตอนดังนี้ นำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก โดยให้ ผู้เชี่ยวชาญประเมินตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุมนำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องในด้านการใช้ประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความ เหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุมนำรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้พัฒนาขึ้นมา นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพในลำดับถัดไป

2. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและแบบประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู นำร่างต้นแบบของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก มาเรียบเรียงเป็นข้อคำถามในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะในด้านการสื่อความหมาย ด้านความครอบคลุมเนื้อหา ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้ รวมถึง ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นแบบสอบถามประเภทปลายเปิด (Open Form) และปลายปิด (Closed Form) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เป็น แบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert

Rating Scale) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539) ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบ รูปแบบและขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง กับรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก แบบเติมคำในช่องว่างเพื่อแสดงความ คิดเห็นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างขององค์ประกอบ และ แบบร่างต้นแบบรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2539)

3. แผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning ศึกษาความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และแบบแผนในการเรียนรู้ สร้างร่างต้นแบบของ แผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ 3) ลักษณะและการดำเนินการ 4) การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษา 5) แผนการ สอนและการประเมินผล และ 6) ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอนนำร่างต้นแบบของแผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning ไป ให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งหมด 5 คน พิจารณาในด้านของความถูกต้อง ความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้มาทำการปรับปรุงแก้ไขร่างต้นแบบของ แผนการเรียนรู้ Blended Learning with Active Learning

4. แบบทดสอบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความรู้ ศึกษาหลักสูตร เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อสร้างแบบทดสอบให้มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา สร้างแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบ โดยให้มีจำนวนข้อสอบครอบคลุมทุกจุดประสงค์นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบ ความแม่นตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้หาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) พิจารณาว่า แบบทดสอบมีข้อสอบแต่ละข้อสอดคล้องตามจุดประสงค์

5. แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านทักษะ แบบประเมินทักษะปฏิบัติด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ใช้วิธีการประเมินด้วยวิธีการใช้แฟ้มสะสมงาน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมิน ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

6. แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านนวัตกรรม ศึกษาทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) สร้างแบบประเมินผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ใช้วิธีการประเมินด้วยวิธีการใช้แฟ้มสะสมงาน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

7. แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบ ผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของนักศึกษาวิชาชีพครู ศึกษาทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบวัดความพึงพอใจ รวมถึงการใช้ข้อคำถามที่มีความเชื่อมโยงกันกับหัวข้อและลายละเอียดที่ได้จากการสังเคราะห์ องค์ประกอบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538: 157) โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับให้เลือกตอบจำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามดังนี้1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องประกอบระหว่างการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) กับวิธีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและแบบประเมินคุณภาพไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้พัฒนาขึ้นมา พร้อมกับการปรับปรุงและแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3. ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่างในการทำแบบทดสอบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อทำการแบ่งระดับความสามารถของผู้เรียนจากคะแนนของ การทำแบบทดสอบในการแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้เรียนระดับเก่ง ผู้เรียนระดับปานกลาง ผู้เรียนระดับอ่อน เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดตัวแปรต้น 4. ในการเข้าเก็บข้อมูลครั้งแรก ผู้วิจัยทำการชี้แจงให้ผู้เรียน กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและวิธีเรียนรู้จากรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วย วิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู พร้อมกับสาธิตขั้นตอนการเรียนและการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเรียนการสอนให้กับกลุ่ม ตัวอย่างได้รับทราบ 5. หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการอธิบายวิธีการและภาพรวมในการทำการเรียนการสอนสำหรับการทดลองแล้ว ผู้วิจัยทำการทดสอบสมรรถนะก่อนเรียน (Pre –Test) กับนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก่อนเรียน ด้านความรู้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นขั้นตอนของ กระบวนการในการเก็บข้อมูลคะแนนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านของ ผู้เรียนก่อนเรียน เพื่อใช้ในเป็นข้อมูลสำหรับคะแนนก่อนเรียน ด้านความรู้ 6. ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 90 คน เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วย วิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเนื้อหาในแต่ละสัปดาห์จะเป็นการให้ความรู้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง เป็น เวลา 10 สัปดาห์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการเก็บข้อมูลคะแนนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความรู้ของผู้เรียนหลังเรียน 7. ในแต่ละสัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างจะต้องทำแบบฝึกหัดหลังเรียน ซึ่งแบบฝึกหัดนี้จะเป็นตัวพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านทักษะให้กับผู้เรียน จำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ เพื่อเป็นขั้นตอนของกระบวนการในการเก็บข้อมูลคะแนนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความทักษะของผู้เรียน 8. ระหว่างการทดลองในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยจะให้แนวคิดและวิธีการในการพัฒนานวัตกรรมให้กับผู้เรียน พร้อมกับทำการมอบหมายชิ้นงานในการส่งผลงานนวัตกรรมของผู้เรียนหลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครูแล้วเสร็จในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการเก็บข้อมูลคะแนนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านนวัตกรรม 9. หลังจากที่กลุ่มตัวอย่างเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู เป็น จำนวนทั้งสิ้น 10 ครั้ง แล้วเสร็จทุกหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการทดสอบสมรรถนะหลังเรียน (Post–Test) กับนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก่อนเรียน ด้านความรู้ กับกลุ่ม ตัวอย่าง เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลคะแนนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้านความรู้ของผู้เรียนหลังเรียน 10. ผู้วิจัยทำการประเมินผลงานนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนวัตกรรม เพื่อเป็นการเก็บข้อมูล คะแนนสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนวัตกรรม 11. เมื่อกระบวนการเรียนการสอนเสร็จสิ้นทั้งหมดในทุกหน่วยการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนด้วยแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียน 12. ผู้วิจัยทำการรวบรวมคะแนนจาก 1) ผลการทดสอบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ผลการประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านทักษะ 3) ผลการประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนวัตกรรม 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อนำไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1.หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากแบบทดสอบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นคะแนนก่อนเรียนและคะแนนหลังเรียน แบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านทักษะ และแบบประเมินสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านนวัตกรรม (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2544: 41)

2.สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน 2.1การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านความรู้ คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนกับคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนในการเรียน รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ Paired Sample t-test (ล้วน สาย ยศ และอังคณา สายยศ, 2539: 243) 2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ระหว่างระดับสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้เรียน ทั้ง 3 กลุ่ม กับ คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะ และคะแนนเฉลี่ยด้านนวัตกรรม โดยใช้ One-Way Analysis of Variance (ANOVA) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2539: 280- 287) 2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสัมพันธ์ของสมรรถนะนักศึกษาวิชาชีพครูด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร ระหว่างระดับสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้เรียน ทั้ง 3 กลุ่ม คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนกับคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะ คะแนนเฉลี่ย ด้านนวัตกรรม จากการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539: 173)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรีสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก

1.1 สามารถจำแนกองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่1) การเรียนแบบออฟไลน์ (Offline) ได้แก่ สถานที่เรียน ผู้สอน ห้องเรียน และ สื่อต่าง ๆ 2) การเรียนแบบออนไลน์ (Online) ได้แก่ เนื้อหาการเรียนบนเครือข่าย ผู้สอน อิเล็กทรอนิกส์ การจัดการความรู้แบบออนไลน์ เว็บไซต์ และอุปกรณ์เคลื่อนที่ มีการเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์ 3) การแบ่งสัดส่วนการเรียน 50:50 หมายถึง ออนไลน์ 50% กับ ชั้นเรียน 50% และ4) การเรียนการสอนที่หลากหลาย

1.2 สามารถจำแนกองค์ประกอบของวิธีการเรียนรู้เชิงรุก ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้สอน (Instructor) 2) ผู้เรียน (Learner) 3) กิจกรรม (Activity) การเรียนการสอน และ 4) แหล่งทรัพยากร (Resource) โดยใช้เทคโนโลยี

1.3 การสังเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผู้วิจัยได้นำการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ทั้ง 4 องค์ประกอบ และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทั้ง 4 องค์ประกอบ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1.3.1) ผู้สอน (Instructor) เป็นผู้จัดการเรียนการสอนทั้งการเรียน ในห้องเรียนแบบ Face to Face (Offline Learning) 50% และการเรียนแบบออนไลน์ (LMS) 50% โดยเครื่องมือและวิธีการสอนที่หลากหลาย เช่น การสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน การรับข้อมูล ป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่มีกิจกรรมเชิง สร้างสรรค์ ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกัน 1.3.2) ผู้เรียน (Learner) เป็นผู้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยลง มือกระทำ การรับข้อมูลจากผู้สอนหรือเพื่อนผู้เรียนในการป้อนกลับจากการสะท้อนความคิดเห็นอย่าง รวดเร็ว รวมถึงการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดการพัฒนาการคิดระดับสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลการนำไปใช้ 1.3.3) ห้องเรียน (Classroom) คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนแบบออฟไลน์และแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้สูงสุดจากกิจกรรมต่าง ๆ ภายในห้องเรียน ด้วย การพูด การฟัง การ

อ่าน การเขียน และการ อภิปรายร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ด้วยการสนทนาสื่อสาร กับตนเองและผู้อื่น และ 1.3.4) เทคโนโลยี (Technology) ที่ใช้ในการเรียนการสอน โดยอาศัยแหล่ง ทรัพยากร (Resource) ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยการมีและการ จัดเตรียมเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงการมีเนื้อหาการเรียน แบบฝึกหัดและการ ทดสอบ ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและเหมาะสม

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการประเมินพบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ยรวม 4.91

3. ผลประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อ เสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผลของการหาคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการ ประเมินพบว่า 1) ด้านการใช้ประโยชน์ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.92 2) ด้านความ เป็นไปได้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.73 3) ด้านความเหมาะสม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.92 และ 4) ด้านความถูกต้องครอบคุลม มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 5.00

4. ผลของการศึกษาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วยรูปแบบการเรียนรู้ แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านนวัตกรรม

4.1 ด้านความรู้ จำแนกผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้เรียนระดับเก่ง จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน 11.40 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน 14.97 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 20 คะแนน ผู้เรียนระดับปานกลาง จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน 7.17 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน 12.77 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 20 คะแนน และผู้เรียนระดับอ่อน จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน 3.37 ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน 12.13 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 20 คะแนน ตามลำดับรวมทั้งหมดจำนวน 90 คน

4.2 ด้านทักษะ จำแนกผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้เรียนระดับเก่ง จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 20.37 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 25 คะแนน ผู้เรียนระดับปานกลาง จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 19.97 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 25 คะแนน และผู้เรียนระดับอ่อน จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 19.77 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 25 คะแนน ตามลำดับ รวม ทั้งหมดจำนวน 90 คน

4.3 ด้านนวัตกรรม จำแนกผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้เรียนระดับเก่ง จำนวน 30 คน มี ค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 19.77 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 25 คะแนน ผู้เรียนระดับปานกลาง จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 19.73 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 25 คะแนน และผู้เรียนระดับอ่อน จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนอยู่ที่ 19.53 จากคะแนนเต็มทั้งหมด 25 คะแนน ตามลำดับ รวม ทั้งหมดจำนวน 90 คน

5. ผลของการเปรียบเทียบคะแนนด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้ เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ด้าน ความรู้ ด้านทักษะ และด้านนวัตกรรม

5.1 ด้านความรู้ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาชีพครู จำนวน 90 คน พบว่า คะแนน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาชีพครู มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 7.31 คะแนน และหลังเรียนเท่ากับ 13.29 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.1 ผู้เรียนในระดับเก่ง มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับปานกลางที่ 4.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.2 ผู้เรียนในระดับเก่ง มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับอ่อนที่ 8.03 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.3 ผู้เรียนในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับอ่อนที่ 3.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.4 ผู้เรียนในระดับเก่ง มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับปานกลางที่ 2.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.5 ผู้เรียนในระดับเก่ง มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับอ่อนที่ 2.83 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.6 ผู้เรียนในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนมากกว่าผู้เรียนในระดับอ่อนที่ 0.63 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ด้านทักษะ จำแนกตามระดับสมรรถนะผู้เรียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ไม่แตกต่างกัน

5.3 ด้านนวัตกรรม จำแนกตามระดับสมรรถนะผู้เรียนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ไม่แตกต่างกัน

6. ผลของการศึกษาระดับความสัมพันธ์ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านนวัตกรรม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

6.1 ผู้เรียนระดับเก่งมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีความสัมพันธ์กันกับคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .46 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ ถ้าผู้เรียนระดับเก่งมีคะแนนก่อนเรียนสูง คะแนนหลังเรียนของผู้เรียนก็จะสูงตามในระดับปานกลาง

6.2 ผู้เรียนระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีความสัมพันธ์กันกับคะแนนเฉลี่ย หลังเรียน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .20 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับน้อย กล่าวคือ ถ้าผู้เรียนระดับปานกลางมีคะแนนก่อนเรียนสูง คะแนนหลังเรียนของผู้เรียนก็จะสูงขึ้นในระดับเล็กน้อย

6.3 ผู้เรียนระดับอ่อนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีความสัมพันธ์กันกับคะแนนเฉลี่ยหลัง เรียน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ -.35 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามใน ระดับปานกลาง กล่าวคือ ถ้าผู้เรียนระดับอ่อนมีคะแนนก่อนเรียนต่ำ คะแนนหลังเรียนของผู้เรียนก็จะ มีสูงมากขึ้นในระดับปานกลาง

6.4 คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ก่อนเรียนมีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ หลังเรียน โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .49 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ ถ้าคะแนนความรู้ก่อนเรียนของผู้เรียนสูง คะแนนความรู้หลังเรียนของผู้เรียนก็จะสูงขึ้นตามในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.5 คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ก่อนเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะ โดย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .04 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ คะแนน ด้านความรู้ก่อนเรียนของผู้เรียนไม่ส่งผลใด ๆ เลยกับคะแนนด้านทักษะของผู้เรียน

6.6 คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ก่อนเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยด้านนวัตกรรม โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ -.02 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน กล่าวคือ คะแนนความรู้ก่อนเรียนของผู้เรียนไม่ส่งผลใด ๆ กับคะแนนด้านนวัตกรรมของผู้เรียน

6.7 คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้หลังเรียนมีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะ โดยค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ .13 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับน้อย กล่าวคือ ถ้าคะแนนความรู้หลังเรียนของผู้เรียนสูง คะแนนด้านทักษะของผู้เรียนก็จะสูงขึ้นตามเล็กน้อย

6.8 คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้หลังเรียนไม่มีความสัมพันธ์กันกับคะแนนเฉลี่ย ด้านนวัตกรรม โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ -.05 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน กล่าวคือ คะแนนด้านความรู้หลังเรียนของผู้เรียนไม่ส่งผลใด ๆ เลย กับคะแนนด้านนวัตกรรมของผู้เรียน

6.9 คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะมีความสัมพันธ์กับคะแนนเฉลี่ยด้านนวัตกรรม โดยค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ

.37 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง กล่าวคือ ถ้าคะแนนด้านทักษะของผู้เรียนสูง คะแนนด้านนวัตกรรมของผู้เรียนก็จะสูงขึ้นตามในระดับ ปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้ เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยรวม 4.66 ซึ่งผู้เรียนมีพึงพอใจมากที่สุดในด้านของ กิจกรรม (Activity) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.70 รองลงมาคือ ด้านผู้สอน (Instructor) และด้านเทคโนโลยี (Technology) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.68 และผู้เรียน (Learner) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 ตามลำดับ

8. ผลการรับรองรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากที่ คะแนนเฉลี่ย 4.80

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครูสามารถจำแนกองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนแบบออฟไลน์ (Offline) 2) การเรียนแบบออนไลน์ (Online) 3) การแบ่งสัดส่วนการเรียนออนไลน์ 50% กับ ชั้นเรียน 50% และ4) การเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Carter, F. L. and P. T. Hogan., 2013) ศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการการสอนแบบเชิงรุกและการ ประเมินผลในชั้นเรียนวิชาการบัญชีผลการสอนพบว่านักเรียนสามารถทำงานได้สำเร็จ ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผลการประเมินพบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ยรวม 4.91 ซึ่งมีความสอดคล้องกับกับงานวิจัยของ (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย,2560) การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง ชายแดนไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผลการวิจัย พบว่า นิสิตมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ผู้เรียนยุคใหม่ การพัฒนา สภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ยุคใหม่ การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก และมีสมรรถนะอ ยู่ในระดับปานกลางในด้านการพัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เมื่อพิจารณานิสิตที่มีประสบการณ์การสอนต่างกันและ สังกัดหน่วยงานต่างกัน พบว่า มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่แตกต่างกัน

ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากที่ คะแนนเฉลี่ย 4.80 ซึ่งมีความสอดคล้องกับกับงานวิจัยของ (ศรีเพ็ญ พลเดช,2561) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์กรอบสมรรถนะที่จำเป็นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และ 2) เพื่อศึกษาความจำเป็น และศึกษาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูและครูพี่เลี้ยง จำนวน 538 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .984 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครู มีจำนวน 7 ด้าน 2) ความจำเป็นของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ยกเว้นด้านการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ 3) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิชาชีพครู สร้างและพัฒนาขึ้นจากศึกษาทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยและแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับ รูปแบบการเรียนรู้ผสมผสาน Offline & Online Blended Learning (Graham, 2012) วิธีการเรียนการเรียนรู้เชิงรุก Doing & Reflection Active Learning (Bonwell and Eison, 1991) การศึกษาในยุค 4.0 การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการ เรียนรู้ของผู้เรียน (Harkins, 2017) ซึ่งความเหมาะสมขององค์ประกอบและรูปแบบการเรียนรู้แบบ ผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกในครั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลในด้านของคุณภาพและการรับรอง รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงรุกให้อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ศึกษาวิจัยในการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานแนวนอน (Horizontal Blended Learning) กับแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานแนวตั้ง (Vertical Blended Learning) ว่าการจัดการเรียนรู้แบบใด ส่งผลในการพัฒนาสมรรถนะเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารต่อผู้เรียนได้ดีกว่ากัน เพื่อให้มีการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **แนวทางปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา**.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2560). “**การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรีในโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง ชายแดนไทย-เมียนมา ด้านจังหวัดตาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.**” Journal of Education Naresuan University 19 (4): 123-132.

ปรัชญนันท์ นิลสุข และ ปณิตา วรรณพิรุณ. (2556). “การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน: สัดส่วนการผสมผสาน.” **วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา** 25(85): 31-36.

ปรียานุช พรหมภาสิต. (2559). Active Learning (AL) for HuSo at KPRU (Online). shorturl.at/jzX01, 25 เมษายน 2562.

รุจโรจน์ แก้วอุไร. (2550). Blended learning การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Online). shorturl.at/mryX8, 8 มีนาคม 2561.

ศรีเพ็ญ พลเดช. (2561). **สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์** มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (Online). shorturl.at/agP36, 8 มีนาคม 2562.

Allen, I. E., and J. Seaman. (2010). **Blended Learning การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Online).** https://goo.gl/DRmsJ1, 8มีนาคม 2561.

Carter, F. L. and P. T. Hogan. (2013). “**Integrating Active Learning and Assessment in the Accounting Classroom.**” Journal of Instructional Pedagogies 11: 1-16.

ETDA Thailand. (2560). **อัปเดตอันดับดิจิทัลประเทศไทย (Online).** shorturl.at/cBFXZ, 31 กรกฎาคม 2563.

Graham, C. R. (2012). **Blended Learning (Online).** https://goo.gl/DRmsJ1, May 14, 2019.

Wenglinsky, H. (2006). “**Technology and Achievement.**” Educational Leadership 63 (4): 29-32.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

DEVELOPMENT OF INDICATORS OF AGILE LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN KRABI PROVINCE

วุฒิชัย ทองบำรุง[1], สันติ อุนจะนำ[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช[1,2]
Wuttichai Thongbamrung[1], Santi Aunjanam[2]
Doctor of Education Program in Educational Administration, Mahamakut Buddhist University[1,2]
Corresponding Author E-mail : thongbamrungpom@gmail.com[1]

(Received : October 29, 2025; Edit : November 10, 2025; accepted : November 12, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ และ 2) ตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ดูแลเด็ก ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 820 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และใช้กฎอัตราส่วนระหว่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์ 20:1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรง (Content validity) ทั้งฉบับเท่ากับ .965 มีค่าความเชื่อมัน (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ มีจำนวน 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย และ 87 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ Chi-Square= 47.237, df = 36, p= 0.100, GFI=0.993, AGFI = 0.977, RMSEA = 0.018 การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการทดสอบพบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวบ่งชี้, ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่ว, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) study the components of agile leadership among school administrators under the Local Administrative Organizations in Krabi Province, and 2) examine and confirm the structural equation model of agile leadership of the aforementioned school administrators. The sample group consisted of 820 school administrators, teachers and childcare providers from educational institutions under the Local Administrative Organizations in Krabi Province during the 2024 academic year, obtained through multi-stage random sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire, which demonstrated an overall content validity of .965 and an overall reliability of 0.986. Data were analyzed using a statistical computer program. The research findings revealed that: 1) The agile leadership of school administrators comprised 5 main components, 15 sub-components, and 87 indicators. 2) The examination and confirmation of the agile leadership structural equation model indicated a strong fit with the empirical data, as evidenced by the goodness-of-fit indices: Chi-Square ($\chi 2$) = 47.237, df = 36, p = 0.100, GFI = 0.993, AGFI = 0.977, and RMSEA = 0.018. The analysis of structural validity confirmed that the model was consistent with the empirical data.

Keywords : Indicator Development, Agile Leadership, School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

VUCA เป็นสิ่งที่ถูกกล่าวถึงด้วยความตระหนักทั้งในระดับโลก และในระดับประเทศ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งที่รู้ล่วงหน้าหรือเกิดขึ้นอย่างกะทันหันย่อมส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งสิ้น ผลที่เกิดขึ้นจะกระทบมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการรับมือต่อเหตุการณ์นั้นๆ หากมีการตระหนักต่อสถานการณ์และปรับตัวอย่างคล่องแคล่วโดยใช้ระยะเวลาที่ไม่เร็วหรือช้าจนเกิดการเสียโอกาสในสถานการณ์นั้นๆ ก็จะส่งผลดีต่อองค์กร (ปาท์ ไกรวิญญ์, 2561 : 1) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีความมั่นคงปลอยภัย และการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ มีความมั่งคั่ง มีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูงให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยยุทธศาสตร์ชาติมีการกำหนดการพัฒนาประเทศในระยะยาวทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 : 5) จากยุทธศาสตร์ชาติที่ได้กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้นำแต่ละองค์กรได้ปฏิบัติในยุคของการเปลี่ยนแปลง ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรและบุคลากรในองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ มีความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ในการบริหาร วิสัยทัศน์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพราะเป็น Roadmap ให้ทุกคนในสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารจะประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการจัดกระทำข้อมูล การถ่ายทอดวิสัยทัศน์ของตนเองออกมาอย่างชัดเจน และมีการประเมินผลเป็นระยะ (พระมหาประยูร ธีรวโร, 2565) ทักษะความเป็นผู้นำ (Leadership Skills) มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะผู้นำแห่งอนาคตในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (พัสกร อุ่นกาศ, 2565 : 1) อีกทั้งผู้บริหารยังต้องมีความคล่องแคล่วทุกด้านในยุค VUCA ซึ่งเป็นคำที่กองทัพสหรัฐอเมริกาใช้เรียกสถานการณ์ที่สับสนและผันผวนมาจากคำว่า Volatility (ความผันผวน) Uncertainty (ความไม่แน่นอน) Complexity (ความสลับซับซ้อน) และ Ambiguity (ความคลุมเครือ) ในโลกยุค VUCA สถานศึกษาจึงจำเป็นต้อง มีความยืดหยุ่น และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างไปจากสภาพเดิม เปลี่ยนแปลงเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน โดยมีปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กร (มัทนา วังถนอมศักดิ์ และคณะ, 2564) ทั้งนี้การที่จะก้าวผ่านโลกยุค VUCA ได้ก็ต้องมีผู้บริหารที่มีความคล่องแคล่วของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ หรือกระบวนการภายในกลุ่ม ซึ่งอาศัยการกระทำที่มีอิทธิพลในการชี้นำ กระตุ้น สร้างความเปลี่ยนแปลง โน้มน้าวสร้างแรงจูงใจและสื่อสารให้บุคคลอื่นที่เป็นผู้ตามยอมรับ เชื่อถือและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ หรือเป็นศิลปะแห่งการกระทำของบุคคล เพื่อให้ได้รับสิ่งที่ต้องการและทำให้ผู้อื่นชื่นชอบ เพื่อให้เกิดความพยายามในการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ขององค์การร่วมกัน (อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข, 2564) นอกจากผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำตามความหมายข้างต้นแล้ว ในยุค VUCA ผู้บริหารจะต้องมีความคล่องแคล่วของภาวะผู้นำ (Leadership Agility) คือ ผู้นำที่สามารถนำผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่แน่นอน มีความสับสน ซับซ้อน และคลุมเครือ จนนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ต้องมีความสามารถ 4 ด้านความคล่องแคล่ว ได้แก่ ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context-setting Agility) ความคล่องแคล่วในด้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) ส่งผลให้การบริหารในยุคของการเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ จอยเนอร์ และโจเซฟส์ (Joiner and Josephs, 2007 : 33) กล่าวว่า ผู้นำที่จะประสบความสำเร็จในโลกที่มีความผันผวนทุกด้าน ผู้นำจำเป็นต้องมีขีดความสามารถอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ ความคล่องแคล่วในด้านบริบท ความคล่องแคล้วในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความคล่องแคล่าวในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง จากการศึกษาของ บูเลนท์ อักกายา และคณะ (Bulent Akkaya et al., 2022 : 1) เกี่ยวกับความเป็นผู้นำแบบ Agile โดยได้กล่าวว่า เป็นหน้าที่การบริหารจัดการที่สำคัญ ซึ่งการตอบสนองและนวัตกรรม ดูเหมือนจะเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการพัฒนาในระยะยาวและความสำเร็จของธุรกิจโลกมีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือมากขึ้น (VUCA) ในระหว่างนี้ และหลังโควิด-19 ผู้จัดการจะต้องมีภาวะผู้นำที่คล่องตัวเพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของพนักงานอาชีพที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำแบบคล่องตัว และความสำเร็จในอาชีพโดยการตรวจสอบการไกล่เกลี่ยการฝังตัวของงานในองค์กรด้านการดูแลสุขภาพ การศึกษาครั้งนี้ใช้การออกแบบการวิจัยเชิงพรรณนาและวิธีการสำรวจ ข้อมูลที่ได้รับรวบรวมโดยใช้เครื่องชั่ง 3 ระดับจากพนักงานด้านการดูแลสุขภาพในองค์กรด้านการดูแลสุขภาพในตุรกีทดสอบสมมติฐานโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง

(SEM) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS และ AMOS ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบคล่องตัวเพิ่มความสำเร็จในอาชีพการงาน นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำที่คล่องตัวและความสำเร็จในอาชีพก็คือ ไกล่เกลี่ยโดยการฝังตัวของงาน บทบาทของความเป็นผู้นำที่คล่องตัวในการส่งเสริมความสำเร็จในอาชีพการงานของพนักงาน ไม่ค่อยมีการศึกษาในวรรณคดีนี่เป็นหนึ่งในการศึกษาวิจัยชิ้นแรกๆ เพื่อตรวจสอบผลของความคล่องตัว ความเป็นผู้นำด้านความสำเร็จในอาชีพการงานพร้อมกับบทบาทไกล่เกลี่ยของการฝังตัวของงาน ผู้จัดการด้านการดูแลสุขภาพต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญมากมายในที่ทำงานระหว่างการระบาดใหญ่ของโควิด-19 งานวิจัยนี้ผ่านมุมมองของการจัดการองค์กรด้านการดูแลสุขภาพที่มีประสิทธิภาพในหลายบริบท ให้ความกระจ่างที่สำคัญบางประการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำที่คล่องตัว ความสำเร็จในอาชีพการงานและความฝังตัวของงาน ผู้จัดการที่มีความคล่องตัวสูงใช้กลยุทธ์ เช่น การตัดสินใจเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหา การสื่อสารภายในและภายนอกที่มีประสิทธิภาพ และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอนเพื่อเพิ่มความสำเร็จในอาชีพ

ด้านขององค์กรทางการศึกษา ได้มีกลุ่มคณาจารย์ที่เป็นตัวแทนของหกวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยของรัฐก่อตั้งชุมชนการเรียนรู้เพื่อศึกษาวิถีการทำงานแบบ Agile ซึ่งเป็นวิธีการของการทำงานร่วมกันในที่ทำงานใช้กันอย่างแพร่หลายในการพัฒนาซอฟต์แวร์ และเพื่อกำหนดแนวคิด แนวปฏิบัติ และประโยชน์ของ Agile สามารถนำไปใช้กับระดับอุดมศึกษาได้หรือไม่ หลังจากศึกษา ทดลอง และไตร่ตรองเป็นเวลานานกว่าสองปี กลุ่มนี้พบว่าการปรับ Agile ไปสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษาได้เกิดขึ้นผลลัพธ์เชิงบวกโดยการเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนยอมรับความรับผิดชอบในการเรียนรู้ เพิ่มระดับและคุณภาพของการทำงานร่วมกัน และผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น (Timothy C. Krehbiel, et al., 2017 : 90) ประเทศไทยมีการขับเคลื่อนการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายและประสบผลสำเร็จตามโมเดลการพัฒนาประเทศ ไทยแลน 4.0 (พิศาล เจนใจ และคณะ, 2565 : 10) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องปรับตัวให้มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง มีรูปแบบการทำงานที่คล่องตัว จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาท การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ บทบาทการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการนำกลับมาใช้ใหม่และด้านการบูรณะซ่อมแซม ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง (พิศาล เจนใจ และคณะ, 2565 : 10) สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียนเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเยาวชนในจังหวัดกระบี่ โดยสถานศึกษาบางแห่งได้มีการบริหารสถานศึกษาจนบรรลุตามเป้าหมายได้ภายใต้โลกในยุค VUCA แต่มีสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ อีกหลายแห่งที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ภายใต้การบริหารสถานศึกษาจากผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ ซึ่งเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ยังยึดติดกับการบริหารแบบเดิม มีความล่าช้าไม่ยืดหยุ่น ขาดการปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่สามารถตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ในยุค VUCA ได้อย่างทันท่วงที และถึงแม้ว่ามีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วในพื้นที่ต่างๆ แต่ตัวบ่งชี้ในบริบทของสถานศึกษายังไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว พบว่าภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำภาวะผู้นำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น จะต้องมีการพัฒนาตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและฉับพลัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

2. เพื่อตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ดูแลเด็ก ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ จำนวน 1,125 คน

2. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างกับจำนวนพารามิเตอร์ 20:1 (Gold, 1980 อ้างถึงในนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร ครู และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 820 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

องค์ประกอบของภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วจำแนกได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบการปรับตัว (การยอมรับการเปลี่ยนแปลง การเปิดกว้างทางความคิด และการยืดหยุ่นตามสถานการณ์) 2) องค์ประกอบการตระหนักรู้ในสถานการณ์ (การรับรู้ การทำความเข้าใจ และการคาดการณ์/การพยากรณ์) 3) องค์ประกอบการอ่อนน้อมถ่อมตน (การรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และการตระหนักรู้ในตนเอง) 4) องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์ (การสร้างวิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเผยแพร่วิสัยทัศน์) และ 5) องค์ประกอบความซื่อสัตย์ (ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น และความซื่อสัตย์ต่อสังคม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความสอดคล้องตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, R., 1967)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม (specification table) โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมากำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมที่ต้องการวัด จำนวนข้อคำถาม เขียนคำถามที่จะพัฒนาเป็นแบบสอบถาม และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์เพื่อให้ตรวจสอบเสนอแนะเพิ่มเติมและนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้รับการเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง และความเหมาะสม ของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมโดยค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ .50 ขึ้นไป รวมทั้งขอข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในด้านสำนวนภาษาของข้อคำถามโดยแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความสอดคล้อง ระหว่าง 0.50 – 1.00 โดยค่าความสอดคล้องทั้งฉบับ เท่ากับ 0.965

5. ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้อง

มีค่า 0.70 ขึ้นไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับนี้มีค่าความเชื่อถือได้ (reliability) เท่ากับ 0.986 สรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อแจ้งให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทราบและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามกลับภายใน 3 สัปดาห์

2. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ เพื่อส่งต่อให้กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างสามารถตอบกลับทางอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ผ่าน Google Form โดยผ่าน QR Code

3. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่าน QR Code

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 820 ฉบับ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำกับข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย วิเคราะห์องค์ประกอบร่วมเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างตัวแปร (Exploratory Factor Analysis Model : EFA) ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายโดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้เพื่อกำหนดในโมเดลที่จะนำไปทดสอบซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) โดยผู้วิจัยดำเนินการเตรียมข้อมูลบันทึกคะแนนของข้อรายการที่ได้จากแบบสอบถามเป็นรายข้อทุกข้อ เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าในการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วใช้คำสั่งให้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Factor Analysis ในรูปแบบของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor : EFA) โดยสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบ เพื่อลดจำนวนตัวแปรให้เหลือบางตัวที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) และค่าความแปรปรวนร่วมกัน (Communality) สูงและเป็นการหาจำนวนองค์ประกอบที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดได้ วัตถุประสงค์ที่จะนำตัวแปรจำนวนมากมาจัดไว้ในองค์ประกอบเพียงไม่กี่องค์ประกอบ (Factor Loading) มีความชัดเจน มุ่งสกัดให้ได้องค์ประกอบแรกที่มีความแปรปรวน อันเนื่องมาจากตัวแปรทั้งหลายสูงสุด โดยที่ตัวแปรแต่ละตัวไม่จำเป็นต้องมีการแจกแจงแบบปกติ วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมในการลดจำนวนตัวแปรให้เหลือน้อยที่สุด แต่สามารถอธิบายความหมายได้มากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้ กำหนดเกณฑ์การพิจารณาวิเคราะห์องค์ประกอบให้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการ กล่าวคือ ผลการวิเคราะห์ควรมีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่า 1 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative Percentage of Variance) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60.00 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ (Factor Loading) มากกว่า 0.30 (Cooley and Lohnes, 1971 : Kim and Mueller, 1978 : Kerlinger, 1986 : Steven, 1996) เพื่อหาองค์ประกอบของภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นวิธีการทางสถิติที่เกี่ยวข้องกับการสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) เพื่อลดจำนวนตัวแปรให้เหลือบางตัวที่มีค่าน้ำหนักและค่าความแปรปรวนร่วมกันสูง เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาตัวแปรในแต่ละด้านน่าจะเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายองค์ประกอบนั้นได้ดี จึงต้องพิจารณาค่าความแปรปรวนร่วมกัน (Communality) ระหว่างตัวแปรองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อประมาณค่าความแปรปรวนร่วมกัน และหมุนแกนขององค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) โดยวิธีการแวรีแมกซ์ (Varimax) เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่เป็นอิสระต่อกัน เนื่องจากการหมุนแกนแบบตั้งฉากเป็น การเปลี่ยนตำแหน่งของตัวแปรให้แกนตัวประกอบตั้งฉากซึ่งกันและกัน การที่องค์ประกอบทำมุม 90 องศา ซึ่งกันและกัน แสดงความเป็นอิสระทางสถิติขององค์ประกอบเหล่านั้นและการหมุนแกนด้วยวิธีแวรีแมกซ์ (Varimax) ทำให้เกิดการหมุนแกนองค์ประกอบทีละคู่ จนหมดทุกคู่ ทำให้ได้ผลรวมความแปรปรวนร่วมสูงสุดสำหรับองค์ประกอบแต่ละตัว ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบมีมาก แสดงให้เห็นว่าตัวแปรมีความเป็นอิสระต่อกัน ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการแปลความหมาย โดยใช้เกณฑ์ตัดสินการคัดเลือกตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบว่าในแต่ละองค์ประกอบต้องมีตัว

แปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไปและองค์ประกอบนั้นมีค่าไอเกนเท่ากับหรือมากกว่า 1 (Tabachnic, 1983) จากองค์ประกอบภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกระบี่ ที่ผู้วิจัยได้กำหนดจาก องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย 87 ตัวบ่งชี้ เมื่อผ่านการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor : EFA) โดยสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) จึงได้องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) โดยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบและกำหนดน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อหาน้ำหนักตัวแปรย่อยที่ใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้และทำการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยที่เป็นโมเดลเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งถ้าผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งแรกยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยต้องปรับโมเดล เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติที่จะตรวจสอบความตรงของโมเดลดังนี้

1) ค่าไค-สแควร์ (chi-square statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชั่นความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไค-สแควร์มีค่าต่ำมาก หรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไรแสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548)

2) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (goodness-of-fit index: GFI) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากโมเดลก่อน และหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชั่น ความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ค่า GFI หากมีค่าตั้งแต่ 0.90 - 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548)

3) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (adjusted goodness- of – fit index: AGFI) ซึ่งนำ GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดของอิสระ (df) ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง หากค่า AGFI หากมีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548)

4) ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (root mean square error of approximation: RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่กลมกลืนของโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่ง ค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าแสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ในการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้วัดความกลมกลืน	ระดับการยอมรับ
1. ค่าไค-สแควร์ (χ^2)	χ^2 ไม่มีนัยสำคัญหรือค่า P-value สูงกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน
2. ค่า GFI	มีค่าตั้งแต่ 0.9 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน
3. ค่า AGFI	มีค่าตั้งแต่ 0.9 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน
4. ค่า RMSEA	มีค่าต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน

4. นำผลการวิเคราะห์จากการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลมาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือ มีค่า factor loading มากกว่าหรือเท่ากับ 0.30

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่สังเกตได้ 87 ตัวบ่งชี้ ดังภาพที่ 1

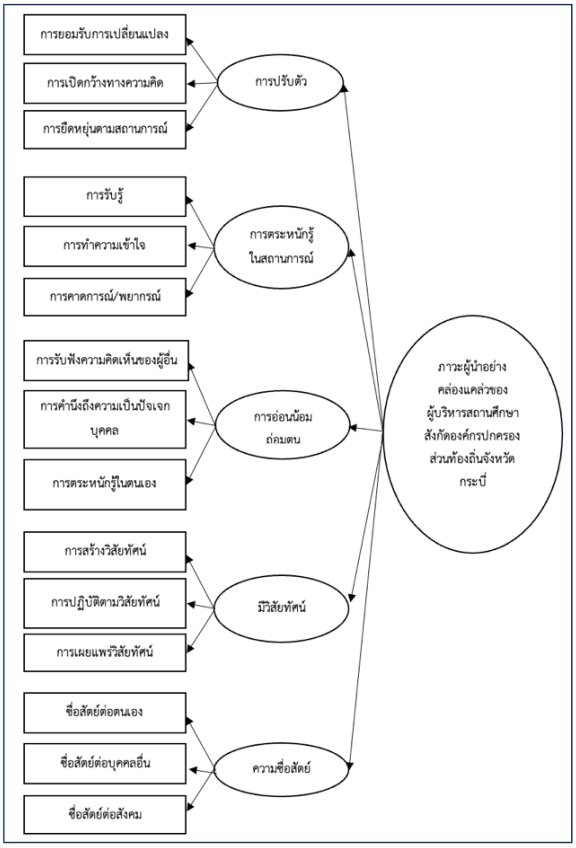

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

2. ผลการตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ เพื่อตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

องค์ประกอบ	เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ			สัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2)	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ (FS)	ความคลาดเคลื่อนของตัวบ่งชี้ (e)
	λ	SE	t			
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก						
องค์ประกอบย่อยการปรับตัว (AT)						
การยอมรับการเปลี่ยนแปลง (AT1)	.90	0.02	44.80**	0.81	0.18	0.099
การเปิดกว้างทางความคิด (AT2)	.92	0.02	53.63**	0.85	0.18	0.085
การยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (AT3)	.96	0.02	53.63**	0.91	0.56	0.052
องค์ประกอบย่อยการตระหนักรู้ในสถานการณ์ (SA)						
การรับรู้ (SA1)	.88	0.03	42.57**	0.77	0.16	0.150
การทำความเข้าใจ (SA2)	.92	0.02	55.10**	0.85	0.20	0.084
การคาดการณ์/พยากรณ์ (SA3)	.96	0.02	55.10**	0.92	0.36	0.043
องค์ประกอบย่อยการอ่อนน้อมถ่อมตน (HT)						
การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (HT1)	.93	0.66	25.91**	0.86	0.20	0.085
การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (HT2)	.85	0.04	35.46**	0.72	0.14	0.103
การตระหนักรู้ในตนเอง (HT3)	.71	0.05	35.46**	0.50	-0.03	0.178
องค์ประกอบย่อยการมีวิสัยทัศน์ (HV)						
การสร้างวิสัยทัศน์ (HV1)	.81	0.02	33.34**	0.65	0.26	0.130
การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ (HV2)	.79	0.02	32.16**	0.62	0.15	0.140
การเผยแพร่วิสัยทัศน์ (HV3)	.92	0.05	32.16**	0.84	0.50	0.100
องค์ประกอบย่อยความซื่อสัตย์ (HN)						
ซื่อสัตย์ต่อตนเอง (HN1)	.92	0.27	10.30**	0.85	0.26	0.100
ซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น (HN2)	.34	0.05	19.43**	0.11	-0.01	0.510
ซื่อสัตย์ต่อสังคม (HN3)	.35	0.05	19.43**	0.12	0.02	0.512
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง						
การปรับตัว (AT)	.95	0.27	10.26**	0.90	-	-
การตระหนักรู้ในสถานการณ์ (SA)	.98	0.26	10.28**	0.97	-	-
การอ่อนน้อมถ่อมตน (HT)	.98	0.17	9.90**	0.96	-	-
การมีวิสัยทัศน์ (HV)	.98	0.28	10.18**	0.95	-	-
ความซื่อสัตย์ (HN)	.94	0.05	9.60**	0.88	-	-
Chi-Square= 47.237, df= 36, p= .100, GFI= 0.993, AGFI= 0.977, RMSEA= 0.018						

** p < .01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีมาก พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 47.237 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 36 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-value) เท่ากับ 0.100 นั่นหมายถึงค่าไค-สแควร์ (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 0.993 มีค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.977 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.018

การตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์การพิจารณาการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่าโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 2

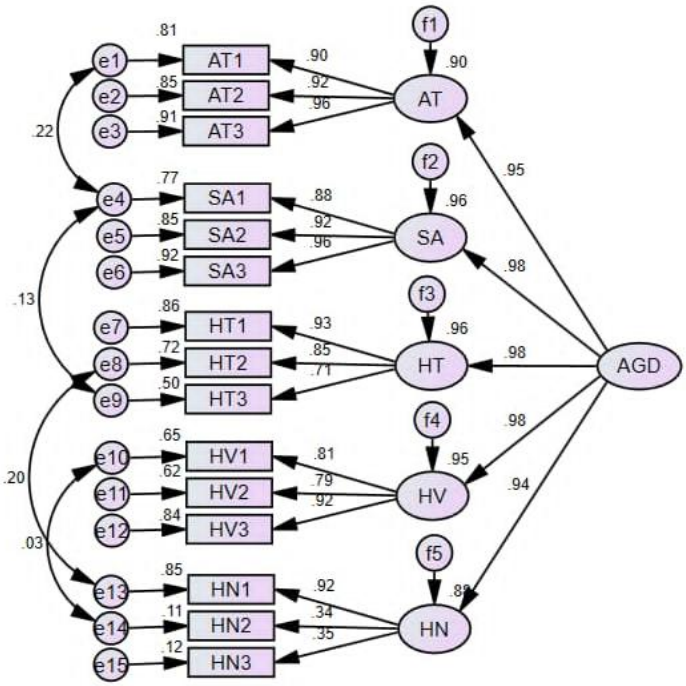

ภาพที่ งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่น่าสนใจมาอภิปรายผลตามรายละเอียด ดังนี้

1. องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยของตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย 1) การปรับตัว มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง การเปิดกว้างทางความคิด และการยืดหยุ่นตามสถานการณ์ 2) การตระหนักรู้ในสถานการณ์ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การรับรู้ การทำความเข้าใจ และการคาดการณ์/พยากรณ์ 3) การอ่อนน้อมถ่อมตน มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และการตระหนักรู้ในตนเอง 4) การมีวิสัยทัศน์ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการเผยแพร่วิสัยทัศน์ และ 5) ความซื่อสัตย์ มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น และความซื่อสัตย์ต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมชาย เทพแสง และคณะ, 2567) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า ภาวะผู้นำแบบคล่องตัวเป็นรูปแบบใหม่ของผู้นำในยุคดิจิทัลที่สามารถปรับตัวให้องค์กรเจริญก้าวหน้าในสภาพแวดล้อมที่คล่องตัวและขับเคลื่อนกระบวนการและผลลัพธ์ให้ประสบความสำเร็จ เป็นผู้ที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้ทันกับโลกาภิวัตน์ ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องสนับสนุนให้บุคลากรทดลอง เรียนรู้จากข้อผิดพลาด นำมาพัฒนางานให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันกับองค์กรอื่น โดยมีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การปรับตัวและยืดหยุ่น การมีวิสัยทัศน์การจัดการการเปลี่ยนแปลง ความเห็นอกเห็นใจ การสร้างบรรยากาศเชิงบวก การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และความอยากรู้อยากเห็น

2. การตรวจสอบและยืนยันโมเดลสมการภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย

องค์ประกอบหลักที่ 1 การปรับตัว พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฐพร สายศร และคณะ, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า ภาวะผู้นำการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นความสามารถที่ผู้บริหารสถานศึกษาช่วยให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ท้า

ทายได้ โดยอาศัยการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูและบุคลากรในโรงเรียนภายใต้สภาพแวดล้อมที่ครูและบุคลากรในโรงเรียนรู้สึกปลอดภัย โดยใช้พฤติกรรมของภาวะผู้นำการปรับตัวทั้ง 6 ประการ ได้แก่ การมองภาพรวม การระบุปัญหาใหม่ การจัดการบรรยากาศในการทำงานที่ดี การยึดเป้าหมายให้มั่น การผลักงานสู่ความรับผิดชอบ และการรับฟังความคิดเห็นของผู้ตาม

องค์ประกอบหลักที่ 2 การตระหนักรู้ในสถานการณ์ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปาริชาต อภิเดชากุล, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า การตระหนักรู้สถานการณ์เป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความรู้ ความจริงในสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ การตีความข้อมูลที่รวบรวม สรุปประเด็นปัญหาเพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ ใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการคาดคะเนเหตุการณ์ และการกระทำเพื่อฉายภาพเหตุการณ์ในอนาคต

องค์ประกอบหลักที่ 3 การอ่อนน้อมถ่อมตน พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปัทมวรรณ โชติกลาง, 2566) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า ความอ่อนน้อมถ่อมตนของผู้นำคือการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ หลีกเลี่ยงสัญลักษณ์ แสดงฐานะ และสิทธิพิเศษ ยอมรับข้อจำกัด และข้อผิดพลาด ถ่อมตัวต่อความสำเร็จ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้อื่นเมื่อความพยายามร่วมกันนั้น ประสบความสำเร็จ

องค์ประกอบหลักที่ 4 การมีวิสัยทัศน์ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (มาลัยพร สาวิสัย, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า ความสามารถของบุคคลที่มองเห็นและสร้างภาพขององค์การที่พึงประสงค์ในอนาคตจากข้อมูลในสภาพปัจจุบันได้อย่างชัดเจน โดยภาพนั้นต้องสอดคล้องกับเป้าหมายและอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติเพื่อที่จะนำองค์การให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุผลตามที่พึงประสงค์ และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย การสร้างวิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่างที่ดี และการมอบอำนาจ

องค์ประกอบหลักที่ 5 ความซื่อสัตย์ พบว่า มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นริศรา ภูถมทอง, 2563) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ พบว่า ความซื่อสัตย์เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกที่มีความสุจริตใจเป็นที่ตั้งไม่กระทำการใดๆ ที่บ่งบอกถึงการทำทุจริต ไม่เอาเปรียบและ เอาผลประโยชน์ของบุคคลอื่นมาเป็นของตนเอง สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล และความซื่อสัตย์ต่อคณะ สังคม และประเทศชาติ โดยมีองค์ประกอบคุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ซื่อสัตย์ต่อตนเอง 2) ซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น และ 3) ซื่อสัตย์ต่อสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่ ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกระบี่สามารถนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วที่ได้ไปเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำคู่มือการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางของภาวะผู้นำ อย่างคล่องแคล่วเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในระดับสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูมีส่วนร่วมในการแสวงหาวิธีการนำคู่มือไปใช้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่ว ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

2.3 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่วของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดกระบี่

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพร สายศร, วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง และสุดารัตน์ สารสว่าง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นโรงเรียนแห่ง การเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, 7(2), 147-160.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). **โมเดลริสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย.** (พิมพ์ครั้งที่ 3).กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). แนวโน้มการวิจัยในยุคสังคมความรู้. **วารสารบริหารการศึกษา** มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(2), 16-17.

นริศรา ภูถมทอง. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างด้านวินัยและความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในเครือข่ายพระธาตุมหาชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต,** สาขานวัตกรรมการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปัทมวรรณ โชติกลาง. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปาฑ์ ไกรวิญญ์. (2561). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาตามแนวคิดของการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำอย่างคล่องแคล่ว. **ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ, **วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์**, 3(1), 33-40.

พัสกร อุ่นกาศ. (2565). “ทักษะความเป็นผู้นำแห่งอนาคต”. **วารสาร Journal of Modern Learning Development,** 7(2), 455-566.

พิศาล เจนใจ, สุชาดา นันทะไชย, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบอไจล์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, **วารสารบริหารการศึกษา** มศว, 19(37), 10-21.

มัทนา วังถนอมศักดิ์, วรกาญจน์ สุขสดเขียว, สายสุดา เตียเจริญ และพรพรรณ อินทรประเสริฐ. (2564). ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารความเปลี่ยนแปลง. **วารสารวิชาการ วิทยาลัยแสงธรรม**, 13(2), 5-25.

มาลัยพร สาวิสัย. (2563). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. **วิทยานิพนธ์** ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 หน้า 5.

สมชาย เทพแสง, อัจฉริยา เทพแสง และกันต์ฐมณีฐา นฤโฆษกิตติกีรติ. (2567). ภาวะผู้นำแบบคล่องตัว (Agile Leadership) : รูปแบบใหม่ของผู้นำในยุคดิจิทัล. **วารสารสหวิทยาการวิจัยและนวัตกรรมการศึกษา**, 3(1), 51-68.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). **ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้า ปริ๊นติ้ง.

อรวรรณ ภัทรดำเนินสุข. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Cooley, V.W. and Lohnes, P.R. (1971). **Multivariate Data Analysis.** John Wiley & Sons, N.Y.

Kerlinger, F.N. (1986). **Foundations of Behavioral Research**. 3rd Edition, Holt, Rinehart and Winston, New York.

Kim, J. O., & Mueller, C. W. (1978). **Factor Analysis: Statistical Methods and Practical Issues**. Beverly Hills, CA: Sage.

Likert, R. (1967). **The Method of Constructing and Attitude Scale.** New York: Wiley & Son.

Stevens, J. (1996). **Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences (3rd ed.).** Lawrence Erlbaum.

Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (1983). **Using Multivariate Statistics.** Harper and Row, New York.

ความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองทีมีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

PARENTS' NECESSARY NEEDS TOWARD THE STUDENT SUPPORT SYSTEM OF SAMUT SONGKHRAM SPECIAL EDUCATION CENTERS

วิชุดา อิงชัยภูมิ[1], จรีพร โชติพิบูลย์ทรัพย์[2], กรรณิการ์ สุสม[3]
นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก[1],
มหาวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก[2], มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต[3]
Wichuda Ingchaiyaphum [1], Jareeporn Chotipiboonsub [2], Kannikar Susom [3]
Master's Degree Student in Educational Administration, Southeast Bangkok University [1],
Lecturer in Educational Administration, Faculty of Liberal Arts, Southeast Bangkok University.[2],
Lecturer in Educational Administration, Graduate studies Rattana Bundit University. [3]
Corresponding Author E-mail : wichudaingchayaphum7@gmail.com [1], jareepornc@hotmail.com [2],
kanniar_su@yahoo.co.th [3]

(Received : September 18, 2025; Edit : October 7, 2025; accepted : October 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม 2) เพื่อประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย รวมทั้งสิ้น 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง .67 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความคาดหวังด้วยเทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในระดับที่มากที่สุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน นำไปสู่การวางแผนดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็ว รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสนับสนุนทั้งทางกายภาพและจิตใจ เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษและผู้ปกครอง โดยมีการให้ความรู้ คำแนะนำ และการสนับสนุนบทบาทของครอบครัวในการดูแลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยทีมสหวิชาชีพใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมกับช่วงวัย ในการประเมินด้านต่างๆ การพัฒนาระบบคัดกรองในการวางแผนช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมตามศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละบุคคล ด้านการส่งต่อ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมจัดส่งข้อมูลนักเรียนที่จำเป็นและครบถ้วนให้กับหน่วยงานปลายทางอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถวางแผนการดูแลต่อเนื่องได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน พัฒนาแบบองค์รวมออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและการบำบัดฟื้นฟูเพื่อให้ทุกกิจกรรมตรงกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนแต่ละคน ตามลำดับ จากผลการวิจัย ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ควรพัฒนากลไกด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พัฒนาระบบการคัดกรองประเภทความพิการ จัดเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน นำไปสู่การวางแผนดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

This research aimed to investigate the needs of parents regarding the student support system at the Samut Songkhram Special Education Center. The study had two main objectives: 1) to examine the current state and the desirable state of the student support system from the parents' perspective, and 2) to assess and prioritize parents' essential needs concerning this system. The sample consisted of 92 parents of students from Samut Songkhram Special Education Center, selected using a purposive sampling method. The research instrument was a questionnaire, which demonstrated content validity with IOC values ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability of 0.98. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$)

This research investigated the student support system at Samut Songkhram Special Education Center. The findings revealed that both the current status and the desired state of the system, when viewed holistically, were rated at the highest level. Furthermore, the study prioritized the essential needs of parents concerning this care and support system. The highest priority need identified was Knowing Students Individually, which involves systematically collecting and analyzing student data to understand each student's unique characteristics, thereby leading to appropriate care planning. Specifically, the use of information technology for data management and analysis was deemed crucial for enhancing efficiency and speed. The next most significant priority was Prevention and Problem Solving, focusing on promoting positive behavior, creating a safe and supportive learning environment both physically and psychologically and strengthening collaboration with parents by consistently providing knowledge, advice, and support for the family's care role. This was followed by the need for Student Screening using a multidisciplinary team and standardized, age-appropriate tools for various assessments, with a focus on developing an effective screening system to ensure students receive support tailored to their individual potential and limitations. The fourth priority was Referral, emphasizing the creation of collaborative networks with relevant agencies and the systematic transfer of necessary and complete student information to the receiving agencies for timely and efficient continuous care planning. Finally, the need for Student Promotion and Development was identified, requiring a holistic approach to designing learning activities, instruction, and rehabilitation therapies that precisely meet the specific needs of each student. Based on the research findings, the Special Education Center in Samut Songkhram Province should develop mechanisms for knowing students individually. This involves improving the system for screening types of disabilities and systematically collecting student data to understand each student's unique characteristics. Such development is crucial for leading to appropriate and individualized care and support planning.

Keywords : The Necessary Needs, The Student Support System, Special Education Center

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่การศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเตรียมพร้อมนักเรียนสำหรับทศวรรษ 2030 เป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาการศึกษาต้องเน้นความหลากหลายในการเรียนรู้ทั้งที่โรงเรียน ที่บ้าน และในชุมชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละบุคคล รวมถึงส่งเสริมความรู้และทักษะของครอบครัวและชุมชน ควบคู่ไปด้วย (**OECD,** 2019 : 19-30) ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาเด็กผ่านการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่างๆ ในระยะยาวความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กที่มีคุณภาพ พร้อมรับมือกับโลกอนาคต นี่คือ ทศวรรษแห่งการเรียนรู้ ที่ไร้ขอบเขต ซึ่งจะปลดปล่อยศักยภาพของนักเรียนได้อย่างแท้จริง (**UNICEF,** 2020 : 7) การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในระบบการศึกษา โดยต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้ปกครอง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลและสนับสนุนการพัฒนาอย่างเหมาะสม การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและเข้าใจความต้องการเฉพาะคือหัวใจสำคัญ ผู้ปกครองควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่บ้าน เพื่อให้ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถออกแบบโปรแกรมช่วยเหลือที่เหมาะสมได้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง สถานศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข และชุมชนจะช่วยเสริมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน เพื่อให้นักเรียนเติบโตเต็มศักยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ปัจจุบัน ศูนย์การศึกษาพิเศษประสบปัญหาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหลายด้าน ปัญหาหลักคือขาดช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ปกครองและนักเรียนขาดข้อมูลที่จำเป็น นอกจากนี้การขาดการวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่ตอบสนองความต้องการเฉพาะ และยังขาดโปรแกรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ระบบคัดกรองนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้การช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยงไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการติดตามประเมินผลที่เหมาะสม การปรับปรุงระบบนี้จึงจำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและการวางแผนที่ดี เพื่อส่งเสริมศักยภาพนักเรียนอย่างเต็มที่ (สำนักงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ **,** 2564) รายงานการประเมินคุณภาพภายในปีการศึกษา 2566 ของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ชี้ให้เห็นว่ามีการดำเนินงานช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดโยงกับบริบทชุมชนและท้องถิ่น มีการตรวจสอบและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ตรงเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามประเภทความพิการ ควบคู่ไปกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง การขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับลำดับความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพผู้เรียนแต่ละประเภทความพิการได้อย่างเหมาะสมและเต็มตามศักยภาพตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน และตามจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม รายงานดังกล่าว ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการที่จำเป็นของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบที่ตอบสนองความต้องการพิเศษของนักเรียนและผู้ปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ดังนั้นจึงศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อวางแผนและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างครบถ้วน รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงครามเพื่อศึกษา

2.เพื่อประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

กรอบแนวคิดการวิจัย

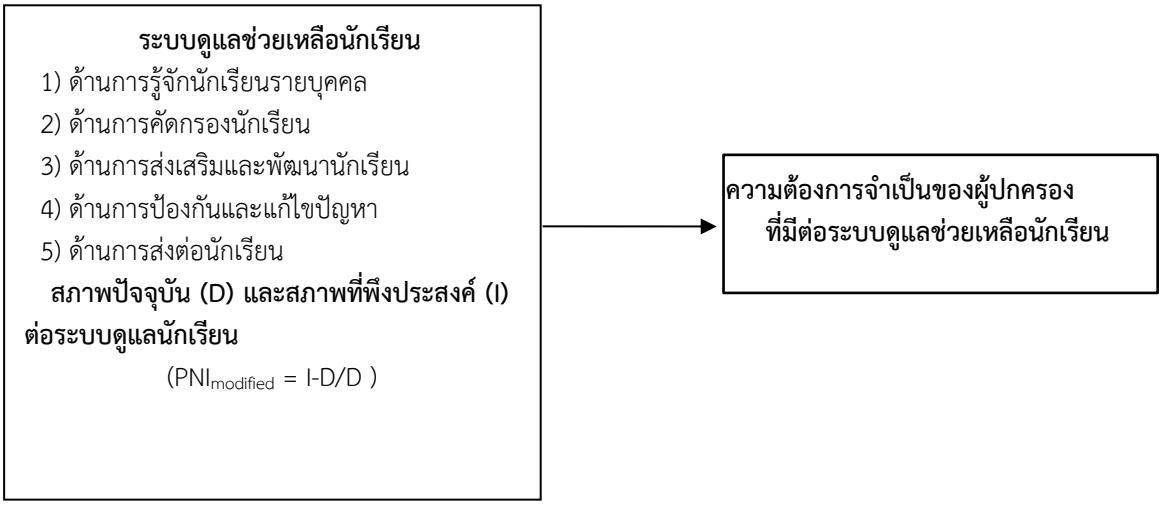

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 120 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม, 2566 : 11)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นผู้ปกครองนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงครามโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ (Krejcie and Morgan, 1970) อ้างถึงใน (พรรณี ลีกิจวัฒนะ, 2566 : 169)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และ5) ด้านการส่งต่อนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองของนักเรียนที่เข้าเรียนที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ คำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับนักเรียน จำนวนปีที่นำนักเรียนมารับบริการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม โดยสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลทางออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 92 คน
2. นำข้อมูลที่ได้รับทางออนไลน์ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองของนักเรียนจากแบบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1977, 174) ที่แบ่งช่วงการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์การแบ่งอันตรภาคชั้น โดยการนำค่าสูงสุด คือ 4 ลบด้วยค่าต่ำสุด คือ 1 แล้วหารด้วยจำนวนระดับที่ต้องการแปลผล คือ 4 ระดับ คำนวณได้ค่าช่วงละ 0.75 ซึ่งนำมากำหนดช่วงได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.26 – 4.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับที่มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.25 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับที่มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.76 – 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับที่น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.75 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับที่น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง Priority needs index modified ($PNI_{modified}$) เลือกค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความคาดหวังแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ที่มีค่าในระดับมากที่สุด เพื่อประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.59	0.63	3.69	0.48	มากที่สุด
การคัดกรองนักเรียน	3.63	0.59	3.72	0.50	มากที่สุด
การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	3.68	0.50	3.73	0.45	มากที่สุด
การป้องกันและแก้ปัญหา	3.67	0.61	3.77	0.44	มากที่สุด
การส่งต่อ	3.65	0.55	3.71	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**3.64**	**0.58**	**3.72**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยรวม พบว่า

สภาพปัจจุบันของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 3.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 3.68) รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ($\bar{x}$= 3.67) ด้านการส่งต่อ ($\bar{x}$= 3.65) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x}$= 3.63) และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x}$= 3.59) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 3.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันและแก้ปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.77) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{x}$ = 3.73) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{x}$ = 3.72) ด้านการส่งต่อ ($\bar{x}$= 3.71) และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{x}$= 3.69) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า การประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ในภาพรวม

ความต้องการจำเป็น	$\overline{x}$		I-D	$PNI_{modified}$	ลำดับ
	สภาพที่เป็นประสงค์ (I)	สภาพปัจจุบัน (D)			
การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.69	3.59	0.10	0.029	1
การป้องกันและแก้ปัญหา	3.72	3.63	0.09	0.026	2
การคัดกรองนักเรียน	3.72	3.63	0.09	0.025	3
การส่งต่อ	3.71	3.65	0.06	0.016	4
การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	3.73	3.69	0.04	0.010	5

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในระดับที่มากที่สุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($PNI_{modified}$=0.029) รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ($PNI_{modified}$= 0.026) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified}$=0.025) ด้านการส่งต่อ ($PNI_{modified}$=0.016) และด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($PNI_{modified}$= 0.010) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า

สภาพปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและทักษะชีวิต รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ซึ่งเน้นมาตรการลดความรุนแรงของปัญหา และด้านการส่งต่อ เพื่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม ด้านการคัดกรองนักเรียนและรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ต้องให้ความสำคัญและพัฒนา เพื่อความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2561) กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วมจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เชาวลิต ยิ้มแย้ม, 2566) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ในการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ รวมถึงความพยายามในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีคุณภาพและครอบคลุม

สภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้นโดยรวมก็อยู่ในระดับ มากที่สุด สะท้อนถึงความตระหนักในการพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับการป้องกันและแก้ปัญหา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ลดอคติ และมีกลไกแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที ถัดมาคือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและวิชาการให้เต็มศักยภาพ ตามด้วยการคัดกรองนักเรียนที่แม่นยำและครอบคลุม และการส่งต่อที่ราบรื่นเมื่อต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก แม้การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จะอยู่ท้ายสุดในลำดับความต้องการ แต่ยังคงเป็นหัวใจสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญสูงสุด เพื่อการออกแบบแผนการดูแลช่วยเหลือที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Kaufman, 1994) ได้นำเสนอแนวคิดการวิเคราะห์ความต้องการที่มุ่งเน้นการระบุ “ช่องว่าง”(Gap) ระหว่างสิ่งที่มีอยู่จริงและสิ่งที่ต้องการ โดยมีขั้นตอนที่ชัดเจน เช่น การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาในเชิงระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัษฎา พังษ์พัฒน์ และคณะ, 2565) ได้ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุควิถีใหม่ของโรงเรียน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการส่งต่อและด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ (ประนอม แก้วสวัสดิ์, 2566) การส่งเสริม การป้องกัน การแก้ไขปัญหาและพัฒนาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง โดยมีครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตงอกงาม และเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คือ ความต้องการจำเป็นสูงสุดของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาแบบ IEP ที่ต้องการให้บุคลากรเข้าใจศักยภาพ ข้อจำกัด และความต้องการเฉพาะของเด็กแต่ละคน เพื่อวางแผนการดูแลและการสอนที่เหมาะสม ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา มาเป็นอันดับสอง ผู้ปกครองต้องการระบบที่เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ด้านการคัดกรองนักเรียน คือ ลำดับที่สาม เน้นกระบวนการที่แม่นยำเพื่อระบุความต้องการพิเศษตั้งแต่เริ่มต้น ด้านการส่งต่อ อยู่ในลำดับถัดมา สะท้อนความเข้าใจของผู้ปกครองที่ต้องการระบบส่งต่อที่ดีไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก และสุดท้ายคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ซึ่งยังคงมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและต้องการการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่พึงประสงค์ของกลุ่ม การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น คือขั้นตอนสุดท้ายในการประเมินความต้องการ ซึ่งดำเนินการหลังจากที่ได้ระบุความต้องการ วิเคราะห์สาเหตุ และกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาแล้ว ขั้นตอนนี้ช่วยให้การประเมินมีความสมบูรณ์และนำไปสู่การวิเคราะห์หาสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ PNImodified = (I - D)/D และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Witkin และ Altschuld, 1995) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างความสำคัญที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญและระดับการปฏิบัติจริง ซึ่งช่วยชี้ชัดถึงช่องว่างที่ต้องแก้ไข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อารียา ก่อกุศล และคณะ, 2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับมากไปหาน้อยดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียนตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 5 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน สุขภาพ ความสนใจ พฤติกรรม สภาพครอบครัว และสิ่งแวดล้อม

1.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ใช้การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง การสังเกตพฤติกรรม และการเยี่ยมบ้าน เพื่อเข้าใจบริบทชีวิตจริง

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน เช่น รูปแบบการเรียนรู้ จุดแข็ง จุดอ่อน หรือปัญหาที่เผชิญอยู่

1.4 การนำไปสู่การวางแผนดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม ผลจากการวิเคราะห์นำไปสู่การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่ตรงจุด

1.5 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้เรียน

2. ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและทักษะชีวิต จัดกิจกรรมและสร้างแบบอย่างที่ดี พร้อมสอนทักษะชีวิตและทักษะการจัดการอารมณ์ เพื่อให้นักเรียนเผชิญความท้าทายได้เหมาะสม

2.2 สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น เข้าใจ ทั้งทางกายภาพและจิตใจ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกเปิดใจและกล้าแสดงออก

2.3 วางแผนช่วยเหลืออย่างเป็นระบบด้วยทีมสหวิชาชีพ จัดทำแผนช่วยเหลือรายบุคคล โดยความร่วมมือจากนักจิตวิทยา ดูแลสุขภาพจิตและพฤติกรรม นักกายภาพบำบัดและนักกิจกรรมบำบัด ส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตและการเคลื่อนไหว และครูการศึกษาพิเศษ จัดการเรียนการสอนเฉพาะบุคคล เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

2.4 เสริมสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ให้ความรู้ คำแนะนำ และสนับสนุนบทบาทของครอบครัวในการดูแลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับคุณภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้สมบูรณ์และยั่งยืน

3. ด้านการคัดกรองนักเรียน มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 จำแนกประเภทความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนอย่างถูกต้องโดยทีมสหวิชาชีพ เช่น ออทิสติก บกพร่องทางสติปัญญา การเรียนรู้ ร่างกาย รวมถึงระบุระดับความสามารถ จุดเด่น และจุดที่ต้องพัฒนาของแต่ละบุคคล

3.2 ใช้เครื่องมือมาตรฐานที่เหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อประเมินพัฒนาการ สติปัญญาร่างกายการเคลื่อนไหว ภาษา การสื่อสาร ทักษะทางสังคม การช่วยเหลือตนเอง และการสังเกตพฤติกรรม

3.3 จำแนกความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลของนักเรียน เพื่อวางแผนช่วยเหลือและสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถส่งเสริมนักเรียนตามศักยภาพได้สูงสุด

4. ด้านการส่งต่อนักเรียน มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 การวางแผนล่วงหน้าและจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน (Transition Plan) กำหนดเป้าหมาย ทักษะที่ต้องพัฒนา และหน่วยงานรับผิดชอบเพื่อให้การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างราบรื่น

4.2 การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ โรงเรียนเรียนร่วมโรงเรียนเฉพาะความพิการ สถานประกอบการฝึกอาชีพ องค์กรสนับสนุนผู้พิการ เป็นต้น

4.3 การจัดส่งข้อมูลนักเรียนที่จำเป็นและครบถ้วน ส่งข้อมูลอย่างเป็นระบบไปยังหน่วยงานปลายทาง ซึ่งครอบคลุมถึงแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ผลการประเมินพัฒนาการ จุดแข็ง ความต้องการพิเศษ และประวัติการดูแลช่วยเหลือที่ผ่านมา เพื่อให้หน่วยงานปลายทางสามารถวางแผนการดูแลต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้เป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและการบำบัดฟื้นฟู

5.2 การพัฒนาแบบองค์รวม ได้แก่ ด้านวิชาการและสติปัญญา ทักษะการดำรงชีวิตและการช่วยเหลือตนเอง สังคมและอารมณ์ ร่างกายการเคลื่อนไหว และการรับความรู้สึก การเตรียมความพร้อมทางอาชีพและการส่งต่อ

5.3 การทำงานร่วมกันของทีมสหวิชาชีพ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล วางแผน และสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างบูรณาการ เพื่อให้มั่นใจว่านักเรียนจะได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าลำดับความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองอันดับแรกคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลนักเรียนให้ครอบคลุมและเป็นระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละคน จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่สอดรับกับความต้องการ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ควรส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและสอนทักษะชีวิต สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและสนับสนุนทั้งทางกายภาพและจิตใจ พร้อมทั้งดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วยทีมสหวิชาชีพ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างศูนย์ฯและผู้ปกครอง ด้านการคัดกรองนักเรียน จำแนกประเภทความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ดำเนินการโดยทีมสหวิชาชีพ ใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานและเหมาะสม พัฒนาระบบคัดกรองที่แม่นยำและครอบคลุม ด้านการส่งต่อ ควรวางแผนการส่งต่อล่วงหน้าและจัดทำแผนการเปลี่ยนผ่าน (Transition Plan) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก จัดส่งข้อมูลนักเรียนที่จำเป็นและครบถ้วน และด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้านอย่างเป็นองค์รวม ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีทีมสหวิชาชีพทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สำคัญ คือ ความต้องการจำเป็น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยควรให้ความสำคัญกับ ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองในสถานศึกษาอื่นๆ
ที่อยู่ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และบริหารจัดการข้อมูลนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **โครงสร้างและขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษา.**กระทรวงศึกษาธิการ.

จันทร์ฉาย ไทยรัตน์. (2561). **การบริหารและการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีของนักเรียนโรงเรียนเชียงรายวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.**การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ชุดา พรหมแดง และ ต้องลักษณ์ บุญธรรม (2566). **การศึกษาความต้องการจำเป็นของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษภาคตะวันออก.** คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

เชาวลิต ยิ้มแย้ม. (2566). **ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

นุชธิดา ก้อนพิลา.(2567). **รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคปกติใหม่ของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่. 242-260.

ประนอม แก้วสวัสดิ์. (2566). **สภาพและปัญหาการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. จันทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พชรมน เสียงใส. (2564). **การปฏิบัติงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้นโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1.** สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

พัฒนาพร แพงโสดา, อดุลย์ พิมพ์ทอง และ วานิช ประเสริฐพร. (2566). **ความต้องการจำเป็นการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสมุทรสงคราม. (2566). **รายงานการประเมินคุณภาพภายในปีการศึกษา 2566.**

สราวุธ วิเชียรลม และปาริชาติ บัวเจริญ. (2567). **การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร**. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น. 11(1), 194-204

สาวิตรี วงศ์กิติรุ่งเรือง (2565). **การเปลี่ยนผ่านสำหรับนักเรียรออทิสติกมีความสำคัญเพียงใด.** วาสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยมหิดล, 4(1), 35-52.

สมถวิล รัตน์อาษาดี และอนุสรา สุวรรณวงศ์. (2562). **สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนพานทองสภาชนูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษมัธยมศึกษา เขต 18**. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(2), 147.

สุภาวดี ลาภเจริญ. (2562). **รูปแบบการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครอง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐโรงเรียนพนัสพิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18**. ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

_____. (2562). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น** *(พิมพ์ครั้งที่ 4).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 275-279.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ.**ในคราวประชุมเตรียมความพร้อมครูผู้ช่วย(กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ,2561)

_____. (2564). *ข้อมูลสารสนเทศ ปี 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

อารียา ก่อกุศล. (2564). **แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

อัษฎา พังษ์พัฒน์ และคณะ (2565) **สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม.** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม.

Kaufman, R. (1994). **Needs assessment:** A user's guide. Educational Technology.

McKillip, J. (1987). **Need analysis: Tools for the human services and education**. Sage Publications.

OECD. (2019). **Organisation for Economic Co-operation and DevelopmentLearning Compass2030**, 19-30

Skinner, B. F. (1953). **Science and Human Behavior**. New York: Macmillan.

UNICEF. (2020). **Empower parents to support children's academic success. Philippines SEA-PLM 2019**. 1-7

การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

THE DECISION-MAKING OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING PERSONNEL ADMINISTRATION OF SCHOOLSUNDER THE OFFICE OF YALA SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

สุดา โลมากิจ[1] , ผศ.เตือนใจ ดลประสิทธิ์[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา[1,2]
Suda Lomakij[1], Asst. Prof.Tuanjai Donprasit[2]
Suan Sunandha Rajabhat University[1,2]
Corresponding Author E-mail : s65561802049@ssru.ac.th[1], Tuanjai.da@ssru.ac.th[2]

(Received : November 10, 2025; Edit : November 22, 2025; accepted : November 22, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 4) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 242 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ ซึ่งมีค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .995 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 2) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน 3) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง .422 - .511 และ 4) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยหรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ .370 ค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการพยากรณ์เท่ากับ .386 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเท่ากับ .608 สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน คือ

$\hat{Y} = 1.247 + 0.242X_5 + 0.234X_1 + 0.115X_2 + 0.080X_3 + 0.064X_4$

$\hat{Z} = 0.249ZX_5 + 0.256ZX_1 + 0.112ZX_2 + 0.081ZX_3 + 0.064ZX_4$

คำสำคัญ : การตัดสินใจ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารงานบุคคล

Abstract

The purposes of this study were to investigate: (1) the level of school administrators' decision-making, (2) the level of personnel administration in schools, (3) the relationship between school administrators' decision-making and personnel administration in schools, and (4) the aspects of decision-making that influence personnel administration in schools under The Office of Yala Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 242 participants, including school principals, deputy principals, teachers, and educational personnel. Data were collected using a five-point rating scale questionnaire, with an Index of Item Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient (Cronbach's alpha) of .995. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The results indicated that the overall and component levels of both school administrators' decision-making and personnel administration in schools were at the highest level. In addition, a moderate positive correlation was found between school administrators' decision-making and personnel administration at the .01 level of statistical significance, with correlation coefficients ranging from .422 to .511. Furthermore, all dimensions of school administrators' decision-making significantly influenced personnel administration, with a predictive power (R^2) of .370, a standard error of estimate of .386, and a multiple correlation coefficient (R) of .608. These findings suggest that effective decision-making by school administrators plays a crucial role in enhancing personnel administration in schools. The prediction equations in raw and standardized scores were:

$\hat{Y} = 1.247 + 0.242X_5 + 0.234X_1 + 0.115X_2 + 0.080X_3 + 0.064X_4$

$\hat{Z} = 0.249ZX_5 + 0.256ZX_1 + 0.112ZX_2 + 0.081ZX_3 + 0.064ZX_4$

Keywords : Decision-making, School administrators, Personnel Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศระยะยาวฉบับแรกของประเทศไทย ซึ่งมุ่งสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดให้ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายดังกล่าว เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพ มีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี และมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความพร้อมด้านวิชาการ การจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา รวมถึงส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะและการยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพ (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดนโยบายและจุดเน้นด้านการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มี สมรรถนะสูง สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2564 มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดยะลา เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลามีความจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีศักยภาพ และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง

การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการสำคัญที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การตัดสินใจ” ซึ่งเป็นกระบวนการหลักของการบริหารที่ต้องอาศัยความรู้ การคิดวิเคราะห์ และประสบการณ์ เพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กร (Hoy และ Miskel, 2013; Bass และ Avolio, 1994, อ้างถึงใน วราพร แต้มเรืองอิฐ, 2565) ผู้บริหารที่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพย่อมสามารถบริหารบุคลากรได้อย่างเหมาะสม และสร้างความร่วมมือในองค์กร อันนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับประถมศึกษา เช่น การศึกษาของกัณฑิมา สิทธิวงษ์ (2568) และชินวัชร์ พรรณโรจนศิริ (2567) รวมทั้งการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ ด้านวิชาการ (นิว ตาคม, 2561) และด้านงบประมาณ (วราพร แต้มเรืองอิฐ, 2565) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนในระดับประถมศึกษา (ธีรพงศ์ สมโพธิ์, 2568) ซึ่งงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาหรือศึกษาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง โดยยังขาดการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่จัดตั้งขึ้นใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา
4. เพื่อศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา โดยสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การนิยามปัญหา 2) การกำหนดทางเลือก 3) การประเมินทางเลือก 4) การเลือกทางเลือก และ 5) การนำทางเลือกไปปฏิบัติ และตัวแปรตาม คือ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา โดยสังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลัง 2) การสรรหาและคัดเลือก 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 5) ค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ ดังนี้

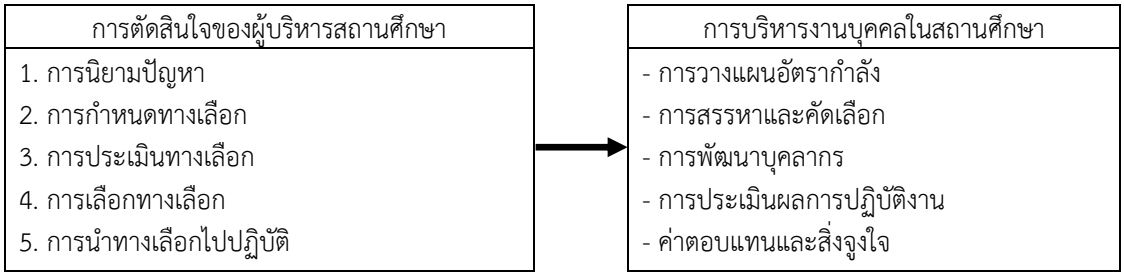

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

2. การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา จำนวน 650 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่กำกับดูแลงานบริหารงานบุคคลหรือผู้รับผิดชอบ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา โดยใช้สูตรตารางคำนวณของ Krejcie & Morgan กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 242 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบมีสัดส่วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน จากการสังเคราะห์การตัดสินใจจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา 5 ลักษณะ จากการสังเคราะห์การบริหารงานบุคคลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ

แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะคำถามแบบจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert rating scale) โดยกำหนดคะแนนของแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ให้มีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ให้มีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ให้มีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย ให้มีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด ให้มีน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี จากบทความ งานวิจัย วรรณกรรม และข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 นำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงส่วนที่บกพร่อง เสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของแบบสอบถาม และหาคุณภาพรายข้อตามเทคนิควิธีการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาของรัฐที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี จำนวน 3 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 10 คน รวม 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) แบบสอบถามตอนที่ 2 การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .996 แบบสอบถามตอนที่ 3 การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .991 แบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ .995 หมายความว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงในระดับ สูงมากทั้งตอนที่ 2 ตอนที่ 3 และแบบสอบถามทั้งฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับข้อมูลการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ จัดระเบียบข้อมูล และนำไปคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ย เทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาหรือการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อยู่ในระดับ

น้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (rxy) ของเพียร์สัน (Pearson's product - moment correlation coefficient) มีรายละเอียดดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.80 – 1.00 แสดงว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.60 – 0.79 แสดงว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.40 – 0.59 แสดงว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.20 – 0.39 แสดงว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 – 0.19 แสดงว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อยมาก

4. การวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ด้วยการวิเคราะห์ผลการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อดูว่าการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถี่ และค่าร้อยละ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 242)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	71	29.34
หญิง	171	70.66
2. อายุ		
น้อยกว่า 31 ปี	21	8.68
31 – 40 ปี	97	40.08
41 - 50 ปี	88	36.36
51 - 60 ปี	36	14.88
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	204	84.30
ปริญญาโท	38	15.70
4. ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน		
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	12	4.96
รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่กำกับดูแลงานบริหารงานบุคคล หรือผู้รับผิดชอบ	12	4.96
ครูและบุคลากรทางการศึกษา	218	90.08

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 242)	ร้อยละ
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน		
น้อยกว่า 1 ปี	7	2.89
1 – 5 ปี	55	22.73
6 – 10 ปี	69	28.51

11 – 15 ปี	38	15.70
16 – 20 ปี	34	14.05
มากกว่า 20 ปี	39	16.12

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 70.66 และเพศชาย จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 29.34 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 40.08 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 14.88 และมีอายุน้อยกว่า 31 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.68 ตามลำดับ วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 84.30 รองลงมาเป็นระดับปริญญาโท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 90.08 ตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.96 ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่กำกับดูแลงานบริหารงานบุคคลหรือผู้รับผิดชอบ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.96 ตามลำดับ ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.51 รองลงมาระยะเวลา 1 – 5 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 22.73 ระยะเวลามากกว่า 20 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 16.12 ระยะเวลา 11 – 15 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70 ระยะเวลา 16 – 20 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.05 และระยะเวลาน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.89 ตามลำดับ

2. ระดับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

การตัดสินใจของผู้บริหาร	**n = 242**		**แปลผล**	**อันดับที่**
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การนิยามปัญหา	4.67	0.53	มากที่สุด	5
2. การกำหนดทางเลือก	4.71	0.47	มากที่สุด	3
3. การประเมินทางเลือก	4.70	0.49	มากที่สุด	4
4. การเลือกทางเลือก	4.74	0.48	มากที่สุด	1
5. การนำทางเลือกไปปฏิบัติ	4.72	0.50	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ย	**4.71**	**0.50**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลาในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การเลือกทางเลือก ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.48) การนำทางเลือกไปปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.50) การกำหนดทางเลือก ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47) การประเมินทางเลือก ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.49) และการนิยามปัญหา ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า อยู่ระหว่าง 0.47 – 0.53 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3. ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

การบริหารงานบุคคล	**n = 242**		**แปลผล**	**อันดับที่**
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนอัตรากำลัง	4.70	0.48	มากที่สุด	5
2. การสรรหาและคัดเลือก	4.71	0.48	มากที่สุด	3
3. การพัฒนาบุคลากร	4.71	0.51	มากที่สุด	4
4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.77	0.43	มากที่สุด	1
5. ค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ	4.72	0.52	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ย	**4.72**	**0.49**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ใน

ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43) ค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.52) การสรรหาและคัดเลือก ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.48) การพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.51) และการวางแผนอัตรากำลัง ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า อยู่ระหว่าง 0.43 – 0.52 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}	ระดับความสัมพันธ์
X_1	**.505****	.459**	.417**	.477**	.434**	.505**	ปานกลาง
X_2	.449**	.478**	.482**	.432**	**.487****	.449**	ปานกลาง
X_3	.422**	.450**	.437**	**.472****	.433**	.422**	ปานกลาง
X_4	.444**	.464**	.418**	**.500****	.426**	.444**	ปานกลาง
X_5	.511**	.463**	**.536****	.502**	.499**	.511**	ปานกลาง
X_{tot}	.505**	.459**	.417**	.477**	.434**	.484**	ปานกลาง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง (r_{xy} = .484) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา รายด้าน ($Y_1 – Y_5$) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง .417 - .536 เมื่อเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับการวางแผนอัตรากำลัง (Y_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .505 การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับการประเมินผลการปฏิบัติงาน (Y_4) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .477 การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับการสรรหาและคัดเลือก (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .459 การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ (Y_5) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .434 และ การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับการพัฒนาบุคลากร (Y_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ .417 ตามลำดับ

5. การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา	R	R^2	Adj R^2	SEE	F
X_5	.536	.287	.285	.419	179.630**
X_5, X_1	.582	.339	.336	.401	116.313**
X_5, X_1, X_2	.595	.354	.349	.396	85.818**
X_5, X_1, X_2, X_3	.605	.366	.360	.392	69.508**
X_5, X_1, X_2, X_3, X_4	.608	.370	.367	.386	141.205**

** p <.001

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา พบว่าโมเดลสุดท้าย

(Model 5) ซึ่งประกอบด้วยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครบทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การนิยามปัญหา (X_1) การกำหนดทางเลือก (X_2) การประเมินทางเลือก (X_3) การเลือกทางเลือก (X_4) และการนำทางเลือกไปปฏิบัติ (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยหรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ .370 ซึ่งเป็นค่าอำนาจการพยากรณ์ที่สูงที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบที่ 5 เป็นรูปแบบกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

รูปแบบที่ 5 สามารถพยากรณ์ได้ว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้าน ได้แก่ การนำทางเลือกไปปฏิบัติ (X_5) การนิยามปัญหา (X_1) การกำหนดทางเลือก (X_2) การประเมินทางเลือก (X_3) และการเลือกทางเลือก (X_4) ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ .370 ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ร้อยละ 37.0

เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละด้านต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา จึงนำเสนอค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของโมเดลสุดท้าย (Model 5) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา

ตัวแปรที่ใช้พยากรณ์	การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา				
	b	S.E.b.	β	t	Sig.
Constant	1.247	0.135	–	9.216	<.001
X_5 การนำทางเลือกไปปฏิบัติ	0.242	0.030	0.249	8.171	<.001
X_1 การนิยามปัญหา	0.234	0.027	0.256	8.823	<.001
X_2 การกำหนดทางเลือก	0.115	0.031	0.112	3.755	<.001
X_3 การประเมินทางเลือก	0.080	0.030	0.081	2.684	.007
X_4 การเลือกทางเลือก	0.064	0.032	0.064	1.985	.047
$R = 0.608$ $R^2 = 0.370$ Adjusted $R^2 = 0.367$ SEE = 0.386 F = 141.205 Sig.F < .001					

โดยสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 37.0 ($R^2 = .370$, Adjusted $R^2 = .367$) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 141.205$, Sig.F < .001) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.242, 0.234, 0.115, 0.080 และ 0.064 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.249, 0.256, 0.112, 0.081 และ 0.064 ตามลำดับ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์ (การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา) และตัวแปรพยากรณ์ (X_1 X_2 X_3 X_4 X_5) มีค่าเท่ากับ .608 อำนาจพยากรณ์ร้อยละ 37.0 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจาก การพยากรณ์เท่ากับ .386 โดยสามารถนำเสนอสมการพยากรณ์การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.247 + 0.242X_5 + 0.234X_1 + 0.115X_2 + 0.080X_3 + 0.064X_4$$

$$\hat{Z} = 0.249ZX_5 + 0.256ZX_1 + 0.112ZX_2 + 0.081ZX_3 + 0.064ZX_4$$

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา พบว่า ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเลือกทางเลือก ด้านการนำทางเลือกไปปฏิบัติ ด้านการกำหนดทางเลือก ด้านการประเมินทางเลือก และด้านการนิยามปัญหา สะท้อนว่าผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา มีความคุ้นชินกับการตัดสินใจในสถานการณ์จริง มีประสบการณ์ตรง และได้รับข้อมูลสนับสนุนจากบุคลากรในสังกัด รวมถึงนโยบายจากส่วนกลางที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ส่งผลให้สามารถตัดสินใจได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีอำนาจในการกำกับติดตามและบริหารงานภายในโรงเรียน ทำให้การนำทางเลือกไปสู่การปฏิบัติเป็นไปอย่างราบรื่น นอกจากนี้ การมีระบบ แผนงาน และคู่มือปฏิบัติงานที่ชัดเจนช่วยสนับสนุนการดำเนินงานได้

อย่างมีประสิทธิผล อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาอาจให้ความสำคัญกับการปฏิบัติมากกว่าการประเมินเชิงลึก ส่งผลให้การเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกอาจไม่ละเอียดเพียงพอ จึงควรอาศัยการวิเคราะห์เชิงระบบและการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายในการนิยามปัญหา เพื่อให้การตัดสินใจสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชินวัชร์ พรรณโรจนศิริ ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย โดยเรียงตามลำดับ คือ ด้านการตัดสินใจเลือก ด้านการประเมินผลการตัดสินใจ ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ ด้านการหาทางเลือก และด้านการประเมินทางเลือก ตามลำดับ (ชินวัชร์ พรรณโรจนศิริ, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพร แต้มเรืองอิฐ ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การตัดสินใจหรือการเลือกทางเลือก การประเมินผลการตัดสินใจ การวิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การค้นหาทางเลือก และการประเมินผลทางเลือก ตามลำดับ (วราพร แต้มเรืองอิฐ, 2565)

2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาบุคลากร และการวางแผนอัตรากำลัง สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา มีมาตรฐานและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ดำเนินตามหลักเกณฑ์ของ วPA และ ก.ค.ศ. อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตามผลและพัฒนาครูในเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม พร้อมทั้งมีการสร้างแรงจูงใจเพิ่มเติม เช่น การยกย่อง ชื่นชม และมอบรางวัลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ ผู้บริหารยังมีส่วนร่วมในการสรรหาและแต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรผ่านการอบรมหรือกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเชิงวิชาชีพยังได้รับผลกระทบจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและความปลอดภัยในพื้นที่ชายแดนใต้ ทำให้บางโรงเรียนเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงมากกว่าการอบรมภายนอก ขณะเดียวกัน การวางแผนอัตรากำลังยังอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของการบรรจุแต่งตั้งจากส่วนกลาง ส่งผลให้บางโรงเรียนยังประสบปัญหาขาดแคลนครูบางสาขา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา ไชยชนะ เรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองตำลึง จังหวัดชลบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารของโรงเรียนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองตำลึง จังหวัดชลบุรี ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการประเมินผลงาน ด้านการให้พ้นจากงาน ด้านการสรรหาบุคลากร ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการธำรงรักษา (สุธิดา ไชยชนะ, 2567) และสอดคล้องกับการวิจัยของ ธนภูมิ มากแก้ว เรื่อง การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากร 2) ด้านการวางแผนอัตรากำลัง 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร และ 4) ด้านการบำรุงขวัญและส่งเสริมกำลังใจ (ธนภูมิ มากแก้ว, 2568) และสอดคล้องกับการวิจัยของ ธีรพงศ์ สมโพธิ์ เรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยรวมแล้วอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละด้าน พบว่าแต่ละด้านอยู่ในระดับสูงเช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการให้บุคคลพ้นจากงาน ด้านการพัฒนาบุคคล ด้านการสรรหาบุคคล ด้านการธำรงอยู่ของบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการวางแผนงานบุคคล (ธีรพงศ์ สมโพธิ์, 2568)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือการนำทางเลือกไปปฏิบัติ รองลงมาคือการนิยามปัญหา การกำหนดทางเลือก การเลือกทางเลือก และการประเมินทางเลือก สะท้อนว่าการบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการที่เน้นผลลัพธ์เชิงปฏิบัติ เช่น การสรรหา การพัฒนา และการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถตัดสินใจและนำทางเลือกไปสู่การปฏิบัติได้จริง ช่วยให้บุคลากรเห็น

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและเกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน อีกทั้งผู้บริหารที่สามารถนิยามปัญหาได้อย่างถูกต้อง จะสามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้ตรงจุด ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิว ตาคม เรื่อง การตัดสินใจกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้อยตามกัน (นิว ตาคม, 2561) และสอดคล้องกับการวิจัยของ วิภาดา วงศ์ยะรา เรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 เป็นความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (r_{xy} = .697) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกัน เมื่อพิจารณาการตัดสินใจของผู้บริหารรายด้าน พบว่ามีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในทุกด้าน (วิภาดา วงศ์ยะรา, 2562) และสอดคล้องกับการวิจัยของ วราพร แต้มเรืองอิฐ เรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารกับผลการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ในระดับสูง (วราพร แต้มเรืองอิฐ, 2565)

4. การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา พบว่า ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ได้แก่ การนิยามปัญหา การกำหนดทางเลือก การประเมินทางเลือก การเลือกทางเลือก และการนำทางเลือกไปปฏิบัติ โดยร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้ร้อยละ 37.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของแต่ละตัวแปร พบว่า การนำทางเลือกไปปฏิบัติ เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลมากที่สุด สะท้อนว่าการนำแนวคิดจากการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติจริง เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการบริหารงานบุคคล เพราะเป็นการแสดงถึงภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติของผู้บริหารในการเปลี่ยนแนวคิดให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทั้งนี้ บริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความไม่มั่นคง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนำทางเลือกไปปฏิบัติจริงมากกว่าการประเมินเชิงทฤษฎี และใช้ประสบการณ์ตรงในการเลือกทางเลือกที่เคยได้ผลในการนำมาปรับใช้ทันที ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมีความสอดคล้องกับ กัณฑิมา สิทธิวงษ์ ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษาในภาพรวม (กัณฑิมา สิทธิวงษ์, 2568) และสอดคล้องกับ ชินวัชร์ พรรณโรจนศิริ ที่กล่าวว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา กล่าวคือ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากจะส่งให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจจะมีผลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างสูง (ชินวัชร์ พรรณโรจนศิริ, 2568) และสอดคล้องกับ ภูวดล พันแสนแก้ว ที่กล่าวว่า การตัดสินใจของผู้บริหารและครูที่เกิดขึ้นจะส่งผลต่อความพึงพอใจการมีส่วนร่วมและมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานบุคคลและครูในการปฏิบัติงานว่าจะเป็นไปในทิศทางใดและเหมาะสมที่จะร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานหรือไม่ (ภูวดล พันแสนแก้ว, 2564) และสอดคล้องกับ พิชญา จันทร์งาม ที่กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการบริหารงานอย่างมากจนถือเป็นหัวใจของการบริหารงาน งานทุกอย่างของสถานศึกษาจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับการตัดสินใจ การตัดสินใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับสถานการณ์จะส่งเสริมความสำเร็จและสร้างความมั่นคงให้องค์การ (พิชญา จันทร์งาม, 2567)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการนิยามปัญหา ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด โดยใช้การวิเคราะห์และนิยามปัญหาอย่างเป็นระบบ และใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ข้อมูลอัตรากำลังบุคลากร ผลการประเมินการปฏิบัติงาน ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหา ใช้กระบวนการประชุมเชิงวิเคราะห์ เพื่อให้การนิยามปัญหามีความชัดเจน ครอบคลุม และตรงประเด็น สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทขององค์กร

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาด้านการวางแผนอัตรากำลัง โดยการจัดทำแผนอัตรากำลังที่ชัดเจน สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นและความขาดแคลนของครูในแต่ละสาขาวิชาเอก มุ่งเน้นการวิเคราะห์ภารกิจ สำรวจและประเมินความต้องการกำลังคนในสถานศึกษาและกลุ่มงานภายใน โดยยังคงให้ความสำคัญกับการประเมินผลการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการใช้วิธีประเมินที่หลากหลาย

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำการตัดสินใจทั้ง 5 ด้าน ไปปรับใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ทั้ง 5 ลักษณะ ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและการคัดเลือก การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และค่าตอบแทนและสิ่งจูงใจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงวงการการศึกษาในปัจจุบัน

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา ควรจัดหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารด้านทักษะการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์หรือการบริหารงานบุคคลเชิงบูรณาการ ร่วมกับการพัฒนาระบบฐานข้อมูลบุคลากรที่ทันสมัย เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา เพิ่มทักษะในการนิยามปัญหาและกำหนดทางเลือกได้อย่างแม่นยำ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning Community) เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ในประเด็นอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล หรือพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดอื่น ๆ ที่มีบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งศึกษาโดยเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ เพื่อเปรียบเทียบและศึกษาความสอดคล้องของผลการวิจัยในบริบทที่เหมือนและต่างกัน

2.3 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษายะลา เช่น ภาวะผู้นำ พฤติกรรมการตัดสินใจ หรือการสื่อสารในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กัณฑิมา สิทธิวงษ์. (2568). **พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3.** วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 10(1), 1895-1906.

ชินวัชร์ พรรณโรจนศิริ. (2567). **การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2.** วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 27(1), 75-87.

ธนภูมิ มากแก้ว. (2568). **การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฎ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี.** วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(1), 55-71.

ธีรพงศ์ สมโพธิ์. (2568). **การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1.** วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(3), 644-659.

นิว ตาคม. (2561). **การตัดสินใจกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2564, 17 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 38 ง. หน้า 4-9.

พิชญา จันทร์งาม. (2567). **รูปแบบพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร.** วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 14(2), 27-41.

ภูวดล พันแสนแก้ว. (2564). **พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1.** วารสารวิชาการ ครุศาสตร์ สวนสุนันทา, 5(1), 59-73.

วราพร แต้มเรืองอิฐ. (2565). **การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิภาดา วงศ์ยะรา (2562). **การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8.** วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 674-684.

สุธิดา ไชยชนะ. (2567). **การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหนองตำลึง จังหวัดชลบุรี.** วารสารศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 4(1), 203-211.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580).** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.** https://www.sesact.go.th/index.php/21686. (เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567).

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.** https://moe360.blog/2023/01/04/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024. (เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567).

การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการ การเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ณ โรงเรียนวัดกรับพวง

A STUDY OF STUDENTS' SATISFACTION WITH THE BASIC ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) LEARNING PROJECT AT WAT KRABPHUANG SCHOOL

ภาสกร เรืองรอง[1], พัฒน์นรี เอี่ยมอาภรณ์[2], มีนา มากรักชาติ[3], ศศิธร หลอมทอง[4], สุกัญญา พรมรักษา[5]
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร[1,2,3,4,5]
Passakorn Rueangrong[1], Patnaree Iamarporn[2], Meena Makrakchat[3], Sasitorn Lomthong[4], Sukanya Promraksa[5]
Faculty of Education Naresuan University[1,2,3,4,5]
Corresponding Author E-mail : patnareei65@gmail.com[2]

(Received : November 17, 2025; Edit : November 29, 2025; accepted : December 7, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการ “การเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)” ณ โรงเรียนวัดกรับพวง โดยมุ่งสำรวจทัศนคติและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติและการใช้เครื่องมือจริง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 38 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือวิจัยได้ผ่านกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพโดยศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ จากนั้นตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการประเมินพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ก่อนนำไปใช้จริงได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Pre-test) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการคำนวณพบว่าค่าความเชื่อมั่นมีค่ามากกว่า 0.70 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีและเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านผู้สอน/วิทยากร อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.55) ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.40) ด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.56) ด้านระยะเวลาและสถานที่ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.52) และด้านการนำความรู้ไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.45)

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ปัญญาประดิษฐ์ (AI), นักเรียน, การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ

Abstract

The purpose of this study was to evaluate students' satisfaction with the project "Fundamental Artificial Intelligence (AI) Learning Program" at Wat Krab Puang School. The study aimed to examine participants' attitudes and experiences through hands-on activities and the use of real AI tools. The sample consisted of 38 lower secondary school students, selected through purposive sampling. Research instruments included a five-point Likert-scale satisfaction questionnaire and an open-ended questionnaire for collecting qualitative data.

The research instruments were developed and validated through a review of relevant theories and documents to ensure content coverage according to the study objectives. Content validity was assessed by three experts, and the Item Objective Congruence (IOC) values ranged from 0.67 to 1.00, indicating an acceptable level of validity. Prior to actual data collection, a pre-test was conducted to examine the reliability of the questionnaire using Cronbach's alpha. The results showed that the reliability coefficient was above 0.70, which is considered acceptable and appropriate for data collection.

The findings revealed that students' overall satisfaction with the Fundamental Artificial Intelligence Learning Program was at a high level ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.60). When considering each aspect, satisfaction with the instructors was at a high level ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.55); content and presentation was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.40); activities and participation was at a high level ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.56); time allocation and venue was at a high level ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.52); and application of acquired knowledge was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.45).

Keywords: Artificial Intelligence (AI), satisfaction, students, experiential learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งผลให้การศึกษาเข้าถึงง่าย มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ความรู้พื้นฐานด้าน AI (Artificial Intelligence) ถือเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นที่ต้องการสูงในตลาดแรงงานระดับโลก งานวิจัยก่อนหน้านี้ชี้ว่านักเรียนระดับประถมศึกษายังมีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ AI (Artificial Intelligence) อย่างจำกัด ทำให้เกิดช่องว่างด้านทักษะดิจิทัลและการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (OECD, 2021; Ministry of Education, Thailand, 2564) โรงเรียนวัดกรับพวงจึงจัดโครงการเสริมเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ AI (Artificial Intelligence) เบื้องต้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

แนวคิดของโครงการอ้างอิงจากทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ของ Papert ที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำ เช่น การพัฒนาโครงงานหรือการเขียนโปรแกรมอย่างเป็นขั้นตอน (Kolb, 1984; Papert, 1980) นอกจากนี้ยังบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบ Problem-Based Learning เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจของผู้เรียนในบริบทโรงเรียนระดับประถมศึกษา (Suwannat, 2562; Ministry of Education, Thailand, 2564)

ผลการสำรวจเบื้องต้นพบว่า นักเรียนโรงเรียนวัดกรับพวงมีความคุ้นเคยกับอุปกรณ์เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และสมาร์ทโฟน แต่ยังขาดทักษะการเขียนโปรแกรมและประสบการณ์ด้าน AI (Artificial Intelligence) โดยตรง (โรงเรียนวัดกรับพวง, 2565) ดังนั้น โรงเรียนวัดกรับพวงได้เล็งเห็นความสำคัญในการยกระดับทักษะดิจิทัลของนักเรียน จึงดำเนินโครงการเรียนรู้พื้นฐาน AI (Artificial Intelligence) เป็นครั้งแรก เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่สังคมแห่งนวัตกรรมและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 โครงการนี้จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการทำงานพื้นฐานของ AI (Artificial Intelligence) ผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติ (Hands-on Activities) เช่น การเขียนโค้ดเบื้องต้น การใช้งานแพลตฟอร์ม AI (Artificial Intelligence) สำเร็จรูป และการสร้างชิ้นงานที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการทดลอง ปฏิบัติจริง และสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

แม้ AI (Artificial Intelligence) จะเป็นทักษะสำคัญและมีการนำมาบูรณาการในการศึกษาอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจของผู้เรียนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการด้านเทคโนโลยีกลับยังไม่มีการศึกษาเชิงประจักษ์ในบริบทของโรงเรียนวัดกรับพวง ทำให้ยังขาดข้อมูลย้อนกลับสำหรับการพัฒนาและปรับปรุงโครงการในอนาคต ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการเรียนรู้พื้นฐาน AI (Artificial Intelligence) จึงมีความสำคัญ เพื่อประเมินประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้และเป็นข้อมูลสนับสนุนในการปรับปรุงหลักสูตรทักษะดิจิทัลให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ และศักยภาพของนักเรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อโครงการการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ณ โรงเรียนวัดกรับพวง
2.

กรอบแนวคิดการวิจัย

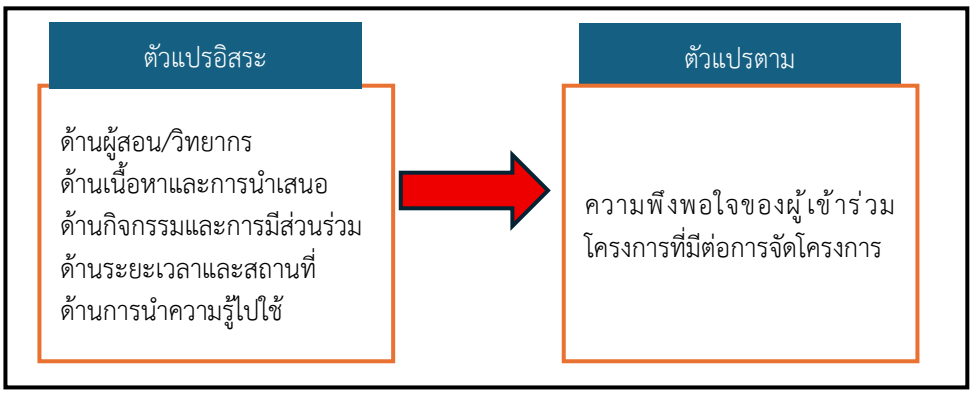

1. ด้านผู้สอน/วิทยากร เช่น ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจง่าย การตอบคำถาม
2. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ เช่น ความเหมาะสมของเนื้อหา ความน่าสนใจ ความชัดเจนของสื่อและตัวอย่าง
3. ด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วม เช่น ความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหา
4. ด้านระยะเวลาและสถานที่ เช่น ความเหมาะสมของเวลาเรียน ความสะดวกสบายของสถานที่
5. ด้านการนำความรู้ไปใช้ เช่น ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ AI ในชีวิตประจำวันหรือการเรียน

ตัวแปรตาม คือ สิ่งที่ต้องการศึกษาหรือวัดผลจากการศึกษานั้น ๆ ในกรณีนี้ ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดโครงการ ซึ่งสามารถวัดได้จากระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อหลายด้าน เช่น ความพึงพอใจต่อผู้สอน/วิทยากร, เนื้อหาและการนำเสนอ, กิจกรรมและการมีส่วนร่วม, ระยะเวลาและสถานที่ และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 โรงเรียนวัดกรับพวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเข้าร่วมโครงการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความพึงพอใจได้อย่างเหมาะสม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 โรงเรียนวัดกรับพวง ปีการศึกษา 2568 จำนวน 38 คน โดยใช้การเลือกแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้เรียนที่เข้าถึงได้ง่ายและยินดีเข้าร่วม เนื่องจากจำนวนนักเรียนในโครงการมีจำกัด ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมทั้งหมด ทำให้กลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับลักษณะของประชากร และสะท้อนผลความพึงพอใจของนักเรียนได้อย่างตรงประเด็นเครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

ตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ ปัจจัย 5 ด้านของการจัดโครงการ (ผู้สอน, เนื้อหา, กิจกรรม, เวลาสถานที่, การนำความรู้ไปใช้)

ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบประเมินความพึงพอใจ

เป็นแบบประเมินความพึงพอใจต่อ การเข้าอบรมโครงการ การเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ใน การจัดการเรียนการสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการ

การเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการสอนของนักเรียนโรงเรียนวัดวัดกรับพวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ตามกระบวนการอบรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ภายในโรงเรียนวัดกรับพวง มีลักษณะแบบสอบถามชนิดมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอบรม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended form) การตรวจสอบคุณภาพ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลจากแนวคิดจากหนังสือทางวิชาการ วารสารที่ได้รับการตีพิมพ์วิทยานิพนธ์และข้อมูลจากเว็บไซต์ แล้วนำมาปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยให้เนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพที่ ประทิน หงส์แก้ว (2546 : 31) ได้กล่าวไว้ว่า ควรมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องตามจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องตามจุดประสงค์

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าแบบสอบถามไม่สอดคล้องตามจุดประสงค์

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงแล้วนั้นจะถูกนำไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง (Pre-test) เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ Cronbach's Alpha

4. ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของประเด็นคำถาม พบว่า ข้อคำถามมีค่าความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ในการศึกษาได้และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม เป็นระยะเวลา 1 เดือน ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของโรงเรียนวัดกรับพวง เพื่อทราบถึงความต้องการเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่นอกเหนือจากบทเรียน สามารถนำไปต่อยอดได้ทั้งในด้านการศึกษาหรือในชีวิต และประยุกต์ใช้ในอนาคตได้

2. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการอบรม โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดและวิเคราะห์ขอบเขตในการวิจัย

วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของบริบทโรงเรียนวัดกรับพวง เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและพิจารณาเลือกใช้สื่อในการจัดทำโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำสื่อในการจัดทำโครงการศึกษาข้อมูลจากสื่อการสอนออนไลน์และศึกษาเว็บไซต์ออนไลน์ เป็นแนวทางในการจัดทำสื่อที่ใช้ในการจัดทำโครงการ ได้แก่

1) สื่อความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการประยุกต์ใช้ AI ในการเรียนรู้และชีวิตประจำวัน

2) สื่อการเรียนรู้เพื่อการสร้างภาพ

3) แบบฝึกปฏิบัติการเรียนรู้พื้นฐาน AI

4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

5) แบบทดสอบความเข้าใจโดยใช้เกมออนไลน์ (Kahoot)

6) เกมออนไลน์ (Reality Check, Google Arts & Culture, Quiz Zep)

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนปฏิบัติงานและทดลองสื่อ

แบ่งหน้าที่การทำงานกับสมาชิกในกลุ่ม ทดลองใช้สื่อและเครื่องมืออื่น ๆ กับกลุ่มสมาชิกและดำเนินการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 4 การนำสื่อและเครื่องมือไปใช้ในการจัดโครงการ

ประชาสัมพันธ์ดำเนินการจัดอบรมโครงการ

ขั้นตอนที่ 5 เก็บรวบรวมความพึงพอใจในการจัดโครงการโดยใช้แบบประเมิน

ความพึงพอใจแล้วนำผล ที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจจากโครงการการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการเรียนการสอน มีผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ สามารถสรุปตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยการจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	23	60.53
หญิง	15	39.47
รวม	38	100

ระดับความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการ การเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการเรียนการสอน สามารถสรุปตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ใน การจัดการเรียนการสอน

รายการประเมิน	n = 38		ระดับความพึงพอใจ
	$\overline{X}$	S.D.	
1. ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ			
1.1 การนำเสนอมีความน่าสนใจ ชัดเจน	4.74	0.50	มากที่สุด
1.2 เนื้อหามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ	4.63	0.49	มากที่สุด
1.3 เนื้อหามีความทันสมัย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.55	0.60	มากที่สุด
รวม	4.64	0.40	มากที่สุด
2. ด้านการนำความรู้ไปใช้			
2.1 มั่นใจในการใช้เครื่องมือ AI มากขึ้น	4.68	0.53	มากที่สุด
2.2 สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการเรียนหรือชีวิตประจำวัน	4.61	0.55	มากที่สุด
2.3 ได้รับแรงบันดาลใจให้สนใจเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมากขึ้น	4.53	0.65	มากที่สุด
รวม	4.61	0.45	มากที่สุด
3. ด้านผู้สอน/วิทยากร			
3.1 วิทยากรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา	4.53	0.60	มากที่สุด
3.2 วิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน เข้าใจง่าย	4.39	0.64	มาก
3.3 วิทยากรเปิดโอกาสให้ถาม-ตอบ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	4.34	0.67	มาก
รวม	4.42	0.55	มาก
4. ด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วม			
4.1 กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.66	0.53	มากที่สุด
4.2 กิจกรรมช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่อง AI	4.34	0.67	มาก
4.3 การทำงานกลุ่ม/ฐานกิจกรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้	4.24	0.82	มาก
รวม	4.41	0.56	มาก
5. ด้านระยะเวลาและสถานที่			
5.1 ระยะเวลาในการจัดโครงการมีความเหมาะสม	4.58	0.55	มากที่สุด
5.2 สถานที่จัดกิจกรรมเอื้อต่อการเรียนรู้	4.23	0.75	มาก
รวม	4.40	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	4.50	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อการเข้าอบรมโครงการการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการเรียนการสอน ในภาพรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบรายละเอียดดังนี้

ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.40) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การนำเสนอมีความน่าสนใจและชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.74, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการ ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.49) และเนื้อหามีความทันสมัย เหมาะสมกับผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.60)

ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.45) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มั่นใจในการใช้เครื่องมือ AI มากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.68, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการเรียนหรือชีวิตประจำวัน ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.55) และได้รับแรงบันดาลใจให้สนใจเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีมากขึ้น ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.65)

ด้านผู้สอน/วิทยากร พบว่าผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.55) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความพึงพอใจต่อวิทยากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ($\overline{X}$ = 4.53, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ การถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน เข้าใจง่าย ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.64) และเปิดโอกาสให้ถาม-ตอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.67)

ด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.56) โดยกิจกรรมที่มีความหลากหลายและน่าสนใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ กิจกรรมช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเรื่อง AI ($\overline{X}$ = 4.34, S.D. = 0.67) และการทำงานกลุ่ม/ฐานกิจกรรมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.82)

ด้านระยะเวลาและสถานที่ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.52) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ระยะเวลาในการจัดโครงการเหมาะสม ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.55) และสถานที่จัดกิจกรรมเอื้อต่อการเรียนรู้ ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.75)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากคำตอบปลายเปิดเผยให้เห็นว่า นักเรียนมีทัศนคติในเชิงบวกต่อโครงการ และเห็นว่ากิจกรรมสามารถส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มระยะเวลาและความหลากหลายของกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการฝึกปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ นอกจากนี้โครงการยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยี AI ของผู้เรียน

สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพสอดคล้องกับผลการประเมินเชิงปริมาณ และชี้ให้เห็นว่าโครงการสามารถส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการเรียนรู้พื้นฐานปัญญาประดิษฐ์ (AI) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ปัจจัยสำคัญเกิดจากรูปแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เช่น การทดลองใช้ แอปพลิเคชัน AI และการทำกิจกรรมกลุ่มที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่าน การปฏิบัติจริงและได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา (ณัชชา ธาตรีนรานนท์ และคณะ, 2567) ที่ระบุว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบผสมผสานกับ AI ในระดับดี และเห็นว่า AI สามารถสนับสนุนการเรียนการสอนได้จริง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านเนื้อหาและการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ย 4.67 อยู่ในระดับ มากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนเห็นว่าเนื้อหามีความชัดเจน ทันสมัย เข้าใจง่าย และการนำเสนอมีความน่าสนใจและตรงประเด็น ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัย (น้ำลิน เทียมแก้ว, 2561) ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบริการที่ชัดเจนและตอบสนองต่อความต้องการในระดับสูง อันดับที่ 2 คือ ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.61 อยู่ในระดับ มากที่สุด ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะที่ได้รับทั้งในการเรียน การทำโครงงาน และชีวิตประจำวัน กิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติและการเชื่อมโยงสถานการณ์จริงช่วยให้มั่นใจว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (อรุณลักษณ์ รัตนพันธ์ และคณะ, 2563) ที่พบว่าผู้เรียนพึงพอใจต่อการได้รับความรู้ที่นำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดได้ อันดับที่ 3 คือ ด้านผู้สอน/วิทยากร มีค่าเฉลี่ย 4.42 อยู่ในระดับ มาก โดยผู้เรียนเห็นว่าวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และเปิดโอกาสให้ซักถามได้อย่างอิสระ แม้จะไม่ใช่อันดับสูงสุด แต่ยังมีผลเชิงบวกต่อบรรยากาศการเรียนรู้ อันดับที่ 4 คือ ด้านกิจกรรมและการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย 4.41 อยู่ในระดับ มาก ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน แต่บางส่วนเสนอให้เพิ่มความหลากหลายและเน้นการปฏิบัติจริงมากขึ้น และอันดับที่ 5 คือ ด้านระยะเวลาและสถานที่ มีค่าเฉลี่ย 4.38 อยู่ในระดับ มาก โดยผู้เรียนส่วนใหญ่พึงพอใจ

แต่มีข้อสังเกตว่าระยะเวลาอาจสั้นเกินไปสำหรับการเรียนรู้เชิงลึก ทำให้การทดลองหรือการฝึกปฏิบัติไม่เต็มที่

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินความพึงพอใจในระยะสั้นหลังจบโครงการ จึงสะท้อนเพียงเจตคติและความพร้อมของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ AI แต่ยังไม่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลการนำไปใช้จริงในระยะยาว เช่น ปัญหา การขาดอุปกรณ์หรืออินเทอร์เน็ต ความยากในการเขียนโปรแกรม หรือการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับ AI ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกต (Zhai et al., 2021) ที่ชี้ว่าความท้าทายของ AI ทางการศึกษาเกี่ยวข้องทั้งด้านเทคนิค ผู้สอน ผู้เรียน และประเด็นด้านจริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้เทคนิคการนำเสนอที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ และกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
2. ควรติดตามผลการนำความรู้ไปใช้จริงของผู้เข้าร่วม เพื่อประเมินประสิทธิภาพและผลลัพธ์ของโครงการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มีขนาดกลุ่มตัวอย่างน้อย ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยอาจรวมโรงเรียนหรือผู้เข้าร่วมจากหลายพื้นที่หรือหลายระดับการศึกษา เพื่อเพิ่มความหลากหลาย และความน่าเชื่อถือของข้อมูล
2. แบบสอบถามสามารถนำมาใช้ในระบบออนไลน์เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลและลดการใช้กระดาษ
3. การเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ทำให้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์ผลควรใช้วิธี การเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน เช่น การสัมภาษณ์ร่วมกับแบบสอบถาม เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูล มีความลึกและครอบคลุม มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ รุจิวรโชต. (2563). **การศึกษาความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ ณ ศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ**.ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://hss.moph.go.th/

คณะนักวิจัย วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น. (2564). **รายงานผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเชิงคีรี อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://www.nachungkeeree.go.th/

น้ำลิน เทียมแก้ว. (2560). **การศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัย-มหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2560**.ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://library.msu.ac.th/

บุษกร วิเศษสมบัติ. (2567). **ปัญญาประดิษฐ์ (AI) : กับรูปแบบการนิเทศสมัยใหม่**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://so06.tci-thaijo.org/

ปกรณ์ยศ วิทยานันตนารมย์. (2564). **การศึกษาสถิติและความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่องานบริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก http://cls.ssru.ac.th/

พัฒนา พรหมณ. (2563). **แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://so06.tci-thaijo.org/

วรลักษณ์ หิมะกลัส. (2566). **การทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยการใช้ AI ในการศึกษา**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://www.khonthai4-0.net/

ศรัณย์ศิริ คัมภิรานนท์. (2562). **AI เทคโนโลยีอนาคตของประเทศไทย (Artificial Intelligence in Thailand)**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://www.senate.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2565). **เทคโนโลยีเสมือนมนุษย์ AI**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://www.ops.go.th/

อภิรดี ลิ้มโยธิน. (2567). **แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://research.bkkthon.ac.th/

อรุณลักษณ์ รัตนพันธ. (2563). **ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://kpru.ac.th/

John McCarthy. (2547). **What is Artificial Intelligence**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://www.researchgate.net/

nongyapong. (2565). **การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหญ้าปล้อง ตำบลบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย**. ค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568. จาก https://www.nongyapong.go.th/

Standford University. (2559). **One Hundred Year Study on Artificial Intelligence (AI)**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://ai100.stanford.edu/

wikipedia. (2568). **Physical symbol system**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://en.wikipedia.org/

. (2568). **Neural network (machine learning)**. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2568. จาก https://en. wikipedia.org/

.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด

FACTORS AFFECTING THE EFFICENCY OF LOAN MANAGEMENT ACCORDING TO THE OBJECTIVES OF MEMBERS NONTHABURI TEACHERS' SAVINGS COOPERATIVE LIMITED

นรพร ไหลหรั่ง[1] , บุษกร วัฒนบุตร[2], วงศ์วิศว์ หมื่นเทพ[3]
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1,2,3]
NARAPORN LARILANG[1], BUSAKORN WATTANABUT[2], WONGWIT MUENTHEP[3]
Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University[1,2,3]
Corresponding Author E-mail : narapoprn.lari@northbkk.ac.th[1]

(Received : September 9, 2025; Edit : September 20, 2025; accepted : September 20, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์การวิจัย 1.) เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด 2.) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด 3.) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด จำนวน 377 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า 1.) ปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิกและ ด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านมาตรการควบคุมและติดตามของสหกรณ์ ตามลำดับ 2.) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเงินกู้ ตามลำดับ3.) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ได้แก่ ตัวแปร ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก (X_2) (β=0.45) และด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก (X_4) (β=0.30)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้, การใช้เงินกู้ตามวัตถุประสงค์, พฤติกรรมการใช้จ่าย, สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด

Abstract

The objectives of this research article were (1) to study the factors influencing loan management among members of the Nonthaburi Teachers' Savings Cooperative Limited, (2) to study the factors affecting the efficiency of loan management of members of the Nonthaburi Teachers Savings Cooperative Limited; and (3) to investigate the factors that enhance the efficiency of loan management in accordance with the members' intended purposes. The sample consisted of 377 members of the Nonthaburi Teachers' Savings Cooperative Limited, selected through convenience sampling. The research instrument employed was a questionnaire, and the statistical methods used included mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results revealed that (1) the overall factors of loan management among members were at a high level. When considering individual aspects, the highest mean score was found in the domain of understanding credit policies, followed by members' spending behavior, and income and economic status. The lowest mean score was found in the cooperative's monitoring and control measures. (2) The overall factors affecting members' loan management efficiency were at a high level. When considering each aspect, promoting loan management efficiency had the highest mean score, followed by using loans appropriately for their purposes. And the aspect with the lowest average value is the aspect of loan management. (3) The factors influencing the enhancement of loan management efficiency according to the members' objectives included members' spending behavior (X2) (β = 0.45) and members' income and economic status (X4) (β = 0.30).

Keyword loan management efficiency, loan usage according to objectives, spending behavior, Nonthaburi Teachers' Savings Cooperative Limited

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากแนวคิดของการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการออมและให้สินเชื่อแก่สมาชิกในเงื่อนไขที่เป็นธรรม ต่างจากสถาบันการเงินทั่วไปที่มุ่งแสวงหากำไรสูงสุด สหกรณ์มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกเป็นหลัก (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2564) สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2503 โดยนายจำรัส สักรวัตร ศึกษาธิการจังหวัดนนทบุรีในขณะนั้นเป็นผู้ดำเนินการจัดตั้ง เดิมใช้ชื่อว่า “สหกรณ์ครูนนทบุรี จำกัดสินใช้” ซึ่งสะท้อนวัตถุประสงค์หลักในการให้สินเชื่อแก่ข้าราชการครู เพื่อช่วยลดภาระทางการเงิน และส่งเสริมการออมในกลุ่มครู (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด, 2565) ตั้งแต่ช่วงแรกของการดำเนินงาน สหกรณ์ได้รับความนิยมสูงจากข้าราชการครูในจังหวัดนนทบุรี สมาชิกเริ่มต้น 489 คน คิดเป็นกว่าครึ่งของข้าราชการครูในจังหวัดทั้งหมด ความนิยมนี้สะท้อนถึงความต้องการของครูที่ต้องการแหล่งเงินกู้ที่โปร่งใส เป็นธรรม และสามารถเข้าถึงได้ง่าย (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2564) ตลอดระยะเวลากว่า 60 ปีที่ผ่านมา สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ได้พัฒนาโครงสร้างและบริการทางการเงินมาอย่างต่อเนื่อง จากองค์กรขนาดเล็กได้เติบโตเป็นสหกรณ์ที่มั่นคง สามารถให้สินเชื่อในวงเงินที่สูงขึ้น พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีและมาตรการควบคุมความเสี่ยงมาใช้ เพื่อให้สมาชิกได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักการของสหกรณ์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2565) ในปัจจุบันการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนและบริหารจัดการชีวิตได้อย่างมั่นคง โดยเฉพาะสำหรับข้าราชการครู ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้เงินในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการศึกษาต่อ การซื้อที่อยู่อาศัย หรือค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ (ณัฐวุฒิ และคณะ, 2563)

โครงการกู้เงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้สมาชิกสามารถเข้าถึงสินเชื่อที่มีเงื่อนไขดีกว่าแหล่งเงินกู้ทั่วไป ทั้งในแง่อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า และระยะเวลาการผ่อนชำระที่ยืดหยุ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสหกรณ์จะมีระบบสินเชื่อที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้สามารถใช้เงินกู้เพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าสมาชิกจำนวนไม่น้อย ใช้เงินกู้ไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ขอสินเชื่อมา ปัญหานี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของสมาชิกเอง แต่ยังสะท้อนถึงประสิทธิภาพของระบบสินเชื่อที่ยังต้องการการปรับปรุงให้สามารถช่วยให้สมาชิกใช้เงินกู้ได้อย่างถูกต้องตามแผนที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ หากสมาชิกสามารถบริหารจัดการเงินกู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ย่อมส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของครู โดยเฉพาะในบริบทของการประกอบอาชีพด้านการศึกษา เมื่อครูมีความมั่นคงทางการเงิน ก็จะมีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ มีสมาธิในการสอน ไม่เกิดความเครียดจากภาระหนี้สิน และสามารถพัฒนาตนเองต่อเนื่อง ส่งผลต่อคุณภาพครูในภาพรวมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และจริยธรรมอาชีพ สอดคล้องกับเป้าหมายของสหกรณ์ในการส่งเสริมสวัสดิภาพและการพัฒนาสมาชิกครูในระยะยาว (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ, 2565)

แม้ว่าโครงการสินเชื่อของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด จะออกแบบมาเพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์สูงสุด แต่ยังคงพบปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้เงินกู้ของสมาชิกเอง โดยเฉพาะปัญหาการใช้เงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้มา หนึ่งในปัญหาหลักคือ การนำเงินกู้ไปใช้ผิดประเภท เช่น สมาชิกขอกู้เงินเพื่อซื้อที่อยู่อาศัย แต่กลับนำไปใช้เพื่อการบริโภคหรือใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ขอกู้เงินเพื่อการศึกษาต่อ แต่บางส่วนกลับนำไปใช้ในเรื่องส่วนตัว เช่น การท่องเที่ยวหรือการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย กู้เงินเพื่อการลงทุนหรือพัฒนาอาชีพ แต่กลับใช้เพื่อชำระหนี้เก่า ทำให้ไม่สามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมได้ตามแผนที่วางไว้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย, 2565) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการบริหารเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพ สมาชิกบางรายอาจไม่ได้วางแผนการใช้เงินกู้ล่วงหน้า หรือขาดความเข้าใจในเงื่อนไขของสินเชื่อ ทำให้เกิดปัญหาการบริหารเงินผิดพลาด ส่งผลให้มีภาระหนี้สูงขึ้น และบางรายอาจไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ตามกำหนด อีกปัจจัยที่ส่งผลกระทบคือ สภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน หากสมาชิกประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าครองชีพที่สูงขึ้น หรือเหตุการณ์ไม่คาดฝัน เช่น ภัยพิบัติหรือปัญหาสุขภาพ อาจทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการเงินกู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมาคมสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย, 2565)

จากปัญหาที่กล่าวมา งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด โดยเน้นไปที่การวิเคราะห์ว่าเหตุใดสมาชิกบางรายจึงไม่สามารถใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ และเสนอแนวทางแก้ไขเพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถบริหารจัดการเงินกู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจะทำการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เงินกู้ของสมาชิก เพื่อระบุปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้เงินกู้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ รวมถึงศึกษามาตรการหรือแนวทางที่สหกรณ์สามารถนำไปใช้เพื่อช่วยให้สมาชิกมีวินัยทางการเงินที่ดีขึ้น งานวิจัยนี้คาดหวังว่าจะช่วยให้ สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด สามารถพัฒนานโยบายสินเชื่อที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยให้สมาชิกสามารถใช้เงินกู้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก และการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินของสหกรณ์ในระยะยาว

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึงบทบาทและปัญหาของสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาพรวม แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ในระดับกว้าง เช่น โครงสร้างการดำเนินงาน ระบบสินเชื่อ หรือผลกระทบทางเศรษฐกิจในเชิงมหภาค ขณะที่ ยังไม่ปรากฏการศึกษาใดที่เจาะลึกถึงปัจจัยเชิงพฤติกรรม วินัยทางการเงิน และสภาพแวดล้อมเฉพาะของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ว่ามีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้อย่างไร การศึกษาครั้งนี้จึงมีความจำเป็น เพราะจะช่วยอธิบายให้เห็นถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้สมาชิกบางส่วนไม่สามารถใช้เงินกู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังเป็นการเติมเต็มองค์ความรู้ที่ยังขาด และสามารถนำไปพัฒนาแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทจริงของสหกรณ์ได้โดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด

กรอบแนวคิดการวิจัย

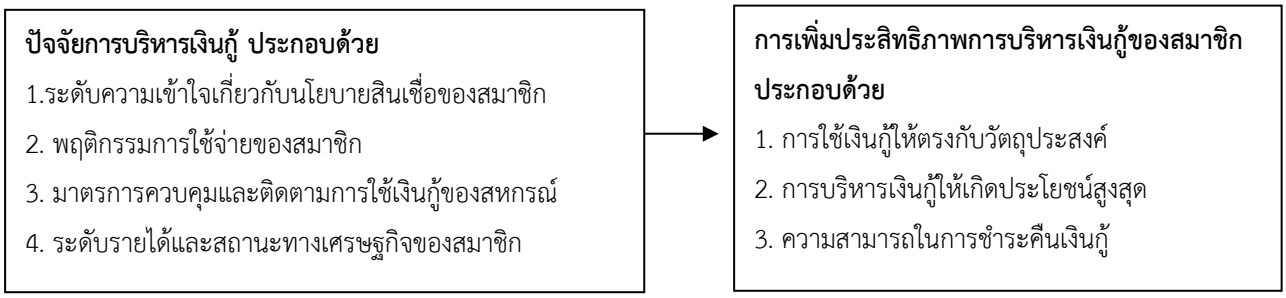

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัย ได้แก่ 1. ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อของสมาชิก 2. พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก 3. มาตรการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ 4.ระดับรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก ส่งผลต่อ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับสินเชื่อจากสหกรณ์และมีส่วนร่วมในระบบสินเชื่อของสหกรณ์ จำนวน 6,475 คน (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด, 2568) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน โดยใช้ สูตรของ (Taro Yamane, 1973) เลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling)

ตัวแปร

1. ปัจจัย ได้แก่
    1) ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อของสมาชิก
    2) พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก
    3) มาตรการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ 4.ระดับรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก
2. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ได้แก่
    1) ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์
    2) ด้านการบริหารจัดการเงินกู้
    3) ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ได้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของ

สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานะ รายได้ต่อเดือน การกู้เงินจากสหกรณ์และประเภทเงินกู้ ลักษณะข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scales) ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วยน้อย ไม่เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิก ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scales) ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วยน้อย ไม่เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด ดำเนินการสร้างโดยมีขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแบบสอบถาม
2. ร่างและเขียนข้อความตามขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม
3. จัดทำแบบสอบถามให้อยู่ในรูปที่สมบูรณ์
4. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence--IOC) จำนวน 3 ท่าน
5. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ หาค่า IOC ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำนวณจากสูตรค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.0
6. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ
7. นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไป Tryout กับวัยรุ่นระดับปริญญาตรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา(α Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.92 และมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.24 ขึ้นไป
8. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามบางข้อที่มีค่าความเชื่อมั่นต่ำและค่าอำนาจจำแนกต่ำ
9. จัดทำแบบสอบถามให้อยู่ในรูปที่สมบูรณ์อีกครั้งและนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยัง สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด เพื่อขออนุญาตในการดำเนินการวิจัยและแจกจ่ายแบบสอบถามแก่สมาชิกของสหกรณ์ โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ในการประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่แบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง
2. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนทั้งข้อมูลในแบบสอบถามและจำนวนของแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาจัดหมวดหมู่
3. คีย์ข้อมูลของแบบสอบถาม แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สำหรับการแปลผลค่าเฉลี่ย (Mean) โดยบรรยายข้อมูลและนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ดังนี้ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 อยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 อยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 อยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี ENTER

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอนดังนี้

1.**ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด**

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด ในภาพรวมและจำแนกรายด้าน ประกอบด้วย ได้แก่ 1. ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อของสมาชิก 2. พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก 3. มาตรการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ 4.ระดับรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด โดยภาพรวม

รายการปัจจัยโดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อ	3.82	0.81	มาก
2. ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก	3.58	0.87	มาก
3. ด้านมาตรการควบคุมและติดตามของสหกรณ์	3.00	0.98	ปานกลาง
4 ด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก	3.50	0.83	มาก
รวม	3.48	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารเงินกู้ของสมาชิกตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนทบุรี จำกัด อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.48, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก ($\overline{X}$ = 3.58, S.D. = 0.87) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านมาตรการควบคุมและติดตามของสหกรณ์ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.00, S.D. = 0.98)ตามลำดับ

2. **ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด**

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัดในภาพรวมและจำแนกรายด้านประกอบด้วย 1. ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 2. ด้านการบริหารจัดการเงินกู้ 3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (**S.D.)** ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด โดยภาพรวม

รายการประสิทธิภาพในภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลความ
1. ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์	3.66	0.84	มาก
2. ด้านการบริหารจัดการเงินกู้	3.38	0.86	ปานกลาง
3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้	4.40	0.64	มาก
รวม	3.53	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\overline{X}$ =3.53, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด **(** $\overline{X}$ =3.40, S.D.= 0.64**)** รองลงมาได้แก่ ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ ($\overline{X}$ =3.**66**, S.D. = 0.84) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเงินกู้ตมาก ($\overline{X}$ =3.38, S.D. = 0.86) ตามลำดับ

3. **ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด**

ผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด โดยพิจารณาค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) สัมประสิทธิ์การอธิบาย (R^2) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย(b) สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน(β) และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปร ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R) สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ(R^2) สัมประสิทธิ์การอธิบาย (Adjusted R^2) และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

R	R^2	Adjusted R^2	Std. Error of the Estimate	F	Sig
0.65	0.42	0.41	0.76	67.40	.000*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ(R) ระหว่างชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ ได้แก่ 1. ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสินเชื่อของสมาชิก 2. พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก 3. มาตรการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ของสหกรณ์ 4.ระดับรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก กับตัวแปรตามปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ได้แก่ 1. ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ 2. ด้านการบริหารจัดการเงินกู้ 3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ เท่ากับ .65 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจ(R^2) เท่ากับ .42 และสัมประสิทธิ์การอธิบาย (Adjusted R^2) เท่ากับ .41 โดยมีประสิทธิภาพร่วมกันในการทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด ร้อยละ 41.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 สัมประสิทธิ์การถดถอย(b) สัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน(β) และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	b	Std. Error	Beta	t	p-value
Constant	1.050	0.425	-	2.47	.014*
1.ด้านความเข้าใจนโยบายสินเชื่อ (X_1)	0.10	0.067	0.10	1.50	.135
2.ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก (X_2)	0.40	0.049	0.45	8.20	.000*
3.ด้านมาตรการควบคุมและติดตามของสหกรณ์ (X_3)	0.08	0.079	0.05	1.01	.315
4.ด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก (X_4)	0.30	0.049	0.30	6.10	.000*

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด มีตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด จำนวน 2 ตัวแปรหลัก ได้แก่ ตัวแปร ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก (X_2) (β=.45) และด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก (X_4) (β=.30) ตามลำดับ โดยเขียนเป็นสมการพยากรณ์(คะแนนดิบ) ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 1.05 + .0.40(X_2) + 0.30(X_4)$$

หรือสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ ประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิก=1.050+.0.40ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก + 0.30 ด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก

โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์(คะแนนมาตรฐาน)ได้ดังนี้

$$\hat{Z}_Y = .0.45(X_2) + 0.30(X_4)$$

หรือสามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ ประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิก=0.45ด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก + 0.30 ด้านรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก

จากสมการ พยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก (X_2) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ได้ดีที่สุด (β=0.45) รองลงมาคือรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจ (X_4) (β=0.30)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารเงินกู้ของสมาชิก (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

ผลการวิจัยสะท้อนว่าสมาชิกสหกรณ์ตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยทั้งสี่ด้านที่มีต่อการบริหารเงินกู้ ได้แก่ (1) ความเข้าใจในนโยบายสินเชื่อของสหกรณ์ (2) พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก (3) มาตรการควบคุมติดตามหนี้ของสหกรณ์ และ (4) รายได้และฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยเหล่านี้อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (มาก) ทุกด้าน แสดงว่าสมาชิกเห็นพ้องว่าปัจจัยแต่ละด้านล้วนมีบทบาทต่อความสามารถในการบริหารจัดการเงินกู้ของตนเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายด้านจะพบว่า ปัจจัยด้านความเข้าใจในนโยบายสินเชื่อมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงที่สุด ข้อนี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการมีความรู้และเข้าใจเงื่อนไขการกู้ยืมย่อมเอื้อต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบและบริหารหนี้ได้ดีขึ้น ทั้งนี้ (งานวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ก็พบว่าความรู้ทางการเงินและวินัยทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหนี้สินครัวเรือนไทย ดังนั้นการที่สมาชิกสหกรณ์มีความเข้าใจนโยบายและกฎเกณฑ์การให้กู้ยืมอยู่ในเกณฑ์ดีจึงนับเป็นปัจจัยเอื้อที่ช่วยให้การบริหารเงินกู้เป็นไปอย่างถูกต้องตามเงื่อนไขและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายและวินัยการเงินของสมาชิกก็ได้รับการประเมินในระดับความคิดเห็นสูง สะท้อนว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับว่าพฤติกรรมทางการเงินของตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อการบริหารหนี้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ(กันต์, 2552) ที่ระบุว่าการขาดการวางแผนการเงินหรือความรู้ในการบริหารเงินที่ไม่เพียงพอเป็นสาเหตุของการก่อหนี้เกินตัว กล่าวคือผู้ที่มีวินัยการใช้จ่ายไม่ดีมักประสบ

ปัญหาหนี้สินมากกว่า ตรงข้ามกับผู้ที่มีวินัยทางการเงินดีย่อมบริหารหนี้ได้มีประสิทธิภาพกว่า
ในส่วนของ ปัจจัยด้านมาตรการควบคุมติดตามของสหกรณ์ สมาชิกประเมินความสำคัญไว้ในระดับสูงเกือบน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น (แม้จะยังอยู่ในระดับมาก) ซึ่งบ่งชี้ว่ามาตรการกำกับดูแลของสหกรณ์ถูกมองว่ามีบทบาทน้อยกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ เล็กน้อย อาจเป็นเพราะมาตรการเหล่านี้มีการบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกับสมาชิกทุกคนอยู่แล้ว ทำให้ไม่ได้สร้างความแตกต่างด้านประสิทธิภาพการบริหารหนี้ระหว่างบุคคลมากนัก ทั้งนี้ (กฤตภรณ์ ทาโสด, กมลทิพย์ คำใจ และชุติมันต์ สะสอง, 2568) งานวิจัยศึกษาในสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจเชียงใหม่พบว่า สมาชิกตำรวจกลับให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านสหกรณ์สูงที่สุด (รองลงมาคือปัจจัยภายนอก เช่น สภาพเศรษฐกิจ และปัจจัยจากตัวผู้กู้เองตามลำดับ) ซึ่งแตกต่างจากกรณีสหกรณ์ครูของเรา อาจเนื่องจากบริบทการกู้ยืมและการกำกับของสหกรณ์แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การที่สมาชิกครูยังคงให้คะแนนมาต รการติดตามหนี้ของสหกรณ์ในระดับค่อนข้างสูง หมายความว่าสมาชิกมิได้มองข้ามบทบาทของสหกรณ์เสียทีเดียว แต่ในเชิงปฏิบัติอาจเห็นว่าปัจจัยจากตัวสมาชิกเองและฐานะการเงินของตนมีผลต่อการบริหารเงินกู้มากกว่าปัจจัยภายนอกหรือมาตรการบังคับจากสหกรณ์
สุดท้าย ปัจจัยด้านรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกก็ได้รับการประเมินในระดับสูง เช่นกัน สมาชิกส่วนใหญ่ตระหนักว่าความมั่นคงทางการเงินและระดับรายได้ของตนส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการจัดการหนี้สิน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ (จักรพงษ์ ช่างเหลา และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2562) ที่พบว่าสมาชิกสหกรณ์ที่มีรายได้ประจำสูงหรือมีรายได้เสริม มักมีความสามารถในการบริหารและชำระหนี้ได้ดีกว่า และได้เสนอแนะว่าการหารายได้เสริมควบคู่ไปกับการสร้างวินัยทางการเงินเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ ดังนั้น โดยภาพรวมสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สมาชิกได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมวินัยทางการเงิน มาตรการของสหกรณ์ และฐานะทางเศรษฐกิจ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวว่าการบริหารหนี้ที่ดีต้องอาศัยทั้งปัจจัยสนับสนุนจากตัวบุคคลและสถาบันร่วมกัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิก (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

ผลการวิจัยชี้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง สะท้อนว่าสมาชิกส่วนใหญ่สามารถจัดการเงินกู้ที่ได้รับมาได้อย่างมีประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการใช้เงินกู้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ยืม เป็นมิติที่สมาชิกทำได้ดีที่สุด กล่าวคือสมาชิกได้นำเงินกู้ไปใช้จ่ายตรงตามเหตุผลหรือโครงการที่ระบุไว้ตอนขอกู้ยืมอย่างเคร่งครัด จึงช่วยให้เงินกู้ก่อให้เกิดประโยชน์ตามที่ตั้งใจไว้ ความสำเร็จด้านนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (จักรพงษ์ ช่างเหลา และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2562) ที่ระบุว่าสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้เงินกู้ไว้ล่วงหน้าก่อนทำการกู้ และเงินกู้ที่ได้รับมาถูกนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน ผลลัพธ์ดังกล่าวถือเป็นแนวโน้มที่ดี เพราะการใช้เงินกู้ตรงตามวัตถุประสงค์บ่งบอกถึงความมีวินัยและการวางแผนล่วงห น้าของสมาชิก นอกจากนี้ จากรายงานของสหกรณ์ครูหลายแห่งยังพบด้วยว่าสมาชิกมักนำเงินกู้ไปใช้ตามเหตุจำเป็นจริงๆ และส่วนใหญ่ไม่มีพฤติกรรมผิดนัดชำระหนี้ในระยะสั้น อันเป็นสัญญาณว่าการบริหารเงินกู้ในช่วงต้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการเงินกู้และการผ่อนชำระหนี้ กลับประเมินได้เพียงระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าหลังจากได้รับเงินกู้มาแล้ว สมาชิกบางส่วนยังประสบปัญหาในการควบคุมการใช้จ่าย การจัดสรรเงินเพื่อชำระหนี้คืนหรือขาดวินัยในการส่งเงินคืนสหกรณ์อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ สถานการณ์นี้สอดคล้องกับข้อค้นพบในหลายงานวิจัยที่ว่า ปัญหาหนี้สินระยะยาวของครูและสมาชิกสหกรณ์มักเกิดจากการขาดวินัยทางการเงินและการบริหารหนี้ที่ไม่รัดกุม โดย (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ระบุว่าความไม่มีวินัยทางการเงินเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย นอกจากนี้ งานของ (จักรพงษ์ ช่างเหลา และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2562) ที่ศึกษาหนี้สินสมาชิกสหกรณ์ครูขอนแก่นก็ชี้ว่าแนวทางการแก้หนี้ที่มีประสิทธิผลต้องประกอบด้วยการสร้างวินัยทางการเงินให้สมาชิก และส่งเสริมให้สมาชิกหารายได้เพิ่มเพื่อให้มีสภาพคล่องในการชำระหนี้มากขึ้น ผลการวิจัยของเราจึงสอดคล้องกับข้อเสนอแนะดังกล่าว กล่าวคือ แม้ว่าครูสมาชิกสหกรณ์จะสามารถใช้เงินกู้ได้ตรงตามแผนที่วางไว้ในระยะแรก แต่ การสร้างวินัยทางการเงินในการบริหารหนี้ระยะยาวยังเป็นจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการผ่อนชำระล่าช้าหรือภาระหนี้สะสมในอนาคต

โดยสรุปสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นี้ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรีส่วนใหญ่มีศักยภาพในการบริหารเงินกู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพระดับสูงในด้านการใช้จ่ายเงินกู้ตามเป้าหมายที่วางไว้ แต่ยังมีช่องว่างในการปรับปรุงด้านการบริหารหนี้และวินัยการชำระคืนเงินกู้ให้ดียิ่งขึ้น การส่งเสริมความรู้ทางการเงินและปลูกฝังวินัยทางการเงินเพิ่มเติม รวมถึงมาตรการสนับสนุนจากสหกรณ์ (เช่น การให้คำปรึกษาทางการเงิน การแจ้งเตือนการชำระหนี้) จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิกให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิก (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิก พบว่าจากปัจจัยอิสระทั้งสี่ด้านที่ศึกษา มีเพียงสองปัจจัยเท่านั้นที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ ได้แก่ พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิก (X_2) และ รายได้กับสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก (X_4) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดทั่วไปที่ว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเงินของบุคคลและความมั่นคงทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลเป็นตัวกำหนดสำคัญของความสำเร็จในการบริหารหนี้สิน

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย (วินัยทางการเงิน) มีอิทธิพลสูงที่สุด (ค่า β แบบมาตรฐานประมาณ 0.45) แสดงว่าสมาชิกที่มีการวางแผนการใช้เงินที่ดี ใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และรักษาวินัยทางการเงินส่วนบุคคลจะสามารถบริหารเงินกู้ได้มีประสิทธิภาพมากกว่าสมาชิกที่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายไร้ระเบียบ ข้อค้นพบนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยสากลหลายชิ้น เช่น (Lusardi et al, 2010) ที่พบว่าบุคคลที่มีทักษะทางการเงินต่ำมักตัดสินใจกู้ยืมเงินผิดพลาดและมีปัญหาหนี้สินมากกว่าผู้ที่มีทักษะการเงินสูงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขาดวินัยและความรู้ทางการเงินส่งผลเสียต่อการบริหารหนี้ ขณะที่ผู้มีวินัยการเงินดีย่อมมีแนวโน้มบริหารหนี้ได้สำเร็จ นอกจากนี้ ในบริบทสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเอง (จักรพงษ์ ช่างเหลา และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2562) ได้เสนอแนะว่าการแก้ปัญหาหนี้สินของสมาชิกต้องอาศัยการสร้างเสริมวินัยทางการเงินเป็นปัจจัยหลักควบคู่กับการเพิ่มพูนรายได้ ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับผลวิจัยของเราที่ชี้ว่าพฤติกรรมการเงินของสมาชิกคือปัจจัยสำคัญที่สุดต่อประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้

ถัดมา ปัจจัยด้านรายได้และฐานะเศรษฐกิจของสมาชิกมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญรองลงมา (ค่า $\beta \approx$ 0.30) หมายความว่าสมาชิกที่มีรายได้ต่อเดือนสูง มีความมั่นคงทางการเงิน หรือมีทรัพย์สินรองรับ ย่อมมีความสามารถในการจัดการภาระหนี้และการชำระคืนเงินกู้ได้ดีกว่าสมาชิกที่มีข้อจำกัดทางการเงิน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัจฉราพร เรืองสกุล, อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ และสุจิตรา รอดสมบุญ, 2566) ที่ทำการศึกษาสหกรณ์การเกษตรหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์ โดยพบว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจของสมาชิกมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ (รวมถึงผู้ที่รายได้สูงกว่าจะมีความสามารถในการบริหารหนี้ได้ดีกว่า) เช่นเดียวกับผลการสำรวจปัญหาหนี้ครูของ (จักรพงษ์ ช่างเหลา และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2562) ที่พบว่าสมาชิกครูที่มีรายได้เสริมและฐานะการเงินมั่นคงมักไม่ประสบภาวะหนี้วิกฤตเทียบเท่ากับสมาชิกที่มีรายได้จำกัด โดยได้เน้นย้ำว่าการหารายได้เสริมเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยให้สมาชิกมีสภาพคล่องเพียงพอต่อการชำระหนี้

ในทางกลับกัน ผลวิจัยของเราพบว่า ปัจจัยด้านความเข้าใจในนโยบายสินเชื่อ (X_1) และ มาตรการควบคุมติดตามของสหกรณ์ (X_3) ไม่มีอิทธิพลเชิงสถิติที่ชัดเจนต่อประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ นั่นคือ ความแตกต่างในระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขกู้ยืมของสมาชิก และความเข้มงวดของการติดตามหนี้โดยสหกรณ์ ไม่ได้อธิบายความแตกต่างในประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ระหว่างสมาชิก อย่างมีนัยสำคัญ สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะสมาชิกทุกคนได้รับการชี้แจงนโยบายและกฎระเบียบการกู้ยืมอย่างทั่วถึงและมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ใกล้เคียงกัน (ดังที่ผลการสำรวจวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าระดับความเข้าใจนโยบายสินเชื่อของสมาชิกอยู่ในระดับสูงทุกกลุ่ม) จึงทำให้ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจไม่ใช่ตัวแบ่งแยกความสำเร็จในการบริหารเงินกู้ระหว่างบุคคล อีกด้านหนึ่ง มาตรการติดตามหนี้ของสหกรณ์ที่บังคับใช้อย่างเท่าเทียมกันสำหรับทุกคน ทำให้ไม่มีความแตกต่างเฉพาะบุคคลในด้านการได้รับการควบคุมหรือผ่อนปรน สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบและตารางชำระหนี้ที่กำหนดเหมือนกัน ปัจจัยข้อนี้จึงไม่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในประสิทธิภาพการบริหารหนี้ระหว่างกันมากนัก ในประเด็นนี้ งานวิจัยของ (กฤตภรณ์ ทาโสด, กมลทิพย์ คำใจ และชุติมันต์ สะสอง, 2568) ที่สำนักพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ฯ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่าในบริบทของสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจ **ปัจจัยด้านสถาบัน (สหกรณ์) และปัจจัยภายนอกสามารถร่วมกันทำนายความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกได้ถึงประมาณ 57%** ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในบางกรณีมาตรการและนโยบายขององค์กรมีผลอย่างมากต่อการบริหารหนี้ของสมาชิก แต่สำหรับสหกรณ์ครูนนทบุรีของเรา ความพร้อมทางการเงินส่วนบุคคลและพฤติกรรมวินัยของสมาชิกกลับเป็นตัวแปรที่สร้างความแตกต่างได้มากกว่า ดังเช่นที่ผลวิเคราะห์ชี้ออกมา

โดยสรุป ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย เราพบว่า การจะเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ควรมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างวินัยทางการเงินและพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เหมาะสมของสมาชิกควบคู่ไปกับการพัฒนาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก ปัจจัยสองด้านนี้พิสูจน์แล้วว่าเป็น

โดยสรุป ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ของการวิจัย เราพบว่า การจะเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ควรมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างวินัยทางการเงินและพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เหมาะสมของสมาชิกควบคู่ไปกับการพัฒนาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและรายได้ของสมาชิก ปัจจัยสองด้านนี้พิสูจน์แล้วว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการ

บริหารเงินกู้มากที่สุดในบริบทของงานวิจัยนี้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวทางแก้ปัญหาหนี้สินที่มีการเสนอไว้ในงานวิจัยอื่นๆ เช่น การสร้างวินัยการเงินให้แก่สมาชิกและการเพิ่มรายได้เพื่อเพิ่มความสามารถในการชำระหนี้ สำหรับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในนโยบายและมาตรการของสหกรณ์ แม้จะเป็นพื้นฐานที่จำเป็น (เพราะหากขาดความรู้ ความเข้าใจ ย่อมอาจนำไปสู่การกู้ยืมผิดพลาดได้ดังที่(กันต์, 2552) กล่าวไว้) แต่เมื่อสมาชิกทุกคนมีความรู้พื้นฐานในระดับใกล้เคียงกันแล้ว ปัจจัยดังกล่าวจะไม่ใช่ตัวแปรชี้ขาดความสำเร็จในการบริหารหนี้ สิ่งที่สำคัญกว่าคือการน้อมนำความรู้ไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและมีวินัยนั่นเอง ดังนั้น สหกรณ์ควรเน้นการส่งเสริม การอบรมให้ความรู้เรื่องการวางแผนการเงิน การติดตามการชำระหนี้ และ จัดกิจกรรมสร้างเสริมวินัยทางการเงิน อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพิจารณามาตรการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจ (เช่น ปรับลดดอกเบี้ยเงินกู้ ปรับโครงสร้างหนี้ หรือช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาทางการเงินชั่วคราว) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้สมาชิกสามารถบริหารจัดการเงินกู้ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ประสิทธิภาพในการบริหารเงินกู้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิก มีองค์ประกอบ 2 ตัวแปร ได้แก่ พฤติกรรมการใช้จ่ายของสมาชิกและรายได้และสถานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก

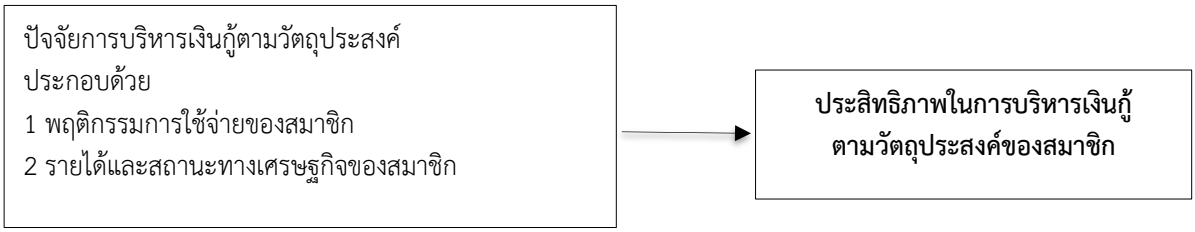

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. อบรมวินัยการเงินและทักษะบริหารหนี้ – จัดอบรมวางแผนรายรับ–รายจ่าย บัญชีครัวเรือน และเป้าหมายการเงิน อย่างต่อเนื่อง ทั้งออนไลน์/ออฟไลน์

1.2. จัดทำสื่อและคู่มือเงินกู้ – จัดทำคู่มือ วิธีใช้–ผ่อนชำระ–ข้อควรระวัง และเผยแพร่ความรู้ผ่านเว็บไซต์/แอป/วิดีโอ

1.3. ติดตามและให้คำปรึกษาหลังการกู้ – ระบบติดตามทุก 3–6 เดือน พร้อมคำปรึกษาและแจ้งเตือนผ่าน SMS/แอป รวมถึงตั้ง “คลินิกแก้หนี้”

1.4. กำหนดวงเงินกู้ตามศักยภาพ – ใช้เกณฑ์ DSR และฐานะรายได้ปรับวงเงิน–ระยะเวลาผ่อน–ดอกเบี้ยให้เหมาะสมกับแต่ละสมาชิก

1.5. ส่งเสริมวัฒนธรรมการออม – จัดโครงการ/กิจกรรมรณรงค์ให้ออมคู่กับการกู้ เช่น “ออมเพิ่มเมื่อกู้” และสร้างต้นแบบสมาชิกปลดหนี้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสามารถในการชำระหนี้จริง เช่น การตรงเวลา–การผิดนัด

2.2. วิเคราะห์ ศักยภาพการปลดหนี้ระยะยาว ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ/กรณีศึกษา

2.3. เพิ่มตัวแปรใหม่ เช่น ความรู้ทางการเงิน ค่านิยม ทัศนคติ ภาระค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

2.4. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยัง สหกรณ์ครูในพื้นที่อื่นหรือสหกรณ์ประเภทอื่น เพื่อเปรียบเทียบ

2.5. ปรับวิธีเก็บข้อมูลให้แม่นยำขึ้น ใช้วิธีการ Mixed Methods รวมแบบสอบถาม–สัมภาษณ์–ข้อมูลจริง เช่น ประวัติการชำระ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2564). **แนวคิดเกี่ยวกับสหกรณ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จากเว็บไซต์กรมส่งเสริมสหกรณ์ (CPD) [สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568].

ณัฐวุฒิ และคณะ. (2563). **รายงานการวิจัยเรื่องความจำเป็นในการใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการครู. กรุงเทพฯ.** หน่วยงานวิจัยทางการศึกษา.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). **รายงานบทบาทเทคโนโลยีและการบริหารความเสี่ยงในสหกรณ์การเงิน. กรุงเทพฯ.** ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS.** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี

มูลนิธิสถาบันวิจัยเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย. (2565). **รายงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครู กรุงเทพฯ**. มูลนิธิสถาบันวิจัยเศรษฐกิจแห่งประเทศไทย.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ. (2565). **กรณีศึกษาปัญหาหนี้สินครัวเรือนครู.** บทวิเคราะห์เศรษฐกิจและธุรกิจประจำปี 2565 เข้าถึงได้จากศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (SCB EIC) [สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568].

สมาคมสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย. (2565). **สรุปสถานการณ์และแนวทางการบริหารสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาวะเศรษฐกิจผันผวน. กรุงเทพฯ** สมาคมสหกรณ์ออมทรัพย์ไทย.

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด. (2565). **ประวัติสหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://www.ntbcoop.com/view.php?No=153 [สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568].

สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด. (2568). **ข้อมูลจำนวนสมาชิกและการให้สินเชื่อปี 2568.** สหกรณ์ออมทรัพย์ครูนนทบุรี จำกัด.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2564). **รายงานภาวะเศรษฐกิจการคลังและความต้องการแหล่งเงินกู้ของข้าราชการครู.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จากกระทรวงการคลัง (FPO) [สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2568].

กฤตภรณ์ ทาโสด, กมลทิพย์ คำใจ และชุติมันต์ สะสอง. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจเชียงใหม่ จำกัด. **วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย**, 6(1), 14–26.

จักรพงษ์ ช่างเหลา และประชาสรรค์ แสนภักดี. (2562). สถานภาพและแนวทางการบริหารหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูขอนแก่น จำกัด. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด**, 13(1), 174–184.

อัจฉราพร เรืองสกุล, อนุชา ภูริพันธุ์ภิญโญ และสุจิตรา รอดสมบุญ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพยุหะคีรี จำกัด จังหวัดนครสวรรค์. **วารสาร มจร นครทรรศน์,** 10(5), 248–261.

กันต์ ยอดยิ่ง. (2552). พฤติกรรมการใช้จ่ายและปัญหาหนี้สินของข้าราชการครูในจังหวัดเชียงราย (**วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่..

การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจีน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

DEVELOPMENT OF CHINESE LANGUAGE LEARNING ACHIEVEMENT USING STAD COOPERATIVE LEARNING MODEL IN CONJUNCTION WITH EXPLICIT INSTRUCTION FOR GRADE 11 STUDENTS

กาญจนาพร โคจำนงค์[1], พวงเพ็ญ อิทรประวัติ[2]
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล[1,2]
Kanchanaphon Khochamnong [1], Puangpen Intraprawat [2]
Vongchavalitkul University[1,2]
Corresponding Author E-mail : kanchanaphon_kho@vu.ac.th[1], puangpen_int@vu.ac.th[2]

(Received : September 9, 2025; Edit : September 20, 2025; accepted : September 20, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาจีนเรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร?) 2) แบบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร?) จำนวน 20 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Sample) และสถิติทีแบบการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม (One-sample test for the mean) ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน (ค่าเฉลี่ย = 15.10) สูงกว่าก่อนเรียน (ค่าเฉลี่ย = 4.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท คิดเป็นร้อยละ 74.19 จากคะแนนเต็มร้อยละ 100 พบว่าความสามารถในการใช้ภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD, เรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท, ความสามารถในการใช้ภาษาจีน

Abstract

The objectives of this research were: (1) to compare the Chinese language proficiency of Grade 11 students before and after learning through cooperative learning model called the STAD technique and explicit instruction, and (2) to compare the Chinese language proficiency of Grade 11 students after learning through cooperative learning model called the STAD technique and explicit instruction against the 70% criterion. The research sample consisted of 31 Grade 11 students from Nongbuadaeng Wittaya School, Nongbuadaeng District, under the Chaiyaphum Secondary Educational Service Area Office, during the second semester of the 2024 academic year. The research instruments included: 1) a lesson plan for Chinese language instruction on the topic "你买什么?" (What are you buying?), a total of six hours, and 2) a 20-item Chinese language proficiency test on the topic "你买什么?" (What are you buying?). Data were analyzed using mean, standard deviation, a dependent sample t-test, and one-sample t-test Research findings revealed that 1) The Chinese language proficiency of Grade 11 students after learning through cooperative learning model called the STAD technique and explicit instruction was statistically significance higher than before learning at the .05 2) The Chinese language proficiency of Grade 11 students after learning through cooperative learning model called the STAD technique and explicit instruction was statistically significance higher than the 70% criterion at the .05.

Keywords : Development of Chinese Language Learning, STAD Cooperative Learning Model, Explicit Instruetion

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของสังคมข้อมูลข่าวสารอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและก่อให้เกิด ผลต่อเนื่องไปสู่การพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของทุกประเทศ และภาษาจีนได้ทวีความสำคัญขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในเวทีโลก อันเป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายอิทธิพลของประเทศจีนในด้านต่าง ๆ การศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของภาษาจีนในบริบทโลกปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อทำความเข้าใจถึงบทบาทและผลกระทบในมิติต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ ประเทศจีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับสองของโลก ส่งผลให้ภาษาจีนกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ การเจรจาการค้า และการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจ องค์กรธุรกิจระดับโลกจำนวนมากได้กำหนดให้ความสามารถในการสื่อสารภาษาจีนเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์สำหรับบุคลากร สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการในตลาดแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น ในแง่มุมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว อิทธิพลของวัฒนธรรมจีนได้แพร่กระจายไปทั่วโลกผ่านสื่อบันเทิงรูปแบบต่าง ๆ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจีนเติบโตอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้เกิดความต้องการบุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาจีนในภาคธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว การเข้าใจภาษาจีนยังเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของจีน ทั้งนี้ในด้านการศึกษาและเทคโนโลยี ประเทศจีนได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม สถาบันการศึกษาชั้นนำของจีนได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ การเข้าถึงองค์ความรู้และผลงานวิจัยที่เผยแพร่ในภาษาจีนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางวิชาการในระดับโลก

ในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลไทยจึงเห็นความสำคัญของภาษาจีนและได้จัดเป็นสาระการเรียนรู้วิชาเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษาหลายโรงเรียน และได้กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน โดยในปี พ.ศ. 2544 ได้กำหนดให้ภาษาจีนเข้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศการจัด การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของสถานศึกษา จึงส่งผลให้มีโรงเรียนจำนวนมากเปิดสอนวิชาภาษาจีนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ในปี พ.ศ. 2548-2549 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการสอนภาษาจีน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้เรียน และส่งเสริมการสอนภาษาจีนให้ชัดเจนขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 250-259) ในเวลาต่อมาได้ร่วมมือกับรัฐบาลจีนส่งอาสาสมัครชาวจีน ปีละ 1000 คน เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการจัดทำหนังสือและสื่อการสอนชุด “สัมผัสภาษาจีน” ให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) ทดลองสอนทั่วประเทศ และมีการตั้งเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญของการเรียนภาษา ดังนั้นนักเรียนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านภาษาจีนอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการใช้ภาษาจีนที่ดียิ่งขึ้น

แม้ว่ารัฐบาลไทยได้พยายามสนับสนุนส่งเสริมการเรียนภาษาจีนอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาตามลำดับดังกล่าวแล้ว แต่การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนยังคงประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาจีน สื่อการเรียนการสอนที่ยังไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย และที่สำคัญคือวิธีการสอนของครูที่ยังเน้นการท่องจำและการสอนไวยากรณ์แบบดั้งเดิม ขาดการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาจีนในสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ทางโรงเรียนจัดมีการเปิดสอนรายวิชาภาษาจีน (วิชาเพิ่มเติม) ฝ่ายวัดและประเมินผลของโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา ได้รายงานการวัดและประเมินผลของปีการศึกษา 2566 โดยโรงเรียนตั้งเป้าหมายให้ผู้เรียนร้อยละ 65 ของคะแนนผู้เรียนวิชาภาษาจีนผ่านเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำร้อยละ 50 พบว่าผู้เรียนมีคะแนนการเรียนผ่านเกณฑ์คะแนนต่ำเพียงร้อยละ 50 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด (โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา,2566) ซึ่งสาเหตุปัญหาเกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหนังสือเรียนแบบซ้ำไปซ้ำมาโดยเน้นบรรยากาศเนื้อหาเป็นหลัก บรรยากาศเน้นให้ผู้เรียนทำแต่แบบฝึกหัดท้ายบทในหนังสือเรียนเพียงอย่างเดียว วิธีการทำกิจกรรมแบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีบทบาทน้อย ไม่มีทักษะการอ่านและทักษะ การเขียนรวมไปถึงทักษะการฟัง ปัญหาทางด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนไม่เห็นถึงประโยชน์ของการเรียนภาษาจีน และไม่มีการปรับพื้นฐานของการสอนภาษาจีน ส่งผลในเวลาทำการเรียนการสอน ผู้เรียนคนที่มีพื้นฐานจะเรียนได้ แต่คนที่ไม่มีพื้นฐานจะเกิดความไม่อยากเรียนและเรียนไม่รู้เรื่อง ผู้เรียนขาดความตั้งใจและความสนใจในภาษาจีน ซึ่งความรู้ของแต่ละคนไม่เท่ากัน ทำให้ผู้เรียนมองว่าวิชาภาษาจีนยากและมีความคิดเชิงลบต่อภาษาจีน (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา 2566) ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดทักษะทางภาษาจีนเท่าที่ควร ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนโดยเน้นกิจกรรมและกระบวนการกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้

ผู้เรียนได้ใช้ภาษาจีน และเน้นทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (ยุภาพร นอกเมือง. 2565)ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท เพื่อนำมาใช้สำหรับการแก้ปัญหาด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีทักษะที่สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท กับเกณฑ์ร้อยละ 70

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการวิจัยแนวคิดและหลักการที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สลาวิน (Slavin : 1980) ได้เสนอรูปแบบการเรียนแบบเป็นทีม (Student Teams Learning Method) ไว้ คือ student Teams – Achievement Divisions (STAD) นำมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจีน ผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิด ดังนี้

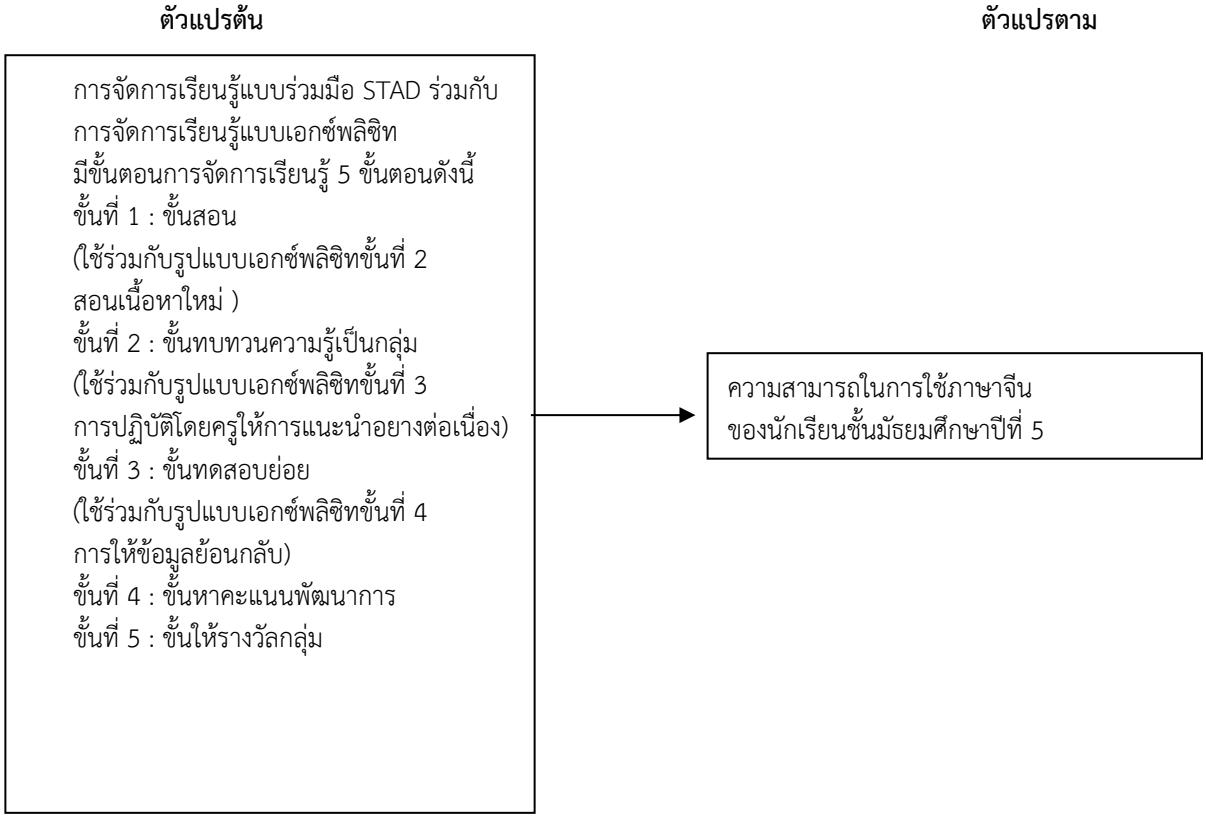

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ จำนวน 13 ห้อง รวมนักเรียนทั้งสิ้น 488 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม โดยสุ่มมา 1 ห้องเรียน จำนวน 31 คน

ตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 รหัส จ23262 เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) โดยรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบันทึกผลหลังการสอน จำนวน 1 แผน รวมระยะเวลา 6 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีนด้วยแบบตัวเลือก 4 ตัวเลือก เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) จำนวน 20 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท มีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ รายวิชาเพิ่มเติม ภาษาจีน ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1.2 ศึกษาแนวคิด ข้อตกลงเบื้องต้นทางการเรียนรู้และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD กับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างกระบวนการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท กับกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาวิชาภาษาจีนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1.4 ดำเนินการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทโดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 1 แผน เรื่อง 你买什么 รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 : ขั้นสอน (ใช้ร่วมกับรูปแบบเอกซ์พลิซิทขั้นที่ 2 สอนเนื้อหาใหม่)

ขั้นที่ 2 : ขั้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม (ใช้ร่วมกับรูปแบบเอกซ์พลิซิทขั้นที่ 3 การปฏิบัติโดยครูให้การแนะนำอยางต่อเนื่อง)

ขั้นที่ 3 : ขั้นทดสอบย่อย (ใช้ร่วมกับรูปแบบเอกซ์พลิซิทขั้นที่ 4 การให้ข้อมูลย้อนกลับ)

ขั้นที่ 4 : ขั้นหาคะแนนพัฒนาการ

ขั้นที่ 5 : ขั้นให้รางวัลกลุ่ม

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำด้านการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

1.6นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3ท่านในด้านเนื้อหาวิชาภาษาจีน ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่

5 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมมากที่สุด

4 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมมาก

3 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมปานกลาง

2 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมน้อย

1 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมน้อยที่สุด

วิเคราะห์ความเหมาะสมโดยนำความคิดเห็นจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง3 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และการแปลความหมายของคะแนนโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 น.126)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง แผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมน้อยที่สุด

เกณฑ์การประเมินระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในการทดลองมีค่าระดับมากขึ้นไป (มีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป)

1.7 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีคุณสมบัติตามข้อ 1.6 เมื่อประเมินประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.80

1.8 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากนั้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของสารนิพนธ์ แก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

2. การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาจีน เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร)

2.2 สร้างแบบทดสอบความสามารถในการใช้ภาษาจีน เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ เพื่อคัดลอกใช้จริง 20 ข้อ โดยวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน

2.3 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำในด้านเนื้อหาความยากง่ายของบทสนทนาตัวเลือกของคำตอบ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในด้านการเรียงประโยคจากเนื้อหาที่ยาก เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีคุณสมบัติเหมือนข้อ 1.6 เพื่อตรวจหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนี (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน และเลือกเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป โดยใช้เกณฑ์การประเมินผล ดังนี้ (ไพศาล หวังพานิช, 2556, น.137)

+1หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

-1หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

จากนั้นเลือกแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน ที่มีความสอดคล้อง 0.67-1.00 ขึ้นไป

2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีนไปทดลองกับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 31 คน (เป็นผู้เรียนที่เคยเรียนหน่วยการเรียนรู้ 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร)

2.6 นำผลการการทดลองมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยการหาค่าความยากง่าย (p) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.44 - 0.67 ขึ้นไป และค่าอำนาจจำแนก (r) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.33 – 0.87 ขึ้นไป และคัดเลือกข้อสอบที่นำไปใช้จริง จำนวน 20 ข้อ

2.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของ Kuder-Richardson (KR-20)

2.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีนที่ผ่านการหาคุณภาพมาจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2.9 ผู้วิจัยยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน และแบบแผนการทดลองวิจัยและได้รับการรับรองเลขที่ 245/2568

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ชี้แจงรายละเอียดให้ผู้ปกครองและผู้เรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการสอน และบทบาทของผู้เรียนเกี่ยวกับบทบาทของผู้เรียนในการฟัง พูดภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรก่อนการวิจัยและขอความยินยอมให้ผู้เรียนอาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัย โดยมีหนังสือ รับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. ผู้วิจัยแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และแนะนำขั้นตอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ

3. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) เป็นระยะเวลา 6 ชั่วโมง

5. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบเดียวกันกับก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีน เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีนก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท โดยใช้สถิติการทดสอบแบบที่กลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (T-test Dependent Group)

1.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้ภาษาจีนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (T-test One Sample Group)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1.ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท

ตาราง 1 ความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท

คนที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน(20)	ร้อยละ
1	6	30.00	18	90.00	12	60.00
2	5	25.00	17	85.00	12	60.00
3	4	20.00	14	70.00	10	50.00
4	5	25.00	17	85.00	12	60.00
5	5	15.00	16	80.00	11	55.00
6	3	15.00	11	55.00	8	40.00
7	4	20.00	14	70.00	10	50.00
8	3	15.00	13	65.00	10	50.00
9	6	30.00	17	85.00	11	55.00
10	6	30.00	18	90.00	12	60.00
11	5	25.00	14	70.00	9	45.00
12	4	20.00	14	70.00	10	50.00
13	3	15.00	13	65.00	10	50.00
14	3	15.00	13	65.00	10	50.00
15	6	30.00	14	70.00	8	40.00
16	3	15.00	13	65.00	10	50.00
17	3	15.00	12	60.00	9	45.00
18	4	20.00	15	75.00	11	55.00
19	5	25.00	18	90.00	13	65.00
20	3	15.00	14	70.00	11	55.00
21	4	20.00	14	70.00	10	50.00
22	5	25.00	17	85.00	12	60.00
23	6	30.00	18	90.00	12	60.00
24	6	30.00	17	85.00	11	55.00
25	6	30.00	16	80.00	10	50.00
26	6	30.00	17	85.00	11	55.00
27	5	25.00	16	80.00	11	55.00
28	5	25.00	16	80.00	11	55.00
29	4	20.00	13	65.00	9	45.00
30	4	20.00	13	65.00	9	45.00
31	4	20.00	16	80.00	12	60.00
$\overline{X}$	4.55	22.42	15.10	75.48	10.55	52.74

คนที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน (20)	ร้อยละ	คะแนน(20)	ร้อยละ
S.D.	1.12	5.75	2.01	10.03	1.26	6.30

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 22.42 และพบว่าคะแนนความสามารถในการใช้ภาษาจีนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 15.10 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.48 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน

ก่อนการเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเป็นโค้งปกติของข้อมูลด้วยการหาค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ผลปรากฏว่า ค่าความเบ้และความโด่งมีค่าไม่เกิน + 2 ซึ่งอยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ จึงดำเนินการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสถิติที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Sample) ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท

ผลการเรียนรู้	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	31	4.55	2.00	47.636*	.000
หลังเรียน	31	15.10	1.12		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความสามารถในการใช้ภาษาจีน หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนความสามารถในการใช้ภาษาจีนหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท เกณฑ์ร้อยละ 70

ตาราง 3 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการใช้ภาษาจีน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
หลังเรียน	31	15.10	1.261	30	46.588	.000

*อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่าหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท มีความสมารถในการใช้ภาษาจีน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคSTADร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.2.1 ความสามารถในการใช้ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ เป็นแนวคิดของ (Slavin, 1995) ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสอน 2) ขั้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม 3) การทดสอบย่อย 4) ขั้นหาคะแนนพัฒนาการ และ 5) ขั้นให้รางวัลกลุ่ม ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกันสมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องทำงานให้ดีที่สุดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ให้กำลังใจและทำงานร่วมกันเพื่อให้ผลงานของกลุ่มออกมาดีที่สุดวิธีการดังกล่าวมีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระวิชาภาษาจีนเนื่องจากภาษาจีนเป็นภาษาใหม่และเป็นเรื่องที่ยากสำหรับนักเรียนในการเรียนรู้การใช้กระบวนการกลุ่มจะช่วยให้นักเรียนที่เรียนดีให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนด้อยกว่ากระบวนการกลุ่มจึงมีความสำคัญสำหรับ

นักเรียน ซึ่ง Slavin กล่าวว่า การเรียนแบบกลุ่มร่วมมือนักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด มีการโต้ตอบกันภายในกลุ่ม ร่วมมือกันทำงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จของกลุ่มสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2546) ที่กล่าวว่า การจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความรู้ต่างกันจัดให้คละกันชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มที่จะต้องช่วยและร่วม

กันเรียนรู้จะช่วยให้กลุ่มมีพัฒนาการที่ดีขึ้น เพราะผลการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคนส่งผลต่อผลรวมของกลุ่ม สอดคล้องกับ (Mardizal, 2021) ที่กล่าวว่า STAD เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยที่ทีมจะทำงาน ร่วมกันในการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้นักเรียนในฐานะสมาชิกในทีมได้แสดงออกและสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีมมีการแบ่งปันความรู้แสดงออกและสื่อสารกับสมาชิกในทีมที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันบรรยากาศดังกล่าวจะสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการหารือเกี่ยวกับปัญหา แบ่งปันความยากลำบากในการทำงาน เป็นวิธีการสอนที่นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กเพื่อเรียนรู้ในด้านจิตพลศาสตร์หรือจิตใต้สำนึกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมนุษย์ความรู้ความเข้าใจและอารมณ์ ช่วยให้นักเรียนได้รับทักษะที่ต้องการ นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (จิระศักดิ์ มะลิซ้อน, 2560) ที่ศึกษาการพัฒนาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมแบบกลุ่ม ร่วมมือเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าการพัฒนาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ (กรกช ฉวีวรรณชล, 2564) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการพูดภาษาจีนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD มาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ที่กำหนดไว้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ทั้งกิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกันเป็นกลุ่ม และกิจกรรมรายบุคคล ทำให้นักเรียนสามารถจำคำศัพท์ ฟังและพูดออกเสียงภาษาจีนได้ถูกต้อง รวมทั้งสามารถนำคำศัพท์มาวางต่อกัน ให้เป็นประโยคที่ใช้ในการสนทนาสื่อสารได้ จึงทำให้คะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2.2 ความสามารถในการใช้ภาษาจีนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก แผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคSTAD และการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเครื่องมือ ที่มีประสิทธิภาพ โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล ในขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Slavin มาใช้ประกอบด้วย 1) ขั้นสอน 2) ขั้นทบทวนความรู้เป็นกลุ่ม 3) การทดสอยย่อย 4) ขั้นหาคะแนนพัฒนาการ และ 5) ขั้นให้รางวัลกลุ่ม ผู้วิจัยได้ออกแบบให้มีกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งกิจกรรมที่ใช้กระบวนการกลุ่มและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติเป็นรายบุคคล มีคำสั่งที่ชัดเจน เข้าใจง่าย มีรูปแบบหลากหลาย มีรูปภาพประกอบสวยงาม มีกิจกรรม จูงใจ ท้าทายให้นักเรียนร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทั้งนี้แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจีนได้รับการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนแต่ละกลุ่มต้องร่วมกันวางแผนปฏิบัติกิจกรรมนักเรียน จึงได้ใช้กระบวนการกลุ่มในการแก้ปัญหา นักเรียน ที่เรียนเก่งคอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อนกว่า นักเรียนทุกคนได้ฝึกความสามารถในการใช้ภาษาจีนที่ถูกต้อง สามารถนำคำศัพท์ภาษาจีนมาใช้ในการสร้างบทสนทนา เพื่อการสื่อสารกันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ (เนตรนภา สาแก้ว, 2565) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบ STAD เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะต้องมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันด้วยความยินดี เต็มใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนที่เก่งกว่าจะช่วยเหลือผู้เรียนที่อ่อนกว่า และทุกคนในกลุ่มจะต้องช่วยเหลือกันและกัน เพื่อความสำเร็จของกลุ่มสอดคล้องกับ (Mardizal, 2021) ที่กล่าวว่า STAD เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยที่ทีมจะทำงานร่วมกันในการเรียนรู้ นักเรียนในฐานะสมาชิกในทีมได้แสดงออกและสื่อสารระหว่างสมาชิกในทีม พวกเขาจะแบ่งปันความรู้ บรรยากาศดังกล่าวจะสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มมากขึ้นนักเรียนจะมีส่วนร่วมในการหารือเกี่ยวกับปัญหาแบ่งปันความยากลำบากในการทำงาน เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ พัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ และจิตพลศาสตร์ หรือจิตใต้สำนึกที่มีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ช่วยให้นักเรียนได้รับทักษะที่ต้องการ ส่วนการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท (พวงเพ็ญ อินทรประวัติ, 2567) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท เป็นแนวทางการสอนรูปแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับกระบวนการทำงานในสมองของมนุษย์เรียกว่ารูปแบบการสอนที่ชัดเจน (Explicit Instruction) เป็นวิธีการสอนนักเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการสอนเป็นระบบ ตรงไปตรงมา เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคนและมุ่งเน้นความสำเร็จของนักเรียนทุกคน ซึ่งมีผลงานวิจัยหลากหลายที่แสดงว่าการสอนที่

ชัดเจนเป็นวิธีการสอน ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนทุกคน และความคงทนในการเรียนรู้ เป็นการคงไว้ซึ่งผลการเรียนรู้หรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยมีประสบการณ์รับรู้มาแล้วหลังจากที่ได้ทิ้งระยะไว้ระยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริรัตน์ เกิดแก้ว, 2553) ที่ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกดไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกดไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาจีน เรื่อง 你买什么? (คุณจะซื้ออะไร) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.ผลจากการศึกษาที่พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาจีนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อันเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD และการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท แสดงว่ากระบวนการในการพัฒนาทั้งการใช้กระบวนการกลุ่มและกิจกรรมรายบุคคล ส่งผลต่อการพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้มีความสามารถมากขึ้นจึงควรนำขั้นตอนและกระบวนการจากการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในวิชาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ต้องพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาให้กับนักเรียน

2.การนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD และการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท ไปใช้ให้ได้ผลดีครูควรแสดงบทบาทเป็นผู้กำกับควบคุมห้องเรียนให้มีบรรยากาศเป็นแบบกัลยาณมิตรเพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกเครียดและสับสน เนื่องจากการจัดกลุ่มเป็นการจัดแบบคละมีทั้งนักเรียน ที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน นักเรียนที่เรียนอ่อนมักจะไม่กล้าแสดงออกไม่กล้าพูดเพราะกลัวผิดบรรยากาศในห้องเรียนที่เป็นมิตรจะช่วยกระตุ้นและช่วยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจและอยากมีส่วนร่วมแต่ละในกิจกรรม การสังเกตและกระตุ้นให้กระบวนการกลุ่ม ที่นักเรียนทุกคนต้องรับผิดชอบ ให้ความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นไปด้วยดี จะช่วยให้กิจกรรมของกลุ่มสำเร็จตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ครูกำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD และ การจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทในการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนภาษาจีนเพื่อการสื่อสารด้วยเพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกัน และสามารถบูรณาการจัดการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาความสามารถในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ไปพร้อม ๆ กัน

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STAD และการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิท ไปทดลองใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆที่มีลักษณะธรรมชาติวิชาเกี่ยวข้องกับการคิดคำนวณเช่นกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เป็นต้น เพื่อทดลองว่า การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STADและการจัดการเรียนรู้แบบเอกซ์พลิซิทจะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาที่ยากซับซ้อนและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551 ก.). **การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

_____(2566). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.**หนองบัวแดง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

กรกช ฉวีวรรณชล. (2564). **การพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD.** วารสารศึกษาศาสตร์อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยบูรพาเล่มที่ 3 ครั้งที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2564

จิระศักดิ์ มะลิซ้อน. (2560). **การพัฒนาภาษาจีนเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมแบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค STADสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เนตรนภา สาแก้ว. (2565). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD เรื่องพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา. (2566). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2566.** หนองบัวแดง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ

ไพศาล หวังพานิช. (2556). **เอกสารประกอบการสอนวิชาสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร.**มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. นครราชสีมา.

ศิริรัตน์ เกิดแก้ว. (2553). **ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสะกดค าตามมาตราตัวสะกดไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบเอ็กซ์พลิซิท.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

พวงเพ็ญ อินทรประวัติ. (2567). **พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพที่นักศึกษาฝึกสอนต้องรู้.** เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

ยุภาพร นอกเมือง. (2563). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีนของนักเรียน.** ครุศาสตร์สาร.ปีที่ 14 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม- ธันวาคม.

สุวิทย์ มูลคำ และสุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2550). **การพัฒนาผลงานทางวิชาการสู่การเลื่อนวิทยฐานะ.**พิมพ์ครังที 3. กรุงเทพฯ : เอเคบุ๊ค.

_____.และอรทัย มูลคำ. (2546). **19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ.** กรุงเทพฯ:ภาพพิมพ์.

Mardizal, J. (2021) **Efforts to Improve Student Learning Outcomes by Applying theSTAD – Type Cooperative Learning Model.** Journal Inovasi Penclitian.2(6), p.1678.

Nair and Sanai. (2018). **International Journal of Education and Practice** Vol. 6, No. 4, pp. 239-252.Rosenshine, B., & Stevens, R. (1986). **The teaching function.** In M. C. Wittrock (ed.), Handbook of research on teaching (3rd ed., pp. 376-391). New York: Macmillan.

Slavin. (1995). **Cooperative Learning: Theory, research and practice.** (2nd ed). Massachusetts:Simon& Schuster.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ENHANCING LEARNING ACHIEVEMENT AND DESIRABLE CHARACTERISTICS IN LIVING WITH SUFFICIENCY THROUGH COMMUNITY-BASED LEARNING AMONG GRADE 7 STUDENTS.

กัญญาณี หลอดทอง[1], ศิริพร พึ่งเพ็ชร์[2]
มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล[1,2]
Kanyani Lotthong[1], Siriporn Phuengphet[2]
Vongchavalitkul University[1,2]
Corresponding Author E-mail : kanyani_lot@vu.ac.th[1], siriporn_phu@vu.ac.th[2]

(Received : September 10, 2025; Edit : September 18, 2025; accepted : September 18, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง อยู่ในระดับดีเยี่ยม

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were: (1) to compare the learning achievement among Grade 7 students before and after instruction using a community-based learning approach; (2) to compare the students' post-learning achievement with the 70% criterion; and (3) to examine the desirable characteristics in living with sufficiency among Grade 7 students after instruction using the community-based approach. The sample consisted of 28 Grade 7/1 students from Ban Chorhor School, Chorhor Subdistrict, Mueang District, Nakhon Ratchasima Province, during the 2024 academic year. They were selected using cluster random sampling. . The research instruments included: (1) a lesson plan; (2) a 30-item multiple-choice achievement test; and (3) an evaluation form for desirable characteristics in living with sufficiency. The academic achievement using community-based learning management after studying was significantly higher than before studying at the .05 level, higher than the 70% criterion, and the desirable characteristics of sufficiency living were at an excellent level.

Keywords : Community-based learning management, Academic achievement, desirable characteristics in living with sufficiency.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและหลากหลายในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีดิจิทัล การพัฒนาประเทศจึงมุ่งพัฒนาให้นักเรียนทุกคนมีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (สำนักเลขาธิการแห่งชาติ, 2557) โดยสถานศึกษาทุกระดับการศึกษามุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตร แหล่งเรียนรู้ ตำราเรียน รวมถึงนวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเป็นท้องถิ่น และการนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วม นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้ประกาศนโยบายที่เน้นการส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมุ่งสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในความเป็นท้องถิ่นของตนเองผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active Learning) พร้อมปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อชุมชนและวิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนานักเรียนทุกคนให้เป็นกำลังสำคัญของชาติให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่มีความสำคัญทางด้านร่างกายความรู้ และคุณธรรม การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของชาติในอนาคต ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ทักษะพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมรวมทั้งเศรษฐกิจที่สำคัญต่อการศึกษาพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ที่สามารถช่วยให้นักเรียนนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมปลูกฝังจิตสำนึกในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันเพื่อเสริมสร้างการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมชุมชน โดยเน้นการเชื่อมโยงความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การสำรวจและสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน แต่ละสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่โดยผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษานำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) แม้ว่านโยบายระดับชาติจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ และบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ในแนวทางปฏิบัติที่โรงเรียนบ้านจอหอ ยังคงประสบปัญหาในการแปลงนโยบายดังกล่าวสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2566 ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ส21103) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านจอหอ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 58.5 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 และพบว่า การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องผ่านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตราฐานที่กำหนด พบว่า ร้อยละ 80 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน (ฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านจอหอ, 2567 : 6) จากการสำรวจปัญหาดังกล่าวของฝ่ายบริหารวิชาการ พบว่า การจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐศาสตร์ สาเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนในสาระเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์มหภาค ซึ่งยากต่อความเข้าใจของนักเรียน และการใช้วิธีการบรรยายและท่องจำที่ขาดการลงมือปฏิบัติหรือเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ดึงดูดความสนใจ ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง เช่น นักเรียนบางส่วนขาดความตระหนักในเรื่องการใช้จ่าย การเก็บออม และการจัดการขยะ รวมถึงขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ จากปัญหาดังกล่าวการสอนที่เน้นการบรรยายและเนื้อหาใกล้ตัวของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นนวัตกรรมการสอนที่เข้ามาตอบโจทย์โดยตรง เพราะเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในบริบทใกล้ตัว โดยบูรณาการกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ส่งเสริมทั้งความเข้าใจเนื้อหาและการปลูกฝังคุณลักษณะอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนในด้านความรู้ ทักษะ และจิตสำนึกให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (โรงเรียนบ้านจอหอ, 2567 : ออนไลน์)

เมื่อศึกษาเอกสารงานวิจัยที่ทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานเป็นการเรียนรู้โดยการบริหารสังคม การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับชุมชน นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน เช่น การศึกษาหัตกรรม การทำมาหากิน หรือปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับครูและคนในชุมชน เพื่อส่งเสริม

การเรียนรู้ที่บูรณาการกับเนื้อหาหลักสูตร ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานของ (Owens & Wang, 1996 : .6) ซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เตรียมความพร้อม (Preparing) วางแผนศึกษาคัดเลือกชุมชน 2) ดำเนินการ (Action) กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูล 3) การสะท้อนกลับ (Reflection) สรุปและอภิปรายผลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) เผยแพร่สู่สาธารณะ (Demonstration and celebration) ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนาธิป รัตนพันธ์, 2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning : CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครวิทยาผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ (กิตติภา อันพิมพา, 2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ปัญหาชุมชนและสังคมที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติการสอนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านจอหอ พบว่าการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานสามารถช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียน โดยมีการบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชาและการเรียนรู้จากชุมชน ซึ่งนักเรียนจะได้ลงพื้นที่สำรวจชุมชนและเรียนรู้จากประสบการณ์การ จริง ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน โดยยึดขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน จากแนวคิดของ (Owens & Wang, 1996 : 6) ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน นำมาจัดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังต่อไปนี้

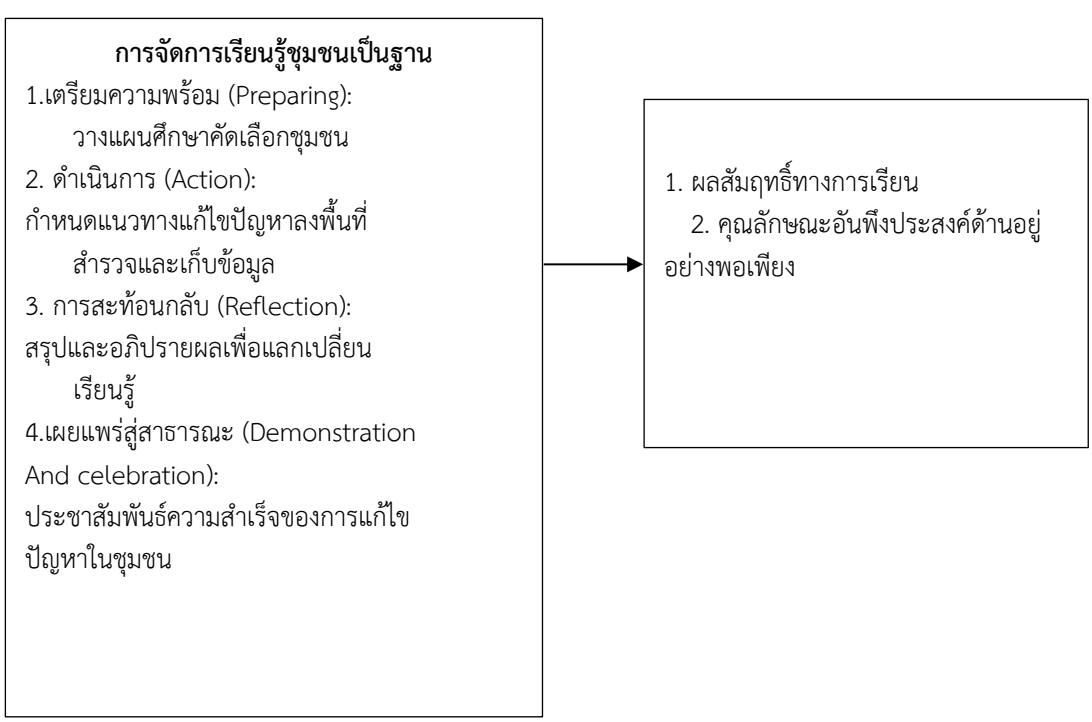

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2567 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมาเขต 1 จำนวน 2 ห้องเรียน โดยมีนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 58 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2567 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เนื่องจากจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงหลังการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 2 แผน ใช้เวลา 8 ชั่วโมง

1.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านจอหอ และหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.2 ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง ชีวิตเป็นสุขเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน จำนวน 1 หน่วยการเรียน โดยทำแผนการจัดการเรียนรู้ 2 แผน รวมทั้งหมด 8 ชั่วโมง

1.3 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท

1.4 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้และแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบการวิเคราะห์ตัวชี้วัดสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ ความสอดคล้องและสัมพันธ์ของจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรม เนื้อหา และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกรเรียนรู้ในด้านหลักสูตรและการสอน การสอนด้านสังคม และการวัดและประเมินผล โดยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท วิเคราะห์ความเหมาะสมจากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ เกณฑ์ค่าความเหมาะสมเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 จึงถือว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 126) ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าความเหมาะสมในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77

1.6 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอจำนวน 28 คน

2. แบบทดสอบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านจอหอเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ หลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบทดสอบ เทคนิคการเขียนข้อสอบ การวัดประเมินผล และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัตผลสัมฤทธิ์ทางกาเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เพื่อคัดเลือกข้อใช้จริง 30 ข้อ

2.3 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษา ในการตั้งคำถามให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.50 ขึ้นไป เกณฑ์การประเมิน (ไพศาล หวังพานิช, 2563 : 137)

2.5 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน เนื่องจากนักเรียนเคยเรียนรู้เรื่องดังกล่าวมาก่อน

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาวิเคราะห์ทั้งฉบับเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบและคัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ที่มีค่า 0.20 - 0.80 และเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20 –

1.00 และทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นจากสูตร KR – 20 ได้ค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ 0.94

2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนไปใช้จริงกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 ข้อ

3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างอเพียง

3.1 ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ของ (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 3)

3.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และมีความครอบคลุมของข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องวัด

3.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณลักษณะอันพุงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และความชัดเจนครอบคลุมของข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เกณฑ์การประเมินผล (ไพศาล หวังพานิช, 2563 : 137) พบว่า แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง มีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างประเมิน 0.67 – 1.00

3.4 นำแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ไปใช้จริงกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนบ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยกับนักเรียนให้ทราบถึงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยดำเนินการสอนตามการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งหมด 2 แผน 8 ชั่วโมง จำนวนนักเรียน 30 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567
4. ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)
5. ผู้วิจัยดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอพียงโดยมีการประเมิน 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 และประเมินครั้งที่ 2 เมื่อสิ้นสุดแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เพื่อสรุปผลการประเมินตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการสอนในครั้งถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานโดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 14.93) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.86) และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 24.36) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 2.37)
2. ตรวจสอบการแจกแจงแบบโค้งปกติของคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ Kolmogorov-Smirnov test พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่า Sig = .054 ซึ่งมากกว่า .05 พบว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่า Sig = .139 ซึ่งมากกว่า .05 พบว่ามีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จึงใช้ T-test For Dependent และ T- test One Sample
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สถิติทดสอบ (T-test For Dependent) ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ
4. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบ (T- test One Sample)
5. วิเคราะห์แบบประเมินพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 2.51) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D = 0.50) อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวมีการทดลองก่อนและหลัง One Group-Pre-Test & Post-Test Design ผู้วิจัยจึงใช้ Kolmogorov-Smirnov test เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 30 พบว่าคะแนนก่อน เรียนและหลังเรียนมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ จึงใช้ T-test for Dependent Sample และ T-test One Sample ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

เลขที่	คะเนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม 30	ร้อยละ
1	12	40.00	24	80.00	12	40.00
2	15	50.00	23	76.67	8	26.67
3	16	53.33	25	83.33	9	30.00
4	14	46.67	26	86.67	12	40.00
5	12	40.00	21	70.00	9	30.00
6	14	46.67	23	76.67	9	30.00
7	15	50.00	26	86.67	11	36.67
8	15	50.00	27	90.00	12	40.00
9	17	56.67	25	83.33	8	26.67
11	14	46.67	22	73.33	8	26.67

ตารางที่ 1 (ต่อ)

เลขที่	คะเนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม (30)	ร้อยละ	เต็ม 30	ร้อยละ
12	15	50.00	25	83.33	10	33.33
13	17	56.67	28	93.33	11	36.67
14	14	46.67	25	83.33	11	36.67
15	15	50.00	23	76.67	8	26.67
16	16	53.33	26	86.67	10	33.33
17	13	43.33	22	73.33	9	30.00
18	18	60.00	29	96.67	9	30.00
19	14	46.67	21	70.00	7	23.33
20	15	50.00	21	70.00	6	20.00
21	16	53.33	22	73.33	6	20.00
22	12	40.00	23	76.67	11	36.67
23	15	50.00	25	83.33	10	33.33
24	14	46.67	26	86.67	12	40.00
25	17	56.67	23	76.67	6	20.00
26	18	60.00	28	93.33	10	33.33
27	19	63.33	28	93.33	9	30.00
28	13	43.33	24	80.00	11	36.67
$\bar{x}$	14.93	49.76	24.36	81.19	9.36	31.19
S.D.	1.86		2.37		1.85	

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ก่อนเรียน

มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.93 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 24.36 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของก่อนเรียนมีค่า เท่ากับ 1.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานหลังเรียนมีค่า เท่ากับ 2.37 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 49.76 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 81.19 โดยนักเรียนมีคะแนนความก้าวหน้าเฉลี่ย เท่ากับ 9.36 หรือคิดเป็นร้อยละ 31.19

2. ผลลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนตามเกณฑ์	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
หลังเรียน	28	21	24.36	2.37	7.476*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. คะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ตัวชี้วัดที่ 1) ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ เหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม และตัวชี้วัดที่ 2) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รายการประเมินตัวชี้วัด	ครั้งที่ 1			ครั้งที่ 2		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1.ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม						
1.1 ใช้ทรัพย์สินของตนเอง	2.49	0.55	ดี	2.57	0.50	ดีเยี่ยม
1.2 ใช้ทรัพย์สินส่วนรวม	2.42	0.65	ดี	2.56	0.50	ดีเยี่ยม
1.3ปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบมีเหตุผล	2.40	0.52	ดี	2.55	0.51	ดีเยี่ยม
1.4 ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนพร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด	2.61	0.49	ดีเยี่ยม	2.81	0.40	ดีเยี่ยม
2.มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข						
2.1 วางแผนการเรียนการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานความรู้ และข้อมูล	2.24	0.51	ดี	2.68	0.47	ดีเยี่ยม
2.2 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม	2.38	0.49	ดี	2.46	0.50	ดี
รวม	2.42	0.53	ดี	2.60	0.48	ดีเยี่ยม
ภาพรวมครั้งที่ 1-2	2.51	0.50	ดีเยี่ยม			

จากตารางที่ 3 พบว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ภาพร่วมอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม โดยมีค่าเฉลี่ย 2.51 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 2.81 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ลองลงมา วางแผนการเรียนทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานความรู้และข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 2.68 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม และการใช้ทรัพย์สินของตนเอง มีค่าเฉลี่ย 2.57 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปสาระสำคัญเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนการรู้ที่ผ่านประสบการณ์ตรง จากการลงมือปฏิบัติจริงโดยเชื่อมโยงความรู้กับบริบทของชุมชน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางพัฒนาทรัพยากรเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรือการร่วมกันหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญ กระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ร่วมถึงทักษะการสื่อสาร หลังจากนั้นนักเรียนจะได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปเผยแพร่ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์เพื่อขยายผลการเรียนรู้สู่สังคม ซึ่งเป็นการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมและเรียนรู้ร่วมกัน เพราะผู้วิจัยได้มีการออกแบบกิจกรรมขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง พร้อมทั้งส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง ผ่านการเรียนรู้บนพื้นฐาน ความพอประมาณ เช่น นำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่มีมูลค่านำแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างรายได้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง ความมีเหตุผล เช่น สามารถนำมาใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ลดการเผาขยะมลพิษ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เช่น ไม่ต้องซื้อวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า จึงทำให้นักเรียนมีความสนใจอยากจะเรียนรู้ และเกิดแรงจูงใจในการแสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น โดยนำแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานของ (Owens & Wang 1996 : 6) มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 เตรียมความพร้อม (Preparing) นักเรียนศึกษาปัญหาขยะล้นชุมชนแล้วร่วมกันวิเคราะห์อะไรคือสาเหตุของปัญหา ใครที่ได้รับผลกระทบบ้าง และหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ดังแนวคิดของ (สุมาลี ชัยเจริญ, 2557) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงและส่งเสริมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากชุมชน เพื่อมาช่วยพัฒนาความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต โดยมีพื้นฐานการเรียนรู้สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) สถานการณ์ 2) แหล่งเรียนรู้ 3) ฐานการช่วยเหลือ 4) การโค้ช 5) การร่วมมือแก้ไข ขั้นที่ 2 ดำเนินการ (Action) นักเรียนแต่ละกลุ่มลงชุมชนเพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชน พบว่า ในพื้นที่ชุมชนที่นักเรียนลงไปสำรวจส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีปราชญ์ชุมชมด้านจักสาน ด้านแพทย์แผนไทย เป็นต้น นักเรียนพบปัญหาของชุมชนนี้ว่ามีใบไผ่ล่วงหล่นหรือมีขยะที่เกิดจากใบไผ่และใบมะม่วงเป็นจำนวนมาก จึงได้ทำการวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการแก้ไขด้วยการนำขยะมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้วยการจักสานไม้ไผ่ โดยใช้ปราชญ์ชุมชนมาร่วมในการแก้ปัญหาด้วยการสอนวิธีการจักสาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (Bedri et al, 2017) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานเกิดจากประสบการณ์ที่แท้จริงที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การพูดคุยกับปราชญ์ชุมชน และการประชุม จึงส่งผลให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากชุมชนได้อย่างแท้จริง ขั้นที่ 3 การสะท้อนกลับ(Reflection) นักเรียนแต่ละกลุ่มสะท้อนคิดประสบการณ์ที่ได้ลงพื้นที่ชุมชน เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากการเขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงบนกระดาษโพสต์อิทนำไปติดบนป้ายนิเทศ จากนั้นนำมาแลกเปลี่ยนและแบ่งปันร่วมกันภายในชั้นเรียน กิจกรรมนี้เป็นการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ในชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ ขั้นที่ 4 เผยแพร่สู่สาธารณะ(Demonstration and celebration) นักเรียนนำความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาในชุมชนที่สร้างขึ้นเป็นชิ้นงาน เช่น ตะกร้าสานจากไม้ไผ่ ซึ่งไม้ไผ่ที่นักเรียนนำมาทำเป็นตะกร้านั้นเกิดจากปัญหาที่ภายในชุมชนของนักเรียนมีก่อไผ่ที่สูงและปกคลุมไปทั่วท้องถนนทำให้การเดินทางสัญจรไปมาภายในชุมชนไม่สะดวกนักเรียนจึงมีการนำไม้ไผ่มาทำเป็นเครื่องจักสานและสามรถใช้ประโยชน์และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ จากนั้นนักเรียนมีการนำผลงานประชาสัมพันธ์ผ่านทาง (TikTok) เพื่อให้ครู เพื่อนนักเรียน และคนในชุมชนได้รับรู้ผ่านทางสื่อออนไลน์ และเพื่อถ่ายทอดแนวทางแก้ไขปัญหาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขและพัฒนาชุมชน และทำให้ชุมชนมีรายได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนาธิป รัตนพันธ์, 2567) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานบูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพ่วงพรมครวิทยา ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ

(กิตติภา อันพิมพา, 2564) ที่ทำการวิจัยเรื่องศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานเรื่อง ปัญหาชุมชนและสังคมที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องปัญหาในชุมชนและสังคม สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานอย่างครบถ้วน ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจในการศึกษาหาความรู้จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชน เนื่องจากการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริงและประสบการณ์ตรงในบริบทของชุมชน เช่น วิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชน ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีแรงจูงใจในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนเอง การลงพื้นที่สำรวจชุมชนเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย ทั้งการสำรวจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จึ่งส่งผลให้นักเรียนเข้าใจการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ เช่น การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การนำไม้ไผ่มาทำเป็นตะกร้าสานจากไม้ไผ่ ความมีเหตุผล เช่น มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนลงมือปฏิบัติ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นขณะการทำงาน เพื่อเป็นการปรับตัวให้ได้ในทุกสถานการณ์ ทั้งนี้นักเรียนดำเนินการภายใต้เงื่อนไขความรู้ เช่น การค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือการสอบถามปราชญ์ชุมชน และมีเงื่อนไขคุณธรรม เช่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (ทรงศักดิ์ สุริโยธินและคณะ, 2562) ที่ให้ข้อเสนอแนะว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการโดยบูรณาการบริบทของชุมชนกับการเรียนรู้ในห้องเรียน ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง และความรู้สึกรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่พลเมือง ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของการเรียนรู้ทางสังคม และวัฒนธรรม และเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัตนาภรณ์ อินทร์ฉลาดและสิรินาถ จงกลกลาง, 2567) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถนะการจัดการตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 75 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 90.91 ของนักเรียนทั้งหมด

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียง หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานการประเมินครั้งที่ 2 สูงกว่าครั้งที่ 1 ในข้อการไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน พร้อมให้อภัยเมื่อผู้อื่นกระทำผิดพลาด อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม ทั้งนี้เนื่องมาจาก โรงเรียนบ้านจอหอได้มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเน้นการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง ปฏิบัติตนตามทางสายกลางและพัฒนาไปตามขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล มีการพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่เงื่อนไขความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งการจัดการเรียนแบบชุมชนเป็นฐานนักเรียนจะได้แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสภาพแวดล้อมรอบตัว คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงจึงเป็นแนวคิดหลักที่นักเรียนต้องดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ที่แสดงความคิดเห็นว่า การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ต้องมุ่งสร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในความเป็นท้องถิ่นของตนเอง ผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ปฏิบัติ (Active Learning) พร้อมปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อชุมชนและวิถีชีวิตในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศาล เครือลิต ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนที่ผ่านการเรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่อย่างพอเพียง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมมีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 70.51

จากข้อค้นพบเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนของตนเอง มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์

สูงสุด รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง และผู้ที่รับผิดชอบชุมชนในการลงพื้นที่สำรวจชุมชน เพื่อเป็นการดูแลและรักษาความปลอดภัยของนักเรียน

1.2 ครูควรมีการวางแผนและเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้แบบลงพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการมีจิตสำนึกในการอยู่อย่างพอเพียง

1.4 ครูควรจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ปัจจุบัน และปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เช่นกิจกรรมอภิปรายข่าวสารสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพ: ที.เอส.บี โปรดัก

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551** .กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กิตติภา อันพิมพา. (2564). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องปัญหาในชุมชนและสังคม ที่ส่งเสริมความสามรถในการคิดแก้ไขปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทรงศักดิ์ สุริโยธิน, และคณะ. (2562). **การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพลเมือง.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การศึกษาแห่งชาติ.

ธนาธิป รัตนพันธ์. (2567). **ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning : CBL) บูรณาการกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน และทักษะการคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน พ่วงพรมครวิทยา.** สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2567 จาก https://so16.tci-thaijo.org/index.php/EJ-NSTRU/article/view/752

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้อต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10).** กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน์.

ไพศาล หวังพานิช. (2563**). เอกสารประกอบการสอนวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา.** นครราชสีมา.มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

รัตนาภรณ์ อินทร์ฉลาด และ สิรินาถ จงกลกลาง. (2567). **ผลการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถนะการจัดการตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วารสารราชพฤกษ์. นครราชสีมา.

โรงเรียนบ้านจอหอ. (2567). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปีการศึกษา 2566 ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ส 21103) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2567 จาก http://banjoho.ac.th

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560.** สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2567 จาก http://academic.obec.go.th/images/document/1559878925_d_1.pdf

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานครฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักเลขาธิการแห่งชาติ. (2557). **รายงานการวิจัย แนวทางการพัฒนาศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพ: สำนักงานฯ.

สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). **การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎี สู่การปฏิบัติ. ขอนแก่น**. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Bedri et al. (2017). **Community-based learning**: A primer. Irish Journal of Academic Practice, 6(1). Article 5. Retrieved fromdoi:10.21427/D7F143.

Owens, & Wang. (1996). **Community-Based Learning**: A Foundation for Meaningful Educational Reform.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

THE GUIDELINES FOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA BASED ON THE SAPPAYA 4 OFFICE OF BUDDHIST GENERAL EDUCATION, DIVISION 14

พระทินวงศ์ คั้นหมาง (วงค์แวง)[1] ,พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญฺโญ,ผศ. ดร.[2],ดร.ณัฐนิชา ปัญญ์นิภา[3]
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phra Thinwong Khanmang (Wongwang)[1] , Phrakru Sangharakchakrit Phuripanyo, Asst. Prof. Dr.[2],
Dr. Natnicha Pannipa, B.Sc.[3]
Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya Univesity
Corresponding author Email : tinwong95@gmail.com[1] ,

(Received : December 22, 2025; Edit : December 23, 2025; accepted : December 27, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประชากร ได้แก่ บุคลากร ในสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 จำนวนทั้งสิ้น 47 คน ผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมด และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 พบว่า **สภาพทั่วไป**โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุดคือ ด้านงานทั่วไป งานวิชาการ งานบุคลากร และงานงบประมาณ สำหรับ**วิธีการบริหาร**ยึดหลัก "สัปปายะ 4" เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สงบและเอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาครูให้มีความรู้คู่คุณธรรม และบริหารงบประมาณอย่างคุ้มค่า ส่วน**แนวทางการพัฒนา**มุ่งเน้นความสมดุลระหว่าง "เทคโนโลยีและหลักธรรม" โดยปรับปรุงสถานที่ให้รองรับระบบดิจิทัล ส่งเสริมโภชนาการเพื่อสร้างสมาธิ พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะดิจิทัล และบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักสูตรเพื่อสร้างปัญญาให้ผู้เรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารสถานศึกษา, หลักสัปปายะ 4, สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

Abstract

The objectives of this research were to: 1) examine the general state of educational administration in the digital age within the General Education Department of Dhamma Scripture, Zone 14; 2) study administrative methods based on the *Sappaya 4* principles within the same jurisdiction; and 3) propose guidelines for educational administration in the digital age aligned with *Sappaya 4*. This study employed a mixed-methods research design. The population consisted of 47 personnel from the General Education Department of Dhamma Scripture, Zone 14, using a total population sampling method. Additionally, 7 key informants, comprising administrators and teachers, were selected via purposive sampling. Data collection instruments included questionnaires and in-depth interviews, while data analysis utilized frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results indicated that the overall state of educational administration in the digital age was at a high level $\bar{X}$ = 4.07 When ranked from highest to lowest, the aspects were General Affairs, Academic Affairs, Personnel Administration, and Budget Administration, respectively. Regarding administrative methods based on *Sappaya 4*, the focus was on creating a peaceful environment conducive to learning, developing teachers to possess both knowledge and virtue, and managing the budget cost-effectively. The proposed guidelines emphasize a balance between "Technology and Dhamma" by upgrading facilities to support digital systems, promoting proper nutrition to enhance concentration, developing digital skills among personnel, and integrating technology into the curriculum to cultivate sustainable wisdom in learners.

Keywords : Guidelines for Educational Institution Management, The Four Sappaya Principles, The Office of Phrapariyattidhamma Schools, General Education Department, District 14

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาตามหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เด็กทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาค บังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญาให้สมกับวัยและสนับสนุนในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตราสากล การศึกษาทั้ง ปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชียวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ(ราชกิจจานุเบกษา,2560) การพัฒนาประเทศส่วนสำคัญคือ การจัดการศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติ เป็นการขับเคลื่อนการ พัฒนาสังคมให้มีคุณภาพ สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างมีความสุขใน การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 จะเห็นได้ว่าทั่วโลกให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมโลกที่นำดิจิทัลเข้ามาเป็นตัว ช่วย ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่ต้องการสร้างคน สร้างสังคม สร้างชาติโดยมีแนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติจะยึดหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ความเท่าเทียมทั่วถึงหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อ เป้าหมายของผู้เรียนใหมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ระบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาเป็นเป้าหมายอีกหนึ่งที่เป็นความท้าทายต่อระบบการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ประเทศ ไทยจะต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของ ประเทศ(ประภาสิริ คล้ายคลึง,2563:173)

การบริหาร มีควบคู่มากับมนุษย์เป็นเวลาช้านาน มนุษย์นอกจากจะอยู่ในสิ่งแวดล้อมและ ได้รับประสบการณ์จากากรมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแล้วมนุษย์ก็จะประมวลประสบการณ์เหล่านั้น นำมาถ่ายทอดให้กับชนรุ่นหลัง การศึกษาอย่างไม่เป็นทางการจึงได้เกิดขึ้นจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ก็เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นเช่นเดียวกัน มนุษย์จึงเริ่มรวมเข้าเป็นชุมชน เล็กๆ และต่อมาเป็นชุมชนใหญ่ขึ้น เพื่อสนองความต้องการของตนเองทั้งทางกายภาพและทางสังคม(ชาญชัย อาจินสมาจาร,2551:27) การบริหาร เป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งผู้บริหารจะต้องดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังกัด การศึกษาเรื่องการบริหารจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่มี ความจำเป็นอย่างยิ่ง มนุษย์มีการสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆให้เกิดขึ้นมุ่งหวังเพื่อความสงบสุขใน สังคมที่ตนสังกัดอยู่ การบริหารจึงเติบโตควบคู่มากับการดำรงชีพของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ช่วยให้ มนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก(สมพงษ์ เกษมสิน,2549:4)

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบเพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะ กระทบกระเทือน ต่อส่วนต่าง ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจ หลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมี ระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหาร ที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุ จุดมุ่งหมายที่ วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงาน ต่าง ๆ มิใช่ เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งาน นั้นประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิค วิธีและ กระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา(ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์,2554:8) ขอบข่ายภาระหน้าที่การบริหารงานสถานศึกษา 4 ด้าน ตามกฎกระทรวงซึ่งกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 อาศัยอำนาจตาม ความในมาตรา 5 และมาตรา 39 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ.2553(", ราชกิจจา นุเบกษา,2542:12) รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวง จำแนกขอบข่ายการบริหาร ออกเป็น 4 ด้าน คือ(กระทรวงศึกษาธิการ,2552:3) 1) ด้านบริหารงานวิชาการ มีภาระหน้าที่ 17 อย่าง 2) ด้านบริหารงบประมาณ มีภาระหน้าที่ 22 อย่าง 3) ด้านบริหารงานบุคคล มีภาระหน้าที่ 20 อย่าง และ 4) ด้านบริหารงานทั่วไป มีภาระหน้าที่ 22 อย่าง

สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 มีปัญหายังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมและแก้ไขอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการจัดการศึกษาของพระอนัมนิกายมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากนิกายอื่น ทั้งในด้านวัฒนธรรม ภาษา และรูปแบบการเรียนรู้ พระภิกษุอนัมนิกายส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากชุมชนชาวเวียดนามและใช้ภาษาจีนหรือภาษาเวียดนามในการสื่อสาร ส่งผลให้การเรียนการสอนในหลักสูตรสามัญศึกษาและพระปริยัติธรรมต้องเผชิญกับอุปสรรคทางภาษา ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสามัญ และการสื่อสารกับหน่วยงานการศึกษาไทย ในด้านการบริหารการศึกษา พบว่าบางวัดหรือสำนักเรียนขาดบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการจัดการศึกษาไทยและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้ง

งบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนยังมีจำกัด การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐหรือเครือข่ายทางการศึกษายังไม่เข้มแข็ง ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปได้อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายในการปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 4 เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาพระภิกษุสามเณรในยุคดิจิทัล ดังนั้น การพัฒนาการบริหารการศึกษาของพระอนัมนิกายควรมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์ หน่วยงานรัฐ และสถานศึกษา สนับสนุนการอบรมบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะด้านดิจิทัล และจัดให้มีระบบบริหารที่ยืดหยุ่นแต่สอดคล้องกับหลักธรรม เพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมของพระอนัมนิกายในเขต 14 สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน.

ในทางการศึกษาแล้ว ในสมัยพุทธกาลระยะเริ่มแรกนั้นพระสงฆ์ยังไม่มีที่อยู่อาศัยประจำ ได้จาริกไปเพื่อเผยแผ่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป เป็นการยังประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มากตามที่ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชน หมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์” พระพุทธศาสนาถือว่าหลักธรรมชาติทั่วไปหรือสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อความเสื่อมความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ ดีก็จะก่อให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเกื้อกูลต่อการประพฤติวัตรปฏิบัติธรรม เรียกว่า “สัปปายะ” แบ่งเป็น 7 อย่าง ได้แก่ 1. อาวาสสัปปายะ (บางแห่งเรียกเสนาสนะ) 2. โคจรสัปปายะ (การเดินทาง) 3. ภัสสสัป ปายะ(บางแห่งเรียกธัมมัสสวนะ) 4. ปุคคลสัปปายะ (บุคคล) 5. โภชนะสัปปายะ (บางแห่งเรียกอาหา ระ) 6. อุตุสัปปายะ (บางแห่งเรียกฤดู) 7. อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถ)(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต),2557:286)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเรื่อง **“แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14”** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน วิธีการ และแนวทางบริหารตามหลักสัปปายะ 4 ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางแผนและปรับปรุงระบบบริหารให้สอดรับกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังมุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารสมัยใหม่ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงสมณเพศอย่างมีคุณภาพ อันนำไปสู่การยกระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในบริบทสังคมดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

3.เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในงานวิจัย เพื่อง่ายต่อการศึกษา ดังนี้

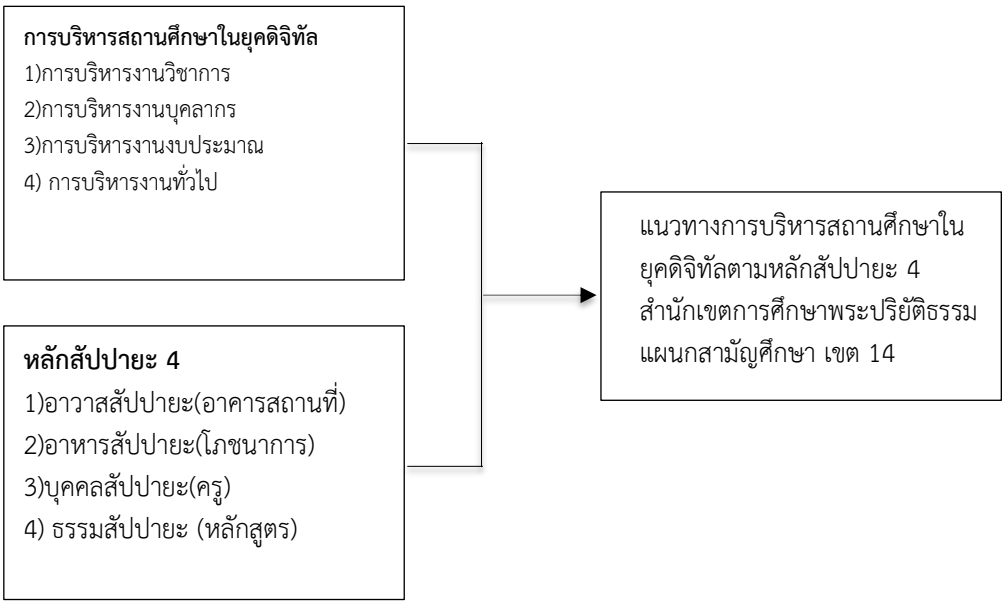

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

1.ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

บุคลากร ในสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ประกอบด้วย 1) โรงเรียนกุศลสมาครวิทยาลัย 2) โรงเรียนสุนทรประดิษฐ์วิทยาลัย และ 3) โรงเรียนศรีวิชาวิทยา จำนวนทั้งสิ้น 47 คน ผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมด เป็นกลุ่มตังอย่างในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบจำแนกตามสภาพที่เป็นจริง จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 7 ข้อ ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานบุคลากร 3) การบริหารงานงบประมาณ 4) การบริหารงานทั่วไป รวมทั้งสิ้น 28 ข้อคำถาม โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งแต่ละคำถามจะมีคำตอบเป็นตัวเลือก 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้ คะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยจะ คำนึงถึงการสร้างแบบสอบถามให้เป็นไปตามหลักวิชาการที่ถูกต้องและการได้แบบสอบถามที่ดีมี คุณภาพมีความตรงทั้งในเชิงโครงสร้าง (construct validity) และความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) รวมทั้งความเชื่อมั่น (reliability) ซึ่งทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดำเนินการดังนี้

1) นำร่างแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจ แก้ไขและปรับปรุงให้มีความเหมาะสม นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญรวมจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรง เชิงเนื้อหา (content validity) การใช้ภาษาและพิจารณาว่าแบบสอบถามครอบคลุมของเนื้อหา หรือไม่โดยการหาดัชนี (index of congruence: IOC) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการ
ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามปฏิบัติการ
ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามปฏิบัติการหรือไม่

ภายหลังจากการส่งให้ผู้เชี่ยวชายตรวจค่า IOC แล้ว ทำการพิจารณาคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็น แบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความ สอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 ถึง 1.00 มีจำนวน 30 รายการ และปรับปรุงแก้ไขภาษาตามที่ผู้เชี่ยวชาญ เสนอแนะเพื่อนำไปสู่การทดลองใช้ต่อไป

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับบุคลากรสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 13 คณะสงฆ์ จีนนิกาย ซึ่งไม่ใช่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย แต่มีบริบทคล้ายครึ่งกัน จำนวน 30 ชุด จากนั้นนำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลจากการ วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.957

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล กับหลักสัปปายะ 4 เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีในชีวิตและการบรรลุธรรมที่แท้จริง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการสื่อสารจากแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4

3) เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 จากประชากรได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 รวมเป็นจำนวน 47 คน จาก 3 โรงเรียน

4) ยื่นคำร้องแบบคำร้องทั่วไป ต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อการวิจัย

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา ตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์แล้วนำไป ดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละ ข้อด้วยการลงรหัสคำตอบในแต่ละข้อ ให้เป็นตัวเลขประจำแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อเตรียมนำไป วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วกรอกลงในแบบฟอร์มการลงรหัสทั่วไป (General Coding form) ซึ่งเป็นการเตรียมข้อมูลเพื่อส่งไปบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

3) การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอใน รูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

3.2) ข้อมูลสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ใช้การ วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยของคำตอบ โดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ ที่คำนวณได้นำมาแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ด้านการบริหารงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ด้านการบริหารงานบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ตามลำดับความสำคัญ

1) ด้านการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 โดยรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ครูผู้สอนใช้สื่อดิจิทัลและแหล่งเรียนรู้ออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของพระภิกษุและสามเณร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 มีการอบรมพัฒนาครูให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 มีระบบจัดเก็บและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการผ่านระบบออนไลน์ระหว่างโรงเรียนในเขตการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนการสอนผ่านระบบดิจิทัลที่สะดวกและโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ตามลำดับความสำคัญ

2) ด้านการบริหารงานบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 โดยรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 มีการสื่อสารและประสานงานภายในองค์กรผ่านช่องทางดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 มีการจัดเก็บประวัติและข้อมูลบุคลากรในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความสะดวกในการสืบค้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 มีระบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีในงานบริหารบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการยกย่องเชิดชูบุคลากรที่มีความสามารถด้านนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 ตามลำดับความสำคัญ

3) ด้านการบริหารงานงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 โดยรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ผู้บริหารใช้ข้อมูลดิจิทัลในการตัดสินใจด้านการเงินและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 มีการใช้ซอฟต์แวร์หรือแอปพลิเคชันเพื่อบริหารจัดการงบประมาณอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 มีระบบวางแผนงบประมาณโดยใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลดิจิทัลที่ถูกต้องและทันสมัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 มีการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การเบิกจ่ายและตรวจสอบงบประมาณดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ที่โปร่งใส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ตามลำดับความสำคัญ

4) ด้านการบริหารงานทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ

0.62 โดยรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ในการรับส่งหนังสือราชการและเอกสารภายใน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนผ่านสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 ผู้บริหารใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการและอำนวยความสะดวกต่อพระภิกษุ–สามเณรในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 ใช้เทคโนโลยีในการจัดตารางงาน ประชุม และกิจกรรมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการดูแลรักษาความปลอดภัยของข้อมูลภายในโรงเรียนด้วยระบบดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ตามลำดับความสำคัญ

5.1.2 วิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

1) ด้านการบริหารงานวิชาการในสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 สอดคล้องกับหลักอาวาสสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และธรรมสัปปายะ โดยด้านอาวาสสัปปายะเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่สงบเรียบง่าย และเอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่รบกวนสมาธิ ด้านบุคคลสัปปายะ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ทั้งทางวิชาการและหลักธรรม มีความเมตตา เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และสามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ด้านอาหารสัปปายะเน้นโภชนาการที่ครบถ้วนและถูกต้องตามหลักธรรม พร้อมจัดตารางเรียนให้เหมาะสมกับมื้ออาหาร เพื่อสนับสนุนสมาธิและความพร้อมทางร่างกายของผู้เรียน ส่วนหลักธรรมสัปปายะมุ่งให้หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและยุคสมัย สร้างความสมดุลระหว่างวิชาการและคุณธรรม การบริหารเช่นนี้ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญา สมาธิ และจิตใจของผู้เรียนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของอาวาสและการปฏิบัติตามพระวินัยอย่างแท้จริง

2) ด้านการบริหารงานบุคลากรในสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 สอดคล้องกับหลักอาวาสสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และหลักธรรมสัปปายะ โดยด้านอาวาสสัปปายะเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงานของครูและเจ้าหน้าที่ เช่น ห้องทำงาน ห้องประชุม และพื้นที่สำหรับปรึกษาหารือ เพื่อสร้างบรรยากาศสงบและเอื้อต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านบุคคลสัปปายะ ครูผู้สอนต้องมีความรู้ทั้งด้านวิชาการและหลักธรรม มีเมตตา เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน และสามารถปรับวิธีการสอนให้เหมาะสม การบริหารงานบุคลากรมุ่งพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ด้านอาหารสัปปายะ เน้นโภชนาการที่ครบถ้วน จัดมื้ออาหารและเวลาพักให้สอดคล้องกับตารางการทำงาน เพื่อส่งเสริมสมาธิและพลังงานของบุคลากร ส่วนหลักธรรมสัปปายะ มุ่งให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและยุคสมัย การบริหารเช่นนี้ช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างมีสมาธิ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

3) ด้านการบริหารงานงบประมาณของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 สอดคล้องกับหลักอาวาสสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และหลักธรรมสัปปายะ โดยด้านอาวาสสัปปายะเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการทำงาน เช่น ห้องทำงาน ห้องประชุม และพื้นที่ปฏิบัติการต่าง ๆ งบประมาณถูกจัดสรรเพื่อปรับปรุงและสร้างพื้นที่ที่เอื้อต่อสมาธิและประสิทธิภาพ ด้านบุคคลสัปปายะเน้นสนับสนุนครูผู้สอนที่เหมาะสมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม การอบรม นิเทศ และจัดสื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญ ด้านอาหารสัปปายะเน้นการจัดมื้ออาหารที่ครบถ้วนและตรงเวลา ให้พลังงานและสมาธิแก่บุคลากร ด้านหลักธรรมสัปปายะมุ่งให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่เหมาะสม งบประมาณสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ และกิจกรรมที่ช่วยให้หลักสูตรสอดคล้องกับหลักธรรม การบริหารงานงบประมาณตามหลักสัปปายะทั้ง 4 ด้านช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างมีสมาธิ มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างแท้จริง

4) ด้านการบริหารงานทั่วไปของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 สอดคล้องกับหลักอาวาสสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และธรรมสัปปายะ โดยด้านอาวาสสัปปายะเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการทำงานของบุคลากร เช่น สำนักงาน ห้องประชุม และพื้นที่ปฏิบัติงาน การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เรียบร้อย และสงบช่วยให้การทำงานมีสมาธิและประสิทธิภาพ ด้านบุคคลสัปปายะมุ่งสนับสนุนครูผู้สอนที่เหมาะสมทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม การจัดสรรทรัพยากรและสนับสนุนงานประจำช่วยให้ครูปฏิบัติหน้าที่เต็มศักยภาพ ด้านอาหารสัปปายะเน้นการจัดมื้ออาหารที่ครบถ้วนและตรงเวลาเพื่อให้พลังงานและสมาธิแก่บุคลากร ด้านหลักธรรมสัปปายะมุ่งให้ครูสามารถจัดหลักสูตรและกิจกรรมให้เหมาะสม การบริหารงานทั่วไปตามหลักสัปปายะทั้ง 4 ด้านช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างมีสมาธิ มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างแท้จริง

2.แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก

สามัญศึกษา เขต 14 ประกอบด้วย

1) อาวาสสัปปายะ มีแนวทางการบริหารดังนี้ 1) งานวิชาการ จัดห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และพื้นที่เรียนรู้ให้สะอาด ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้แบบดิจิทัล เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และสื่อการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ การจัดสภาพแวดล้อมช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถใช้พื้นที่เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ 2) งานบุคลากร สำนักงานและห้องประชุมต้องออกแบบให้เอื้อต่อการทำงานและการประสานงานบุคลากร มีพื้นที่ส่วนตัวสำหรับการทำงานและการประชุมอย่างเหมาะสม 3) งานงบประมาณ จัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงและบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด และสำนักงานให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนและการทำงาน และ 4) งานทั่วไป ปรับปรุงพื้นที่สำนักงานและอาคารประจำวันให้สะดวกต่อการปฏิบัติงาน รองรับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และรักษาความสะอาด ปลอดภัย

2) อาหารสัปปายะ มีแนวทางการบริหารดังนี้ 1) งานวิชาการ จัดมื้ออาหารครบถ้วนและตรงเวลาเพื่อสนับสนุนสมาธิและพลังงานในการเรียนและปฏิบัติงานของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) งานบุคลากร บุคลากรควรได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการตรงเวลา เพื่อสนับสนุนสมาธิและการทำงานประจำวัน 3) งานงบประมาณ จัดสรรงบประมาณเพื่อโภชนาการที่ครบถ้วน มีความหลากหลายและเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียนและบุคลากร และ 4) งานทั่วไป วางแผนเวลาพักและมื้ออาหารสำหรับบุคลากรและนักเรียนให้เหมาะสม สนับสนุนสุขภาพและสมาธิในการทำงานและการเรียนรู้

3) บุคคลสัปปายะ มีแนวทางการบริหารดังนี้ 1) งานวิชาการ ครูผู้สอนต้องมีความเชี่ยวชาญทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะดิจิทัล การบริหารงานควรสนับสนุนการอบรมและนิเทศอย่างต่อเนื่อง พร้อมอุปกรณ์และเวลาที่เพียงพอในการสอน 2) งานบุคลากร สนับสนุนการพัฒนาฝีมือและแรงจูงใจของบุคลากร จัดอบรมและติดตามผลงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ 3) งานงบประมาณ จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากร เช่น การอบรม การนิเทศ และกิจกรรมพัฒนาทักษะอย่างยั่งยืน และ 4) งานทั่วไป สนับสนุนบุคลากรในการทำงานประจำวันอย่างเต็มศักยภาพ จัดกิจกรรมหรือทรัพยากรที่ช่วยให้การทำงานราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

4) ธรรมสัปปายะ มีแนวทางการบริหารดังนี้ 1) งานวิชาการ หลักสูตรต้องสอดคล้องกับหลักธรรมและเหมาะสมกับบริบทผู้เรียน ผสานเทคโนโลยีดิจิทัลและกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) งานบุคลากร ครูและบุคลากรต้องเข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนและงานประจำวันได้ การบริหารงานควรสนับสนุนกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม 3) งานงบประมาณ จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน กิจกรรม และหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักธรรม รวมถึงกิจกรรมดิจิทัลที่ช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ และ 4) งานทั่วไป กิจกรรมและแนวทางการปฏิบัติงานทั่วไปต้องสอดคล้องกับหลักธรรม ส่งเสริมวินัย คุณธรรม และคุณภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรและครู

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14” นำมาสู่การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.2.1 สภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาภายใต้สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การประสานงาน และการจัดการข้อมูล ทั้งนี้ยังควรพัฒนาให้การบริหารงานทั่วไปมีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีนวัตกรรมมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสามารถยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ไชยเดช ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า(สมศักดิ์ ไชยเดช,2566) 1) การศึกษาสภาพการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าภาพรวมด้านการบริหารงานจัดระบบควบคุมภายใน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารจัดทำสำมะโนผู้เรียน และด้านการ

บริหารงานธุรการตามลำดับ ส่วนด้านการบริหารงานบริการสาธารณะ ด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารงานจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร ด้านการบริหารงานส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคลและบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ด้านการบริหารงานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการบริหารงานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ประเด็นที่สอดคล้องกันคือ ทั้งการศึกษาของสมศักดิ์ ไชยเดช และผลการวิจัยของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 พบว่าการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเชิงระบบและการวางแผนที่เป็นมาตรฐาน เช่น การจัดระบบควบคุมภายใน การบริหารงานธุรการ และการจัดทำสำมะโนผู้เรียน ทั้งสองงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบริหารงานทั่วไปที่มีประสิทธิภาพเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนางานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษา และสามารถนำหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความสมดุลในการบริหารงาน ตามทัศนคติของผู้วิจัยมองว่า การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษาเป็นรากฐานสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารงานด้านอื่น ๆ การบริหารงานที่มีระบบ ระเบียบชัดเจน และสอดคล้องกับหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 ไม่เพียงแต่ช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ แต่ยังสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นธรรม มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากร ผู้บริหารสามารถใช้หลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาในการตัดสินใจและจัดการงานทั่วไป ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น โปร่งใส และยั่งยืนในยุคดิจิทัล

วิธีการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 4 ด้านทั้งอาวาส บุคคล อาหาร และธรรม สำหรับการบริหารงานวิชาการ เน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่สงบ เรียบง่าย และเอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ครูมีความรู้ทางวิชาการและหลักธรรม สามารถปรับวิธีสอนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานบุคลากรมุ่งสนับสนุนครูและเจ้าหน้าที่ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสมาธิ ด้านงบประมาณจัดสรรเพื่อสนับสนุนพื้นที่ สื่อ และกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ส่วนการบริหารงานทั่วไปเน้นสภาพแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากร และการสนับสนุนงานประจำอย่างเหมาะสม ทำให้บุคลากรทำงานเต็มศักยภาพ ส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 แม้ทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่ละด้านมีแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 4 ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และทำงานที่เหมาะสม โดยเฉพาะด้านการบริหารงานทั่วไปและงานวิชาการที่เด่นชัด ทั้งการจัดระบบข้อมูล การสนับสนุนบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสะท้อนถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้การบริหารงานมีความราบรื่น โปร่งใส และสนับสนุนคุณภาพการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โซ่ทอง สระบัวทอง ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการชั้นเรียนตามหลักสัปปายะ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า(โซ่ทอง สระบัวทอง,2564) การศึกษาแนวทางการจัดการชั้นเรียนตามหลักสัปปายะ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดอ่างทอง พบว่า ประกอบด้วยด้านการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการกำหนดกฎระเบียบและแนวปฏิบัติในชั้นเรียนด้านการสร้างแรงจูงใจและปรับลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ด้านการสร้างวินัยเชิงบวก ด้านการเลือกกลยุทธ์การสอนของครูผู้สอน ด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก ประเด็นที่สอดคล้องกันคือ ทั้งสองงานวิจัยเน้นการประยุกต์หลักสัปปายะ 4 เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของโซ่ทอง สระบัวทอง เน้นการจัดการชั้นเรียนโดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม กฎระเบียบ การสร้างแรงจูงใจ วินัยเชิงบวก และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการและงานบุคลากรของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อม การสนับสนุนครูและบุคลากร การสร้างสมดุลระหว่างวิชาการและคุณธรรม และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้และการทำงานที่เหมาะสมต่อพัฒนาการผู้เรียนอย่างยั่งยืน ตามทัศนคติของผู้วิจัยมองว่า การจัดการสถานศึกษาและชั้นเรียนตามหลักสัปปายะ 4 เป็นแนวทางที่สำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการที่คำนึงถึงอาวาสสัปปายะ บุคคลสัปปายะ อาหารสัปปายะ และธรรมสัปปายะ ช่วยส่งเสริมสมาธิ วินัยเชิงบวก และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าหลักสัปปายะ 4 ไม่เพียงทำให้การจัดการชั้นเรียนและสถานศึกษามีประสิทธิภาพ แต่ยังเสริมสร้างคุณธรรมและความยั่งยืนในการบริหารจัดการการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล

แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 ของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ครอบคลุมด้านอาวาส อาหาร บุคคล และธรรม โดยด้านอาวาสสัปปายะมุ่งจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ

การเรียนรู้และการทำงาน ทั้งห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ สำนักงาน และห้องประชุมให้สะอาด ปลอดภัย และรองรับเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านอาหารสัปปายะเน้นการจัดมื้ออาหารครบถ้วนและตรงเวลา เพื่อสนับสนุนสมาธิและพลังงานของนักเรียนและบุคลากร ด้านบุคคลสัปปายะมุ่งพัฒนาครูและบุคลากรทั้งทางวิชาการ คุณธรรม และทักษะดิจิทัล จัดอบรม นิเทศ และติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมสนับสนุนทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการทำงานให้เต็มศักยภาพ ด้านธรรมสัปปายะเน้นให้หลักสูตร กิจกรรม และแนวทางปฏิบัติงานสอดคล้องกับหลักธรรม ส่งเสริมคุณธรรม วินัย และจริยธรรม รวมทั้งประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างยั่งยืน ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการทำงานที่สมดุล มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ประเด็นที่น่าสนใจ คือ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ใช้แนวทางสัปปายะ 4 อย่างครบถ้วน ทั้งอาวาส อาหาร บุคคล และธรรม ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการทำงานที่เอื้อต่อสมาธิ ประสิทธิภาพ และคุณภาพ ทั้งในด้านวิชาการ การพัฒนาบุคลากร การจัดสรรงบประมาณ และงานทั่วไป การบริหารงานเชิงระบบและมีมาตรฐานนี้ช่วยให้ครูและบุคลากรสามารถทำงานเต็มศักยภาพ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม และส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้ อีกทั้งการจัดมื้ออาหารและเวลาพักอย่างเหมาะสมสนับสนุนสมาธิและพลังงานของผู้เรียนและบุคลากร ทำให้การบริหารงานมีความราบรื่น โปร่งใส และยั่งยืน สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานแบบองค์รวมที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและการปฏิบัติตามหลักพระวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ รักษา ทรัพย์ประเสริฐ ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า(รักษา ทรัพย์ประเสริฐ,2567) แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 มีแนวทางดังนี้ 1) อาวาสสัปปายะ สร้างสภาพแวดล้อมสะอาด ทันสมัย และมีระเบียบ เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ที่ดี 2) โคจรสัปปายะ จัดสภาพการเดินทางและเรียนรู้นอกสถานที่ให้ปลอดภัยและเหมาะสม 3) ภัสสสัปปายะ ใช้สื่อการสอนหลากหลายและทันสมัย กระตุ้นการเรียนรู้ 4) ปุคคลสัปปายะ ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร และการมีส่วนร่วมของนักเรียน 5) โภชนสัปปายะ สนับสนุนการบริโภคทั้งอาหารและความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 6) อุตุสัปปายะ ควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น อุณหภูมิและแสงสว่าง ให้เหมาะสมกับการเรียนและ 7) อิริยาบถสัปปายะ จัดกิจกรรมส่งเสริมการเคลื่อนไหวและการผ่อนคลาย เพื่อสุขภาพที่ดีของผู้เรียน ประเด็นที่สอดคล้องกัน คือ ทั้งสองงานวิจัยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อพัฒนาการทั้งด้านวิชาการและคุณธรรม โดยงานวิจัยของรักษา ทรัพย์ประเสริฐ ใช้หลักสัปปายะ 7 เพื่อบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งสภาพแวดล้อม อาคารเรียน สื่อการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและนักเรียน โภชนาการ การควบคุมสภาพแวดล้อม และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ที่ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการบริหารงานวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และงานทั่วไป ทั้งสองงานวิจัยให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสมาธิ การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การสนับสนุนบุคลากร และการจัดอาหารหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพและสมาธิ ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัย และยั่งยืน ตามทัศนคติของผู้วิจัยมองว่า การบริหารสถานศึกษาและระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ ทั้ง 4 และ 7 เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการทำงานที่เอื้อต่อสมาธิ ประสิทธิภาพ และคุณภาพของผู้เรียนและบุคลากร ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการที่คำนึงถึงอาวาส อาหาร บุคคล และธรรม หรือองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น โคจร ภัสส อุตุ และอิริยาบถ ช่วยส่งเสริมสุขภาพ วินัย คุณธรรม และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม การบริหารเช่นนี้ไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน แต่ยังสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างครบวงจร

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปายะ 4 สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม ควรจัดทำกรอบนโยบายและแนวปฏิบัติด้านการบริหารงบประมาณอย่างชัดเจน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณมีความโปร่งใส ประสิทธิภาพสูง และสอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมดิจิทัล

2) ฝ่ายบริหารงานบุคลากร ควรวางนโยบายการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร สำหรับผู้บริหารและครูในสังกัด เพื่อส่งเสริมทักษะดิจิทัล ความรู้วิชาการ และคุณธรรม จัดอบรมและนิเทศอย่างต่อเนื่อง เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

3) สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนงานวิชาการ สำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดสรรทรัพยากร สื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลให้เพียงพอ สร้างความสมดุลระหว่างวิชาการและคุณธรรม ส่งเสริมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับยุคดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำแนวทางการบริหารงบประมาณตามหลักสัปปายะ 4 ไปปรับใช้ในการวางแผนและจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนแก่ครูและบุคลากร เพื่อให้การใช้จ่ายมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และการทำงานดิจิทัล ส่งผลให้การเรียนการสอนมีคุณภาพ และบุคลากรสามารถปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ

2)ครูและบุคลากร ควรนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามหลักสัปปายะ 4 ไปปรับใช้ในการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงาน ภายใต้การสนับสนุนของผู้บริหาร เพื่อเสริมสร้างทักษะดิจิทัล ความรู้วิชาการ และคุณธรรม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

สำนักงานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม ควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักสัปปายะ 4 ไปพัฒนาและสนับสนุนโรงเรียนในสังกัด ให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสามารถใช้สื่อ เทคโนโลยี และกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคุณธรรมและยุคดิจิทัล เพิ่มคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเรื่องการบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาเพิ่มเติม เพราะผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การศึกษาลึกเกี่ยวกับปัญหา วิธีการจัดสรรงบประมาณ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงบประมาณจะช่วยให้สามารถพัฒนากระบวนการจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับการเรียนการสอนและการทำงานของบุคลากรในยุคดิจิทัล เพิ่มคุณภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

2)ควรศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับหลักสัปปายะ 4 ในยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น เพราะด้านการบริหารงานวิชาการอยู่ในลำดับรอง การวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร การใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล วิธีการประเมินผล และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

3)ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและครูผู้สอนด้านดิจิทัลและคุณธรรม เพราะด้านการบริหารงานบุคลากรมีค่าเฉลี่ยต่ำ การวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับทักษะดิจิทัล วิธีการอบรม การนิเทศ และแรงจูงใจของบุคลากร จะช่วยให้สามารถออกแบบแนวทางพัฒนาบุคลากรที่ตอบสนองต่อความต้องการจริง ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

สมศักดิ์ ไชยเดช,(2566).แนวทางการบริหารงานทั่วไปตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โซ่ทอง สระบัวทอง(2564).แนวทางการจัดการชั้นเรียนตามหลักสัปปายะ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 จังหวัดอ่างทอง.**วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รักษา ทรัพย์ประเสริฐ(2567).แนวทางการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามหลักสัปปายะ 7 ของโรงเรียนในกลุ่มสันติสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.**วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา,.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560.(2560). เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, **ราชกิจจานุเบกษา** (6 เมษายน 2560): 14.

ประภาสิริ คล้ายคลึง.(2563).การบริหารโรงเรียนนิติบุคคล.**วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2563): 173.

ชาญชัย อาจินสมาจาร.(2551).**การบริหารการศึกษา.**กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เสริมสื่อกรุงเทพ.

สมพงษ์ เกษมสิน.(2549). **การบริงานบุคคลแผนใหม่.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์.(2554). **จิตวิทยาบริหารบุคคล.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553.(2553). **ราชกิจจา นุเบกษา**, 116 (สิงหาคม 2542): 12.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2552). **ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา.**กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต).(2557). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

DEVELOPING THE POTENTIAL OF COMMUNITY LEADERS THROUGH ONLINE LEARNING FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

พระรัตนมุนี (ปุณณมี วิสารโท)[1], ธนวิชญ์ กิจเดช[2] , ภีราวิชญ์ ชัยมาลา[3] และ พระมหาศรีพยัคฆ์ สิริวิญญู[4]
ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย[1,2,4]
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย[3]
Rattanamuni, (Phuname visarato) [1], Thanawit Kitdet [2], Peravit Chaimala [3] and
Phramaha Sriphayak Kongphan [4]
Graduate Studies Centre, Chiang Rai Buddhist College[1,2,4]
Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Rai [3]
Corresponding Author E-mail : thanawitkitdet@gmail.com[2] , Peravit@rmuil.ac.th[3]
sriphayakkongphan@gmail.com[4]

(Received : October 12, 2025; Edit : October 19, 2025; accepted : October 19, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทและแนวทางพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัล ผ่านกระบวนการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยใช้การทบทวนเอกสารและแนวคิดทฤษฎี

ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า ผู้นำชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องเสริมทักษะดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ออนไลน์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และเชื่อมโยงเครือข่าย บทความนี้นำเสนอ “โมเดลการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อการพัฒนาผู้นำชุมชนอย่างยั่งยืน” (Sustainable e-Leadership Learning Model) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก: 1) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, 2) การสร้างเครือข่ายความรู้ชุมชน, และ 3) การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

โมเดลนี้มุ่งสร้างผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ คุณธรรม และศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง อันเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ผู้นำชุมชน, การเรียนรู้ออนไลน์, การพัฒนาศักยภาพ, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, เทคโนโลยีดิจิทัล

Abstract

This academic article aims to analyze the roles and strategic development guidelines for community leaders in the digital age, utilizing online learning processes to drive Sustainable Development Goals (SDGs). The methodology is based on a review of relevant literature and theories.

The analysis reveals that community leaders are crucial mechanisms for development who must now acquire digital skills and engage in lifelong learning. Online learning, therefore, plays a significant role in capacity building and network creation. This article proposes the "Sustainable e-Leadership Learning Model," which comprises three core components: 1) Participatory Learning, 2) Community Knowledge Networking, and 3) Ethical and Responsible Technology Use.

This model aims to cultivate leaders with the vision, ethics, and capability to leverage technology, driving transformative change toward a sustainable learning society.

Keyword : Community leaders, online learning, capacity building, sustainable development, digital technology

บทนำ

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในระดับฐานราก เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ (สุธีรา พานิช, 2562:25) การพัฒนาชุมชนมิได้หมายถึงการปรับปรุงทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาคน กระบวนการเรียนรู้ และระบบคุณค่าทางสังคมที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืน ผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา เนื่องจากเป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (ณรงค์ศักดิ์ วรรณภักดี, 2563:42) ผู้นำที่มีศักยภาพจะสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน และขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ความรู้ ทักษะ และคุณธรรมเป็นฐานในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ House (1996) ที่มองว่าผู้นำที่มีประสิทธิผลคือผู้ที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกเกิดความร่วมมือในการพัฒนา

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา สังคมโลกได้เข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสารสนเทศอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต การทำงาน และการสื่อสารของผู้คนในทุกระดับ (สุพจน์ ภู่วัฒนา, 2564:88) โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2563–2565 ได้ส่งผลให้หลายภาคส่วนต้องปรับตัวจากระบบการพบปะเรียนรู้แบบเผชิญหน้า ไปสู่การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ (พิมพ์ชนก เกิดแก้ว, 2565:17) การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ออนไลน์มิได้จำกัดเฉพาะในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ยังขยายเข้าสู่กระบวนการพัฒนาสังคมและการสร้างศักยภาพของบุคคลในทุกกลุ่ม

การเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:73) รูปแบบการเรียนรู้นี้ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนซึ่งมักมีข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทาง ได้เข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การสร้างนวัตกรรมชุมชน การสื่อสารสาธารณะ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2015: 12) ได้เน้นย้ำว่า “การเรียนรู้ไม่ควรสิ้นสุดเมื่อพ้นวัยศึกษาในระบบ” แต่ควรเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิตของมนุษย์ การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนสามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อออนไลน์ จึงเป็นการเสริมสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) และทุนทางสังคม (Social Capital) ที่จำเป็นต่อการพัฒนาในระยะยาว การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัลไม่เพียงเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความเข้าใจในหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (United Nations, 2019: 4) การเรียนรู้ออนไลน์สามารถเป็นช่องทางสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้นำเข้าใจและประยุกต์ใช้หลักการดังกล่าวในบริบทของชุมชน เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (อรอนงค์ รัตนเกื้อกูล, 2564:59) ในด้านสังคมศาสตร์ นักวิชาการหลายท่านเห็นพ้องกันว่าผู้นำชุมชนยุคใหม่ควรมี “สมรรถนะดิจิทัล” (Digital Competency) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การบริหารจัดการ และการเรียนรู้ (ทิพวรรณ ชัยยศ, 2565:32) สมรรถนะดังกล่าวจะช่วยให้ผู้นำสามารถนำองค์ความรู้และข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้กับบริบทของพื้นที่อย่างเหมาะสม และยังช่วยให้เกิดการบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วมของประชาชน ขณะเดียวกัน การใช้สื่อออนไลน์ยังเป็นช่องทางในการสร้าง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้เสมือนจริง” (Virtual Learning Community) ที่ผู้นำจากหลายพื้นที่สามารถแลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาและประสบการณ์ตรงร่วมกัน (สมชาย สาระนาค, 2564:48) สิ่งนี้ส่งผลให้เกิดเครือข่ายผู้นำชุมชนที่มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาและเกื้อกูล ซึ่งถือเป็นฐานสำคัญของทุนทางสังคมที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับรากหญ้า

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร และการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนไทย การพัฒนาที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและการแลกเปลี่ยนร่วมกันผ่านสื่อดิจิทัล จะช่วยให้ผู้นำชุมชนมีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนตามเป้าหมายของประเทศ

ดังนั้น บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการ แนวคิด และแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการบริหารจัดการ การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทั้งสาม ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการ

พัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรากฐานของการพัฒนาไทย (ปรีชา นิลสังข์, 2562:91)

บทบาทของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้นำชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น เนื่องจากเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ประสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (ณรงค์ศักดิ์ วรรณภักดี, 2563:41) ผู้นำชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผู้บริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนา วางแผนเชิงกลยุทธ์ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับสมาชิกในชุมชนในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา (อรอนงค์ รัตนเกื้อกูล, 2564:60) ในมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้นำชุมชนเป็น “ตัวแปรกลาง” ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับชาติสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น โดยผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของ Sustainable Development จะสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชนได้อย่างเหมาะสม (ปรีชา นิลสังข์, 2562:92) การบริหารจัดการที่ยึดหลักความยั่งยืนจึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม (United Nations, 2019: 6) บทบาทของผู้นำชุมชนในยุคปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายมิติ ได้แก่

- บทบาทด้านการจัดการ (Management Role) – ผู้นำเป็นผู้บริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (สุธีรา พานิช, 2562:30)
- บทบาทด้านการประสานงาน (Coordination Role) – ผู้นำต้องสามารถประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อสร้างเอกภาพในการดำเนินงาน (สุพจน์ ภู่วัฒนา, 2564:91)
- บทบาทด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Motivational Role) – ผู้นำทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจและความศรัทธาในชุมชน เพื่อให้เกิดการรวมพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนา (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:77)
- บทบาทด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning Role) – ผู้นำต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และนโยบายภาครัฐ (พิมพ์ชนก เกิดแก้ว, 2565:19)

ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนที่มีความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องยึดหลักความสมดุลระหว่าง “เศรษฐกิจ – สังคม – สิ่งแวดล้อม” (Triple Bottom Line) ซึ่งเป็นกรอบคิดสำคัญในการสร้างความมั่นคงของชุมชนในระยะยาว (UNESCO, 2015: 14) ผู้นำที่สามารถประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับแนวคิดความยั่งยืน จะช่วยให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤตทางสังคมและเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น (ปรีชา นิลสังข์, 2562:94)

นอกจากนี้ การขับเคลื่อนการพัฒนาในยุคดิจิทัลยังต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เผยแพร่ความรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบออนไลน์ (ศิริพร ธรรมรัตน์, 2564:103) ผู้นำที่มีทักษะด้านนี้จะสามารถบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีข้อมูลรองรับ (Data-Driven Decision Making)

กล่าวโดยสรุป ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทเชิงรุก มีความรู้ด้านดิจิทัล และยึดหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต ทั้งนี้ การพัฒนาผู้นำให้มีศักยภาพในทุกมิติ จึงเป็นพื้นฐานของการสร้างสังคมที่พึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนนั้น ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากขาด “ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และการตัดสินใจของชุมชน (สุธีรา พานิช, 2562:27) ศักยภาพของผู้นำชุมชนหมายถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสม เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (ปรีชา นิลสังข์, 2562:95) การพัฒนาศักยภาพจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยยกระดับความสามารถของผู้นำให้สามารถรับมือกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในสภาพแวดล้อมที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการปรับตัวอย่างยืดหยุ่น (ณรงค์ศักดิ์ วรรณภักดี, 2563:45) การมีผู้นำที่มีศักยภาพสูง จะช่วยให้ชุมชนสามารถวางแผนและดำเนินการพัฒนาได้อย่างมีทิศทาง เกิดความเชื่อมั่นจากประชาชน และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (อรอนงค์ รัตนเกื้อกูล, 2564:62)

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนยังมีความสำคัญในด้าน “การเสริมสร้างทุนมนุษย์” (Human Capital) และ “ทุนสังคม” (Social Capital) เพราะผู้นำที่มีศักยภาพจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สู่สมาชิกในชุมชน ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนต่าง ๆ (สุพจน์ ภู่วัฒนา, 2564:90) เมื่อผู้นำสามารถพัฒนาและยกระดับตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ในมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพย่อมเข้าใจถึงความสำคัญของการบริหารจัดการที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางหลักขององค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2019: 4) การพัฒนาศักยภาพจึงไม่ได้มุ่งหมายเพียงการเพิ่มความรู้ความสามารถเฉพาะตัว แต่ยังรวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรม ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการมองการณ์ไกลเพื่อประโยชน์ของชุมชนในระยะยาว (UNESCO, 2015: 18)

นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพผู้นำยังเป็นกลไกสำคัญในการ “สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (Lifelong Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้นำสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และพัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างยั่งยืน (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:79) ผู้นำที่มีศักยภาพสูงจะไม่เพียงแต่บริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทย พบว่าการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้น “ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว” (ปรีชา นิลสังข์, 2562:97) ผู้นำที่มีศักยภาพจะสามารถนำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้เกิดความสมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุและคุณค่าทางสังคม

กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนอยู่ที่การยกระดับคุณภาพของผู้นำให้มีความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการชุมชนในยุคดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพไม่เพียงเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้นำเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพลังให้กับชุมชนทั้งระบบ เพื่อก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การเรียนรู้ออนไลน์กับการสร้างองค์ความรู้ของผู้นำชุมชน

ในยุคสังคมดิจิทัล การเรียนรู้ออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพบุคคลในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับ “ผู้นำชุมชน” ซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนอย่างรวดเร็ว (ชุติมา จันทร์เพ็ญ, 2563:42) การเรียนรู้ออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้นำสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่ถูกจำกัดด้วยระยะทางหรือเวลา ช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ออนไลน์ในบริบทของการพัฒนาชุมชน รูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning) เป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอ คอร์สเรียนออนไลน์ เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการของตนเอง (วราภรณ์ รัตนกุล, 2564:73) สำหรับผู้นำชุมชน การเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นช่องทางสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่อาจขาดโอกาสในการอบรมหรือศึกษาต่อในระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (มณฑา ศรีสุวรรณ, 2565:58)

การสร้างองค์ความรู้ของผู้นำผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนรู้ออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงการรับข้อมูลเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้าง “องค์ความรู้ใหม่” (Knowledge Creation) ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสังเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้จริงในบริบทของชุมชน (Nonaka & Takeuchi, 1995: 62) ผู้นำชุมชนสามารถเรียนรู้จากกรณีศึกษาของชุมชนอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผ่านสื่อออนไลน์ และนำแนวทางเหล่านั้นมาปรับใช้กับพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:82) ซึ่งกระบวนการนี้ช่วยให้ผู้นำเกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ (Experiential Learning) และกลายเป็นแหล่งความรู้ของชุมชน

นอกจากนี้ การเรียนรู้ออนไลน์ยังส่งเสริม “การเรียนรู้ร่วมกัน” (Collaborative Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้นำสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายชุมชนอื่น ๆ ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook Group, Line OpenChat หรือระบบ MOOC ของสถาบันการศึกษา (ณัฐพร ศิริไพบูลย์, 2564:39) การมีปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ทำให้ผู้นำชุมชนสามารถขยายมุมมองทางความคิด เกิดการเรียนรู้ข้ามพื้นที่ และร่วมกันสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่น

การเรียนรู้ออนไลน์กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ในมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) การเรียนรู้ออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้าง “ทุนทางความรู้” (Knowledge Capital) ให้แก่ผู้นำและสมาชิกชุมชน เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและหลากหลายมิติ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน หรือการพัฒนาสังคมฐานราก (UNESCO, 2020: 27) ผู้นำชุมชนที่มีทักษะการเรียนรู้ออนไลน์จะสามารถแปลความรู้เชิงทฤษฎีให้กลายเป็นแนวปฏิบัติจริงที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนในระยะยาว การเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นทั้ง “เครื่องมือ” และ “กระบวนการ” ในการสร้างองค์ความรู้ของผู้นำชุมชน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิต

ของประชาชน และการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ของประเทศ (United Nations, 2019: 18) การส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นแนวทางสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรให้การสนับสนุน เพื่อสร้างผู้นำแห่งอนาคตที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมในการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ออนไลน์เป็นกลไกสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และเพิ่มศักยภาพของผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัล เพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้นำสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่นแล้ว ยังเป็นช่องทางในการสร้างเครือข่าย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการพัฒนาชุมชนในยุค 4.0

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรม “ยุค 4.0” ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความรู้ และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อทุกภาคส่วนของสังคม รวมถึงการพัฒนาชุมชน (อริญชย์ ทองมี, 2563:58) การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การสื่อสาร การเรียนรู้ และการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน

บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในบริบทของชุมชนยุคใหม่ เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) หมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลและการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต สมาร์ตโฟน แอปพลิเคชัน และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างบุคคลและองค์กรในทุกระดับ (สมนึก ศรีวงศ์, 2562:41) สำหรับการพัฒนาชุมชน เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยให้ผู้นำและสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ช่วยลดช่องว่างทางข้อมูลระหว่างเมืองและชนบท (วิจิตรา บุญมาก, 2563:85) ในชุมชนจำนวนมาก เทคโนโลยีดิจิทัลได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน เช่น การทำการตลาดออนไลน์ การขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ การใช้โซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการจัดการข้อมูลสินค้าชุมชนอย่างเป็นระบบ (สุกัญญา มงคลชัย, 2564:94) สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนมีโอกาสขยายตลาด เพิ่มรายได้ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจจากฐานรากได้อย่างยั่งยืน

เทคโนโลยีดิจิทัลกับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาชุมชนในยุค 4.0 มิได้มุ่งเน้นเพียงการใช้เทคโนโลยีเพื่อความสะดวกเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้าง “การมีส่วนร่วม” ของประชาชนในทุกกระบวนการพัฒนา (วรพงษ์ เกษมสุข, 2565:52) สื่อดิจิทัล เช่น Facebook, Line, Zoom หรือระบบประชุมออนไลน์ ช่วยให้ชุมชนสามารถจัดประชุม วางแผน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้แม้อยู่คนละพื้นที่ ซึ่งเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารจัดการและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัลจะสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการสร้าง “พื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน” (Digital Learning Space) ที่สมาชิกสามารถเรียนรู้ แบ่งปันข้อมูล และร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุกิจ พันธุ์ประเสริฐ, 2564:77) การใช้เทคโนโลยีจึงไม่เพียงช่วยให้การบริหารจัดการมีความรวดเร็ว แต่ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาเชิงกระบวนการที่เน้นความร่วมมือและความยั่งยืน

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัล ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทครอบคลุมทุกด้านของชีวิต ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันและมีประสิทธิภาพ (UNDP, 2020: 19) ทักษะดังกล่าวครอบคลุมทั้งการใช้เครื่องมือดิจิทัล การเข้าถึงข้อมูลอย่างปลอดภัย การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถเป็นต้นแบบให้แก่คนในชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน ในระดับนโยบาย รัฐบาลไทยได้ส่งเสริมแนวทาง “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560:14) ดังนั้น การพัฒนาชุมชนในยุค 4.0 จึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำและการเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม เพื่อให้ชุมชนสามารถยืนหยัดและเติบโตได้ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เทคโนโลยีดิจิทัลมีศักยภาพสูงในการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) โดยเฉพาะในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมเศรษฐกิจสีเขียว และการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (UNESCO, 2021: 33) ชุมชนที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร สร้างระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนในยุค 4.0 จำเป็นต้องมี “ผู้นำดิจิทัล” (Digital Leader) ที่สามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงคน ความรู้ และทรัพยากร เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

การเรียนรู้ออนไลน์กับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations) กำหนดขึ้นเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมี “เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน” หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) จำนวน 17 เป้าหมาย ซึ่งมุ่งเน้นให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างสมดุลและทั่วถึง (United Nations, 2019: 3) การเรียนรู้ออนไลน์ในฐานะเครื่องมือทางการศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงมีบทบาทสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ออนไลน์กับการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม (SDG 4) เป้าหมายที่ 4 ของ SDGs คือ “การศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม” (Quality Education) ซึ่งเน้นให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่ถูกจำกัดด้วยสถานที่หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ (UNESCO, 2020: 7) การเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบคอร์สออนไลน์ มหาวิทยาลัยเปิด หรือแพลตฟอร์มความรู้สาธารณะ เช่น Thai MOOC และ Coursera (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:81) การเข้าถึงความรู้ในลักษณะนี้ทำให้ผู้นำชุมชนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการลดช่องว่างทางการศึกษาและส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม

การเรียนรู้ออนไลน์กับการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (SDG 10) การเรียนรู้ออนไลน์ช่วยให้ผู้คนจากต่างภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ในระดับเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่ 10 ของ SDGs คือ “การลดความเหลื่อมล้ำ” (Reduced Inequalities) (ณัฐพร ศิริไพบูลย์, 2564:40) โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ยังมีช่องว่างทางโอกาสระหว่างพื้นที่เมืองกับชนบท การส่งเสริมให้ชุมชนมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์อย่างทั่วถึง จึงเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์อย่างเท่าเทียม ผู้นำชุมชนที่มีทักษะด้านดิจิทัลสามารถใช้เครื่องมือออนไลน์ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชน เช่น การสอนทักษะอาชีพ การจัดอบรมออนไลน์ หรือการให้คำปรึกษาด้านธุรกิจชุมชนผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งช่วยขยายโอกาสในการสร้างรายได้และลดช่องว่างระหว่างคนในชุมชนกับสังคมเมือง (สุกัญญา มงคลชัย, 2564:92)

การเรียนรู้ออนไลน์กับการสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (SDG 17) หนึ่งในเป้าหมายหลักของ SDGs คือ “การสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนา” (Partnerships for the Goals) ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม (UNDP, 2020: 21) การเรียนรู้ออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายผู้นำชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มณฑา ศรีสุวรรณ, 2565:61) การมีเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวช่วยให้เกิดการสร้างนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ที่ตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนและสังคมในภาพรวม ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การเรียนรู้ออนไลน์กับการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) นอกจากเป้าหมายเฉพาะด้านแล้ว การเรียนรู้ออนไลน์ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “สังคมแห่งการเรียนรู้” (Learning Society) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สุธีรา พานิช, 2562:33) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม สังคมที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลาเช่นนี้จะสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

การเรียนรู้ออนไลน์กับการพัฒนาชุมชนเชิงนวัตกรรม ในยุค 4.0 การเรียนรู้ออนไลน์ยังส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ผ่านการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากร การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างคุณค่าทางสังคม (อรอนงค์ รัตนเกื้อกูล, 2564:64) ผู้นำชุมชนสามารถนำความรู้จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโครงการต่าง ๆ เช่น การจัดการขยะ การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ หรือการใช้พลังงานทางเลือกในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางสอดคล้องกับเป้าหมาย SDG ที่ 11 (เมืองและชุมชนยั่งยืน) และ SDG ที่ 13 (การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ)

สรุป การเรียนรู้ออนไลน์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ทั้งในด้านการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างความร่วมมือ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้นำชุมชนที่สามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนและประเทศสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ความท้าทายในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านระบบออนไลน์

แม้ว่าการเรียนรู้ออนไลน์จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่การนำเทคโนโลยีมาใช้ก็ยังประสบกับความท้าทายหลายด้านที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ของผู้นำชุมชน (ชุติมา จันทร์เพ็ญ, 2563:46) หนึ่งในปัญหาที่เห็นได้ชัดคือข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต

ความเร็วสูง อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ หรือสมาร์ตโฟนในพื้นที่ชนบทยังมีจำกัด (สมนึก ศรีวงศ์, 2562:50) ส่งผลให้ผู้นำชุมชนบางรายไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่องและเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งยังสร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างชุมชนเมืองและชนบท

นอกจากนี้ การขาดทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) ของผู้นำชุมชนก็เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ออนไลน์ (UNDP, 2020: 21) ผู้นำบางรายไม่คุ้นเคยกับการใช้งานเครื่องมือออนไลน์ การบริหารจัดการข้อมูล หรือการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การขาดทักษะเหล่านี้อาจทำให้กระบวนการเรียนรู้ออนไลน์ไม่เกิดผลตามเป้าหมาย และส่งผลต่อความสามารถในการตัดสินใจหรือสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน อีกทั้ง การปรับตัวต่อรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ก็ยังเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะผู้นำชุมชนสูงอายุหรือผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:83) การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนผ่านช่องทางออนไลน์อาจมีข้อจำกัด เนื่องจากบางคนไม่มั่นใจหรือไม่คุ้นเคยกับการใช้สื่อดิจิทัล ทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการร่วมวางแผนพัฒนาชุมชนยังไม่เต็มที่ นอกจากนั้น ความท้าทายด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาออนไลน์ก็เป็นประเด็นสำคัญ เนื้อหาบางส่วนอาจไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน หรือไม่ทันสมัยเพียงพอ ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์และเลือกใช้เนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (Nonaka & Takeuchi, 1995: 65) ซึ่งหากขาดความระมัดระวัง อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อีกด้านหนึ่ง การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านออนไลน์ยังขึ้นอยู่กับการสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณ หากไม่มีการจัดสรรงบประมาณ การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของผู้นำก็อาจไม่เกิดผลในระยะยาว (สุกัญญา มงคลชัย, 2564:95) นอกจากนี้ การปรับรูปแบบการเรียนรู้จากวิธีปฏิบัติจริงหรือการพบปะสนทนาในชุมชนมาเป็นออนไลน์ ยังต้องพิจารณาถึงวัฒนธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุธีรา พานิช, 2562:35) การเปลี่ยนแปลงนี้อาจต้องใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยและความมั่นใจในสื่อดิจิทัล

ดังนั้น แม้ว่าการเรียนรู้ออนไลน์จะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน แต่ความท้าทายทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี ทักษะดิจิทัล การปรับตัวของผู้เรียน คุณภาพของเนื้อหา การสนับสนุนเชิงนโยบาย และวัฒนธรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาและออกแบบกลยุทธ์เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและยั่งยืน

แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชน

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์จำเป็นต้องมี แนวทางเชิงระบบและการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้นำสามารถเข้าถึงความรู้และนำไปปรับใช้ในบริบทของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธวัชชัย สืบสกุล, 2563:80) แนวทางเหล่านี้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี ทักษะดิจิทัล และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้

สิ่งแรกที่ควรให้ความสำคัญคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงการจัดหาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สมาร์ตโฟน และซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ออนไลน์ (สมนึก ศรีวงศ์, 2562:55) การเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างทั่วถึงจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างชุมชนเมืองและชนบท และทำให้ผู้นำชุมชนทุกพื้นที่สามารถเข้าร่วมการเรียนรู้ออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง อีกประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้นำชุมชน (UNDP, 2020: 23) ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งานเครื่องมือออนไลน์ การจัดการข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล นอกจากนี้ควรมีการฝึกอบรมในด้านการสื่อสารออนไลน์ การสร้างเนื้อหาเชิงปฏิบัติ และการจัดการชุมชนเสมือน (Virtual Community Management) เพื่อให้ผู้นำสามารถสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับสมาชิกชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การ ออกแบบเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ออนไลน์ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญ เนื้อหาควรเชื่อมโยงกับความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของชุมชน พร้อมใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ เช่น กรณีศึกษา กิจกรรมออนไลน์แบบร่วมมือ และเวิร์กช็อปเสมือน เพื่อกระตุ้นให้ผู้นำสามารถประยุกต์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาโครงการชุมชนได้จริง (มณฑา ศรีสุวรรณ, 2565:65) การ สร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมการเรียนรู้ ก็เป็นอีกกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ออนไลน์ ผู้นำควรได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากชุมชนในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ทั้งในรูปแบบของรางวัล การประกาศเกียรติคุณ หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน (อรอนงค์ รัตนเกื้อกูล, 2564:66) การสร้างแรงจูงใจดังกล่าวช่วยให้การเรียนรู้ออนไลน์มีความต่อเนื่องและเกิดผลเชิงปฏิบัติจริง

สุดท้าย การ เชื่อมโยงการเรียนรู้ออนไลน์กับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) จะช่วยให้ผู้นำชุมชนมองเห็นคุณค่าของความรู้และการพัฒนาตนเองในบริบทที่กว้างขึ้น เช่น การใช้ความรู้ด้านเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อสร้างรายได้ การจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน หรือการสร้างความเท่าเทียมทางการศึกษาและโอกาสทางสังคม (UNESCO, 2020: 10) แนวทางนี้ไม่เพียงช่วยพัฒนาศักยภาพผู้นำเท่านั้น แต่ยังช่วยขับเคลื่อนชุมชนและสังคมไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป การส่งเสริมการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนจำเป็นต้องอาศัย การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ทักษะดิจิทัล การออกแบบเนื้อหาที่เหมาะสม การสร้างแรงจูงใจ และการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชน และพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์

การพัฒนาผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ถือเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับศักยภาพของผู้นำให้สามารถปรับตัวและนำพาชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล โดยผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นสามารถจำแนกได้ในหลายมิติ ทั้งด้านบุคคล ด้านชุมชน และด้านสังคมโดยรวม (สุนทร พัฒนการ, 2563:91)

ในด้านบุคคล ผู้นำชุมชนจะเกิด การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Skills) และมีความสามารถในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2021: 42) การเรียนรู้ออนไลน์ช่วยให้ผู้นำสามารถแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของหลักสูตรออนไลน์ สื่อวิดีโอ การสัมมนาผ่านระบบออนไลน์ (Webinar) และการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้นำในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้เกิด ผู้นำยุคใหม่ที่มีความยืดหยุ่นทางความคิด (Adaptive Thinking) และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์ (ภาวินี สายชุ่ม, 2564:57)

ในด้านของชุมชน ผลลัพธ์ที่สำคัญคือ การเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรชุมชน (Community Capacity Building) ผู้นำที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ออนไลน์จะสามารถนำความรู้และทักษะดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชน การบริหารโครงการ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการระดมทรัพยากรผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น การตลาดสินค้าชุมชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก (บุญช่วย วัฒนวงศ์, 2562:102) การเปลี่ยนผ่านสู่การใช้เทคโนโลยีจะช่วยให้ชุมชนสามารถขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและลดข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์

ในมิติทางสังคม การเรียนรู้ออนไลน์ช่วยให้เกิด เครือข่ายผู้นำชุมชนดิจิทัล (Digital Community Leaders Network) ที่เชื่อมโยงกันทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ (ธนากร จันทรา, 2565:110) เครือข่ายนี้จะเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแก้ไขปัญหาร่วมกัน และการสร้างนวัตกรรมสังคม (Social Innovation) ที่เกิดจากความร่วมมือของผู้นำหลายฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลลัพธ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี (สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบ, 2564:88) การเรียนรู้ออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจิตสำนึกพลเมือง การใช้สื่ออย่างรับผิดชอบ และการรู้เท่าทันดิจิทัล จะช่วยให้ผู้นำชุมชนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อประชาชนในชุมชนของตนเอง ลดปัญหาข้อมูลเท็จ (Fake News) และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

สุดท้าย การพัฒนาผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ยังส่งผลต่อ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 4 “การศึกษาที่มีคุณภาพ” และเป้าหมายที่ 11 “เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน” (United Nations, 2020: 14) ซึ่งการเสริมศักยภาพผู้นำชุมชนในด้านดิจิทัลถือเป็นหัวใจของการสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับฐานราก

โดยสรุป ผลลัพธ์จากการพัฒนาผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์จะนำไปสู่การสร้าง ผู้นำยุคดิจิทัลที่มีความรู้รอบด้าน มีคุณธรรม ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และสามารถขับเคลื่อนชุมชนสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

องค์ความรู้ใหม่ (New Body of Knowledge)

จากการศึกษาประเด็น “การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำชุมชนและการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ดังนี้

ประการแรก เกิด แนวคิดเชิงบูรณาการระหว่างภาวะผู้นำและเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัลไม่เพียงต้องมีคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำแบบดั้งเดิม เช่น ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และการสื่อสารกับประชาชน แต่ยังต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อบริหารจัดการ การเผยแพร่ข้อมูล และการสร้างนวัตกรรมทางสังคม (Innovative Leadership) (ธนากร จันทรา, 2565:110) องค์ความรู้นี้จึงเสนอ “กรอบแนวคิดผู้นำชุมชนดิจิทัล (Digital Community Leadership Framework)” ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างภาวะผู้นำทางสังคมกับทักษะดิจิทัลอย่างเหมาะสม

ประการที่สอง การเรียนรู้ออนไลน์ได้กลายเป็น กลไกการสร้างทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ให้กับผู้นำชุมชน โดยการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ไม่เพียงช่วยเพิ่มพูนทักษะส่วนบุคคล แต่ยังสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้นำใน

พื้นที่ต่าง ๆ (ภาวินี สายชุ่ม, 2564:58) ความรู้ใหม่นี้ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้ออนไลน์มิได้เป็นเพียงเครื่องมือการศึกษา แต่เป็น “กระบวนการทางสังคม” ที่ส่งเสริมการร่วมมือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชนโดยรวม

ประการที่สาม พบว่า การพัฒนาผู้นำชุมชนผ่านระบบออนไลน์มีผลต่อการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะในด้านการศึกษาที่เท่าเทียม (SDG 4) และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (SDG 8 และ 11) (UNESCO, 2021: 42; United Nations, 2020: 14) งานศึกษานี้จึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในเชิงนโยบาย คือ “การออกแบบการเรียนรู้ออนไลน์ที่มุ่งตอบสนองเป้าหมาย SDGs” ซึ่งเป็นการผนวกมิติของความรู้ เทคโนโลยี และความยั่งยืนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ประการที่สี่ เกิดการตระหนักรู้ใหม่ว่า การพัฒนาผู้นำชุมชนในยุค 4.0 จำเป็นต้องอาศัยทั้งทักษะเทคโนโลยีและทักษะทางสังคมควบคู่กัน (Techno-Social Skills) (บุญช่วย วัฒนวงศ์, 2562:102) กล่าวคือ ผู้นำที่มีเพียงความสามารถทางเทคโนโลยีแต่ขาดความเข้าใจในบริบทชุมชน จะไม่สามารถนำการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน ในทางกลับกัน การพัฒนาผู้นำควรเน้นการบูรณาการความรู้ด้านดิจิทัลเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่าง “เทคโนโลยีสมัยใหม่” และ “คุณค่าชุมชนดั้งเดิม”

ประการสุดท้าย การศึกษานี้เสนอ โมเดลการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อการพัฒนาผู้นำชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable e-Leadership Learning Model) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Online Learning),
2. การสร้างเครือข่ายความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Knowledge Network), และ
3. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบ (Ethical Technology Use) (สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบ, 2564:88)

โมเดลนี้สามารถใช้เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในการออกแบบโครงการพัฒนาผู้นำชุมชนในอนาคต

ภาพรวมของโมเดล (Conceptual Diagram)

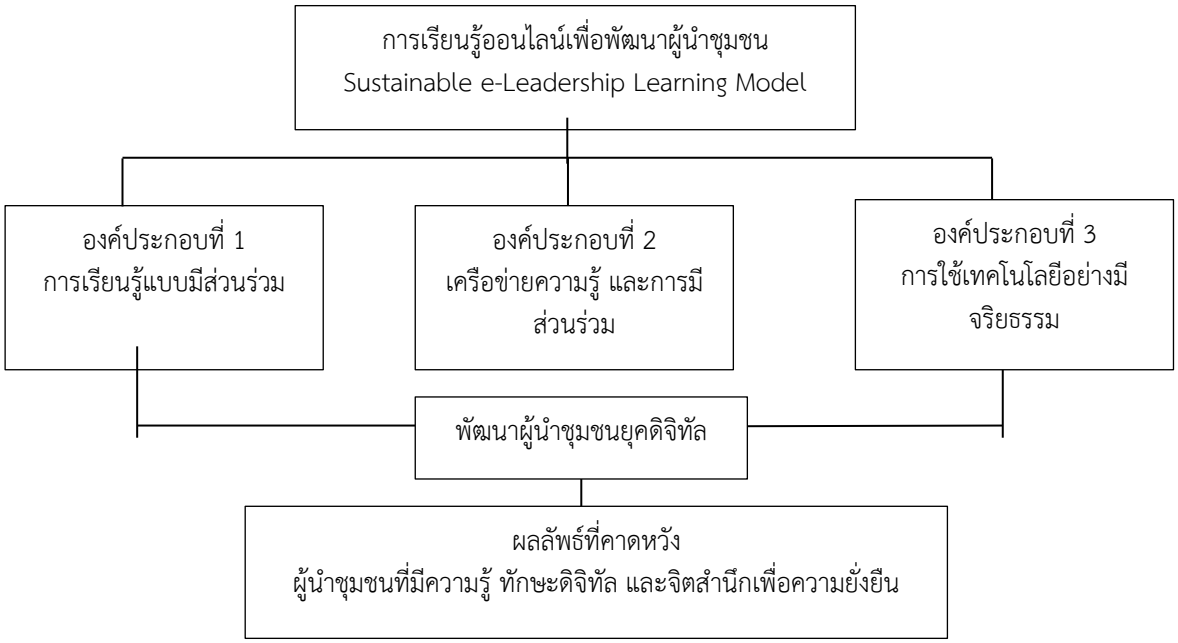

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่จากบทความนี้คือ การชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่าง “ผู้นำชุมชน – เทคโนโลยี – การเรียนรู้ – ความยั่งยืน” ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาศักยภาพผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องขับเคลื่อนผ่านระบบการเรียนรู้ออนไลน์ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยและประชาคมโลก

สรุป

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนจึงกลายเป็นประเด็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวคิดหลักของบทความนี้ชี้ว่า ผู้นำชุมชนยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะรอบด้าน ทั้งความรู้ ทักษะดิจิทัล และจิตสำนึกต่อสังคม เพื่อนำพาชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ออนไลน์ได้ก้าวขึ้นมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำนี้ เพราะช่วยทลายข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้นำเข้าถึงองค์ความรู้ได้เท่าเทียม ทั้งยังสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างทุนทางปัญญาระหว่างชุมชน ดังนั้น การเรียนรู้ออนไลน์จึงเป็นมากกว่าช่องทางการศึกษา แต่คือ “พื้นที่แห่งการพัฒนาและเสริมสร้างพลังร่วมของผู้นำชุมชน” ที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรมและการแก้ปัญหาที่สอดรับกับบริบทจริงของพื้นที่

นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับการทำงานของผู้นำชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการสื่อสาร การบริหารจัดการ และการสร้างนวัตกรรมทางสังคม เทคโนโลยีช่วยให้ผู้นำสามารถเข้าถึงข้อมูล วิเคราะห์แนวโน้ม และตัดสินใจบนฐานข้อมูลจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “ชุมชนอัจฉริยะ (Smart Community)” ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น

จากแนวคิดทั้งหมด บทความนี้ได้สังเคราะห์ โมเดลการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อการพัฒนาผู้นำชุมชนอย่างยั่งยืน (Sustainable e-Leadership Learning Model) ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Online Learning),
2. การสร้างเครือข่ายความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Knowledge Network), และ
3. การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและรับผิดชอบ (Ethical Technology Use)

โมเดลนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางใหม่ของการพัฒนาผู้นำชุมชนที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบของการอบรมแบบเดิม แต่เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันระหว่าง “ความรู้ – เทคโนโลยี – จริยธรรม – ความยั่งยืน” ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาผู้นำในศตวรรษที่ 21

แนวคิดสำคัญที่สรุปได้จากองค์ความรู้ทั้งหมดคือ การพัฒนาผู้นำชุมชนผ่านการเรียนรู้ออนไลน์สามารถนำไปสู่ การสร้างผู้นำชุมชนดิจิทัลเชิงคุณธรรม (Ethical Digital Community Leaders) ที่มีศักยภาพรอบด้าน สามารถประสานความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน และขับเคลื่อนชุมชนให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (SDGs) ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น แนวคิดโดยรวมของบทความนี้จึงมุ่งเสนอให้การพัฒนาผู้นำชุมชนในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีลักษณะ “มีส่วนร่วม – มีจริยธรรม – และมุ่งสู่ความยั่งยืน” อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีทุนมนุษย์คุณภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างมั่นคง

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา จันทร์เพ็ญ. (2563). การเรียนรู้ออนไลน์กับการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น. **วารสารการศึกษาเพื่อการพัฒนา**, 5(1).

ณรงค์ศักดิ์ วรรณภักดี. (2563). **ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพร ศิริไพบูลย์. (2564). การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ออนไลน์ของผู้นำท้องถิ่น. **วารสารนวัตกรรมสังคม**, 3(1).

ธนากร จันทรา. (2565). เครือข่ายผู้นำดิจิทัลกับการสร้างนวัตกรรมสังคมในระดับชุมชน. **วารสารสังคมศาสตร์ร่วมสมัย,** 9(2).

ธวัชชัย สืบสกุล. (2563). การเรียนรู้ออนไลน์กับการพัฒนาผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัล. **วารสารการพัฒนาชุมชน**, 8(2).

ทิพวรรณ ชัยยศ. (2565). สมรรถนะดิจิทัลของผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารจัดการชุมชนยุคใหม่. **วารสารพัฒนาสังคม**, 11(2).

ปรีชา นิลสังข์. (2562). **ผู้นำชุมชนกับเศรษฐกิจพอเพียง.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิมพ์ชนก เกิดแก้ว. (2565). ดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชันกับการปรับตัวของสังคมไทย. **วารสารสังคมศาสตร์ร่วมสมัย**, 12(1).

ภาวินี สายชุ่ม. (2564). รูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำชุมชน. **วารสารการศึกษาพัฒนาชุมชน**, 12(1).

มณฑา ศรีสุวรรณ. (2565). **เทคโนโลยีการเรียนรู้กับการพัฒนาชุมชนฐานราก.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มานพ จันทรา. (2564). **แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญช่วย วัฒนวงศ์. (2562). **เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการชุมชนในสังคมไทย.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรพงษ์ เกษมสุข. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านสื่อดิจิทัล. **วารสารสังคมศาสตร์และการพัฒนา**, 11(2).

วราภรณ์ รัตนกุล. (2564). แนวทางการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อการพัฒนาทักษะผู้นำ. **วารสารการบริหารและพัฒนา**, 9(3).

ศิริพร ธรรมรัตน์. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริหารจัดการชุมชนยุคใหม่. **วารสารนโยบายสาธารณะ**, 9(1).

สมนึก ศรีวงศ์. (2562). **การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุกัญญา มงคลชัย. (2564). เศรษฐกิจดิจิทัลกับการสร้างรายได้ของชุมชนฐานราก. **วารสารบริหารและพัฒนา**, 10(3).

สุกิจ พันธุ์ประเสริฐ. (2564). การเรียนรู้ร่วมกันผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนท้องถิ่น. **วารสารนวัตกรรมทางสังคม**, 3(2).

สุธีรา พานิช. (2562). **หลักการพัฒนาชุมชนเชิงบูรณาการ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุพจน์ ภู่วัฒนา. (2564). **การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยี 4.0**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุนทร พัฒนการ. (2563). **การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในยุคดิจิทัล.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)**. กรุงเทพฯ: สศช.

สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบ. (2564). **คู่มือการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับผู้นำท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สมชาย สาระนาค. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เสมือนจริงกับการสร้างเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น. **วารสารการพัฒนาชุมชน,** 9(3).

อริญชย์ ทองมี. (2563). เทคโนโลยีดิจิทัลกับการพัฒนาชุมชนในยุคสังคม 4.0. **วารสารพัฒนาสังคม,** 9(2).

อรอนงค์ รัตนเกื้อกูล. (2564). การสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. **วารสารการพัฒนาสังคม**, 10(3).

วิจิตรา บุญมาก. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับการลดช่องว่างระหว่างเมืองและชนบท. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม,** 7(1).

Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). **The Knowledge-Creating Company**. New York: Oxford University Press.

UND (2020). **Digital Literacy for Community Leaders**. New York: UNDP.

UNESCO. (2015). **Rethinking Education: Towards a Global Common Good? Pari**s: UNESCO.

UNESCO. (2020). **Education for Sustainable Development: A Roadma** Paris: UNESCO.

UNESCO. (2021). **Digital Skills Framework for Community Leaders**. Paris: UNESCO.

United Nations. (2019). **The Sustainable Development Goals Report 2019**. New York: UN Publications.

United Nations. (2020). **The Sustainable Development Goals Report.** New York: United Nations.